Jesor. Colo
phias.

Conrad 3. gl.

POMPONII MELAE DE SITV ORBIS LIBRI TRES CVM Petri Ioannis Oliuarij Valentini, uiri in Geographia doctissimi Scholijs.

HERMOLAI BARBARI IN EVNDEM POMPONIVM MELAM Castigationes.

C. IVLII SOLINI POLYHISTOR, SIVE RERVM Orbis memorabilium Collectanea, partim ad uetustißimorum exemplarium fidem restituta, partim Scholijs illustrata.

Rerum ac uerborum in hsce omnibus memorabilium trigeminus INDEX.

Gymnasium

Bibliotheca universitatis Dorpatensis
1925: 3801.
II
4-II A
11435.
152973220

PETRVS IOANNES OLIVARIVS VALENTINVS ORNATISSIMO AC ERUDITISSIMO VIRO, GULIELMO MAINO, FILIORUM CHRISTIANISSIMI REGIS FRANCORUM PRÆCEPTORI, NOUO PATRONO SUO S. P. D.

POSTEAQUAM ex aula in hanc Academiam me recepi, Maine eruditissime, liberatus illis fluctibus negociorum, quibus, cum isthic essem non alio solatio leuabar, quàm tua honestissima ac doctissima consuetudine, nactus aliquantulum ocij, cœpi mecum cogitare, quibus officijs fundamenta suscepti à te patrocinij mei iacere possem, & cum iam beneficia tua sustinere minime ualerem, diu profectò sum reluctatus, non esse ingenui animi existimans, tantam humanitatem ita à me negligi, ut nullum unquam darem signum uel tantillæ recordationis. Itaq; cum hæc animo meo uersarẽ, cõmodùm succurrerunt annotationes in Melam, quas superioribus diebus dictaui auditorib. meis, has licet exiguas & nullius ponderis si ad te mitterem, fore putabam τὸ σημεῖον meæ erga te uolũtatis, et quæ planè magnã significationem haberent mei in te animi. Quod equidem pollicitus fueram in aula cum tu sponte perpetuam susciperes propugnationem pro omnibus rebus

meis. Erat hoc nomen apud me celebre, primum in Gulielmo Vuaramo archiepiſcopo Cantuarienſi: tum in Gulielmo Budæo, nouo patrono meo: poſtremò in te, quem ex uno, aut ad ſummum altero colloquio ita ſuſpicio propter ſummam integritatem, ita ueneror propter exactam prudentiam ac eruditionem, ut nihil apud me ſit uel maioris momenti. Quare ſi has Annotationes, tametſi merito tuo minime reſpondentes, ea humanitate legeris, qua me in aula excepiſti, incitabis Oliuarium tuum ad maiora, quibus nomen tuum alioqui iam celebre uel perpetuò illuſtretur. Interea tibi omnia mea commendatiſſima eſſe cupio. Vale. Lutetiæ, V. idus Iulij. M. D. XXXVI.

IN VITAM MELAE.

NOn fuit animus quicquam in uita Pomponij attingere, quando ab aliis diligenter tradita eſt, tantum illud inter legendũ Pictauŋ admonueram, eſſe nonnullos, qui putarent, fuiſſe Melam Tariſſenſem. Oppidũ eſt Tariſſa in Hiſpania Betica, iuxta fretum Gaditanũ, olim Belon, in ea parte regni Granatæ, quæ eſt Turdulorum. Contendunt hoc Tariſſenſes ex uetuſtiſſimis monumentis, quin etiam defendunt eſſe Tariſſæ aliquot genere Melanos: factum hoc aiunt ob uicinitatem Belonis & Mellariæ, ut hinc migrauerint in Belonem Mellarij. Libuit hæc admonere in gratiam uetuſtatis.

in Pomp. Mela memorabilium index.

Abdera 96.70
Abnobius mons 65
Abrotonum 22
Abſoros 104
Abſyrtis 104
Abydos 51.69
Abyla 19.20.96
Academia 49.51
Acanthos 71
Acarnania 74
Aceſines fluuius 136
Aceuta 20
Achaia 74
Ἀχαιῶν λιμὴν 49.51
Achæi 56
Achelous 78
Acheruſia 53
Achialos 68
Achilleios dromos 61
Achiuorum ſtatio 49
Acragas 105.24
Acritas 77
Acroathon 71
Acrocorinthos 77
Actium 78
Adiabene 36
Adria, 13.67.83. prouincia Adriatico, 17
Adriaticum mare 12.15
Adrimittion 49
Adrobicum 113
Adula mons 89
Aeas fluuius 79
Αἶγες 13
Aegeum pelagus 15.16. 70.72.80
Aegina inſula 103
Aegion 78
Aegipanes 17
Aegira 78
Aegos fluuius 69
Aegyptij 9
Aegyptiorum anni 33
Aegyptiorum de ſolis motu ſententia 34

Aegyptiorum dij 31
Aegyptiorum mos, farinam calcibus subigere, 31. item alij eorundem mores, eod.
Aegyptijs quando hyems 33
Aegyptus 7.27.28. mire fertilis, 28. expers imbrium, 28
Aegyptiorum in astronomicis superstitio 33
Aenaria 106
Aeneas profugus 70
Aeneas 70
Aeolis 10.48.50
Aesculapij templum 77
Aestria 104
Aethiopia 141
Aethiopes 9.146.148. duplices, 144
Aethiopicum mare 16
Aetnæ incendium 106 109
Aetolia 74
Africa 5.16, 19. nunc Barbaria, 18
Africa Europa longior. 16. angustior. eod. fertilis, eod.
Africa minor 18.22
Africa ubi finitur augusta 16
Africæ particularis descriptio 19
Africæ plaga inhabitabilis 6
Africæ terminus Atlas, 20
Agathyrsi 60.62
Aiacis sepulchrum 50
Alarabes 18.20
Albanorum sedes 125
Albigaunum oppidum 85 Arbenga hodie 89
Aleria inf. 106
Alexandria 32
Algar castellum 87
Alicarnassos 45.46
Alo 96
Alope 76
Alopeconnesus 70
Aloros 73
Alpes in quatuor partes distributæ 85
Alpheus 77
Altinum oppid. 82.87
Amanus mons 39
Amanoides promontorium, 39
Amardi 115
Amazones 9.125.128
Amazonici 55
Amazonũ castra 54
Amazonum historia, 47
Ambracia 78
Ambracius sinus 78.80
Ammonis oraculũ. 24.27
Amnis 150
Amictus 121
Ampelusia 20.148
Amphiarai fanum 76
Amphilochij 78
Amphipolis 71
Ampsa 21
Ampsaga 21
Amyclæ 75
Amysson oppidum. 54.58
Ana 115
Anas 94.98
ἀνατολή, 5
Anatolia regio 12.45
Anaximander 47
Ancona 82.87
Ancus fluuius 21 Andanis 138
Andreas 49.103
Angues ubi auibus infesti 52
Annibalis portus 112
Antandrum 49
Anteus 14.19
Anthedon 76
Antichthones 3.6
Antiochia 36
Anthropophagi 64
Antibarani 9
Anticipia 78
Antipodes 6
Antipolis 90
Antium 85
Antronia 74

Antros insula natans, 117
Aphrodisium promont. 45.85
Apis 31
Apenninus 81.86
Apollinis fanum, 30.44. 47.75
Apollinis oraculum 46
Apollinis promont. 22
Apollonia 27.71.26.68. 79
Apuli 81.86
Aquileia 82
Aquitania 117
Arabes 9.139
Arabia 10.35.139. Eudæmon, eodē. Petræa, 37. deserta, eodem.
Arabia cinamomi & aliorum odorū ferax, 139 alioqui sterilis 35
Arabicus sinus 137.139. 140
Arados 39
Arati Poëtæ monumentum 40
Arauris 91
Arausio 90
Araxes fl. 77.78.125
Arbenga 89
Arcadia 74
Arcesilas 48.49
Archias 52
Ariane 9
Arsinoe 25
Ardea 85
Aræ Philænorum 22.23. 24
Arelate 90
Arethusa 105
Argi 78. Argos, 75
Argo nauis 76
Argolis 74.80
Argolicus 77
Argyre ins. 136
Aria 9.66
Ariadna 104
Ariminum 82.87
Arimaspi 59
Ariadna 46
Arimphei 57
Armeniæ pylæ 43.45.

Armenij 9
Armene 54
Arrichi 56
Arsaces fl. 136
Arsenaria 21
Arsen 22
Arsinoe 25.140
Artabri 113
Artemisiæ opus 46
Asamor 149
Ascalon 36.37.49
Ascanius 49
Asia 5.7.12.52. minor 11.45
Asinæus 77
Asine 78.104.203
Aspendos 42
Asta 111
Astaboras 28
astacon 52
astapus 28
asticla 104
astigi 95.99
astora 20
astures 113
asylum 57
astyrea 49
Assyrij 912
Atas, siue Atax fluuius 91
aternus fl. 83
athenæ 75. uicus hodie 8.
athenienſium cum Lacedæmonijs naualis pugna 69
athenopolis 90
athos mons 71.72
atlantæ 17.26
atlanticum mare, 14.19. 111. eiusdem insulæ.
atlas mons 148
africæ terminus 20
atlas minor 20
attis 74
atyras 69
auenio 90
auernus lacus 84
aufidus fluuius 83
augilæ 17
augilarum dij, 26. & uarij mores 27. ora-

culum 26
Augusta Treuerorum 117.119
Augustodunum, 117.119
Aulis 76
Auſci 117.119
Auſtria 65.66
Automolæ 141
Auo 113
Axenus 53
Axiacæ, 62.63. eorumq; mores, eod. & 64
Axiaces fluuius 62
Axius 73
Azotus 35

B

Babylon 36
Babylonij 9
Babyloniorum fines 138
Bactri 9
Baiæ 84
Bathynis 69
Baleares inſ. 107
Balſa 11
Banqui 24
Barchino oppidum 98
99
Bargylos 46
Barium oppidū 83.Bari hodie 88
Bartacala 11
Baruth portus 39
Baſilides 60.63.65
Baſilicus ſinus 46
Baſtuli 111.113
Baxi de Berboria 24
Bediæ 20
Belgæ 117
Bello 97.99
Bernic 27
Berini 147
Beritos 39
Beronice 139.140
Berbeſul 96
Beſippo 97
Betica 94
Betis 111.114
Betullo 95.99
Biſnagor 11
Biſartha 24
Bithyni 10.51.53

Bithynia 12.51
Bizonem terræ motu intercidiſſe 68
Blanda 84.95
Blemmi 9.27
Blytera 90
Bocat 11
Boion 75
Bœotis 74
Bolbitium oſtium 32
Bomarei 9
Bona 24
Bonadria 27
Bononia 82.Romanorum colonia, 87
Βόρειος 5
Borion promont. 23
Boryſthenes fluuius 61
Boryſthenidum op. 61
Bos niger 31
Boſphorus 57.68. Thracius, 4. Cimmerius, 19. & 7.60
Botrys 37
Brachium S. Georgij 51
Branchyle
Bragada 22
Brauros 76
Britanni inculti. 130. incontinentes. eod.
Britannicus Oceanus 14.
11
Britannia 129
Britanniæ fœcūditas, 103
Brunduſium 83
Brundes 88
Brutij 82.87
Brutium 84.88
Bubaſtis 32
Bubeſſus ſinus 45.46
Bucara 83
Bucephalos promont. 77
Budini 57
Buges 60
Bugia, aliàs Iob 22
Bulgari magni 58. mediterranei 13
Buthroton 78
Buxedi 55
Buxentum 84
Byblos 37.39
Byſanthe 69

Byzantium 69.72
C
CAdusij Calabri 9
Calaris 107
Calarnea turris 71
Campani 82.87
Cambyses 36.125
Callipolis 78.83
Callipidæ 61
Callicut 11
Calliare 74
Calydon 78
Calydnæ 103
Calpæ mons 19. Hercules colum 29.96
Καλὸς λιμὴν 60
Calbis 45
Caluaria 103
Camul 11
Canamor ibidem
Canna oppidum 49
Canarræ 91
Canariæ 148
Canubium 83
Canastreũ promontoriũ 73.79
Cancri punctum 133
Candari 9
Candæi 140
Candidum promont. 81
Canopicum ostium 22
Cantabri 114
Canteri caput 148
Cannos oppidum 45.46
Caphareus promont. 102
Cappadoces 69
Capraria 106
Capreæ ibidem
Caprullon portus 71
Caput bonæ spei 11
Caput S. Mariæ 51
Capua 82.87
Carambis 54
Carambicum oppidũ 60
Carbania 106
Carcine 60
Carcinites 60
Cardia 70
Caria 10.11.12.45. portus 46.68.
Cares 45
Carmani 138

Carni 81. 86. Sclaui hodie eodem 86
Carmila 104
Carpathos, Carpathium mare 139
Carræ 21.22
Cartenna 22. Asdrubale duce condita 96.99
Carthago 96.99
Cartheia, quæ & Tartessos 103
Carystos oppidum 35.138
Casius mons 9
Caspiani 44
Caspicia 43.44
Caspiæ pylæ 55
Caspij 124. eius origo 6
Caspium mare 73.79
Cassandria 129
Cassiterides 73
Castanea 151
Castellum 56
Castor 22
Castra Cornelia 85
Castrum nouum Catabathmus 18.25
Cataractes 42
Cathaia 12
Cathon 103
Catina 105
Catoblepas 144.149
Caucasus 43
Caucasi 55
Caulonia 84
Caunus 46
Cayster fluuius 47
Carastus 55.58
Cecina 85.89
Celadusæ 104
Celadus 113
Celendris 41
Cellæ 117
Celticos plumbo abundare 129
Celticum promõt. 112.115
Cenchreæ 77
Centuripinum 106
Cephalenia 113
Cepheus 36
Cepos 56
Ceramicus sinus 46

Ceranij 55.78
Cerberus ex Acheruſia tractus 53
Cercaſorum oppidum 19.28
Cercetici 56
Cereris templum 106
Cethis 138
Ceruaria 92
Chaira 11
Chalcedon 52
Chalcis 103
Chaldæa 37
Chaldæorum fines 138
Chaleis 103
Chalybes 54
Charybdis 105
Chichitalis 11
Chimæra 44
Chelonates 77.78
Chelonophagi 138
Chemis inſula 30
Cherroneſus 60.69.150
Chryſe 136
Cianas 103
Cicones 70
Cicymetos 102
Cilices 30
Cilicia 10.39
Cimmerius Boſphorus 4.11
Cimmerij 9
Cimmerium 56
Cimolis 54
Cinyps 23
Cinopolis 54
Cion 52
Circes ædes, Circei 85.89
Ciſalpina 13
Ciſtena 49
Cithoriſtes 90
Ciuitas 150
Clampetia 84
Claterna 38.83
Clazomenæ 47
Cleona 71
Clepeæ 22
Cnemides 76
Coamani 9
Codamus 121.131.133
Cœrinum oppidum 84
Cœle 36.84
Colchi 51.55
Creuſis 78
Criſe 104
Κριοῦ μέτωπον 109
Crocodilus 29
Cronua 54
Croto 84
Crumos 68
Crya 45
Cumæ 84
Cupra 83
Cydnus 39.40
Cydon 104
Cydna 73
Cygnum oppidum 55
Cyllene 78
Cymbri 128
Cyme 48.50
Cynas 74
Cynotum 46
Cynoſſema 69
Cypariſſus 78
Cypſolla 69
Cyrenaica 24.25
Cyrene 16.18.25
Cyrtha 78
Cyrtha 28

Cythæron 75
Cythera 103
Cythnos 103
Cythoros 54
Cyzicũ 51. Cyzicus, eod.

D

DAhæ 9
Damascenæ 36
Damasius mons 44
Damatia 11
Damiata 35
Danubius 62.65.79.80. 87.121.122
Dardania 50
Darius promontorium, 39
Daschylos 52
Dassaretæ 79
Dauni 81.86
Deceatum 90
Dædalus 104
Delos 103
Delphi 75
Delta 28
Derbices 125
Derris 73
Deua 114
Diana Pergea 43
Dianæ templum 43.47
Dianium 106
Diasquilos 53
Dictynna 104
Didymi 46
Didyme 106
Diomedia 104
Diomedis turris 70
Dionysiopolis 68
Dionyssa 103
Dioscurias 56
Discheri 55
Δύσις 5
Doris 74
Dorisci 77
Δρόμος ἀχίλλεως 20.65
Druidæ 116
Dulbritania 148
Dulichium 103
Duria fluuius 96. Durius 112
Dyrrhachium 79

E

EBorą castellum 111.115

Echinades 103
Echinon 76
Egnatio 83
Elea 48
Electrides 104
Elephantis 28.32
Eleusia 75
Eleis 69
Eliberris 92
Elis 75.78
Elisaberris 117.119
Emerita 45.99
Enna 106
Encheleæ 79
Endymionis fabula 83
Eniochœ 9
Enthane 46
Eous 7
Ephesus 47
Epidaurus 77.80
Epigoni 47
Epiras 74
Erastinus 77
Eretria 103
Erginus 69
Ericusa 106
Erymanthus 75
Euripus 102.103
Eurythia Geryoni habitata 129.132
ἐυρυβὲὰ θάλασσα 137
Erythræ monumentũ 139
Eryx 106
ἑσπέρα Λιβύης 145.146
Essedones 59.62
Esis 83
Etessa 49
Etesiæ 29
Eubœa 102
Eubusos 107
Euphrates 36.37.138
Euprosopon 38
Europa 19.52.59. Africa latior 14.16
Europæ 5.7
Eurotas 77
Eurymedon 42
Euenos 78 (67
Euxinum mare 4.53.60

F

FErraria 95.99.107
Fillea 62

Firmum castellum 83
Fons Rabia 12
Formiæ 85.89
Fortunatæ insulæ 146
Frentani 81.86
Fretum 7
Fundi, hodie Fondi 85.89

G

GAdes 128.133
Gaditanũ mare 7.18
Gaditanus portus 111
Gaëta 39
Galata, 106 Galatis 68
Galilæa 37
Gallia 13.15.115. Comata 116. Narbonensis 89. Bracata olim 90
Gallia togata 81.86
transalpina 13
Galliæ togatæ tria nomina 116
Gallicenæ 129
Gallograeci 9
Gamphansantes 1.727
Gandanus 139
Gangeticus sinus 10
Ganges 135
Garamantes 17.26
Garganus mons 86.83. 83
Gargarus oppidum 49
Gaudos 104
Garumna 117
Gaulos 106
Gaza 36.37
Gebennitici mõtes 89.93
Gedrosi 138
Gedrosis 9
Geloni 57.64
Genua 89
Georgi 9.61
Gerestos promontorium 102
Germania 120
Germani 15
Gerros fluuius 60
Geseriacus portus 118
Gessus fluuius 47
Geryon 129
Geryonis monumentum 111
Getæ 65.67.72

Getuli 17
Gibel 39
Gibraltæ 7
Gigas 42
Gildanum mare 148
Glaunon 90
Gna 148
Gnidus promont. 46
Gnosos 104
Gorgones 145
Gortyna 104
Granicus 51
Grauisce 85.89
Græcia 13.15.73
Græcorum portus 51
Gryphi 59.134
Gulielmus Budæus 152
Gyaros 103
Gynæcocratumeni 58
Gythius fluuius 77
Gymnosophistæ 44

H

HAdrumetum 22
Hæmos 66.67
Hæmisphæria 3.5
Hæmodes 43
Halcydon portus 90
Halmidessos 68
Haloneſos 102
Halore 7
Halys fluuius 54
Hanno Carthaginensis 142.143
Hebrus 66
Hecuba in canem 69
Hedui 117
Hellas 74.76
Helene insula 103
Hellespontus 4.7.8
50.70
Heliopolis 141
Heniochi 56
Henodes 131
Heraclea 53.84.105
Herculaneum 84
Hercules 53.70.91
Herculis templum 128
Herculis columnæ. 19.96
Hercinia 121
Hermiones 122
Hermiona oppidum 77
Hermisium 60

Hermolaus notatur 35
Hermonassa 56
Herodotus 7.33 116
Hesperides 146
Hesperia 25.27
Hestiæa 103
Hesychius 42
Hetruria 81.86
Hetrusca 85.89
Hexi 96
Hiberi 9
Hiera 106
Himantopodes 147
Hippo. 24. Regius 22
Hippodes 131
Hipponensis sinus 22
Hippopotamus 29
Hippuris 103
Hircanum mare 10
Hispania 15.19.94.96. 98.99. 128. quæ 110
Histonium 83. Guasto hodie 88
Holopyxos 104
Homerus 6.34.108.127
Homo uictima ubi 67.
Humici 13
Hybla 106
Hydaspes 136
Hydria 104.
Hydruntum 88
Hydrus mons 83.88
Hyla 46
Hymera 106
Hypacyris 60
Hypanis 61
Hypanos 103
Hypatos fluuius 39
Hyperborea regio 127
Hyperborei 9.12.124
Hyppis 47
Hyrcani 9.125
Hyria 103
eius insulæ extima littora 79
Iamno 107
Iasio 46
Iasinus sinus 46
Iason 52

Iaxa-

Iaxamathæ 56
Iaxartes 126
Iberus fluuius 95.99
Icaria 103
Ichthys 77
Icosin 21
Ida 49. Idæus mons, eod. & 50.
Idubeda mons 97
Idumæa 37
Ierna 113
Igninum 106
Illicen 96.99
Illicitanus sinus eodem
Ilium 49
ἡλίου τρόπαια 142.145
Ilua 106
Illuro 95
Illyrici 66.79.80
Illyris 13.15
Imaus 12
India 133. duplex 11.134
Indi 8.11.134
Indicus Oceanus 7.133
Indus fluuius 135
Inferum mare 81
Insula 150
Iol 21
Ionia 10.46
Ionium mare 15.81
Ionium 80
Ioppe 36
Ios 103
Iouis mons 95
Iphigenia 65
Isauri 9
Ispalis 95.99
Issa 104. Isicus sinus 39
Issos 39
Ister 62.66.87
Isthmici ludi 77
Isthmos 49.69
Istos 150
Istria 29.80
Istrici 62
Istropolis 68
Italia 15.81
Ithaca 103
Italici 81.86
Iudæa 36.37
Iulij forum 89
Iunonis templum 70

promont. 97.99
Iuuerna 130.133

K

Κ Αλὸς λιμήν 65
Κοίλη 37
Κειῶ μέτωπον 60.65.104
Κύμβαλον 42

L

L A Canal de Venet 13
Labyrinthus 30
Lacedæmon 75
Lacedæmoniorum acies 69
Lacimium 84.88
Lacippo 96
Lacobriga 112
Laconice 74
Laconis 80
Lacus 150
Ladon 75
Lælij castrum 22
Laiassa 42
Lambriaca 113
Lamires 48
Lampsacum 51.53
Lante 20
Laodicia 39
Larumna 45
Lariſſa 74
Larymna 76
Latium 82
Latinus 47
Laurentum 85
Leander 69
Lebedos 47
Lebynthos 103
Ledum 91
Lemnos 102
Leontini 106
Leptis 22
Lerne 77
Leuca 46.48
Leucadia 103
Leucopetra promont. 86
Leucoæthiopes 17
Leuante 5
Liber pater 67.135
Libethra 73
Liburni 79.80
Libycum mare 17
Liche 39
Lichos eodem
Ligures 81.86
Ligurum 85
Lilybæum promont. 105
Limia 113.115
Linternum 84
Lipara 106
Lituani 13
Locri 74.84
Locus obſcurus 32.33
Locus philoſophicus 31
Los Chelbens 24
Lothophagi 23
Lubecum 14
Lucania 82
Lucentia 99
Lucrinum 83
Luna oppidum 47
Lupiæ 83
Luſitania 95.112
Lycaones 142
Lycaſto 54.104
Lycia 10.43
Lyctos 104
Lymira 44
Lydi 9
Lyſimarchia 69
Lyxo 148

M

Μ Ακάρων insula 108
Macæ 139
Macedonia 27
Macidos 69
Macrobij 141
Macrocephali 55
Μακρὸν τεῖχος 69.72
Mæander 47
Mænadum cœtus 67
Mænalus 75
Magnæ gentes 44
Magneſia 74
Magno 20
Magnum promont. 112
Magnus ſinus 10
Mago 107
Magrada 114
Mahomata 24
Maiuſtæ 148
Malaqua 11.99
Maleum promont. 80
Maluaſia 76
Malo fluuius 42
Mallon fluuius 39
Manethuſa 104

Manfredonia 86
Manto 47
Marathon 76
Marathos 37.39
Mardi 9
Mare nostrum 4.12
Margath 39
Maria reciproca 111
Mariana fossa 91
Mariandynei 53
Maronia 70
Marruecos 18
Martius Narbo opp. 99
Massilia 90
Massagetæ 9
Mastusia 69
Mauritania 19.147. 149
Mausolæum 46
Miarus 113
Mecyberna 73
Mediterraneum 6
Magara 75
Melanchlænæ 56
Melas 42.70
Melasa 48
Melita 106
Mellaria 97
Melos insula 103
Memphis 32
Monde 72
Menoba 96.99
Mercurij
Meridies 3.5
Meroë 28.141
Meros 135
Mesembria 68.72
Messene 75.80
Mesia 122
Μεσημβρία 5
Mesopotamia 36
Messana 105
Messenia 74
Messer 34
Mesua 92
Metagonium 22
Metapontum 84.88
Metaurus 83.88
Methone 75.80
Metilin 28
Metropolis 13
Mezo Giorno
Milesius

Milesius Athenistagoras 55
Milesij 35
Miletum 47
Minerua Tritonia eius promont. 23. 84
Minius 113
Minotaurus 104
Minyæ 51.76
Misenum 84
Mistræ 84
Miturnæ 35.89
Moabor 11
Mœdi 9
Mœnis 121
Mœotici γωνία πεπρασμένη. 57
Mœotis 58
Mœris 30
Monda 112
Mons Sancti Bernhardi. 85
Montalto 89
Montes fratres 20
Mopsius 43.47
Morenon 140
Morini 118
Moschi 9.55.125
Moschobitæ 13
Moßynœtici 54.
Mulucha 19
Mulupha 11
Mundus 35
Murina 82.87
Murran 9
Musagori inf. 104.
Mycenæ 75
Miconos 103
Myriandros 39
Myrica 48.50
Myrlea 52
Myrmecion 60
Myrthoum pelagus 73
Mysia 48.66
Mysius 52

N

Nabar 21
Nar 12
Narius 113
Narona 79
Narsinga 11
Natiso 82

Naumacos

Naumachos 104
Naupactos 75.80
Naxos 103
Neapolis 22.46
Nabis 113
Nemausus 93
Nepos 143
Neptuni fanum 77.52
Nerio 13
Neritos 103
Nesos 103
Nestos 66
Nesua 114
Neuri 64
Nicea 90
Niger fl. 145
Nilus 28.30.144
Niphates 43
Nisyros 103
Nœga 113
Nomades 24.63
Nonius Mar. 150
Norden 5
Norici 89
Nuchul 144
Numana 83.95
Numidæ 16
Numidia 21
Nysa 137

O

Oceanus 3. eiusq; maria 6
Odessos 68
Oea 23
Oeanthia 78
Oechalia 103
Oestro 42
Oesyma 71
Ogyris 139
Olbia 90
Olbidum 61
Olearos 103
Olimthus 71
Olitingi 112
Oliuarij locus 51.81 86.148
Olouros 78
Olympus 52.73
Onoba 112
Oonæ 151
Opoës 76
Ophiophagi 140

Opuntius sinus 76
Orbeolos 67
Orchades 30.132
Orchomenon 75
Oricum 79
Oriens 3.5
Orestes 63
Orontes 39
Orospeda 97
Orphei lyra 70
Ossa 73
Ossonoba 112.115
Os Corinthiacum 13
Ost 5
Osteodes 106
Ostia op. 89
Oxos 126

P

Pachynum 105
Padus 82.87
Pæstanus sinus 84
Pæstum 84.88
Pagasa 76
Pæsici 125
Paganus 77
Paphlagones 53
Palæstina 36
Palibotri 135
Palinurus 84
Pallantia 95
Pallene 71
Palma 107
Paltos 39
Panissum 77
Pandarani 11
Pandataria 106
Pandio 45
Pannonia 66.89
Panticapæum 60
Panticapes 61
Paretonius 25
Paricani 9
Paridis iudicium 49
Parion 51
Parisa urbs 53
Parma 19
Parmaria 106
Parnasus 75
Parthenion 60
Parthenius 75
Parthenius amnis 54.
Parthi 9

Parchini 79
Paropamiſus 43
Pares 103
Paſiphaë 104
Patara 44
Patauium Antenoris. 82. 87
Pathmiticum 32
Patræ aliàs Patras 80
Paulon 85
Panormus 106
Pedalium 45
Pegaſi 142
Pelagus infinitum 110
Pella 79
Pelicor 88
Pelion 73
Peloris 106
Peloponneſus 13.74
Pelops 48.50
Peluſiacum 32
Peluſium 32.35
Peninus 86
Perga 42
Perinthus 69
Perſæ 138
Perſicum mare 6.137
Perſis 9.12
Peſaurum 82.87
Petilia 84
Petræ 84
Pheares 79
Phæſtos 104
Phanagoria 56
Pharruſij 18
Pharmacotrophi 9
Phaſelis 43
Phaſis 55
Phicores 56
Phidiæ opus 75
Philea 68.72
Philippi 71
Philænorum aræ 73
Philoteris 140
Phineus 36
Phinopolis 68
Phitiuſa 103
Phocis 48.74
Phœnices 38
Phœnix 141
Phœnicuſa 106
Pholoë 75

Phoriſtæ 9
Phryges 9
Phrixi templum 55
Phthia 74
Phthirophagi 56
Phycuns 23
Phygela 47
Phyſcella 73
Phytonia 106
Piceni 83.86
Picentia 84
Piera Muſarum ædes 73
Pinaria 103
Pindus 74
Piombino 89
Piræus 76
Piſæ 75
Piſidæ 9
Pithecuſa 106
Placia 51
Platonis locus 33
Playa 151
Plæſtina multiplex 37
Podolia 67
Pola 80
Polaticus ſinus 79
Polentia 107
Pollux 56
Poloni 65
Pompei 14.84
Pompeiopolis 40
Pomponij locus 33.35.65
Pontici 10
Pontiæ 106
Populonia 85
Poſsidium 46
πορθμὸς 4.7
ποταμὸς 37
Potentia op. 85
Potidea 71
Præſamarci 113
Priapos 51
Priene 47
Propontis 4.51
Prote 103
Proteſilai oſſa 69
Prophis 75
Ptolemais 25.27.140
Ptolemæi locus 133
Puteoli 84
Pygmæi 140
Pylij 78

Pyrenæi montes 12
Pyramus fluuius 39.94
Pynei 79
Pyrgi 85.89
Pyrrha 103
Pyrrhi 78

Q

Quipia 24
Quintus Metellus 127

R

Rabia fons 97.98
Regnum Lamay 11
Rha 12
Rhamus 76
Rhetæum 50
Rhegium 84.88
Rhene 103
Rhenus 118
Ic Rhin 93
Rheſo 69
Rhion 78
Rhiphæi montes 59
Rhodanus 91.121
Rhoda 95.99
Rhodus 46
Rhyndacum 52
Riphaces 9
Rodophæ 66
Roma 82
Ronces ualles 119
Rophanes 9
Rubrum mare 136
Ruſicada 20
Ruſij 65
Ruſtino 91
Rutheni 65
Ruxani eodem

S

Sabatia 85
Sabæi 139
Sagæ 132
Sacrum 112.115
Saguntum 96
Salacia 112
Salamis 103
Salduba 96
Salen 84
Salentini 81.86
Salona 79
Samaria 37
Same 103
Samonium 104

Sardabale 21
Sardeniſos 43
Sardinia 107
Sarmatæ 58.60.120
Sarmatia 122
Saronicus portus 77
Sarpedum 41
Sarrazana 89
Saës 113
Satmali 131
Satyri 144
Seſamus ſinus 86
Seſſa 86
Says 32
Seſtianæ aræ 49
Seſtos 133
Sexolytæ 76
Sicilia 77
Sicinus 71
Siculum mare 13
Sicyon 70
Sidoni 51
Sidon 84.105
Sierra 103
Siga 132
Sigæum 7
Silaurus 47
Simyra

Sinois 49
Sinonia 106
Sinueſſa 84.88
Sinope 58
Siphnos 103
Solda 39
Sucronenſis ſinus 95
Soloë 40
Sophene 36
Sophus 12
Specus Herculis 19
Serchio 76
Sphinx 142
Spiga 53
Stratros 75
Stœchades 107
Strongyle 106
Strophades 103
Strues 79
Strymon 70
Subur 95
Sucro 96
Sues 96.99
Sueſia 123
Sulchi 107
Sunium 76
Sur 39
Suria 37
Surrentum 84
Suſiani 9
Syda 43
Syene 32
Syndos 65
Synope 54.58
Sypnus 83
Sypunto 86
Syracuſæ 105
Syria 10
Syrocilices 9

T

TAbraca 22
Tachonyſo 28
Tænarus 77
Tagus 112.115
Talca 132
Tamaris 113
Tamos 135
Tamuada 20
Tana 12.108
Tanais 48.57
Tanger 149
Tangur 12

Tanicum oſtium 82
Tangut 12
Taphræ 226
Taprobane 136
Taranto 84.88
Taretus 84.88
Tarentinus ſinus 84
Tarentus, eodem
Tarraco 95.99
Tarracina 85.89
Tarſo 42
Tartari 12.128
Tartaria, eodem
Tarſaro 40.42
Taurianem 84
Taurica 65
Taurici 55
Taurominium 105
Taurus 121.132
Taygetus 75
Telamon 85
Telmiſos 44
Temeſa 84
Tempe 73
Tenaros 80
Tenea 75
Tenedos 100
Tenos 103
Teos 47
Terapne 75
Tergeſte 82.87
Tergeſtum 79
Terina 84
Terotæ 147
Teutoni 121
Thabis 132
Thales aſtrologus 47
Theanum 83.88
Thebet 11
Thebæ campus 49
Thebæ 32.80
Theganus 103
Themiſcum 54
Theodoſia 60
θεῶν ὄχημα 145
Thera 103
Thermæ 105
Thermedon 48.54
Thermopyle 76
Theſeus 76
Theſſalia 74
Theſſalonice 73

Thicis 92.95
Thimna 68
Thisamis .45
Thelis 92
Tholobi 95
Tholosa 93
Thoricos 76
Thucydidis locus 80
Thule 131
Thuscum mare 12.15
Thraces 67
Thracia eodem
Bulgaris 72
Thynnias 45
Thyrsagetæ 57
Tibareni 54
Tifernus 83
Tigris 126
Tigris fluuius 138
Timaus 82
Tingi 19.20
Tio 54
Tios 53
Tiristris 68
Tolomita 27
Tolossa 90
Toreatæ 56
Torma 11
Toronis 73
Toscana 89
Troas 48
Trochara 27
Traiectum 89
Tragopomones 142
Tragurium 79.104
Tramontana 5
Trapezus 58
Treueri 117
Tripol de la Surca 39
Tripolis 37.39
Triton 213
Tritonia Minerua 23
Tritonis 23
Tritonice 68
Troas 48
Trochara 27
Troglodytæ 17.26
Trœzen 77.80
Trœzenij 77
Trucone 104
Truentum 83.88
Tubero 136

Tulcis 95
Turcæ 51
Turchia 45
Turduli 111
Turgiua 12 86
Turinum 84
Tygris 36
de Typhone fabula 41
Typhonis specus eodem
Tyra 62
Tyrij 128
Tyros 38
Tyrrhenum mare 15

V

V Adianus 87.153
Valachi 15.65
Valachia 65
Valentia 96
Valetium 83
Varduli 114
Varronis locus 7.150
Varus 85.89.90
Vasio 90
Vegeti 9
Velia 84
Venetiæ 86
Veneris templum 119
Veneti olim Galli togati
ni lacus 118
Vesulus 82
Vesuuius 84.
Verde 148
Via 113
Vicus 151
Vindelici 89
Virgi 96
Visula 14
Visurgis 122
Vitis frequens, fructus rarior ubi 66
Vlyssippo 112
Vngaria 66
Vniuersus orbis 127
Volcæ 91
Volsci 82
Vrbs lignea 52
Vrias sinus 83
Vrgo 106

Vthisia 22
Vtica 2
Vest 5
Vulturni 84
Vulturnus fluuius
X
Xanthos 44
Xanthus fluuius codē
Xerxes 30. eius præliū & ingens auri uis 71
Z
Zacynthos 103
Zephyrium 84.88
Zephyre 104
Zephyrion 25
Zona torrida 6
Zonæ quinq; 3.5
Zonæ 20
Zud 5

FINIS.

Abdera 182
Abrotanum, 157
Absores urbs 187
Absyrtis urbs 187
Acanatus 162
Aceſines 197
Acmodæ 196
Acritas promontorium 186 urbs 175
Adraſtus Ariſtotelis diſcipulus unde 172
Aegathes 184
Aglaus Pſophidius 174
Alopeconneſus 171
Amanoides promontoriū 158
Amardi 144
Amardus amnis 194
Amordi 194
Ampſaga fluuius 156
Anchtalus urbs 174
Angues ad Rhyndacum, 164
Antacri 155
Antaradus oppidum 158
Antiſſa oppidum 183
Antron urbs 174
Antronia 174
Antronius aſinus 174
Amani portæ 159
Alarſon promontorium 191
Apollonia 169
Arados inſula 158.184.
Araurares fluuius 180
Araxos urbs 175
Areos neſos 183
Aria 183
Ariſtoteles ab Hermolao uerſus 155
Aryanda 162
Arſenaria 156

Aſpendos 159
Aſſon urbs 164
Aſtaboras 157
Aſtapus eodem
Aſtyra 186
Atacini 179
Atacinorũ colonia eod.
Athei 155
Athenopolis 179
Atyras amnis 170
Audania fluuius 197
Autrigones 190
Auo fluuius 189
Axiacæ Georgi 156
Axiacæ ſurari quid ſit, ignorant 156.168
Axiaces fluuius 168
Axius fluuius 173

B

Argyli 162
Baſilicus ſinus 162
Baſilides 168
Batynis 170
Bechis urbs 157
Beterra 179
Biſanthe Samiorum 170
Blanda 178.181
Blytera 179
Boiemi 195
Boij Heluetijs attigui 195
Botrys oppidum 158
Branchidarum oraculum 163
Brauron 175
Bubaſſus 162
Buces uel Buges amnis 166
Buxentum 170
Byblos 158

C

Calarna oppidũ 172
Calarnæa turris eod.
Calbis amnis 159
Caleros urbs 171
Calliaros 174
Cambuſi 194
Cambyſes fl. eodem
Canaſtreum promontorium 172
Canna oppidum 163
Carcine urbs 167
Caria 159
Carcenna 156
Carni 176
Carræ 197
Cartenna 156 167
Carteia 182
Caryanda 162
Caſpius mons 194
Cataractes fluuius 159
Cauarum urbs 197
Caunus oppidum 159
Caulonia 177
Cæcinum opp. eodem
Cæcinus amnis eodem
Celaduſe 187
Cœlos portus 171
Cœne urbs 175
Celenderis 159
Cenchreæ oppidũ 175
Cepœe urbs 166
Ceraſuntum 165
Ceraſus urbs 165
Ceramicus ſinus 162
Ceramus oppidum eod.
Ceruaria locus 181
Cethui 197
Chaus fluuius 159
Chelonatas portus 175
Cherroneſus oppidum 167
Chryſe urbs 187
Cicynetos inſula 186
Cimolis urbs 165
Cimbrica Cherſoneſus 193
Cimbri eodem
Cimmerium urbs 166
Cion ſinus 164
Citharistes promontoriũ 180
Cliternæ urbs 176
Coha 178
Colax promontorium 198
Columna urbs 177
Cophen fluuius 197

Cophenen 197
Corax mons 165
Coraxici montes & 165
Corocondama insula. 166
Crenides 171
Creusis urbs 176
Cromna 164
Cromnus Lycaonis filius 165
Crya 159
Cupra urbs 176
Cyme Amazonum dux 163
Cyme urbs 163
Cynos 174
Cynos sema 171
Cypsela 170
Cyrauæ mentio 183
Cyria 159
Cyrrha urbs 176
Cythorum urbs à quo dicta 165

D

Dacia 193
Dahæ 155.195
Dascyli 164
Deciatum 179
Delta 157
Derris 173
Deua amnis 190
Diua amnis 191

E

Eason promontorium, 191
Ebudes 196
Egnatia 177
Elephantis 157
Elestrides 187
Eliberri fluuius 181
Elmeones 193
Elusatum urbs 192
Eniocha georgi 155
Epigoni Thebanorum 163
Eressa 164
Ereßij 164
Eressos 183
Erethria 186
Erginus amnis 170
Essedones 166
Enemides 174
Euthanæ 162
Euthe-

Euthenæenses 162
Euthenæi 162
Euthenitæ 162

F

Ferentini 176
Frentani 176

G

Gades olim Tartaros uocabant 182
Galata 188
Gallogræci 156
Gaudos urbs 187
Gedrosis 155
Gesoriocus portus 192
Gnidus 162
Gomphi 172
Gotha 185
Gorgones insulæ 198
Granata 181
Grauiscæ 178
Gronij 188
Gynæcocratumenæ 166

H

Haemodus mons 197
Hæmon mons 169
Halmydessos 169
Hamaxobitæ, siue Hamaxobij 167
Hermiones 193
Henioci montes 194
Hermonassa 166
Heroopoliticus sinus 197
Heroum oppidum 197
Hestiæa urbs 186
Hexi 182
Hiberus amnis 182
Himantopodes 198
Hippo 178. Diarrhytus 157. Regius 157
Hippuris urbs 187
Holopyxos 187
Hyda 162
Hypacyris flumen 167
Hyria 186

I

Iamna 188
Iasius sinus 162
Iaxamathæ 166
Iaxartes 195

Ichthys urbs 175
Illiberis fluuius 181
Imaus mons 197
Indus fluuius eodem
Iol 156
Ion urbs 175
Iturissa oppidum 191

L

Lathurus rex, uel Lathyrus 198
Lazippo urbs 182
Lacobriga urbs 188
Libethra 173
Libethrides Camœnæ 173
Leuce insula 183
Loripedes 198
Lupsia 177
Lupus urbs 177
Lyxus flumen 199

M

Malaca 182
Manathusa 187
Marathusa 187
Matæ 197
Mastusia 171
Mecybernæus 172
Melancis urbs 186
Melanchlæni 166
Mellaria 183
Melos 187
Melos urbs 159
Mende urbs 172
Menoba 182
Metilis urbs 157
Mindus urbs 162
Mœnis amnis 192
Molochath 156
Moschi 194
Moßynœci 165
Mulucha 157
Myconos 187
Myrlea urbs 164
Mystra urbs 177

N

Naebis fluuius 189
Naga oppidum 189
Nægauicosia flu. 189
Nala ciuitas 189
Naulocos urbs 187
Nerna fluuius 109
Nesos urbs 186

Nesua flumen 190 & 197

O

Oëa oppidum 157
Oësima 172
Odessos urbs 169
Oluros, uel Olyros urbs 176
Onoba Lysturia 188
Oonæ insulæ 196
Opoes urbs 174
Origauiolca urbs 190
Origenes populi 190
Origeuiones 190
Originæ aquæ 190
Ossonoba Asturia 188

P

Paesici, uel Pæsicæ 194
Pagæ urbs 176
Pagyris fluuius 167
Pagyritæ 167
Palma 188
Paltus 158
Paricani 155
Paropamisus 159
Parthenium promontorium 167
Paulos 178
uel Pados eodem
Pegasicus sinus 186
Peneus fluuius 176
Perinthus 170
Phanagoria urbs 166
Phlesius Apollo 163
Philippeni 172
Philippi 171
Phinea urbs 169
Phrycuns 157
Phthirophagi 166
Phygela urbs 163
Phygelites uini genus 163
Physella 172
Pinara Lyciæ urbs 187
Placia 164
Plinij locus 194
Plinius contra Melam 193
Polyægos 185
Prote urbs 186

Psammmetichi opus 157
Psophis urbs 174
Pullerius mons 180
Pydna urbs 173
Pyrrha 183
Pyxus 178

R

Rhamnus 175
Rhodope mons 169
Rhyndacus flumen 164
Rubricatus amnis 181

S

Salduba 182
Saleniana locus 190
Salmydessos 169
Saræ populi 103
Sarronicus portus 175
Satarchæ 167
Saleni 190
Salsulæ 180
Saurius amnis 190
Scarphia 174
Schinussa insula 185
Schœnitus portus 171
Schœnus portus 176
Scion 172
Scylaceum 164
Scylax colonia 164
Segnis mons 180
Selmi populi 190
Selymbria 170
Sepias urbs 173
Serium promontorium 171
Sexitana salsamenta 182
Sextanorum Arelatæ 179
Sicynus urbs 187
Silurus amnis 178
Simyra castellum 158
Sipyus 177
Sipuns 165.177
Sittiani 156
Sogdianorum regio 195
Solis fons 157
In Solino erratum emendatur 196
Sophene regio 158
Stylidia locus 177
Sagæ populi 193
Sucronensis amnis 182
Suel 182

T

Tabaseni 162
Tabeni 162
Tabis urbs 159
Tachempsus 157
Talca 196
Tamuada 156
Tamuda fluuius eodem
Tanicum 158
Taniticum ostium 158
Taphre 157.167
Tarbelli 191
Tarichiæ 184
Tarracho urbs 181
Taurianum 178
Thegumisa 186
Theon Ochema 198
Temesa 178
Tempsa eodem
Tenia urbs 174
Terentum 178
Terina urbs 178
Terineus sinus eodem
Thorus 175
Thoricij eodem
Thoricos urbs eodem
Thoricenses 175
Thucydidis patria eodē
Thule 196
Thynnias 169.183
Tios oppidum 164
Tiristris promontorium 169
Tragopanades 198
Tragopomenes eodem
Tragurium 187
Trapezus 165
Tritium Toboricum, uel Tobolicum 191
Trucones 187
Tulcis amnis 182
Turduli 188
Turia 156.182

V

Valentia 178
Vasio urbs 179
Vasionenses 179
Venetorum origo 164
Vergitanus sinus 182
Verouesca 191
Viben 178
Visula 193

INDEX

Z . Zerynthum 170
Zephyra urbs 187 Zethin oppidum 167

FINIS.

POMPONII MELAE DE SITV ORBIS Proœmium.

RBIS situm dicere aggredior, impeditum opus, & facundæ minime capax (constat enim ferè ex gentium locorumq; nominibus, & eorum perplexo satis ordine, quem persequi longa est magis, quàm benigna materia) uerùm aspici tamen, cognosciq; dignissimum: & quod si non ope ingenij orantis, at ipsa sui contemplatione precium operæ attendentium absoluat. Dicam autem aliàs plura, & exactius: nunc autem ut quæq; erunt clarissima, & strictim. Ac primo quidem quæ sit forma totius, quæ maxime partes, quo singulæ modo sint, utq; habitentur, expediam. Deinde rursus oras omnium & littora, ut intrà extràq; sunt: atq; ut ea subit, ac circumluit pelagus: additis quæ in natura regionum, incolarumq; memoranda sunt, Id quo facilius sciri possit atque accipi, paulo altius summa repetetur.

PETRI IOANNIS OLIVARII VALENtini *in Proœmium Pomponij Melæ De Situ orbis* SCHOLIA.

PRæfatur operis pondus, uarietatem, obscuritatem, & perplexum argumentum: deinde quid in hoc libro & in alijs persequetur. Dicere) Nam orator præfatur, dicũt enim oratores, sed nouè Dicere pro describere dixit. Materia) Oratorium est. Ope) Modestiam indicat. Orantis) Nimirum talis uoluit haberi in proœmio. Forma) an uidelicet sphærica, rotunda, aut alterius figuræ. Intra) ad sinus refertur. Additis quæ) πρὸς τὴν τοπογραφίαν spectat.

POMPONII

MVNDI IN QVATVOR partes diuisio.

CAPVT I.

OMne igitur hoc, quicquid id est, cui mundi cœliq; nomen indidimus, unum est, & uno ambitu se cunctaq; amplectitur, partibus differt. Vnde sol oritur, Oriens nuncupatur aut ortus: quò demergitur, Occidens uel occasus, quà decurrit, Meridies: ab aduersa parte, Septentrio. Huius medio tetra sublimis cingitur undique mari: eademq; in duo latera, quæ hemisphæria nominantur, ab oriente diuisa ad occasum, Zonis quinque distinguitur. Mediam æstus infestat, frigus ultimas. Reliquæ habitabiles, paria agunt anni tempora, uerùm nõ pariter. Antichthones alteram, nos alteram incolimus. Illius situ ob ardorem intercedentis plagæ incognito, huius dicendus est. Hæc ergo ab ortu porrecta ad occasum: & quia sic iacet, aliquanto quàm ubi latissima est, longior: ambitur omnis Oceano, quatuorq; ex eo maria recipit, unũ ab Septen-

 trione,

trione, à meridie duo, quartum ab occasu. Suis locis illa referentur. Hoc primum angustum, nec amplius decem milibus passuum patens, terras aperit, atque intrat. Tum longe lateq; diffusum, abigit uastè cedentia littora: ijsdemq; ex diuerso propè coëuntibus, adeò in arctum agitur, ut minus mille passibus pateat. Inde se rursus, sed modicè admodum laxat, rursusq; etiã, quàm fuit, arctius exit in spacium. Quò cum est acceptum, ingens iterum & magnum, & paludi (cæterum exiguo ore) contungitur. Id omne quà uenit, quaq; dispergitur, uno uocabulo nostrum mare dicitur. Angustias introitumq; uenientis, nos fretum, Græci πορθμὸν appellant. Quà diffunditur, alia alijs locis cognomina acceptat. Vbi primum se coarctat, Hellespontus uocatur: Propontis, ubi expãdit, ubi iterum presßit, Thracius Bosphorus: ubi iterum effundit, pontus Euxinus: quà paludi commititur, Cimmerius Bosphorus, palus ipsa, Mœotis. Hoc mari, & duobus inclytis amnibus, Tanai & Nilo, in tres partes uniuersum diuiditur. Tanais à septentrione ad meridiem uergens, in mediam ferè Mœotida defluit: & ex diuerso Nilus in pelagus. Quod terrarum iacet à freto ad ea flu-

ea flumina, ab altero latere Africam uocamus: ab altero, Europen: ad Nilum, Africam: ad Tanaim, Europen. Vltrà quicquid est, Asia est.

SCHOLIA.

MVndum in primis quatuor distinguit partibus, deinde terram quinque regionibus, quas Zonas appellat. Mare uero in quinque distribuit maria, Oceanum, Mediterraneum, Caspium, Persicum, & Arabicum. Indicat postea tria freta, & duos ingentes amnes, quibus terra ipsa in tres diuisa est partes. Vno ambitu se) Igitur sphæricum est: refertur ad ea uerba Procemij, Quę sit forma totius. Oriens) Oriens dicitur omnis pars terræ, in qua sol oritur. Hinc est, quod punctum mobile uocatur. Græcis est ἀνατολὴ, Italis Leuante, Germanis Ost. Occidens) Occidẽs est, ubi cunque Sol occidit, punctum etiã mobile, Græcis est δύσις, Italis Ponente, Germanis Vuest. Meridies) Duo sunt pũcta ficticia, Meridies & Septentrio, sed immobilia. Meridies Græcis est μεσημβρία, Italis Mezo Giorno, Germanis Zud. Septentrio) Græcis est βόρειος, Italis Tramõtana, Germanis Norden. Hemisphæria) semisphæria. Mediam æstus) quia diu Sol decurrit per eam. Non pariter) quia quando nobis est

bis est hyems, habitantibus alterum hemisphæriũ est æstas: & quãdo nobis æstas, illis hyems.

Antichthones) aduersus terram habitantes, Antipodes. χθὼν terra est: & ἀντί, aduersus, contra. Nec est dubiũ, quin sint Antichthones, post apertas nauigationes. Illius situ ob ardorẽ.) Seculo Pomponij nemo ausus fuit mediterranea Africæ peragrare, existimabant enim, hanc plagam adeò feruere æstibus, ut non posset habitari, Mela sui seculi sententiam refert, dicens: Sunt multi, qui ibi agant, fateor. Sed seculo Meę nemo fuit, qui hoc fateretur. Hallucinati sunt dices, quotquot fuere illo tempore: quasi uero ignoratio esset hallucinatio. Fateor planè eos ignorasse hemisphærium Antichthonum, sed nec propterea hallucinatos fuisse. Quid igitur errauit Mela, si cum suo seculo ignorauerit alterum hemisphærium, & nauigationem per zonam torridam? Ambitur omnis Oceano) Homero & Aristoteli terra insula est. Vnum à septẽtrione) Nihil fabulosius, & in quo magis hallucinata sit antiquitas. Argumentum erroris fuit, quod à mari Caspio usque ad Oceanũ Septentrionalem paruũ terręe tractum ueteres faciebant. hinc existimabant mare Caspium ex Oceano defluere. A meridie duo) Persicum, & Arabicum intelligit. Quartum ab Occasu) Mediterraneum, siue nostrum, Hoc primum) Mediterraneum. Fretum) dictum à feruendo,

feruendo, autore Varrone. Vulgus hunc feruorem uocat Corrente: inde omnia freta nauigantibus sunt inuisa. πορθμὸν.) id est traiectum, de Græco uerbo πορθμεύω, quod est trajicio. Primũ fretum dicitur Gaditanum, uulgò Gibraltar, corrupto uocabulo. nam antea Gibel lingua Arabice dicebatur, quę dictio sonat montem.

Hellespontus) Nunc El far de Gallipoli.

Thracius Bosphorus) Nunc El far de Constantinopoli. Far significat strictum, seu angustiam maris. In tres partes) Varro in duas, Asiam & Europam, Veteres apud Herodotum in quatuor, Asiam, Africam, Europam & Aegyptum, Recentiores in tres tantum. nam Aegyptum Asiæ partem faciunt.

SVMMA ASIAE DESCRIPTIO. CAP. II.

TRibus hanc è partibus tangit Oceanus, ita nominibus, ut locis differens. Eous ab oriente, à meridie Indicus, à septentrione Scythicus. Ipsa ingenti ac perpetua fronte uersa ad orientem, tantum ibi se in latitudinem effundit, quantum Europa & Africa, & quod inter ambas pelagus immissum est. Inde cum aliquatenus solida processit, ex illo Oceano,

quem Indicum diximus, Arabicum mare & Persicum, ex Scythico Caspium recipit: et ideo quà recipit, angustior. Rursus expanditur, & fit tam lata, quàm fuerat. Deinde, cum iam in suũ finem, aliarumq; terrarum confinia deuenit, media nostris æquoribus excipitur: reliqua altero cornu pergit ad Nilũ, altero ad Tanaim. Ora eius cũ alueo Nili amnis ripis descendit in pelagus, & diu sicut illud incedit, ita sua littora porrigit. Deinde fit uenienti obuiam, & primum se ingenti ambitu incuruat, pòst se ingenti fronte ad Hellesponticum fretum extendit: ab eo iterum obliquat ad Bosphorum, iterumq; ad Ponticum latus curua, aditum Mæotidos transuerso margine attingit. Inde eam gremio ad Tanaim usque complexa, fit ripa, qua Tănais est. In ea primos hominum accepimus ab oriente, Indos, Seres, & Scythas. Seres media fermè Eoæ partis incolunt, Indi et Scythæ ultima: ambo latè patentes, neq; in hoc tantùm pelagus effusi. Spectant enim etiam meridiem Indici maris (nisi ubi æstus inhabitabilem efficiunt) diu continuis gentibus occupant. Spectant & septentrionem Scythæ, ac littus Scythicum (nisi unde frigoribus arcentur) usque ad Caspium sinum

num possident. Inde proxime est Ariane, deinde Aria, & Gedrosis, & Persis ad sinum Persicum. Hunc populi Persarum ambiunt, illum alterum Arabes. Ab ijs, quod in Africam restat, Aethiopum est: illic Caspiani Scythis proximi, sinum Caspium cingunt. Vltrà Amazones, ultráq; eas Hyperborei esse memorantur. Interiora terrarum multæ uariæq; gentes habitant, Candari, & Paricani, & Bactri, Susiani, Pharmacotrophi, Bomarei, Coamani, Rophanes, Dahæ. Super Scythas Scytharumq; deserta, ac super Caspium sinum, Comari, Massagetæ, Cadusij, Hyrcani, Hiberi. Super Amazonas & Hyperboreos, Cimmerij, Scythæ, Eniochæ, Georgi, Moschi, Corsitæ, Phoristæ, Riphaces: atque ubi in nostra maria tractus excedit, Mardi, Antibarani: & notiora iam nomina, Mœdi, Armenij, Comageni, Murrani, Vegeti, Cappadoces, Gallograeci, Lycaones, Phryges, Pisidæ, Isauri, Lydi, Syrocilices. Rursus ex ijs, quæ meridiem spectant, eædem gentes interiora littora tenent usque ad sinum Persicum. Super hunc sunt Parthi & Assyrij: super illum alterum, Babylonij. Et super Aethiopas Aegyptij. Ripis Nili amnis

& mari proxima ijdem Aegyptij posſident. Deinde Arabia angusta fronte ſequentia littora attingit. Ab ea uſque ad flexum illum, quem ſuprà retulimus, Syria: & in ipſo flexu, Cilicia: extrà autẽ, Lycia, et Pamphylia, Caria, Ionia, Aeolis, Troas uſque ad Helleſpontum. Ab eo Bithyni ſunt ad Thracium Boſphorum. Circa Pontum aliquot populi, alio alioq; ſine, omnes uno nomine Pontici dicuntur. Ad lacum, Mœotici, ad Tanaim, Sauromatæ.

SCHOLIA.

Perpetua fronte) non interrupta, ſed integra, uerſus Orientem & Septentrionem. Tantum ibi ſe in latitudinem) Hæc referuntur ad ſecula Melæ, quibus nondum tota Africa innotuerat. Cum aliquatenus ſolida) Ex ignoratione illarũ regionũ hęc dixit Mela. non erant hæc littora maris Indici plenè cognita Pomponij tempore. Cõſtat enim ex recẽtioribus nauigationibus, nõ poſſe ſolidam eſſe ad Meridiem, ob ſinum Arabicum, Perſicum, ſinum Caticolpicum, Gangeticũ, & Magnum.

Ex Scythico Caſpium) Diximus ignoraſſe antiquitatem, diſtantiam ab Hircano mari uſq; ad Oceanum ſeptentrionalem, & propterea in cidiſſe

cidiſſe in illum errorem. Rurſus expanditur) in littore maris Rubri, uerſus Aegyptum.

In ſuũ finem) hoc eſt, ad Caput bonę ſpei, nunc Cabo de bona ſperanca, uerſus Meridiẽ, & Tanaim uerſus ſeptẽtrionem. Media) Hoc eſt, mediã circumluit noſtrũ mare ſiue mediterraneum. Deinde fit uenienti obuiã) Ad flexũ Syriacũ. Ingẽti ambitu) à Peluſio oſtio, & oppido nũc Damiata, uſq; ad Cariam regionẽ Aſiæ minoris. Obliquat) utcunq; flectitur in Propontide. Iterũ curua) ad Pontum Euxinum. Aditum) Cimmerium Boſphorũ oſtẽdit. Tranſuerſo margine) hoc eſt, angulum faciente. Indos) Ab Oriẽte & Meridie retinent nomẽ. Diuiſa eſt India in Superiorem & Inferiorem. Inferior, in Indiam extra Gangẽ, & In diam intra Gangẽ. Superioris ſunt regna pręcipua Cathai, Mulpha, Cyanba, Chairã, Thebet, Bocat, & regnũ Murſuli, Moabor, Moabat, & regnũ Var, nunc Synarũ, Luſitani uocant Chinarum. India extra Gangem habet Lamay regnum, & propè Malaqua: India intra Gangẽ, Narſingam, regnum potentiſſimum, & propè caput Curię Callicut, regnum & ciuitatem ubi & Canamor, Torma patain, Pandarani, Biſnagar, Bartacala. Seres) Orientalis regio Sereca, & magis mediterranea, quàm Scythica & India ſuperior, inter Scythas et Indos ſita. huius regionis ſunt prouinciæ, Camul et Chichitalis.

Scythas

Scythas) Quotquot sunt à parte illa orientali, quæ prouincia Tangut uocatur, usque ad Rha fluuium, omnes uno nomine Scythæ dicũtur, & tota regio nostro seculo Tartaria. Principio ab oriente sunt Scythæ. Extra Imaũ montem, ramentum Tauri, sunt quidem Tartari: apud quos est Tangut, Cathaia, & Halor, subiecta omnia magno Chan regi Tartarorum. In Scythia intra Imaũ sunt alij Tartari, usq; ad Rha, ut diximus: postea usque ad Tanaim sunt Sarmatici Asiatici. Persis) Retinet nomen, cuius dominus est Sophus. Quod in Africam) Intellige Meridiem uersus, nam Septentrionem uersus Aegyptus est. Hyperborei) Scythæ sunt & Tartari, sunt tamen qui dicant eos Europeos esse. Parthi) Parthi et Assyrij sub ditione Sophus regis. Caria) Ab ea usq; ad Bithyniam regio Asia minor dicitur, nunc Anatolia & Turgiua. Sauromatæ) Sarmatę Asiatici, inter quos sunt Magni Bulgari. Tanaim Nũc Tana dicitur. Nunc uastè retracta) Ad sinũ Aegæum, Adriaticum, & ad Thuscum refertur.

Prominens) in Pelopõneso, & in promõtorio Calabriæ. Præcipuè media) Versus Pyreneos, ad fontem Rabiam. Vbi semel) apud fontem Rabiam. Iterum) In Germaniam. Pomponius reliquit sinum Danorum. Abducitur) Dictio familiaris Melæ, retrahitur. Directo limite) Directo margine & littore, id est

est, perpetua est, nisi in fine Pyreneorum, & in Germania, nã tres sinus facit. Aegæũ) Dictũ autore Varrone, ab hinulis, quod in eo mari sco puli à similitudine caprarum, αἰγες uocentur.

Sequẽti in ore) Os appellat, & non sinũ Corinthiacum: quanquam reuera sinus est. Mare Aegæum protenditur ab Hellesponto usque ad sinum Megaricum in Peloponneso: à sinu uero Megarico usque ad os sinus Adriatici Ionium. Mare Aegæum nunc dicitur Archipelago, nam complectitur Syriacum, quod nunc est El mar de Suria. Mare Adriaticum ab Adria oppido dictum, iam non extat, erat enim prope Venetias, nunc hoc mare dicitur La Canal de Venecia. Scythia) Duplicem indicat Scythiam, sicut duplicem Sarmatiam: Scythiam Asiaticam, quæ pars est Tartariæ: & Europeam, quæ Hunnos, Moschobitas, Lituanos comprehendit. Hinc) Hoc est à medio latere Põti, usque ad Aegæi partem est Thracia, cuius metropolis est Constantinopolis, ubi Mediterranei sunt Bulgarij & Valachi. Tum Græcia prominet) Pelopõnesum intelligit, nũc est La Morea. Illyris) Nunc Sclauonia. In Thusco intimo Gallia) Ita est, si nomine Galliæ comprehenderis Cisalpinam & Transalpinam. Diuersis frontibus) Primum Sacro promõtorio, quod nunc dicitur Cabo de San Vincẽte, deinde Nerio, quod nunc est finis terræ in Compostella.

ſtella. Tum Gobeo in Britannia minore, nunc eſt Sanctus Matthæus. Poſtea Dacico, ubi ſunt liberæ ciuitates, quarum præcipua eſt Lubecū, dictæ nunc, ciuitates Oſtrelingorum. A noſtris littoribus) Maris mediterranei. Ad Sarmatas) Nunc Polonos, id eſt, uſq; ad Viſulam amnem, diſtinguentē Sarmatiam à Germania.

SVMMA EVROPAE DESCRIPTIO. CAP. III.

EVropa terminos habet, ab oriente Tanaim & Mæotida & Pontum: à meridie, reliqua noſtri maris: ab occidente, Atlanticum: à ſeptentrione Britannicum Oceanum. Ora eius, forma littorum, à Tanai ad Helleſpontum, quà ripa eſt dicti amnis, qua flexum paludis ad Boſphorum redigit: quà Ponto, Propontidi, & Helleſpō to latere adiacet. contrarijs littoribus Aſiæ non oppoſita modò, uerumetiam ſimilis eſt. Inde ad fretum nunc uaſtè retracta, nunc prominens, tres maximos ſinus efficit, totidemq; in altum ſe magnis frontibus euehit. Extra fretum ad occidentem inæqualis admodum, præcipuè media, quà procurrit ad ſeptentrionem: niſi ubi ſemel iterūq; grandi receſſu abducitur, penèut directo limite extenta eſt. Mare quod primo ſinu accipit, Aegæum dicitur: quod ſequenti in ore, Ionium: Adriaticum, interius: quod ultimo, nos Thuſcum, Graij Tyrrhenum perhibent. Gentium prima eſt Scythia, alia quàm dicta eſt: à Tanai, media fermè Pontici lateris. hinc in Aegæi partem continens, Thraciæ ac Macedoniæ adiungitur. Tum Græcia prominet, Aegæumq; ab Ionio mari dirimit. Adriatici latus Illyris occupat. Inter ipſum Adriaticum et Thuſcum Italia procurrit. In Thuſco intimo Gallia eſt, ultrà Hiſpania eſt. Hæc in occidentem, denique etiam ad ſeptentrionem diuerſis frontibus uergit. Deinde rurſus Gallia eſt longe, & à noſtris littoribus huc uſq; promiſſa. Ab ea Germani ad Sarmatas porriguntur, illi ad Aſiam. Hæc de Europa.

TERTII CAPITIS ANNOTATIONES require pagina 12. uerſu 20. in dictione Tanaim.

SVMMA

SVMMA AFRICAE DESCRIPTIO CAP. IIII.

AFrica ab orientis parte Nilo terminatur, pelago à cæteris: breuior est quidē quàm Europa, quia nec usquam Asiæ, & non totius huius littoribus obtenditur. Longior tamen ipsa, quàm latior: & quà ad fluuium attingit, latissima. Vtq; inde procedit, ita media præcipue in iuga exurgens, pergit incurua ad occasum, fastigiatq; se molliter, & ideo ex spacio paulatim adductior. Vbi finitur, ibi maximè angusta est. Quantum incolitur, eximie fertilis. Vel quod pleraque eius inculta, & aut harenis sterilibus obducta, aut ob sitim cœli terrarumq; deserta sunt, aut infestantur multo ac malefico genere animalium, uasta est magis quàm frequens. Mare quo cingitur septentrione, Libycum: à meridie, Aethiopicum: ab occidente, Atlanticum dicimus. Ab ea parte, quæ Libyco adiacet, proxima Nilo prouincia, quam Cyrenas uocant. Deinde, cui totius regionis uocabulo cognomen inditum est, Africa. Cætera Numidæ & Mauri tenent, sed Mauri in Atlanticum pelagus expositi. Vltrà Nigritæ sunt, & Pharusij, usque ad Aethiopas. Hi & reliqua

liqua huius, & totum latus, quod meridiem spectat, usque in Asiæ confinia possident. At super ea, quæ Libyco mari abluuntur, Libyes Aegyptij sunt, & Leucoæthiopes: & natio frequens multiplexq;, Getuli. Deinde latè uacat regio, perpetuo tractu inhabitabilis. Tum primos ab oriente Garamantas, pòst Augilas & Troglodytas, & ultimos ad occasum Atlantas audimus. Intra (si credere libet) uix iam homines, magisq; semiferi Aegipanes et Blemmyæ, & Gamphasantes, & Satyri, sine tectis passim ac sedibus uagi, habent potius terras, quàm habitent. Hæc summa nostri orbis, hæ maximæ partes, hæ formæ gentesq; partium. Nūc exactius oras situsq; dicturo inde est commodissimum incipere, unde terras nostrū pelagus ingreditur, et ab ijs potissimum, quæ influenti dextra sunt, deinde stringere littora, ordine quo iacent: peragratisq; omnibus quæ mare attingunt, legere etiam illa quæ cingit Oceanus, donec cursus incepti operis intrà extraq; circumuectus orbem, illuc, unde cœperit redeat.

SCHOLIA.

QVia nec usque Asiæ) Nunquam Asię littoribus contrà tenditur Africa. Longior

gior tamẽ ipſa, quàm latior) Nil uerius, ſi ad ſe cula Pomponij referas, quibus Africa uſque ad principium Aethiopiæ ſolum cognita erat.

Quà ad fluuium) Nilũ intelige. Ita me dia præcipuè in iuga) A Numidia, quæ ſita eſt in media Africa, incipiunt exurgere montes: quanquam à Catabathmo uſq; ad fretum ſem per exurgit Africa, præcipuè tamen in Numi dia. Pergit incurua id eſt, nullos facit ſinus. niſi uoles Syrtes appellare ſinus. Faſtigiatq; ſe molliter) id eſt, erigitur, & contrahitur in cunei formam pedetentim. Et ideo ex ſpacio pau latim adductior) Ex ſpacio, quaſi uix ſcires co gnoſcere diſcrimen contractionis, niſi in ma gno ſpacio. Adductior cõtractior. Quan tum incolitur) hoc eſt, totus tractus marinus eximiè fertilis: mediterraneus, ſterilis. Cyre nas) nunc dicta Corena. Africa) minor, nunc dicta Barbaria. Mauri) à potentiſſima ciui tate dicti, quæ nunc eſt Marruecos, ubi agunt Alarabes. Nigritæ & Pharuſij) Dicam poſt ea, mediterranei ſunt. Vnde tetras noſtrum) id eſt, à freto Gaditano. Quæ influenti dex tra) Ab Africa. Illuc unde cœperit) id eſt in idem fretum.

PARTICVLARIS AFRICAE DESCRIPTIO.

Mauritania.

MAVRITANIA. CAP. V.

Dictum eſt Atlanticum eſſe Oceanum, qui terras ab occidente contingeret. Hinc in noſtrum mare pergentibus, læua Hiſpania, Mau ritania dextra eſt. Primæ partes illæ Europæ, hæ Africæ. Eius oræ finis, Mulucha: caput atque ex ordium eſt promontorium, quod Græci Ampe luſiam, Afri aliter, ſed idem ſignificante uocabu lo, appellant. In eo eſt ſpecus Herculi ſacer, et ul tra ſpecum Tingi oppidum peruetus, ab Antæo, ut ferunt, conditum. Extat rei ſignum, parma e lephantino tergore execto, ingens, & ob magni tudinem nulli nunc uſuro habilis, quam locorum accolæ ab illo geſtatã pro uero habent, tradũtq;, et inde eximiè colũt. Deinde eſt mons præaltus, ei quem ex aduerſo Hiſpania attollit obiectus, hunc Abylam, illum Calpen uocant, columnas Herculis utrunq;. Addit fama nominis fabulam, Herculem ipſum iunctos olim perpetuo iugo di remiſſe colles: atque ita excluſum antea mole montium Oceanum, ad quæ nunc inundat ad miſſum. Hinc tã mare latius funditur, ſummotasq; uaſtius terras magno impetu inflectit. Cæterùm

regio ignobilis, & uix quicquam illustre sortita, paruis oppidis habitatur, parua flumina emittit, solo quàm uiris melior, & segnitie gentis obscura. Ex ijs tamen quæ commemorare non piget, montes sunt alti, qui cõtinenter, & quasi de industria in ordinem expositi, ob numerum septem, ob similitudinem fratres uocantur. Tamuada fluuius, & Rusicada et Siga, paruæ urbes, et portus, cui Magno est cognomen, ob spacium. Mulucha ille, quem diximus, amnis est ingentium olim regnorum terminus, Bocchi Iugurthæq;.

SCHOLIA.

ATlanticum) Atlas mons maior Africam diuidit, nunc dicitur Maiuste. Atlas minor, Lante. Ampelusiam) à uinetorum copia, promontoriũ est, nec hodie uocatur Cabo de sparto, sed Cabo de Catero. Tingi) Nũc Taniar, regis Lusitaniæ. Abylam) Nũc Aceuta, oppidum etiam Lusitanorum. hinc sumit initium mons ille, qui nunc dicitur La Siera Dal marca. Sierra Hispanicè sonat montẽ. plenus est hic similis. Calpem) Nunc Gibraltar.

Tamuada) nunc Bediæ, rigat regionem Alarabum, Rusicada) nunc Astora. Siga) nunc la Guardia uulgò dicitur.

Numidiæ

NVMIDIA. CAP. VI.

A Beo Numidia ad ripas exposita fluminis Ampsagæ, spacio quidem quàm Mauritania angustior est, uerùm & culta magis, & ditior. Vrbium, quas habet, maximæ sunt, Cyrtha procul mari, nũc Sittianorum colonia, quondam regum domus Iubæ & Siphacis, cum foret opulentissima: Iol ad mare, aliquando ignobilis, nunc quia Iubæ regia fuit, & quòd Cæsarea uocitatur, illustris. Citra hanc (nam in medio fermè littore sita est) Cartenna & Arsenaria sunt oppida, & Ampsa castellum, et Laturus sinus, & Sardabale fluuius. Vltrà, monumentum commune regiæ gentis. Deinde Icosium & Vthisia urbes, effluentes inter eas Ancus & Nabar, aliaq; quæ tacerí nullum rerum famæ ue dispendium est. Interius, & longè satis à littore (si fidem res capit) mirum ad modum spinæ piscium, muricum, ostreorumq; fragmenta, saxa attrita (uti solent) fluctibus, & non differentia marinis, infixæ cautibus anchoræ. Alia & huiusmodi signa atque uestigia effusi olim usque ad ea loca pelagi, in campis nihil alentibus esse, inueniriq; narrantur.

SCHOLIA.

NVmidia pars Africæ minoris, teste Ptolemæo. Cyrtha) nunc Constana. Iol) nunc Bugia. Cartenna) nunc Sielefe. Arsenaria) nunc Arsen.

AFRICA MINOR. CAP. VII.

REgio, quæ sequitur à promontorio Metagonio ad aras Philœnorum, propriè nomẽ Africæ usurpat. In ea sunt oppida, Hippo regius, & Rusicadæ, & Tabraca. Deinde tria promontoria, Candidum, Apollinis, Mercurij, uastè proiecta in altum, duos grandes sinus efficiunt: Hipponensem uocant proximum, ab Hippone Diarrhyto, quod littori eius appositum est. In altero sunt castra Lælia, castra Cornelia, flumen Bragada, Vtica & Carthago: ambæ inclytæ, ambæ à Phœnicibus conditæ. Illa fato Catonis insignis, hæc suo: nunc populi Romani colonia, olim imperij eius pertinax æmula: iam quidem iterum opulenta, etiam nunc tam priorum excidio rerũ, quàm ope præsentium clarior. Hadrumentum, Leptis, Clupea, Abrotonum, Taphræ, Neapolis, hinc ad Syrtim adiacent, ut inter ignobilia celeberrimæ. Syrti sinus est centũ ferè milia passuũ, quà mare accipit, patens: trecenta, quà cingitur. Verum

Verũ importuosus atq; atrox, & ob uadorũ frequentiũ breuia, magisq; etiã ob alternos motus pelagi affluentis et refluẽtis infestus. Super hunc ingens palus amnem Tritona recipit, ipsa Tritonis. unde & Mineruæ cognomẽ inditũ est, ut incolæ arbitrantur, ibi genitæ: faciunt́q; ei fabulæ aliquã fidem, quòd quẽ natalẽ eius putant, ludicris uirginum inter se decertantiũ celebrãt. Vltra est Oea oppidum, & Cinyps fluuius, per uberrima arua decidens. Tum Leptis altera, et Syrtis, nomine atque ingenio par priori: cæterũ altero ferè spacio qua dehiscit, quaq; flexũ agit, amplior. Eius promontoriũ est Borion: ab eoq; incipiẽs ora, quã Lothophagi tenuisse dicuntur, usq; ad Phycõta, & id promõtoriũ est, importuoso littore pertinax. Aræ ipsæ nomen ex Philœnis fratribus traxere, qui cõtra Cyrenaicos missi Carthagine, ad dirimendũ conditione bellũ, diu iã de finibus, et cum magnis amborũ cladibus gestũ, postq; in eo, quod conuenerat, non manebatur, ut ubi legati concurrerẽt, certo tẽpore utrinq; dimissi, ibi termini starent: pacti de integro, ut quicquid citra esset, popularibus cederet. mirũ & memoria dignissimum facinus, hic se uiuos obrui pertulerunt.

SCHOLIA.

METagonio) Nunc dicitur El Cabo de tres arcas. Aras Philenorũ) Hodie sunt Porto de Saba. Hippo) Nunc Bona. Flumen Bragada) Nomen retinet.

Vtica) nunc Bisartha. Carthago) Nomẽ retinet. Clupea) Quipia uulgo. Neapolis) Nunc Mahometa. Syrtim) Syrtes Lusitani uocant Baxos de Barberia, alij Banquos.

Lotophagi) nunc Los Chelbens. Qui contra Cyrenaicos) Locus iste est mutilus, quędã enim desiderantur, ut sit integra Pomponij lectio. Vbi enim est, pacti de integro: deest Pomponio pactum. Nescies ex lectione Pomponiana quid pacti fuerint, nisi ex Sallustio addideris: ut uel illi quo fines populo suo peterent, ibi uiui obruerentur: uel eadem conditione esse quem in locum uellent, processuros, Philenі conditione probata, mirũ & memoria dignissimum facinus, hic se uiuos obrui pertulerunt.

CYRENAICA CAP. VIII.

INde ad Catabathmon Cyrenaica prouincia est, in eaq; sunt Ammonis oraculum, fidei inclytæ, & fons, quem Solis appellant: & rupes quædam

quædam Austro sacra. Hæc cum hominum manu attingitur, ille immodicus exurgit, harenasq; quasi maria agens, sic æstuat, ut æquor fluctibus. Fons media nocte feruet, mox & paulatim tepescens, fit luce frigidus: tunc ut sol surgit, ita frigidior subinde, per meridiem maximè riget. Sumit deinde tepores iterum, & prima nocte calidus: atque ut illa procedit, ita calidior: rursus cum est media, perferuet. In littore promontoria sunt, Zephyrion & Naustathmos, portus Paretonius. Vrbes, Hesperia, Apollonia, Ptolemais, Arcinoen, atque (unde terris nomen est) ipsa Cyrene. Catabathmos, uallis deuexa in Aegyptum, finit Africam. Oræ sic habitantur, ad nostrum maximè ritum moratis cultioribus: nisi quòd quidam linguis differunt, & cultu deorum, quos patrios seruant, ac patrio more uenerãtur. Proximis nullæ quidem urbes stant, tamẽ domicilia sunt, quæ Mapalia appellantur. Victus asper, & munditijs carens. Primores sagis uelantur, uulgus bestiarũ pecudumq; pellibus: humi quies epulæque capiuntur. Vasa ligno fiunt, aut cortice. Potus est, lac, succusq; baccarum. Cibus est caro, plurimũ ferina. Nam gregibus (quia id solum optimũ est)

quoad potest, parcitur. Interiores etiam incultius, sequuntur uagi pecora: utq; à pabulo ducta sunt, ita se ac tuguria sua promouent: atque ubi dies deficit, ibi noctem agunt. Quanquam in familias passim, & sine lege dispersi, nihil in commune consultant: tamen quòd singulis aliquot simul coniuges, et plures ob id liberi agnatiq; sunt, nusquam pauci degunt. Ex his qui ultra deserta esse memorantur Atlantes, solem execrantur, & dum oritur, & dum occidit, ut ipsis agrisq; pestifer um. Nomina singuli non habent, non uescuntur animalibus, neq; illis in quiete, qualia cæteris mortalibus uisere datur. Troglodytæ nullarum opum domini, strident magis quàm loquuntur, specus subeunt, aluntur q; serpentibus. Apud Garamantes etiam armenta sunt ea, quæ obliqua ceruice pascuntur, nam pronis directa in humum cornua officiunt. Nulli certa uxor est. Ex his qui tam confuso parentum coitu passim incertisq; nascuntur, quos pro suis colant, formæ similitudine agnoscunt. Augilæ Manes tantùm deos putant, per eos deierant, eos ut oracula consulunt: precatiq;, quæ uolunt, ubi tumulis incubuere, pro responsis ferunt somnia. Fœminis eorum solenne

solenne est, nocte, qua nubunt, omnium stupro patêre, qui cum nuptæ aduenerint: & tum cum plurimis concubuisse, maximum decus: in reliquum, pudicitia insignis est. Nudi sunt Gamphasantes, armorumq; omnium ignari, nec uitare sciunt tela, nec tacere. ideoq; obuios fugiunt, neque aliorum quàm quibus idem ingenij est, aut congressus aut colloquia patiuntur. Blemmis capita absunt, uultus in pectore est. Satyris præter effigiem, nihil humani. Aegipanum quæ celebratur, ea forma est. Hæc de Africa.

SCHOLIA.

AMmonis oraculum) Nunc El Cancaron de Mahoma. Hesperia) Nunc Bernic. Apollonia) Nunc Bonadria. Ptolemais) Tolomita nunc. Arsinoe) Hodie Trochara Cyrenæ) Corena uulgò.

Vallis deflexa in Aegyptum usque ad Aegyptum, ita ut nihil contineat Aegypti. Nam ex sententia Melæ, Aegyptus Asiæ pars est.

PARTICVLARIS ASIAE DESCRIPTIO.

Aegyptus.

AEGYPTVS. CAP. IX.

ASiæ prima pars, Aegyptus inter Catabathmon & Arabas, ab hoc littore penitus immißa, donec Aethiopiam dorso contingat, ad meridiem refugit. Terra expers imbrium, mirè tamen fertilis, & hominum aliorumq; animalium perfœcunda generatrix, Nilus efficit, amnium in noſtrum mare permeantium maximus. Hic ex deſertis Africæ miſſus, nec ſtatim nauigari facilis, nec ſtatim Nilus eſt: & cum diu ſimplex ſæuusq; deſcendit, circa Meroën latè patentem inſulam, in Aethiopiam diffunditur: alteraq; ex parte Aſtaboras, altera Aſtapus dictus eſt, ubi rurſus coit, ibi nomen hoc capit. Inde partim aſper, partim nauigia patiens, in immanem lacum deuenit: ex quo præcipiti impetu egreſſus, & Tachempſo alteram inſulam amplexus, uſque ad Elephantidem urbem Aegyptiam atrox adhuc, ferueńsq; decurrit. Tum demum placidior, & iam penè nauigabilis, primum iuxta Cercaſorum oppidum triplex eſſe incipit. Deinde ſemel iterumq; diuiſus, ad Delta & ad Metilin it per omnem Aegyptum uagus atque diſperſus, ſeptemque in ora

in ora ſe ſcindens, ſingulis tamen grandis euoluitur. Non pererrat autem tantùm eam, ſed æſtiuo ſidere exundans etiam irrigat: adeò efficacibus aquis ad generandum alendumq;, ut præter id, quòd ſcatet piſcibus, quod hippopotamos, crocodilosq;, uaſtas belluas gignit, glebis etiã infundat animas, ex ipſaq; humo uitalia effingat. Hoc eo manifeſtum eſt, quòd ubi ſedauit diluuia, ac ſe ſibi reddidit, per humentes campos quædam nondum perfecta animalia, ſed tum primum accipientia ſpiritum, & ex parte iam formata, ex parte adhuc terrea, uiſuntur. Creſcit porrò, ſiue quòd ſolutæ magnis æſtibus niues, ex immanibus Aethiopiæ iugis largius, quàm ripis accipi queant, defluunt: ſiue quòd ſol hyeme terris propior, & ob id fontem eius minuens, in æſtate tunc altius abit, ſinitq; integrum, et ut eſt pleniſſimus ſurgere: ſiue quòd per ea tempora flantes Eteſiæ, aut actas à ſeptentrione in meridiẽ nubes ſuper principia eius imbre præcipitant, aut uenienti obuiæ aduerſo ſpiritu curſum deſcendentis impediunt: aut harenis, quas cum fluctibus littori applicant, oſtia obducunt, fitq; maior, uel quòd nihil ex ſemet amittit, uel quod plus quàm ſolet accipit: uel

quod

quod minus, quàm debet, emittit. Quòd si est alter orbis, suntq; oppositi nobis à meridie Antichthones, ne illud quidem à uero nimium abscesserit, in illis terris ortum amnem, ubi subter maria cæco alueo penetrauerit, in nostris rursus emergere: & hac re solstitio accrescere, quòd tum hyems sit, unde oritur. Alia quoq; in his terris mira sunt. In quodam lacu Chemnis insula, lucos syluasq;, & Apollinis grande sustinens templum, natat, & quocunq; uenti agunt, pellitur. Pyramides tricenûm pedum lapidibus extructæ, quarum maxima (tres nanque sunt) quatuor ferè soli iugera, sua sede occupat: totidem in altitudinem erigitur. Mœris aliquando campus, nunc lacus, uiginti milia passuum in circuitu patens, altior quàm ad nauigandum magnis onustusque nauibus satis est. Psammetichi opus Labyrinthus, domos mille, & regias duodecim perpetuo parietis ambitu amplexus, marmore extructus ac tectus, unum in se descensum habet, intus penè innumerabiles uias, multis ambagibus huc & illuc remeantibus: sed continuo anfractu, & sæpe reuocatis porticibus ancipites. quibus subinde alium super alios orbem agentibus, & subinde tantum redeunte flexu, quantum

quantum processerat, magno & inexplicabili tamen errore perplexus est. Cultores regionũ, multo aliter à cæteris agunt. Mortuos fimo obliti plãgunt. Nec cremare aut fodere fas putant, uerum arte medicatos intra penetralia collocant. Suis literis peruerse utuntur. Lutum inter manus, farinam calcibus subigunt. Forum ac negocia fœminæ, uiri pensa ac domos curant, onera illæ humeris, hi capitibus accipiunt. Parentes cum egent, illis necesse, his liberũ est alere. Cibos palam & extra sua tecta capiunt, obscœna intimis ædium reddunt. Colunt effigies multorum animalium, atq; ipsa magis animalia, sed alij alia: adeo ut quædam eorum etiam per imprudentiam interemisse, capitale sit. Et ubi morbo aut sorte extincta sint, sepelire ac lugere solenne sit. Apis, populorum omnium numen est: bos niger, certis maculis insignis, & cauda linguaq; dissimilis aliorum. raro nascitur, nec coitu pecoris (ut aiunt) sed diuinitus & cœlesti igne conceptus, diesq; quo gignitur, genti maxime festus est. Ipsi uetustissimi, ut prædicant, hominum, trecenos & triginta reges ante Amasim, & supra tredecim milium annorum ætates, certis annalibus referunt: mandatumq;

datumq; literis seruant, dum Aegyptij sunt, quater cursus suos uertisse sidera, ac solem bis iam occidisse, unde nunc oritur. Viginti milia urbium Amasi regnante habitarunt, & nunc multas habitant. Earum clarissimæ procul à mari, Says, Memphis, Syene, Bubastis, Elephantis, & Thebæ. utique (ut Homero dictum est) centum portas, siue (ut alij aiunt) centum aulas habent, totidem olim principum domos: solitasq; singulas, ubi negotium exegerat, dena armatorum milia effundere. In littore Alexandria, Africæ contermina. Pelusium Arabiæ ipsas oras secat. Canopicum, Bolbiticum, Sebenniticum, Mendesium, Pathmiticum, Tanicum, Pelusiacum, Nili hostia.

SCHOLIA.

INter Catabathmõ & Arabas) hoc est inter finẽ Catabathmi & Arabas. Nã est magnus tractus à principio Catabathmi, usque ad finem, uersus Aegyptum. Dorso) propterea uocatur Aethiopia sub Aegypto. Circa Meroen) diuiditur. Vbi rursus coit) post Meroen insulam, tunc uocatur Nilus. Sol hyeme

me terris propior) Terris uidelicet, ubi Nilus oritur. Nam quando Aegyptijs est hyems, illis terris est æstas, propterea sol est propior illis terris. Continuo anfractu) flexu, ex Varrone.

Suis literis per uersè utuntur) Scribũt enim à dextra ad sinistram. Trecenos & triginta reges) Hæc sunt Herodoti. Quater cursus suos uertisse sydera, ac solem bis iam occidisse, unde nũc oritur) Hic locus torsit multos uiros doctissimos, & adhuc torquet. Sunt qui confugiant ad nescio quæ ænigmata Astronomiç, alij ad annos triginta dierũ, nos uerò in gratiam Geographorum & Historicorum locum exponemus. Nemini dubium est, Aegyptios pro certo habuisse, cœlum nunquam habuisse initiũ. nam ex hoc fonte Plato mundum nunquam incœpisse dixit. Deinde Aegyptios tanta superstitione uetustatis laborasse, ut planè crediderint, sidera circulos suos motu proprio ab occidente in orientem quater absoluisse, sed cum octaua sphæra spacio centum annorum unum gradum peragat, erit unus cursus proprius triginta sex milium annorum: quæ quater addita, summam conficient centum & quadraginta quatuor millium annorum, hi erunt anni uetustatis Aegyptiorum. Sed quòd sol bis occiderit, unde nunc oritur, difficile erit exponere: quod tamen nos faciemus summo nostri honoris periculo, subituri hanc aleam, ob præiudicatam

dicatam nonnullorũ autoritatem, quæ in hoc loco nõ obstabit, quo minus liberè sentiamus. Notũ est sphæras cœlestes duos habere motus, alterũ diurnũ, quo omnes sphæræ, raptu firmamẽti, ab oriẽte in occidentẽ rapiuntur, hoc quidem quatuor et uiginti horarũ spacio: & alterũ propriũ, quo unaquæq; ab occidẽte ad orientẽ mouetur, supra alios polos. Octaua sphęra spacio triginta sex milium annorum absoluit circulum: sol uno anno. Quod cum ita sit, & sol ex sententia Aegyptiorũ in fine cursus sui non solum redit ad eundẽ gradũ, sed transeat ad alium sequentem, fit ut cũ octaua sphæra attigerit punctum orientis, hoc est semicirculi, sol ipse confectas habebit decem & octo mille reuolutiones. Cum uerò eadẽ octaua sphæra absoluet alterum semicirculum usque ad occidentẽ, sol peractas habebit totidẽ. Hoc modo supputando in duabus reuolutionibus octauæ sphæræ, sol erit in fine semicirculi, qui est ab occidente in orientem: hoc est, in oriente ubi occidit, & in alijs duabus in eodẽ fine, ubi etiam occidit. Hæc plana sunt, si quis sciuerit supputare, & adhibuerit sphærã materialẽ. Mẽphis) Nũc est Messer. Vt Homero dictũ est) nono Iliados.

Οὐδ' ὅσ' ἐς ἠχοέσσαν ἀροτρεύεται, ἠὲ ἔοικε
Αἰγυπτίας, ὅθι πλοῦτος ἀέξεται ἀνδράσι κτήσιος,
Αἱ δ' ἑκατόμπυλοί εἰσι, διηνεκέσσι δ' ἀμ' ἑκάστῃ
Ἀνέρες ἐξοιχνεῦσι σὺν ἵπποισι καὶ ἅρμασιν.

Dena

Dena armatorum millia effundere) Hũc locum corruptissimum, post Hermolaum & Vadianum, nos ex Homero restituimus. & miror Hermolaum non uidisse dictionem illam δυνηκόσιοι significare ducentos. Quare ita legendũ est, Ducenos armatos milites effundere.

Alexandria) Nota est, retinet enim nomẽ.

Pelusium) nomen ostij & oppidi, nunc dicti Damiata.

ARABIA. CAP. X.

ARabia hinc ad Rubrũ mare pertinet, sed illic magis læta & ditior, thure atque odoribus abundat: hic nisi quà Casio monte attollitur, plana & sterilis. Portum admittit Azotũ, suarum mercium emporium: quà in altum abit, adeò ædita, ut ex summo uertice à quarta uigilia ortum solis ostendat:

SCHOLIA.

ADmittit) Recte admittit, quia Azotus non est Arabiæ, sed potius Idumęæ.

A quarta uigilia) duas horas post mediam noctem, unde quarta uigilia incipit.

SYRIA. CAP. XI.

SYria late littora tenet, terrasq; etiam latius introrsus, alijs alijsq; nuncupata nominibus. Nam & Cœle dicitur, & Mesopotamia, & Damascene, & Adiabene, & Babylonia, & Iudæa, & Sophene. Hinc Palæstina est, quà tangit Arabas cum Phœnice: & ubi se Ciliciæ committit, Antiochia, olim, ac diu potens: sed cum eam regno Semiramis tenuit, longe potentissima. Ex operibus certè eius insignia multa sunt, duo maxime excellunt: constituta urbs miræ magnitudinis Babylon, ac siccis olim regionibus Euphrates & Tygris immissi. Cæterum in Palæstina est ingens & munita admodum Gaza (sic Persæ ærarium uocant) et inde nomen est, quòd cum Cambyses armis Aegyptum peteret, huc belli & opes, & pecuniam intulerat. Est non minor Ascalon. Est Ioppe, ante diluuium (ut ferunt) condita: ubi Cephea regnasse eo signo accolæ affirmant, quòd titulum eius fratrisq; Phinei, ueteres quædã aræ cum religione plurima retinent: quinetiã rei celebratæ carminibus ac fabulis, seruataq; à Perseo Andromadæ clarum uestigium, belluæ marinæ ossa immania ostentant.

Scholia

SCHOLIA.

SYria) Nunc Suria. Cœle) id est, caua, hoc enim sonat κοίλη. Mesopotamia) id est, regio sita inter duos amnes. ποταμὸς enim fluuius est, est autem inter Euphratem & Tygrim, nunc dicitur Halapia. Damascene) nunc terra de Damasco. Adiabene) Regio iuxta Euphratem. Babylonia) Chaldæorum, Palęstina) olim dicta Philestina, quòd ibi ędificatæ essent quinque ciuitates Philistinorũ. Nunc tota Palæstina diuisa est in quinq; regiones, Idumæam, Iudęam, Samariam, Galilæam, & regionem trans Iordanem. Tangit Arabas) Arabiam Petræam ab occidente, & Desertam ab oriente. Phœnice) nam post Palæstinam sequitur Phœnicia, uersus septentrionem. Vbi se Ciliciæ committit) id est, prope Ciliciam.

Olim ac diu potens) Hæc uerba non referuntur ad Antiochiam, sed ad Syriam. Siccis olim) Euphrates & Tygris olim non Chaldæam irrigabant, erat enim regio sicca, nisi cura Semiramidis adiectis fossis ambo fluuij immissi fuissent. Gaza) Nomen est oppidi in Idumæa. Ascalon) oppidum Idumææ.

Ioppe) nunc Iaffa, portus peregrinorum Hierosolymitanorum.

PHOENICIA. CAP. XII.

PHœnicem illustrauere Phœnices, solers hominum genus, et ad belli pacisq; munia eximium. Literas, & literarum operas, aliasq; etiam artes, maria nauibus adire, classe confligere, imperitare gentibus, regnum præliumque commenti. In ea est Tyros, aliquãdo insula, nunc annexa terris defecit, quando ab impugnante quondam Alexandro iacta sunt opera. Vici tenent ulteriora: & adhuc opulenta Sidon, antequàm à Persis caperetur, maritimarum urbium maxima. Ab ea ad promontorium Euprosopon duo sunt oppida, Biblos & Botrys. Vltrà tria fuerunt, singulis inter se stadijs distantia, locus ex numero Tripolis dicitur. Tum Simyra castellum, & urbs non obscura Marathos. Inde iam non obliqua pelago, sed aduersa adiacens, à terra grandem sinum inflexo tractu littoris accipit. Populi dites circunsident. situs efficit: quia regio fertilis, crebris & nauigabilibus alueis fluminum peruia, diuersas opes matris atq; terrarum facili commercio permutat ac miscet. In eo prima est reliqua pars Syriæ, cui Antiochiæ cognomen additur. Et in ora eius

eius urbes, Seleucia, Paltos, Beritos, Laodicia, Arados, amnesq; inter eas eunt, Lichos & Hypatos & Orontes, tum mons Amanus: & ab eo statim Myriandros, & Cilices.

SCHOLIA.

TYros) Nunc Sur, erat ciuitas Christianorum, sed Turcæ deleuerunt eam, & seruant portum, qui uocatur El porto de Sur. Sidon) Nunc est Sidoni. Biblos) Gaẽta nunc. Tripolis) nunc Tripol de la Suria. Marathos) nunc Margath. Seleucia) hodie Solda. Paltos) hodie Gibel. Beritos) nunc est Baruth, portus Damasci. Laodicia) Liche hodie. Orontes) fluuius, nunc Tarfaro. Mons Amanus) in fine Syriæ.

CILICIA. CAP. XIII.

AT in recessu intimo locus est magni aliquando discriminis fusorum ab Alexandro Persarum, fugientisque Darij spectator, ac testis. Nunc ne minima quidem, tunc ingenti urbe celebris: Issos fuit, & hac re sinus Issicus dicitur. Procul inde Amanoides promontorium, inter Pyramum Cydnumq; fluuios iacet. Pyramus Isso prior, Mallõ præterfluit. Cydnus

ultrà per Tarſum exit. Deinde urbs eſt olim à Rhodijs Argiuiſq;, pòſt piratis, Pompeio aſſignãte poſſeſſa: nunc Pompeiopolis, tunc Solœ. iuxtà, in paruo tumulo Arati poetæ monumentum, ideo referendum, quia ignotum quam ob cauſam iacta in id ſaxa diſſiliunt. Non longe hinc Corycos oppidum, portu ſaloq; incingitur, anguſto tergore continenti adnexum. Suprà ſpecus eſt, nomine Corycius, ſingulari ingenio, ac ſuprà quàm ut deſcribi facilè poſſit, eximius. Grandi nanq; hiatu patens, montem littori appoſitum, et decem ſtadiorum cliuo ſatis arduum, ex ſummo ſtatim uertice aperit. Tunc alte dimiſſus, et quantum demittitur, amplior, uiret lucis pubentibus undique, & totum ſe nemoroſo laterum orbe complectitur: adeò mirificus ac pulcher, ut mentes accedentiũ primo aſpectu conſternat: ubi contemplati durauere, non ſatiet. Vnus in eum deſcenſus eſt, anguſtus, aſper, quingentorum & mille paſſuum, per amœnas umbras, & opaca ſyluæ quiddam agreſte reſonantis, riuis hinc atque illinc fluitantibus. Vbi ad ima peruentum eſt, rurſus ſpecus alter reperitur ob alia dicendus. Terret ingredientes ſonitu cymbalorum, diuinitus & magno fragore crepi-

crepitantium. Deinde aliquãdiu perſpicuus, mox & quo magis ſubitur, obſcurior, ducit auſos penitus alteque quaſi cuniculo admittit. Ibi ingens amnis ingenti fronte ſe extollens, tantummodo ſe oſtendit: & ubi magnum impetum breui alueo traxit, iterum demerſus abſconditur. Intrà ſpacium eſt, magis quàm ut progredi quiſpiam auſit horribile, et ideo incognitum. Totus autem auguſtus, & uerè ſacer, habitariq; à dijs & dignus & creditus. Nihil non uenerabile, & quaſi cum aliquo numine ſe oſtentat. Alius ultrà eſt, quem Typhoneum uocant, ore anguſto, & multum (ut experti tradidere) preſsus: & ob id aſſidua nocte ſuffuſus, neque unquam perſpici facilis. ſed quia aliquando cubile Typhonis fuit, et quia nunc de miſſa in ſe confeſtim exanimat, natura fabulaq; memorandus. Duo deinde promontoria ſunt, Sarpedum, finis aliquando regni Sarpedonis, & quod Ciliciam à Pamphylia diſtinguit, Anemurium. Interque ea Celendris, et Natidos, Samiorum coloniæ: ſed Celendris Sarpedoni propior.

SCHOLIA.

ISsos) Nunc Laiassa. Pyramus Isso prior) si procedas uersus ortum. Mallon) nunc Malo. Tarsum) Nunc Tarso. Cliuo) Cliuus, descensus est. Lucis pubentibus) Lucos habet pubentes, id est, uirentes Contemplati durauere) id est, deposuerunt metũ, quem contrahunt primo aspectu. Cymbalorum) κύμβαλον, inquit Hesychius, est εἶδος ὀργάνου μουσικοῦ, species organi musici. Ducit ausos penitus) Hic locus à nobis quoque restitutus est, legendum enim Penitius. Typhonis) Hic fuit Gigas, cuius aspectu uersi sunt dij in uaria animalia.

PAMPHYLIA. CAP. XIIII.

IN Pãphylia est Melas nauigabilis fluuius. Oppidum Syda, & alter fluuius Eurymedon. Magna apud eum Cymonis Athenienſium ducis aduersus Phœnicas & Persas naualis pugna atque uictoria fuit. Mare, quo pugnatum est, ex edito admodum colle prospectat Aspendos, quam Argiui condiderant, possedere finitimi. Deinde alij duo ualidissimi fluuij, Oestros & Cataractes. Oestros nauigari facilis: hic quia se præcipitat, ita dictus. Inter eos Perga est oppidum: & Dianæ,

Dianæ, quam ab oppido Pergæam uocant, templum. Trans eosdem mons Sardemisos, & Phaselis à Mopso condita, finis Pamphyliæ.

SCHOLIA.

DEcimum quartum Caput nihil habet, quod egeat sudoribus nostris, propterea prætermisimus.

LYCIA. CAP. XV.

LYcia continuò, cognominata à Lyco rege Pandionis filio, atque (ut ferunt) infestata olim Chimæræ ignibus. Sydæ portu, & Tauri promontorio grandem sinum claudit. Taurus ipse ab Eois littoribus exurgens, uastè satis attollitur. Deinde dextro latere ad septentrionem, sinistro ad meridiem uersus it, in occidentem rectus & perpetuo iugo: magnarumque gentium, quæ dorsum agit, terminus. Vbi terras dirimit, exit in pelagus. Idem autem & totus, ut dictus est, dicitur, etiam quà spectat orientem, deinde Hæmodes, & Caucasus, & Paropamisus. Tum Caspiæ pylæ, Niphates, & Armeniæ pylæ: & ubi iam nostra maria cõtingit, Taurus iterũ. Post eius promon-

promontorium flumen est Lymira, & eodem nomine ciuitas: atque ut multa oppida, sic præter Pataram non illustria. Illam nobilem facit delubrum Apollinis: quondam opibus, & oraculi fide, Delphico simile. Vltrà Xanthus flumen, & Xanthos oppidum, mons Cragus: & quæ Lyciam finit, urbs Telmisos.

SCHOLIA.

CHimæræ) Chimæra ramentũ Tauri montis. Dextro latere) Ad Imaum montẽ refertur. Siniſtro ad Meridiem) Ad Damaſium montem, Tauri ramẽtum. Magnarum gentium) Sericę regionis Gymnoſophiſtarum, Caſpiciæ, Sachæ, Bactrianorum, Sogdianorum, Ariæ, Drangianæ, Gedroſiæ, Arachoſiæ, Margianæ, Hyrcaniæ, Carmaniæ, Parthiæ, Mediæ, Perſidis, Aſſyriæ, Suſianæ, Meſopotamiæ, Armeniæ maioris & minoris, Ciliciæ, Pamphyliæ, & Lyciæ: ubi exit in Pelagus.

Qua ſpectat ad Orientem) Dicitur Taurus ſemper uerſus orientem. Hæmodes) Vbi incipit ramentum Imai montis. Caucaſus) Prope Albaniam & Iberiam, inter Hyrcanum mare & Pontum Euxinum. Paropamiſus) E regione Bactrianæ & Ariæ. Caſpię pylæ) ad

ad mare Hyrcanum ſiue Caſpium. Niphates) ad mediam Parthiam, & Hyrcaniam.

Armeniæ pylæ) ad Armeniam maiorem.

Et ubi iam noſtra maria attingit) in Lycia.

Poſt eius promontorium) eius Tauri, nam in Lycia ubi exit in mare, Taurus, ſicut in principio uocatur. Pataram) Patera nunc. Ab hac regione uſque ad Bithyniam, eſt Aſia minor, quæ nunc dicitur Anatolia, ſiue Turchia.

CARIA. CAP. XVI.

CAria ſequitur, Habitator incertæ originis. Alij indigenas: ſunt qui Pelaſgos, quidam Cretas exiſtimant. Gens uſq; eò quondam armorum pugnæ que amans, ut aliena etiam bella mercede agerent. Hic caſtella aliquot ſunt, deinde promontoria duo, Pedalium & Crya: & ſecundum Calbin amnem Caunus oppidum, ualetudine habitantium infame. Inde ad Alicarnaſſon hæc adiacent: Rhodiorum aliquot coloniæ, portus duo, Gelos, & cui ex urbe quam amplectitur, Thiſſamiſſa cognomen eſt. Inter eos oppidum Larumna, & Pandion collis, in mare emiſſus. Tum tres ex ordine ſinus, Thymnias, Schenus, Bubeſſus. Thymniæ promontorium, Aphrodiſium

disium est. Schœnus ambit Hilam, Bubessus Cynotum. Gnidus in cornu peninsulæ, interq; eam & Ceramicum sinum in recessu posita Euthane. Alicarnassos Argiuorum colonia est: & cur memoranda sit, præter conditores, Mausolæum effecit, regis Mausoli monumentum, unum de miraculis septem, Artemisiæ opus. Trans Alicarnassum illa sunt, littus Leuca: urbes, Mindus, Aryanda, Neapolis. Sinus, Iasius & Basilicus. Iasio est Bargylos.

SCHOLIA.

CAria) pars Asiæ minoris prima. Valetudine habitantium) pallent omnes ibi. Rhodiorum aliquot coloniæ Est enim Rhodus insula è regione Cariæ. Gnidus) Promontorium est, nunc Cabo de Chio.

IONIA. CAP. XVII.

POst Basilicum Ionia aliquot se ambagibus sinuat. Et primum à Posidio promontorio inflexum inchoans, cingit oraculum Apollinis, dictum olim Branchidæ, nunc Didymi, Miletum, urbem

urbem quondam Ioniæ totius, belli pacisq; artibus principem, patriam Thaletis astrologi, & Timothei musici, & Anaximandri physici, aliorumq; ciuium inclytis ingenijs meritò inclytam, utcunque Ioniam uocant: urbem Hyppin, amnis Mæandri exitum. Latmum montem, Endymionis, à Luna (ut ferunt) adamati, fabula nobilem. Deinde rursus inflexa cingit urbem Prienem, & Gessi fluminis ostium: moxque ut maiore circuitu, ita plura complectitur. Ibi est Panionium sacra regio, & ob id eo nomine appellata, quòd eam communiter Iones colunt. Ibi à fugitiuis, ut aiunt, condita (nomen famæ annuit) Phygela. Ibi Ephesus, & Dianæ clarissimum templum, quod Amazones Asia potitæ consecrasse traduntur. Ibi Caystros amnis, ibi Lebedos, Clariq; Apollinis fanum, quod Manto Tiresiæ filia, fugiens uictores Thebanorum Epigonos: & Colophon, quam Mopsus eiusdem Mantus filius statuit, ad promontorium quo sinus clauditur, quod altera parte alium, quẽ Smyrnæũ uocant, efficit, angustisq; cerucibus reliqua extẽdit. Inde latius abit in peninsulæ faciẽ, super angustias, hinc Teos, illinc Clazomena: & quia terga iungunt confinio adnexa

maris

maris, diuersis frontibus diuersa maria prospectant, in ipsa peninsula est Coryna. In sinu Smyrnæo est Thermodon amnis, & urbs Leuca: extra eum Phocis, Ioniæ ultima.

SCHOLIA.

Ionia) Asiæ minoris pars, nunc dicta Queis, cum prouincia Turcę. Vtcunque Ioniam uocant) Ad Miletum refertur, nunc Melasa.

Amazones) Inter Iberos, & Hyperboreos.

In ipsa peninsula) Inter Teos et Smyrnam: quæ nunc Lamires.

AEOLIS. CAP. XVIII.

PRoxima regio, ex quo ab Aeolis incoli cœpit, Aeolis facta, antè Mysia: & quà Hellespontum attingit, Troianis possidentibus, Troas fuit. Primam urbem à Myrmo conditore Myrinam uocant, sequentem Pelops statuit, uicto Oenomao reuersus ex Græcia. Cymen nominauit, pulsis, qui habitarant, dux Amazonum Cyme. Suprà, Caycus inter Eleam decurrit, & Pytanem illam, quæ Arcesilam tulit, nihil affirmantis

mantis Academiæ clarissimũ Antistitem. Tum in promontorio est Canna oppidum, quod præterfectos sinus excipit, nõ paruus, sed longè ac molliter flexus, retrahensq; paulatim oras usq; ad ima montis Idæ. Isthmos paruis urbibus aspersus est, quarum clarissima est Cistena. Gremio interiore campus, Thebæ nomine, Adrimyttion, Astyram, Etessam oppida, eodem quo dicta sunt ordine adiacentia, continet. In altero latere Antandrum. Duplex causa nominis iactatur. Alij Ascanium Aeneæ filium cum ibi regnaret, captum à Pelasgis ea se redemisse commemorãt: Alij ab ijs putant conditam, quos ex Andro insula uis et seditio exegerat. Hi Antandrum quasi pro Andro, illi quasi pro uiro accipi uolunt. Sequens tractus tangit Gargara & Asson, Aetolorum colonias. Tum sinus alter, Ἀχαιῶν λιμήν, non longè ab Illio littora incuruat, urbe, bello, excidioq; clarissima. Hic Sigæum fuit oppidum, hic Achiuorum fuit bellantium statio. Huc ab Idæo monte demissus Scamander exit, & Simois, fama quàm natura maiora flumina. Ipse mons uetere Diuarũ certamine, & iudicio Paridis memoratus. orientem solem aliter quàm in alijs terris solet aspici osten

tat. Nanque ex ſummo uertice eius ſpeculantibus, penè à media nocte ſparſi ignes paſſim micare, & ut lux appropinquat, ita coire, ac ſe coniũgere uidentur, donec magis magisq; collecti, pauciores ſubinde, & una ad poſtremum flamma ardeant. Ea cum diu clara & incendio ſimilis effulſit, cogit ſe, ac rotundat, & fit ingens globus. Diu is quoque grandis, & terris adnexus appareret, deinde paulatim decreſcens, & quanto decreſcit, eo clarior, fugat nouiſſime noctem, & cũ die iam ſol factus, attollitur. Extra ſinum ſunt Rhetæa littora, Rhetæo & Dardania claris urbibus, Aiacis tamen ſepulchro maxime illuſtria. Ab his fit arctius mare: nec iam abluit terras, ſed rurſus diuidens anguſto Helleſponti freto, littus obuium findit: facitq; ut iterum terræ, quà fluit, latera ſint.

SCHOLIA.

Aeolis) Pars Aſiæ minoris. Myrinam) Sebaſtpoolis nunc dicta. Sequentem Pelops ſtatuit. Victo Oenomao reuerſus ex Gręcia, Cymẽ nominauit, pulſis qui habitarant, dux Amazonũ Cyme) Hęc uerba ſenſum

ſum aliquem habent, ſi ubi eſt Statuit, ibi perio dum feceris. Academiæ) nouæ, nam ueteris princeps fuit Plato. Α'χαιῶν λιμὴν) Græcorum portus. Sigæum) oppidum & promontorium: nunc caput Sanctæ Mariæ. Helleſponti) Turcæ ex parte Aſiæ Helleſpontum uocant Brachium Sancti Georgij.

BITHYNIA. CAP. XIX.

INterius Bithyni ſunt, & Mariandynei. In ora Graiæ urbes, Abydos & Lampſacum, Parion & Priapos. Abydos magni quondam amoris commercio inſignis eſt, Lampſacum Phocæis appellantibus, nomen ex eo traxit, quòd conſulentibus, in quas nam terras potiſſimum tenderent, reſponſum erat, ubi primum fulſiſſet, ibi ſedem capeſſerent. Tum rurſus fit apertius mare Propontis. In id Granicus effunditur, pugna quæ primum inter Perſas & Alexandrum fuit, nobilis. Trans amnem ſedet in ceruice peninſulæ Cyzicum, nomen Cyzicus indidit, quẽ à Minyis imprudentibus, cum Colchos peterent, fuſum acie cæſumque accipimus. Pòſt Placia, & Scylace, paruæ Pelaſgorum coloniæ.

ce bibl. univ. Dorp.

Quibus à tergo imminet mons Olympus, ut incolæ uocant, Myſius. is flumen Rhyndacum in ea quæ ſequuntur, emittit. Circà angues naſcuntur immanes, neq; ob magnitudinem modo, ſed ob id etiam mirabiles, quòd ubi in alueum eius æſtus ſolemq; fugerunt, emergunt atque hiant: ſuperuolantesq; aues, quamuis altè & perniciter ferantur, abſorbent. Trans Rhyndacum eſt Daſchylos, & quam Colophonij collocauere Myrlea. Duo ſunt inde modici ſinus. Alter ſine nomine Cion amplectitur, Phrygiæ haud longe iacẽtis opportuniſsimum emporium, alter Olbianos. In promontorio fert Neptuni fanum, in gremio Aſtacon, à Megarenſibus conditã. Deinde priores terræ iterum iacent, exiturique in Pontum pelagi canalis anguſtior. Europam ab Aſia ſtadijs quinque diſterminat Thracius (ut dictum eſt) Boſphorus Ioſis in faucibus oppidum, in ore templum eſt. oppidi nomen Chalcedon: autor Archias, Megarenſium princeps. Templi numen Iupiter, conditore Iaſone. Hic iam ſeſe ingens Pontus aperit, niſi quà promontoria ſunt, huc atque illuc, longo rectoq; limite extẽtus, ſinuatus cæteram. Sed quia contrà minus quàm ad læuã et dexteram

teram abſceſſit mollibus faſtigijs, donec anguſtos utrinque angulos faciat, inflectitur ad formam Scythici arcus, maxime incuruus, breuis, atrox, nebuloſus, raris ſtationibus, non molli neque arenoſo circundatus littore, uicinus aquilonibus: & quia non profundus eſt, fluctuoſus atq; feruens. Olim excolentium ſæuo admodum ingenio Axenus, pòſt commercio aliarum gentium mollitis aliquantum moribus, dictus Euxinus. In eo primum Mariandynei urbem habitant, ab Argiuo, ut ferunt, Hercule datam, Heraclæa uocitatur. id famæ fidem adiecit. luxtà ſpecus eſt Acheruſia, ad manes, ut aiunt, peruius, atque inde extractum Cerberum exiſtimant.

SCHOLIA.

BIthyni) extra Aſiam minorem: ſed Turcę maiores dicuntur. Lampſacum) Nunc Circe. Parion) Hodie Pariſa. Cyzicum) uulgò Spiga. Daſchylos) Diaſquilos hodie.

PAPHLAGONIA. CAP. XX.

TVm Tios oppidum, Mileſiorum quidem colonia: ſed iam ſoli, gentisq; Paphlagonum.

Quorum in littoribus penè mediis promontoriũ est, Carambis. Citrà Parthenius amnis, urbesq; Sesamus & Cronna, & à Cythoro, Phryxi filio posita Cythoros. Tum Cimolis accolitur, & quæ Paphlagoniam finit, Armene.

SCHOLIA.

Tios) nunc Tio. Cronna) nunc Comana. Cimolis) nunc Cinopolis.

CHALYBES. CAP. XXI.

CHalybes proximi clarissimas habent, Amyson, & Synopen, Cynici Diogenis patriam, amnes, Halyn & Thermodonta. Secundum Halyn urbs est Lycasto, à Thermodonte cãpus, in eo fuit Themiscyrum oppidum. Fuere & Amazonum castra, ideo Amazonum uocant. Tibareni Chalybas attingunt, quibus in risu lusuque summũ bonum est. Vltra Carambim Mossynœci, turres ligneas subeunt, notis corpus omne persignant, propatulo uescuntur, promiscuè concumbunt. Et palàm reges suffragio deligunt, uinculisq; & arctissima custodia tenent, atq; ubi culpam

culpam praue imperando meruere, inedia diei totius afficiunt. Cæterum asperi, inculti, pernoxij appulsis, deinde minus feri. Verum & hi inconditis moribus, Macrocephali, Dischери, Buxedi. Raræ urbes, Cerasus & Trapesus maxime illustres. Inde is locus est, ubi finẽ ductus à Bosphoro tractus accipit, atque inde se in sinu aduersi littoris flexu attollens, angustissimum Ponti facit angulum. Hic sunt Colchi, hinc Phasis erumpit. Hic eodem nomine, quo amnis est, Athenistagora Milesio deductum oppidum. Hic Phryxi templum, & lucus, fabula uetere pellis aureæ nobilis. Hinc orti montes, longo se iugo, & donec Rhiphæis coniungantur, exporrigunt: qui altera parte in Euxinum & Mœotida & Tanain, altera in Caspium pelagus obuersi, Ceraunij dicuntur. Iidem aliubi Tauri ci, Moschi, Amazoni ci, Caspij, Coraxici, Caucasi, ut alijs alijs ue appositis gentibus, ita alijs alijsq; dicti nominibus. At in primo flexu iam curui littoris oppidum est, quod Græci mercatores constituisse, & quia cũ cæca tempestate agerentur, ignaris, quæ terra esset, cygni uox notam dederat, Cygnũ appellasse dicuntur. Reliqua eius, feræ incultæq; gentes,

uasto mari assidentes tenent, Melanchlæni: terrestria Sexsolytæ, Coraxi, Phthirophagi, Heniochi, Achæi, Cercetici. Et tam in cõfinio Mœotidis Syndones. In Heniochorum finibus, Dioscurias, à Castore & Polluce Pontum cum laso ne ingressis: Syndos, in Syndonum ab ipsis terrarum cultoribus condita est. Obliqua tunc regio, & in latum modice patens, inter Pontum paludemq; ad Bosphorũ excurrit. quæ duobus alueis in lacum & in mare profluens, Corocondamam peninsulam reddit. Quatuor urbes ibi sunt, Hermanassa, Cepœ, Phanagoria, et in ipso ore Cimmerium. Hac ingressos lacus accipit, longe lateq; diffusus, quà terras tangit incuruo circundatus littore, quà mari propior est, nisi ubi aperitur, quasi margine obductus, citra magnitudinẽ, propè Ponto similis. Oram quæ à Bosphoro ad Tanaim usque deflectitur, Mœotici incolunt, Toreatæ, Arrichi, Phicores, & ostio fluminis proximi Iaxamathæ. Apud eos eadem artes fœminæ, quas uiri exercent, adeò ut ne militia quidem uacent. Viri pedibus inhærent, sagittisq; depugnant, illæ equestre præliũ ineunt. Nec ferro dimicant, sed quos laqueis intercepere, trahendo confi

conficiunt. Nubunt tamen, uerum ut nubiles habeantur, non in ætate modus est: nisi quæ hostẽ interemere, uirgines manent. Ipse Tanais ex Rhiphæo monte delectus, adeò præceps ruit, ut cum uicinq; flumina, tum Mœotis & Bosphorus, tum Ponti aliqua, brumali rigore durentur, solus æstus hyememq; iuxtà ferens, idem semper, et sublimis incitatusq; decurrat. Ripas eius Sauromatæ, & ripis harentia possident. Vna gens, aliquot populi, & aliquot nomina. Primi Mœotici γυναικοκρατούμενοι. Regna Amazonum: fœcundos pabulo, ad alia steriles, nudosq; camposte nent Budini. Geloni urbem ligneam habitant. Iuxtà Thyrsagetæ Turcæq; uastas syluas occupant, aluntur q; uenando. Tum continuis rupibus, latè aspera & deserta regio, ad Arymphæos usque permittitur, his iustissimi mores. Pro domibus nemora, alimenta baccæ, & maribus & fœminis nuda sunt capita. Sacri itaque habentur, adeoq; ipsos nemo de tam feris gentibus uiolat, ut alijs quoque ad eos confugisse pro Asylo sit. Vltrà surgit mons Rhiphæus, ultraque eum iacet ora, quæ spectat Oceanum.

SCHOLIA.

A Myſon) nunc Quinopoli. Synopen) Hodie Synopi. Cæraſus) Cæraſo nunc. Trapezus) Trapezonda. Hac ingreſſos lacus) Paludem Mœotida intelligit, quæ nunc dicitur El Mar Negro. Sauromatæ) Sarmatæ, nunc magni Bulgari. Γυναικοκρατούμενοι) id eſt, mulieribus ſubiecti.

POMPONII MELAE DE SITV *Orbis Libri primi* FINIS.

POMPONII MELAE DE SITV ORBIS Liber Secundus.

SCYTHIA EVROPEA CAP. I.

ASiæ in noſtrum mare Tanaimq; uergentis, quem dixi, finis ac ſitus eſt. At per eundem amnem in Mœotida remeãtibus, ad dextram Europa eſt modo, ſiniſtro latere innauigantium appoſita, ac Rhiphæis montibus (nam & huc illi pertinent) proxima. Cadentes aſſiduè niues adeò inuia efficiunt, ut ultrà ne uiſum quidem intendentium admittant. Deinde eſt regio ditis admodum ſoli, inhabitabilis tamen: quia Gryphi ſæuum & pertinax ferarum genus, aurum terra penitus egeſtum mire amant, mireq; cuſtodiunt, & ſunt infeſti attingentibus. Hominum primi ſunt Scythæ, Scytharumq;, queis ſinguli oculi eſſe dicuntur, Arimaſpi. Ab eis Eſſedones, uſque ad Mœotida.

Huius

Huius flexũ Buges amnis secat. Agathyrsi et Sauromatæ ambiunt: quia pro sedibus plaustra habent, dicti Hamaxobitæ. Obliqua tunc ad Bosphorum plaga excurrens, Ponto ac Mœotide includitur. In paludem uergentia Satarchæ tenent. In Bosphorũ Cimmericum oppida, Myrmæcion, Panticapæum, Theodosia, Hermisium. In Euxinum mare, Taurici: super eos, sinus portuosus, et ideo κάλὸς λιμὴν appellatus, promontorijs duo bus includitur. Alterum, κριὸς μέτωπον uocant, Carambico, quod in Asia diximus, patet aduersum, Parthenion alterum. Oppidũ adiacet Cheronesus, à Diana, si credatur, conditum: et Nymphæo specu, quod in arce eius Nymphis sacratũ est, maxime illustre. Subit tum ripam mare: & donec quinque millia passuum absit à Mœotide, refugientia usque subsequens littora, quæ Satarchæ & Taurici tenẽt, peninsulam reddit. Quod inter paludem & sinum est, Taphræ nominatur. Sinus Carcinites. In eo urbs est Carcine: quam duo flumina, Gerros & Hypacyris, uno ostio effluentia attingunt: uerùm diuersis fontibus, & aliunde delapsi. Nam Gerros inter Basilidas & Nomadas euoluitur. Syluæ deinde sunt, quas maximas

ximas hæ terræ ferunt, & Panticapes, qui Nomadas Georgosq; disterminat. Terra tum longè distenta excedens, tenui radice littori adnectitur. Pòst spacioſa modicè, paulatim se ipsa fastigiat, & quasi in mucronem longa colligens latera, facie positi ensis allecta est. Achilles infesta classe mare Ponticum ingressus, ibi ludicro certamine celebrasse uictoriã, & cum ab armis quies erat, se ac suos cursu exercitauisse memoratur. Ideo dicta est Δρόμος Ἀχίλλεως. Tum Borysthenes gentem sui nominis abluit, inter Scythiæ amnes amœnissimus: turbidis alijs, liquidissimus defluit, placidior quàm cæteri, potariq; pulcherrimus. Alit lætissima pabula, magnosq; pisces, quibus & optimus sapor, & nulla ossa sunt. Longè uenit, ignotisq; ortus è fontibus, quadraginta dierum iter alueo stringit: tantoq; spacio nauigabilis, secundum Borysthenida & Olbida, Græca oppida egreditur. Callipidas Hypanis includit. Ex grandi palude oritur, quam Matrem eius accolæ appellant: et diu, qualis natus est, defluit. Tãdem non longe à mari, ex paruo fonte, cui Exampeo cognomen est, adeò amaras aquas accipit, ut ipse quoq; iam sui dissimilis, et non dulcis hinc defluat.

fluat. Axiaces proximus intra Callipidas Axiacas q; descẽdit. Hos ab Istricis Syra separat, surgit in Neuris: quà exit, sui nominis oppidũ attingit. At ille qui Scythiæ populos à sequentibus dirimit, apertis in Germania fontibus, alio, quàm desinit, nomine exoritur. Nam per immania magnarum gentium diu Danubius est: deinde aliter appellantibus accolis, Ister fit, acceptis q; aliquot amnibus, ingens iam, & eorum qui in nostrum mare decidunt, tantum Nilo minor, totidẽ quot ille ostijs, sed tribus tenuibus, reliquis nauigabilibus effluit. Ingenia cultus q; gentium differunt. Essedones funera parentum læti, & uictimis ac festo coitu familiarium celebrant. Corpora ipsa laniata, & cæsis pecorum uisceribus immixta epulando consumunt. Capita ubi fabrè expoliuere, auro cincta pro poculis gerunt. Hæc sunt apud eos ipsos pietatis ultima officia. Agathyrsi ora artus q; pingunt, ut quique maioribus præstant, ita magis uel minus. Cæterum ijsdem omnes notis, & sic ut ablui nequeant. Sarmatæ auri & argenti, maximarum pestium ignari, uice rerum commercia exercent. Atq; ob sæua hyemis admodum assiduæ, demersis in humum sedibus, specus

specus aut suffossa habitant, totum braccati corpus, & nisi qua uident, etiam ora uestiti. Tauri Iphigeniæ & Orestis aduentu maxime memorati, immanes sunt moribus, immanem q; famam habent, solere pro uictimis aduenas cædere. Basilidis ab Hercule & Echidna, generis principia sunt, mores regij, arma, tantum sagittæ. Vagi Nomades, pecorum pabula sequuntur, atque ut illa pecori durant, ita diu statam sedem agunt. Colũt Georgi, exercent q; agros. Axiacæ furari quid sit, ignorant, ideo q; nec sua custodiunt, nec aliena contingunt. Interius habitantium ritus asperior, & incultior regio est. Bella cædesque amant, mos q; est bellantibus, cruorem eius, quem primum interemerunt, ipsis è uulneribus ebibere. Vt quisque plures interemerit, ita apud eos habetur eximius. Cæterum expertem esse cædis, inter opprobria uel maximum. Ne fœdera quidem incruenta sunt. Sauciant se, qui paciscuntur, exemptumque sanguinem ubi permiscuere, degustant, id putant mansuræ fidei pignus certissimum. Inter epulas, quot quisque interfecerit referre, lætissima & frequentissima mentio, binisque poculis, qui plurimos retulere, perpotatis

inter

interlocantur: is bonos præcipuus est. Pocula ut Essedones parentum, ita inimicissimorum capitibus expoliunt. Apud Anthropophagos ipsæ etiã epulæ uisceribus humanis apparantur. Geloni, hostium cutibus equos, seq; uelãt, illos reliqui corporis, se capitum. Melanchlænis atra uestis et ex ea nomẽ. Neuris statum singulis tempus est, quo si uelint, in lupos, iterumq; in eos qui fuere, mutentur. Mars omnium deus. Et pro simulachris enses & tentoria dedicant, hominesq; pro uictimis feriunt. Terræ latè patent, & ob excedentia ripas suas plerunq; flumina, nusquam non ad pabula fertiles. Alicubi usque adeò steriles ad cætera, ut qui habitant, lignorum egentes, ignes ossibus alant.

PETRI IOANNIS OLIVARII Valentini in Libri secundi CAP. I

SCHOLIA.

AC per eundem amnem in Mœotida remeantibus, ad dextram Europa est modo, sinistro latere in nauigantium apposita.) Alia lectio habet, Ac per eũdem amnẽ in

in Mæotida remeantibus, ad dextram Europa est, modo sinistro latere innauigantium apposita. Locus est subobscurus, siue sequutus fueris priorem lectionem, siue posteriorẽ, dicam tamẽ, quod sentio. Si quis ex fonte Tanais, per Tanaim in Mœotida redierit, reuera Europam relinquet ad dexterã amnis: sed si quis ex fonte usq; ad paludem nauigauerit, non est dubiũ, quin remigantes ad sinistram eandem relinquent. Scythæ) Europei, hoc nomine Scytharum continentur Sarmatæ superiores, qui nunc sunt Poloni & Rutheni, siue Rusij, siue Roxani: & Podolia regio, & Chersonesus Taurica, quæ nunc Tartaria minor dicitur. Sauromatæ) Sarmatæ, dixi eos esse Polonos maiores & minores. Καλὸς λιμὴν) id est, bonus portus. κριοῦ μέτωπον) arietis frontem. Basilides) Vualachi nunc, Nomades quoque usque ad Istrum fluuium. A Tauricis usque ad Istrũ est Vualachia, quam olim habitarunt Getæ, Δρόμος Ἀχίλλεως. Inter Scythiæ) Dixi à fontibus Tanais usque ad Danubium uocari regionem Scythicam, uocabulo uniuersali. Atille) Danubius est, qui Scythiam, siue Vualachiam, siue Tartaros minores. A sequentibus populis dirimit) à Bulgaris & Bosinis. Apertis in Germania fontibus) Oritur Danubius in Abnobio Germaniæ monte. Nam per immania magnarum gentium) Per Austriam,

Vngariam, quarum altera dicitur Pannonia superior, hoc est, Austria, altera Vngaria inferior, per Mysiam, inter Bulgariã & Vualachiã usq; ad Pontum. Deinde aliter appellanti bus) Dicitur Ister ab Aria ciuitate Vualachiæ usque ad Pontum.

THRACIA. CAP. II.

His Thracia proxima est, eaq; à Pontici lateris fronte usque in Illyricos penitus immissa, quà latera agit, Istro pelago que contingitur. Regio nec cœlo læta, nec solo, & nisi qua mari propior est, infœcunda, frigida, eorumque quæ seruntur, malignè admodum patiens. Raro usquam pomiferam arborem, uitem frequentius tolerat, sed nec eius quidem fructus maturat ac mitigat, nisi ubi frigora obiectu frondium cultores arcuere. Viros benignius alit, non ad speciem tamen, nam & illis asper atque indecens corporum habitus est, cæterum ad ferociam, & numerum, ut multi immites q; sint, maximè ferax. Paucos amnes, qui in pelagus euadunt, uerũ celeberrimos, Hebrum, Nestion & Strymona emittit. Montes interior attollit, Hæmon & Rhodopen, &

& Orbelon, sacris Liberi patris, & cœtu Mænadum, Orpheo primum initiante celebratus. E quibus Hæmus in tantum altitudinis abit, ut Euxinum & Adriam ex summo uertice ostendat. Vna gens Thraces habitant, alijs alijs q; præditi & nominibus & moribus. Quidam feri sunt, et ad mortem paratissimi, Getæ utique, id uaria opinio perficit. Alij redituras putant animas obeuntium, alij etsi non redeant, non extingui tamen, sed ad beatiora transire, alij emori quidem, sed id melius esse, quàm uiuere. Itaque lugentur apud quosdam puerperia, nati que deflentur. Funera contrà festa sunt, & ueluti sacra, cantu, lusu q; celebrantur. Ne fœminis quidem segnis est animus, super mortuorum uirorum corpora interfici, simul q; sepeliri, uotum eximium habent. Et quia plures simul singulis nuptæ sunt, cuius id sit decus, apud iudicaturos magno certamine affectant. Moribus datur, est que maxime lætum, cum in hoc contenditur, uincere. Mœrẽt aliæ uocibus, & cum acerbissimis planctibus efferunt. At quibus consolari eas animus est, arma opes q; ad rogos deferunt, paratique, ut dictitant, cum fato iacentis, si detur in manus, uel pacisci,

uel decernere, ubi nec pugna, nec pecuniæ locus sit, manentq; dominas proci. Nupturæ uirgines non à parentibus uiris traduntur, sed publicè aut locantur ducendæ, aut uæneunt. Vtrum fiat, ex specie et moribus causa est. Probæ formosæq; in precio sunt, cæteras qui habeant, mercede quæruntur. Vini usus quibusdam ignotus est, epulantibus tamen ubi super ignes, quos circumsident, quædam semina ingesta sunt, similis ebrietati hilaritas ex nidore contingit. In littoribus Istro proxima est Istropolis, deinde à Milesijs deducta Galatis, & Tritonice, & portus Caria, & Tiristris promontorium, quod præterfectos alter Ponti angulus accipit, aduersus Phasiaco, & nisi amplior foret, similis fuit. Hic Bizone motu terræ intercidit. Est portus Crunos, urbes, Dionysiopolis, Odessos, Mesembria, Anchialos, & intimo in sinu, atque ubi Pontus alterum sui flexum angulo finit, magna Apollonia. Recta dehinc ora, nisi quòd media fermè in promontorium, quod Thinniam uocant, exit, & incuruis contra se litoribus obtenditur, urbemque sustinet Halmidesson, & Phileas, & Phinopolim. Hactenus Ponus, deinde est Bosphorus, & Propontis. In Bosphoro

phoro Byzantium, in Propontide Selymbria, Perinthus, Bathynis, amnesq; qui interfluunt, Erginus & Atyras. Tum Rheso regnata quondam pars Thraciæ, & Bysanthe Samiorum, et ingens aliquando Cypsella. Pòst locus, quē Graij μακρὸν τεῖχος appellant, & in radice magnæ pē insulæ sedens Lysimachia. Terra quæ sequitur, nusquam lata, atque hic arctissima, inter Hellespontum Aegæumq; procurrit. Angustias Isthmon. frontem eius Mastusiam, totam Chersonesum appellant. Ob multa memorabilis est, in ea flumen Aegos, naufragio classis Atticæ insigne. Est & Abydo obiacens Sestos, Leandri amore pernobilis. Est & regio, in qua Persarum exercitus, diuisas spacio pelagoq; terras ausus pontibus iungere (mirum atque ingens facinus) ex Asia in Græciam pedes, & non nauigata maria transgressus est. Sunt Protesilai ossa consecrata delubro. Est & portus Cœlos, Athenensibus & Lacedæmonijs nauali acie decernentibus, Laconicæ classis signatus excidio. Est Cynosema, tumulus Hecubæ, siue ex figura canis, in quam cōuersa traditur, siue ex fortuna, in quam deciderat, humili nomine accepto. Est Macidos, est Eleus, quæ

finit Helleſpontum. Aegæum ſtatim pelagus uaſtè longum littus impellit, ſummotasq; terras hinc ad promontorium, quod Sunium uocatur, magno ambitu molliq; circumagit. Eius tractum legentibus, prætectisque Maſtuſiam tum ſinus intrandus eſt, qui alterum Cherſoneſi latus abluens, iugo facie uallis includitur: & ex fluuio quem accipit, Melas dictus, duas urbes amplectitur, Alopeconneſum, et in altero Iſthmi littore ſitam Cardiam. Eximia eſt Aenos, ab Aenea profugo condita. Circa Hebrum Cicones. Trans eundē Doriſcos, ubi Xerxem copias ſuas, quia numero non poterat, ſpacio menſum ferunt. Deinde promontorium Serrium, ex quo canentem Orphea ſecuta narrantur nemora: & Zone. Tum Scœnos fluuius, & ripis eius adiacens Maronia. Regio ulterior Diomedem tulit, immanibus equis mandendos ſolitum obiectare aduenas, & ijſdem ab Hercule obiectum. Turris, quam Diomedis uocant, ſignum fabulæ remanet, & urbs, quā ſoror eius ſuo nomine nominauit, Abdera, ſed ea magis id memorandum habet, quod Democritum Phyſicum tulit, quàm quod ita condita eſt. Vltrà Neſtos fluit, interq; eum & Strymona, urbes ſunt Philippi

Philippi, Apollonia, Amphipolis. Inter Strymonaet Athon, turris Calarnea, & portus Caprullon, urbs Acanthos, & Oeſyma. Inter Athon et Pallenen, Cleona & Olynthos, Strymon, ſicut diximus, amnis eſt, longeq; ortus, & tenuis, alienis ſubinde aquis fit amplior. & ubi non longe à mari lacum fecit, maiore quàm uenerat aluco erumpit. Athos mons eſt adeò elatus, ut credatur altius quàm unde imbres cadunt, ſurgere. Capit opinio fidem, quia de aris, quas in uertice ſuſtinet, non abluitur cinis, ſed quo relinquitur aggere manet. Cæterum non promontorio, ut alij, uerum totus eſt, totoque longe dorſo procedit in pelagus, quà continenti adhæret, à Xerxe in Graios tendente perfoſſus, transnauigatusque, & factus freto nauigabili peruius. Ima eius tenent paruæ Pelaſgorum coloniæ. In ſummo fuit oppidum Acroathon, in quo, ut ferunt, dimidio longior, quàm in alijs terris, ætas habitantium erat. Pallene ſoli tam patentis, ut quinq; urbium ſedes ſit atque ager, tota in altum abit, anguſta ſatis unde incipit. Ibi eſt Potidea, at ubi laxius patet, Mende Scioneq; referendæ, illa ab Eretrijs, hæc ab Achiuis, capto Ilio, remeantibus poſita.

SCHOLIA.

His Thracia proxima) Bulgaris Thracia, huius metropolis est Cõstantinopolis.

Adriam) hoc est, mare Adriaticum.

Getæ) Hic Mela collocauit Getas, omnes tamen ultra Danubiũ eos ponunt. Manentq; dominas proci) Hunc locũ, qui nullum habebat sensum, nos coniectura tantũ restituimus. Ego nescio, quomodo hæc uerba quadrent cũ præteritis, nisi dicamus deprauatam fuisse scripturam. nam lectio habebat, Mœrendoq; minus proficere. Deprauatio hoc modo facta est, Manent, pro mœrendo: minas, pro minus: proci, pro proficere. Dissoluerant enim mœrendo in partes, mœren & do. & hoc modo locus erit integer, & sententia erit aperta. ita enim exponetur locus, Dictitant eas mœrẽdo, minus proficere. Sicui forte non arriserit mea opinio, afferat meliorem, & habebimus illi gratiam.

Mesembria) nunc Messember. Phileas) Nunc Fillea. Byzantium) Nota ciuitas.

Μακρὸν τεῖχος) Lõgum murum. Aegeum mare) Nunc Archipelago diximus. Athos) Nũc dicitur Monte sancto.

MACEDONIA. CAP. III.

TVm Macedonum populi, quot urbes habitant? Quarum Pellam maxime illustrem alumni

lumni efficiunt, Philippus Græciæ domitor, Alexãder etiam Asiæ. In littore flexus Mecybernæus inter promontoria diuidit Canastreũ, et portũ qui Copos dicitur, urbes Toronem & Physcellam, atque unde ipsi nomen est, Mecybernam incingit. Canastreo promontorio Scione proxima est, Mecybernæus autem in medio, quà terra dat gremium, modicè in littora ingreditur. Cæterũ longis in altum immissis lateribus, inter maria sinus est. In eum Axius per Macedonas, & iam per Thessalos Peneus excurrit. Ante Axium Thessalonice est, inter utrunque Cassandria, Cadna, Aloros, Derris, à Peneo Sepias, Cordynia, Melibœa, Castanea, pares ad famam, nisi quòd Philoctetes alumnus Melibœam illuminat. Terræ interiores claris locorum nominibus insignes, penè nihil ignobile ferunt. Hinc non longe est Olympus, hic Pelion, hic Ossa, montes Gigantum fabula belloq; memorati. Hic Musarum parens domusq;, Pieria. Hic nouissimè calcatum Graio Herculi solum, saltus Oeteus, hic sacro nemore nobilia Tempe, hic Libethra, carminũq; fontes obiacent. Tum iam uastè & multum prominens Græcia, & dum Myrtoum pelagus at-

tingat, à septentrione in meridiem uecta, quà sol ortur, Aegæis, quà occidit, Ionijs fluctibus obiacet, ac proxime spaciosa, & Hellas nomine, grãdi fronte procedit, mox mari utroque, & Ionio magis latera eius intrante, donec quinque millia passuum pateat, media fermè propè inciditur. Deinde rursum terris huc se et illuc, uerum in Ionium mare magis expandentibus, progressisq; in altum, non tam lata, quàm cœperat, ingens tamẽ iterum & quasi peninsula extenditur, uocaturq; Peloponnesos, ob sinus & promontoria, queis ut fibris littora eius incisa sunt, simul quòd tenui tramite in latus effunditur, platani folio simillima.

In Macedonia prima est Thessalia, deinde Magnesia, Phthiotis. In Græcia Doris, Locris, Phocis, Bœotis, Attis, Megaris, sed omnium Attis clarissima. In Peloponneso Argolis, Laconice, Messenia, Achaia, Elis, Arcadia, ultrà Aetolia, Acarnania, Epiros, usque in Adriam. De locis, atque urbibus, quæ mare non abluit, hæc maxime memoranda sunt. In Thessalia Larissa, aliquãdo Iolcos, in Magnesia Antronia, in Phthiotide Phthia, in Doride Pindus, & iuxtà situm Erineon, in Locride Cynos & Calliaros, in Phocide

cide Delphi & mons Parnasus, & Apollinis fanum atque oraculum. In Bœotia Thebæ, & Cithæron fabulis carminibusq; celeberrimus, in Attide Eleusin, Cereri consecrata, & clariores, quàm ut indicari egeant, Athenæ. In Megaride, unde regioni nomen est, Megara, at in Argolide Argos & Mycænæ, & templum Iunonis, uetustate & religione percelebre. In Laconide Terapne, Lacedæmon, Amyclæ, mons Taygetus. In Messenia, Mesene & Methone. In Achaia atque Elide quondam Pisæ Oenomai, Elis, & numen delubrumq; Olympij Iouis, certamine Gymnico, & singulari sanctitate, ipso quidem tamen simulachro, quod Phidiæ opus est, maxime nobile. Arcadiam Peloponnesiacæ gentes undique incingunt. In ea sunt urbes, Psophis, Tenea, et Orchomenon, montes, Pholoe, Cyllenius, Parthenius, Mænalus, flumina, Erymanthus & Ladon. In Aetolia Naupactos, in Acarnania Stratos, oppida. In Epiro Dodonæi Iouis templũ, & fons ideo sacer, quòd cum sit frigidus, & immersas faces sicut cæteri extinguat, ubi sine igne procul admouẽtur, accendit. At cum littora leguntur, à promontorio Sepiade per Demetriam et Boion, Phthele-

Phtheleon & Echinon, ad Pagaſeum ſinum curſus eſt. Ille urbem Pagaſam amplexus, amnem Sperchion accipit, & quia Minyæ Colchida petentes, inde Argo nauem ſoluere memoratur. Ab eo ad Sunium tendentibus illa prænauiganda, Maliacus & Opuntius, grandes ſinus, & in his cæſorum etiam Laconum trophæa, Thermopylæ, Opoës, Scarphia, Cnemides, Alope, Anthedon, Larymna, Aulis, Agamemnoniæ, Graiorumque claſſis in Troiam coniurantium ſtatio. Marathō, magnarū multarumq; uirtutum teſtis, iam inde à Theſeo Perſarū maxima clade pernotus. Rhamnus parua, illuſtris tamen, quòd in ea fanum eſt Amphiarai, & Phidiaca Nemeſis. Thoricos & Brauron, olim urbes, iam tantum nomina. Sunium promontorium eſt, finitq; id littus Hellados, quod ſpectat ad orientem. Inde ad meridiem terra conuertitur uſque ad Megaram, Atticæ, ut modò latere, ita nunc fronte pelago adiacens. Ibi eſt Piræus, Athenienſium portus, Scyronia ſaxa, ſæuo quondam Scyronis hoſpitio etiam nunc infamia. Megarenſium tractus Iſthmon attingit, hoc illi cognomen eſt, quia quinque milium ſpacio Aegæum mare ab Ionio ſubmouens, angusto tramite

tramite Helladi Peloponneſon annectit. In eo eſt oppidum Cenchreæ, fanū Neptuni, ludis, quos Iſthmicos uocant, celebres. Corinthos, olim clara opibus, pòſt clade notior, nunc Romana colonia, ex ſumma arce, quam Acrocorinthon appellant, maria utraque contuens. Peloponneſi orā, ſicut diximus, ſinus & promontoria lacerant, ab oriente Bucephalos & Cherſoneſus & Scylleon, ad meridiem Malea, Tænaros, Acritas, Ichthys, ad ueſperum Chelonates, & Araxos. Habitant ab Iſthmo ad Scylleon Epidaurij, Aeſcula pij templo inclyti, & Trœzenij, fide ſocietatis Atticæ illuſtres. Portus Saronicus & Schenitas, & Pagonus. Oppida autem, Epidaurus & Trœzen & Hermiona, his littoribus appoſita ſunt. Inter Scylleon et Maleam Argolicus, inter hanc & Tænaron Laconicus. Hinc ad Acritam Aſinæus, inde ad Ichthyn Cyparíſsius. In Argolico ſunt noti amnes, Eraſinus atque Inachus, & notum oppidum Lerne. In Laconico Gythius & Eurotas. In ipſo Tænaro Neptuni templum & ſpecus, illi quem in Ponto Acheruſium diximus, facie & fabula ſimilis. In Aſinæo flumen Pamiſſum, in Cyparíſsio Alpheus, nomen dedere urbes

in

in littore sitæ, hinc Cyparissus, illinc Asine, Messenij Pylijq; terras colunt, & ipsa pelago Pylos adiacet. Cyllene, Callipolis, Patræ oram illam tenent, in quam Chelonates & Araxos excurrunt, sed Cyllene, quòd Mercurium ibi natum arbitrantur, insignis. Rhion deinde, maris id nomen est, angustè, & uelut fretolacus ore frequenti incidens, inter Aetolos & Peloponnesiacos, usque ad Isthmon irrumpit. In eo ad septentrionem spectare littora incipiunt, in his est Aegion et Aegira, & Oluros & Sicyon, at in aduersis Pagæ, Creusis, Anticyra, Oeanthia, Cyrrha, & notior aliquãto nomine Calydon, & Euenos, extrà Rhion. In Acarnania maxime clara sunt, oppidum Leucas, flumen Achelous, in Epiro nihil Ambracio sinu nobilius est, facit sinus, qui angustis faucibus, & quæ minus mille passibus pateant, grande pelagus admittit. Faciunt urbes, quæ assidunt, Actium, Argi Amphilochij, Ambracia, Aeacidarum regia, Pyrrhiq;, Butroton ultrà est. Deinde Ceraunij montes, ab ijs flexus in Adriam. Huc mare magno secessu litorũ acceptum, & uaste quidem in latitudinem patens, quà penetrat tamen uastius, Illyricis usque Terge-

Tergestum, cætera Gallicis Italisq; gentibus cingitur. Parthini & Dassaretæ prima eius tenent, sequentia paulatim Encheleæ, Phæaces, deinde sunt quos propriè Illyricos uocant. Tum Pyræi & Liburni, et Istria. Vrbium prima est Oricum, secunda Dyrrhachium, Epidamnos antè erat. Romani nomẽ mutauere, quia uelut in damnum ituris, omen id uisum est. Vltrà sunt Apollonia, Salona, Iadera, Narona, Tragurium, sinus Polaticus & Pola, quondam à Colchis, ut ferunt, habitata, in quantum res transeunt, nunc Romana colonia. Amnes autẽ, Aeas et Nar, et Danubius, qui tam dictus est Ister, sed Aeas secundum Apolloniã, Nar inter Pyræos & Liburnos, per Istros Ister emittitur. Tergestum intimo in sinu Adriæ situm finit Illyricum.

SCHOLIA.

CAnastreũ) nũc Canistro. Thessalonicẽ) nunc Salonica, patria Theodori Gazæ. Cassandria) nomẽ retinet. Pella) nomẽ retinet. Tẽpe) Nemora sunt. Prominẽs Græcia) duobus in locis, in Sunio promontorio nũc dicto Strues, siue Cabo de la Colũba, et in Pelo-

Peloponneſo nunc La Morea. Hellas nomine, grandi fronte) de Græcia, grandi fronte, id eſt, Sunio promontorio. Mox mari utroq;) in Peloponneſo, nam ad ſinum Megaricum eſt Aegæum, & à ſinu Corinthiaco incipit Ioniũ.

Et quaſi peninſula) de Peloponneſo loquitur. Thebæ) celebres apud Thucydidem.

Athenæ) Nunc uicus. At in Argolide) Viſus eſt Mela confundere hæc, nam cum agit de Argolide, iam loquitur de Peloponneſo.

Laconide) In medio Peloponneſi. Methone) Modona nunc. Meſſene) Miſſetia. Naupactos) hodie Lepanto. Vſque ad Megarã) Nunc eſt Alcatoe. Corinthos) Nunc Goranto. Malea) nunc Malueſia. Tęnaros) nunc Ereapolis. Epidaurus) nunc Limera.

Trœzen) Nunc Predena. Scylleon) Damala nunc, promontorium. Patræ) nunc Patras. Maleum promontorium) Cabo de Maluaſia. Leucas) Leucates. Ambracio ſinu) Ab Ambracia ciuitate, quæ nunc eſt Larta.

Magno receſſu) maris Adriatici. Illyricis) Nunc ſunt Sclauoni. Liburni) Nunc interiora tenent, inter Dalmatas & ueros Illyricos.

Iſtria) cuius præcipua ciuitas eſt Pola. Dyrrhachium) Nunc Durazo. Per Iſtros Iſter emittitur) Nõ loquitur de Danubio. Conſtat enim Danubium longe diſtare ab Iſtria. Prętereа Danubius nõ dicitur Iſter, niſi in Vualachia, ut diximus.

ximus. An fuerint, qui ſenſerint eſſe fluuiũ in Iſtria, qui uocetur Iſter, Strabo eſt autor, horũ ſententiam Mela ſequitur. Sed nullum eſſe talem fluuium, cõſtat ex noſtra peregrinatione, quod etiam audiueramus ante illam profectionem. Et Vadianus uir iudicio meo undecunq; doctiſſimus, dum eam regionem penetraret, nuſquam uidit Iſtrum fluuium.

ITALIA. CAP. IIII.

DE Italia *magis, quia ordo exigit, quàm quia monſtrari eget, pauca dicentur, nota ſunt omnia. Ab Alpibus incipit in altum excedere, atque ut procedit, mediam ſe perpetuo Apœnini montis tugo attollens, inter Adriaticum & Thuſcum, ſiue ut aliter eadem appellantur, inter Superum mare & Inferum excurrit, diu ſolida. Verum ubi longè abit, in duo cornua ſcinditur, reſpicitq; altero Siculum pelagus, altero Ionium, tota anguſta, & alicubi multo quàm unde cœpit anguſtior. Interiora eius aliæ aliæq; gentes habitant. Siniſtra parte Carni, & Veneti colunt togatam Galliam. Tum Italici populi, Picentes, Frẽtani, Dauni, Appuli, Calabri, Salentini. Ad dexterũ ſunt ſub Alpibus Ligures, ſub Apœnino Hetruria,*

truria. Post Latium Volsci, Campani, & super Lucaniam Brutij. Vrbium, quæ procul à mari habitantur, opulentissimæ sunt, ad sinistram, Patauium Antenoris, Mutina, & Bononia, Romanorum coloniæ. Ad dexteram Capua à Thuscis, & Roma quondam à pastoribus cõdita, nunc si promateria dicatur, alterum opus. At in óris proxima est à Tergeste Concordia. Interfluit Timauus, nouem capitibus exurgens, uno ostio emissus. Deinde Natiso, non longe à mari ditem attingit Aquileiam, ultrà est Altinum. Superiora latè occupat littora Padus. Namque ab imis radicibus Vesuli montis exortus, paruis se primum fontibus colligit, & aliquatenus exilis ac macer, mox alijs amnibus adeò augescit, atque alitur, ut se per septem ad postremum ostia effundat. Vnum de ijs magnum, Padum appellant. Inde tam citus prosilit, ut discussis fluctibus, diu qualẽ emisit undam agat, suumq; etiã in mari aluẽ seruet, donec eum ex aduerso littore Istriæ eodem impetu profluens Ister amnis excipiat. Hac re per ea loca nauigantibus, quà utrinque amnes eunt, inter marinas aquas dulcium haustus est. A Pado ad Anconam transitur Rauẽna, Ariminum, Pisaurum,

rum, Fanestris colonia, flumen Metaurus, atque Esis, & illa in angusto illorum duorũ promontoriorũ ex diuerso coëuntium, inflexi cubiti imagine sedens, ac ideo à Graijs dicta Ancona, inter Gallicas Italicasq; gentes quasi terminus interest. Hanc enim prægressos Piceni littora excipiunt, in quibus Numana, Potentia, Claterna, Cupra, urbes. Castella autem, Firmũ, Adria, Truentum, id à fluuio, qui præterit, ei nomen est. Ab eo Senogallia maritima, ad Aterni fluminis ostia, urbes, Bucara & Histonium, Dauni autem Tifernum amnem, Cliterniam, Lucrinum, Theanum, oppida, montemq; Garganum. Sinus est cõtinuo Apulo littore incinctus, nomine Vrias, modicus spacio, pleraq; asper accessu. Extrà, Syputum, uel ut Graij dixere, Sipyus, & flumen, quod Canusium attingens, Ausidum appellant. Pòst Barium, Egnatia, & Ennio ciue nobiles Rudiæ, & in Calabria Brundusium, Valetium, Lupiæ, Hydrus mons, tum & Salentini campi, et Salentina littora, et urbs Graia, Callipolis. Hucusq; Adria, hucusq; Italiælatus alterũ pertinet. Frons eius in duo quidem se cornua (sicut suprà diximus) scindit, cæterũ mare, quod inter utraq; admisit, tenuibus

promontorij ſemel iterumq; diſtinguens, nõ uno margine circuit, nec diffuſum patensq;, ſed per ſinus recipit. Primus Tarentinus dicitur, inter promontoria, Salen et Lacinium, in eoq; ſunt Tarentus, Metapontum, Heraclea, Croto, Turium. Secundus Scyllaceus, inter promontoria Lacinium & Zephyrium, in quo eſt Petilia, Cœcinum, Scyllaceum, Miſtræ. Tertius inter Zephyriũ & Brutium, Conſilinum, Cauloniam, Locrosq; circundat. In Brutio ſunt, Columna regia, Rhegiũ, Scylla, Taurianum, & Metaurum. Hinc in Thuſcum mare deflexus eſt, & eiuſdem terræ latus alterum, Terina, Hippo, nunc Vibon, Temeſa, Clampetia, Blanda, Buxentum, Velia, Palinurus, olim Phrygij gubernatoris, nunc loci nomẽ. Pæſtanus ſinus, Pæſtum oppidum, Silarus amnis, Picentia, Petræ quas Sirenes habitauere. Mineruæ promontorium, optima Lucaniæ loca, ſinus Puteolanus, Surrentum, Herculaneum, Veſuuij montis aſpectus, Pompeij, Neapolis, Puteoli, lacus Lucrinus & Auernus, Batæ, Miſenum, id nunc loci, aliquando Phrygij militis nomen. Cumæ, Linternum, Vulturnus amnis, Vulturnũ oppidum, amœna Campaniæ littora, Sinueſſa, Liris,

Liris, Minturnæ, Formiæ, Fundi, Tarracina, Circes domus, aliquando Circeij. Antium, Aphrodiſium, Ardea, Laurentum. Oſtia citra Tyberim in hoc latere ſunt, ultrà Pyrgi, Anio, Caſtrum nouum, Grauiſcæ, Coſſa, Telamon, Populonia, Cecina, Piſæ, Hetruſca & loca & nomina. Deinde Luna, Ligurum & Liguria, & Genua, Sabatia & Albigaunũ. Tum Paulon & Varum, flumina, utraq; ab Alpibus delapſa. Sed Varum, quia Italiam finit, aliquanto notius. Alpes ipſæ ab ijs littoribus longè lateq; diffuſæ, primò ad ſeptẽtrionem magno gradu excurrũt, deinde ubi Germaniam attigerunt, uerſo impetu in orientem abeunt, direptisq; populis immanibus, uſq; in Thraciam penetrant.

SCHOLIA.

ALpibus) Alpes nos in quatuor itinera diſtribuimus, primum uerſus Septentrionem, & dicitur mons Sancti Gottardi: ſecundum, uerſus Meridiem, & dicitur mons Sancti Bernardi, tertium, etiam uerſus Meridiem, & dicitur mons Sancti Dionyſij, nunc San Senis, quarum etiam uerſus Meri-

diem,& dicitur Peninus. Apœnini)Ramentum est Alpium, diuidens uniuersam Italiam.

Solida)id est,non faciens sinus. In duo cornua)in duo promontoria, alterum Salentinorum,alterum dictum Leucopetram. Vnde cœpit)hoc est,ex Alpibus. Carni)Carni sunt populi in ramento Alpium, sunt omnes Sclaui,sub iugo Ferdinandi Regis Romanorum & Vngariæ & Boemiæ, archiducis Austriæ.Diuiditur hęc regio in duplicem Carniolam,alteram Siccam,in qua sunt Istri,alterã Irriguam,unde Sauus fluuius ortum habet. Veneti)in sinu sunt Adriatico,qui ut diximus La Caual de Veniza uocatur, Galli olim dicti togati, nunc ea regio usq; ad Rubiconem uocatur La marcha Treuisana,nunc ciuitas sunt Venetiæ,de qua latissime dicam in meis Commẽcarijs. Togatam Galliã)à toga ueste,qua etiã num nunc utuntur Veneti. Tunc Italici populi, à Rubicone usq;ad promontorium Salẽtinorum, quod nunc dicitur Cabo de Sancta Maria. Picentes)iuxta Anconam. Picentes) nũc marcha Dancona. Frentani)nũc Francauilla. Dauni)Syponto, Manfredonia, mons Garganus. Apuli)nomen retinet nunc Lapulla. Calabri)nomẽ retinet Calabria. Salentini)nunc Salen Mela. Ligures)nunc Genouẽses. Hetruria)La Toscana hodie. Latium)Latini. Campani)Regio,quæ retinet nomẽ,& est

est initium regni Neapolitani. Brutij) nomẽ habent, ubi Consentia Calabrorum. Patauium)nunc Padua,in Marchia Taruisana.Mutina)nunc Modena. Bononia)Bolonga la grassa. Capua) nomen retinet. Si pro materia)id est,si habeatur ratio magnitudinis Romanæ. Alterũ opus) id est,nemo est qui credat urbem conditam esse à pastoribus, tam est ornata ædificijs magnificis. Tergeste)nunc Trieste. Concordia)nomen retinet. Timauus)Si quis uolet scire rem ipsam ueram de Timauo,legat Vadianũ,qui peragrauit regionem, & uidit Timauum, nomen est fluuij & fontis. Natiso)nunc Lisontio. Aquileia) nunc Algar castellum. Altinum) nunc Torcello. Padus) nunc El Po. Donec eum) Quotquot inuiserunt illam regionem, quos ego Venetijs interrogaui, respondent,fabulam esse, quod de Istro fluuio adducitur ab autoribus.Nam de Danubio nemo non scit longe distare ab Adriatico, præterea interceptos esse montes. A Pado ad Anconam transitur Rauenna) id est, per Rauennam,nomen retinet,sed cum sequitur Ariminum,accusatiuus ille refertur ad illam præpositionem Ad, cum dicitur ad Anconam;ad Ariminũ, ad Pisaurum.Ariminum nunc dictum Rimino.

Pisaurum)nunc Pesaro. Metaurus nunc Plumba fluuius. Ancona)nomen retinet.

Inter Gallicas Italicasq; gentes) Ancona terminus est Galliæ Cisalpinę,& Italiæ. Numana) Dicunt hanc deletam esse. Potentia) Vbi nunc est Virgo Maria Lauretana, uulgò Loreto. Claterna)Nunc Flauianeo. Firmum)nunc Fermo. Truentum)nunc Tronto. Senogallia) Nunc La Romandiola, & Campagna. Aterni) Nunc Pescaria flumẽ.

Histonium)nunc Guasto. Tifernum amnem)nunc Bisano. Theanum) nomen retinet Teano. Garganum) nunc Santangelo.

Sypuntum)nunc Syponto. Aufidum)La Fante uulgò. Barium)Barri hodie. Egnatia)Iuuenatia. Rudiæ)non extant. Brundusium)nunc Brindes. Lupiæ)Lezo. Hydrus mons,tum)Locus corruptus, quẽ nos inter alios restituimus, legendum est Hydruntum, nunc Otrento. Tarẽtus)nunc Taranto. Metapontum)Pelicor hodie. Croton) nunc Crutone. Scyllaceus)nunc Desquillachro. Lacinium) Nunc Cabo de Colone.

Zephyrium) Nunc Cabo de Sole. Scyllaceum)Nunc Esquillacho. Brutium) Nũc Cabo de Sciglio. Regium)nunc Rezo.

Metaurum)Teriana. Buxentum)nunc Beluedere. Pestum)nunc Polycastro. Mineruæ)nunc Cabo de Minerua. Surrento) nunc Sorrento. Puteoli)Nunc Puzoli.

Vulturnus)nunc Vilturno. Sinuessa) nunc

nunc Sessa. Liris)nunc El Garillano, fluuius. Minturnæ)nunc Castellum:uulgò Traiectum. Formiæ) nunc Nola. Fundi) nunc Fondi. Tarracina) Gaieta nunc. Circeij)nunc Cercelli. Ostia)nunc oppidũ & portus,retinet nomen. Pyrgi) nunc Ciuita Vieia. Castrum nouum) nunc Corneto. Grauiscę) nunc Montalto. Cossa) nunc Orbitello. Populonia)nunc Piombino. Cecina)Cesena hodie. Pisæ)nunc Pisa. Hetrusca)nunc Toscana. Luna) nunc Sarrazana. Liguria)Verra de Genoua. Genua)Nomen retinet. Sabatia)nunc Saona. Albigaunum)nunc Arbenga. Vatum)El Var,nomen retinet. Magno gradu) Vsque ad Adulam montem. Verso impetu in orientem abeunt) iuxta Noricos, Rhetios, Vindelicos,Noricos, Pannonios superiores et inferiores,usque ad Mysiam superiorem.

Populis immanibus)quos diximus,& alios uidelicet,Carnos. Vsq; in Thraciam)id est, ad principium Thraciæ.

GALLIA NARBONENSIS. CAP. V

GAllia *Lemanno lacu, & Gebennicis montibus in duo latera diuisa, atq; altero Thu*

scum pelagus attingens, altero oceanum, hinc à Varo, illinc à Rheno ad Pyrenæum usque promittitur. Pars nostro mari apposita, fuit aliquando Braccata, nunc Narbonensis, magis culta & magis consita, ideoq; etiam lætior. Vrbium quas habet, opulentissimæ sunt, Vasio Vocontiorum, Vienna Allobrogũ, Auenio Cauarum, Arecomi corum Nemausus, Tolosa Tectosagum, Secundanorum Arausio, Sextanorum Arelatæ, Septumanorũq; Blytera. Sed antestat omneis Atacinorũ Decumanorumq; colonia, unde olim ijs terris auxilium fuit, nunc & nomen, & decus est Martius Narbo. In littoribus aliquot sunt cum aliquibus nominibus loca, cæterum raræ urbes, quia rari portus, & omnis plaga Austro atq; Africo exposita est. Nicea tangit Alpes, tangit oppidum Deceatum, tangit Antipolis. Deinde forum Iulij, Octauianorum colonia. Tunc pòst Athenopolis & Olbia, & Glanon & Citharistes, & Halycidon Massilienstum portus, & in eo ipsa Massilia. Hæc à Phoceis oriunda, & olim inter asperas posita, nunc ut pacatis, ita dissimillimis tamen uicina gentibus. Mirum quàm facile & nunc sedem alienam ceperit, & adhuc morem

rem suum teneat. Inter eum & Rhodanum maritima Auaticorum stagno assidet fossa Mariana, partem eius amnis nauigabili alueo effundit, alio quin littus ignobile est Lapideum (ut uocant) in quo Herculem contra Albionem & Bergiona, Neptuni liberos dimicantem, cum tela defecissent, ab inuocato Ioue adiutum imbre lapidum ferunt, credas pluisse, adeò multi passim & latè iacent. Rhodanus non longe ab Istri Rheniq; fontibus surgit. Deinde Lemanno lacu acceptus tenet impetum, seque per medium integer agens, quantus uenit, egreditur. Inde contrà in occidentem ablatus, aliquandiu Gallias dirimit. Pòst cursu in meridiem abducto hac intrat, acceßuq; aliorum amnium tam grandis, & subinde grandior, inter Volcas & Cauaras emittitur. Vltrà sunt stagna Volcarum, Ledum flumen, castellum Latare. Mesua, collis incinctus mari penè undique, ac nisi quòd angusto aggere continenti annectitur, insula. Tum ex Gebennis demissus Arauaris, iuxta Agathan, secundum Blyteras Obris fluit. Atas ex Pyrenæo monte digressus, qua sui fontis aquis uenit, exiguus, uadosusq; est, et ingẽtis alioquin aluei tenens, nisi ubi

Narbo-

Narbonem attingit, nusquam nauigabilis, sed cũ hybernis intumuit imbribus, usque eò solitus insurgere, ut se ipse non capiat. Lacus accipit eum, Rubresus nomine, spacioſus admodum, sed quà mare admittit, tenuis aditu. Vltrà est Leucata, litoris nomen, & Salsusæ fons, non dulcibus, sed salsioribus quàm marinæ sint, aquis defluens, luxtà campus, minuta arundine gracilíq; peruiridis, cæterum stagno subeunte suspensus. Id manifestat media pars eius, quæ absciſsa proximis, uelut insula natat, pelliq; se atque attrahi patitur, quin & ex ijs quæ ad imum perfossa sunt, suffusum mare ostenditur. Vnde Grajs, nostrisque etiam autoribus, ueri ne ignorantia, an prudentibus etiam mendacij libidine, usum est tradere posteris, in ea regione piscem è terra penitus erui, qui ubi ex alto hucusque penetrauit, per ea foramina ictu captantium interfectus extrahitur. Inde est ora Sardonum, & parua flumina, Thelis & Thicis, ubi accreuere, persæua, colonia Ruscino, uicus Eliberri magnæ quondam urbis, & magnarum opum tenue uestigium. Tum inter Pyrenæi promontoria portus Veneris est, in sinu salso, & Ceruaria locus, finis Galliæ.

Scholia

SCHOLIA.

LEmanno Lacu) El lago de Geneua, siue El lago de Losana. Gebennicis montibus) Lemons Caluernia nunc. Thuscum pelagus) Diximus esse El mar de la Toscana. Rheno) le Rhin hodie. Nunc Narbonenſis) olim uocata prouincia Romanorũ.

Vienna) nomen retinet, in Delphinatu.

Auenio) nomen retinet. Nemausus) nũc Nimes. Tholosa) nomen retinet. Secundanorum) id est, ubi erat secunda legio. Arausio) Aurenge. Sextanorum) ubi erant milites sextæ legionis. Arelatæ) nomen retinet Arles. Septumanorum Blitera) nunc Beſiere. Martius Narbo) nunc Narbona.

Nicea (nunc Nisa. Antipolis) nunc Ragni. Forum Iulij) nunc Freio. Olbia) nunc Eres. Fossa Mariana) Aygues mortes.

Rhodanus) nunc le Royne. Volcas) eos qui apud montem Pesulanum agunt.

Cauaras) Auinionenses. Leucata) nomen retinet. Salsusæ) nomen retinent, nunc Salses. Ruscino) Perpinnan hodie, caput comitatus Rosilionis. Portus Veneris) Cappe Creus hodie. Deruaria) nunc Cobliure.

Hiſpania

HISPANIA. CAP. VI.

PYrenæus primò hinc in Britannicum procurrit Oceanum, tum in terras fronte conuersus, Hispaniam irrumpit, & minore eius parte ad dexteram excluſa, trahit perpetua latera continuus, donec per omnem prouinciam longo limite immiſſus, in ea littora quæ occidenti ſunt aduerſa, perueniat. Ipſa Hiſpania, niſi qua Gallias tangit, pelago undique incincta eſt, ubi illis adhæret, maxime angusta, paulatim ſe in noſtrum mare et Oceanum extendit, magis magiſq; latior ad occidentem abit, ac fit ibi latiſſima. Viris, equis, ferro, plumbo, ære, argento, auroq; tã abundans, & adeò fertilis, ut ſicubi ob penuriam aquarum effœta, & ſui diſſimilis eſt, linum tamen aut ſpartum alat. Tribus autem eſt diſtincta nominibus, parsq; eius Tarraconenſis, pars Betica, pars Luſitania uocatur. Tarraconenſis altero capite Gallias, altero Beticam, Luſitaniamque contingens, mari latera obijcit noſtro, quà meridiem, quà ſeptentrionem ſpectat, oceano. Illas fluuius Anas ſeparat, & ideo Betica maria utraque proſpicit, ad occidentem Atlanticum, ad

meridiem, noſtrum. Luſitania Oceano tantummodo obiecta eſt, ſed latere ad ſeptentriones, fronte ad occaſum. Vrbium de mediterraneis in Tarraconenſi clariſſimæ fuerunt, Pallantia & Numantia, nunc eſt Cæſarauguſta, in Luſitania, Emerita, in Betica, Aſtigi, Iſpalis, Corduba, at ſi littora legas, à Ceruaria proxima eſt rupes, quæ in altum Pyrenæon extrudit. Dein Thicis flumen, ad Rhodam, Clodianum ad Emporia. Tum mons Iouis, cuius partem occidenti aduerſam, eminentia cautium, quæ inter exigua ſpacia ut gradus ſubinde conſurgunt, Scalas Annibalis appellant. Inde ad Tarraconem parua ſunt oppida, Blanda, Illuro, Betullo, Barchino, Subur, Tholobi, parua flumina, Betullo iuxta Iouis montem, Rubricatum in Barchinonis littore, inter Subur & Tholobin maius. Tarraco urbs eſt in his oris maritimarum opulentiſſima, Tulcis eam modicus amnis ſuper, ingens Iberus deorſum attingit. Inde ſe in terras pelagus inſinuat, & primum magno impetu admiſſum mox in duos ſinus promõtorio, quod Ferrariam uocant, finditur, prior Sucronenſis dicitur, maior hic & magno ſatis ore pelagus accipiens, & quo magi

magis penetratur, angustior Serabim & Duriã & Sucronem, non magna excipit flumina, urbes complexus & alias quidem, sed notissimas, Valentiam, & Saguntum illam, fide & ærumnis inclytam. Sequens Illicitanus Alonem habet & Lucentiam, & unde ei nomẽ est Illicen. Hic iam terræ magis in altum eunt, latioremq;, quàm fuerat, Hispaniam faciunt. Verum ab ijs quæ dicta sunt, ad principia Beticæ, præter Carthaginem, quam dux Pœnorum Asdrubal condidit, nihil referendum est. In illis oris ignobilia sunt oppida, & quorum mentio tantum ad ordinem pertinet. Virgi in sinu, quem Virgitanum uocãt. Extrà Abdera, Suel, Hexi, Menoba, Malaca, Salduba, Lacippo, Berbesul. Aperit deinde angustissimum pelagus, & proxima inter se Europæ atque Africæ littora, montes efficiunt, ut initio diximus, columnæ Herculis, Abyla & Calpe, uterque quidem, sed Calpe magis, & penè totus in mare prominens. Is mirum in modum concauus, ab ea parte, qua spectat occasum, medium ferè latus aperit, atque inde ingressus, totus admodum peruius, propè quantum patet sinus. et specus ultrà est, in eoq; Cartheia (ut quidam putant) aliquando Tartessos

tessos, & quam transuecti ex Africa Phœnices habitant, atque unde nos sumus, cingente freto, Mellaria, & Bello & Besippo, usque ad Iunonis promontoriũ, oram freti occupat. Illud iam in occidentem & oceanum obliquè iugo excurrens, atque ei, quod in Africa Ampelusium esse dixeramus aduersum, quà nostra maria sunt, finit Europen.

SCHOLIA.

PYrenæus hinc) Hoc est, ex capite Veneris in Britannicum Oceanum excurrit, id est, Mare Oceanum fontus Rabiæ. Tum in terras fronte conuersus Hispaniam irrumpit) Nã duo maxima ramenta ex Pyrenæo irrumpunt, alterum uocatur Idubeda mons, alterum Orospeda. In ea littora, quç occidenti sunt aduersa) Nam Idubeda usque ad Portugalliam protenditur. uaria sortitur nomina ex gentibus iuxtà habitantibus. in primis uocatur La Sierra Datienca, deinde Sumo Sierra, tũ El puerto de la Tablada, postea La palometada uila, hinc El puerto del Colmenar, & El puerto del Pico, deinde El puerto de Tornouacas. hinc procurrunt usque ad mare occidentale in Portugallia, & Frominens mons uocatur El

Monte de la ſtrella. Niſi quà Gallias tangit) Indicat totum tractum Pyrenæi à promontorio Veneris, quod eſt Cap de Creus, uſque ad fontem Rabiam. Pelago) A meridie, mari noſtro, à Septentrione mari Britannico. Vbi illis adhæret) Illis, uidelicet Gallijs. Maxime angusta) Hæc uidebis in plano, & in globo. Magis magisq; latior ad occidentem abit) Præcipue in medio à capite Finis terræ uſque ad Carthaginem nouam Tribus diſtincta nominibus) Diuiditur Hiſpania in Hiſpaniam Tarraconenſem, Beticam & Luſitaniam. Tarraconenſis altero capite Gallias.) Gallias ex parte Pyrenæorum. Beticam) uerſus Caridemum promontorium, nunc dictum Cabo de Carbonero. Luſitaniamq; contingens) prope Guadalupe, uſq; ad Dorium fluuium.

Illas) uidelicet Luſitaniam & Beticam.

Ana) Legendum iſto modo, & non Anas. Vulgo dicitur Guadiana, uocabulo Sarracenico. nam Gua lingua Arabica ſonat aquam, fluuius iſte diuidit Beticam à Luſitania. Et ideo Betica maria utraque) id eſt, noſtrum & Oceanum, noſtrum à freto uſque ad Caridemum promontorium, quod eſt Caput de Gata, Oceanum à freto uſque ad Anam. Fronte) uidelicet Cabo de ſant Vicente. Pallantia) nunc Palentia. Numantia) Nunc Soria. Cæſarauguſta) nomen retinet, in regno Aragonũ.

Emeri-

Emerita) nunc Merida la grande. Aſtigi) nunc Ecija. Hiſpalis) nunc Seuilla. Corduba) nomen retinet. Rhoda) nomen retinet. Emporia) nunc Ampuries. Mons Iouis) nunc Moniui. Scalas Annibalis) nũc Les coſtes de Garraf. Blanda) nunc Blanes. Betullon) nunc Beſon. Barchino) nũc Barcelona. Subur) Siges hodie. Rubricatum) nunc Lobregat. Tarraco) nunc Tarrogona. Iberus) nunc Ebro. Ferrariam) nũc El Cabo de Martin. Duriam) Turiam legẽdum eſt, nunc eſt Guada Lauiar. Sucronem) nunc eſt Xucar. Valentiam) nomen retinet. Saguntum) nunc Moruedre. Illicitanus ſinus) nunc dicitur de Alacant. Lucentiam) nunc Lugent. Illicen) nunc Alacant.

Carthaginem) nunc Cartagena. Virgi) nunc Almeria. Suel) Chipiona. Menoba) nunc Velez Malaga. Malaca) nomen retinet. Salduba) nunc Vbeda. Carteia) nũc Cartaia. Mellaria & Bello) Tariffa, Mellaria non extat. Iunonis promontorium) Sancta Maria, aut El puerto de Sancta Maria.

MEDITERRANEI MARIS INSVLAE CAP. VII.

GAdes *inſula, quæ egreſſis fretum obuia eſt, admonet antè reliquas dicere, quàm*

in Oceani littora terrarumq; circuitum, ut initio promiſimus, oratio excedat. Paucæ ſunt in Mæotide, inde enim uidetur commodiſſimum incipere, neque omnes tamen incoluntur, nam nec pabula quidem largè ferunt. Hac re habitantibus carо magnorum piſcium ſole ſiccata, & in puluerem uſque contuſa, pro farre eſt. Paucæ & in Ponto. Leuce Boryſthenis oſtio obiecta, parua admodum, & quòd ibi Achilles ſitus eſt, Achillea cognomine. Non longe accolitur Aria, quæ Marti ſacrata, ut fabulis traditur, tulit aues cum ſumma clade aduenientium, pennas quaſi tela iaculantes. Sex ſunt inter Iſtri oſtia, ex ijs Peuce notiſſima & maxima. Thynnias Mariandynorum finibus proxima, urbem habet, quam quia Bithyni incolunt, Bithynida appellant. Contra Thracium Boſphorum duæ paruæ, paruoq; diſtantes ſpacio, & aliquando creditæ dictæq; concurrere, & Cyaneæ uocantur, & Symplegade. In Propontide tantum Proconneſos habitatur. Extra Helleſpontum, earum quæ Aſiaticis regionibus adiacent, clariſſimæ ſunt, Tenedos, Sigæis aduerſa littoribus, & quo dicentur ordine, ad promontorium Tauri montis expoſitæ, quas quidam

quidam dici putauere μακάρων, ſiue quòd fortunati admodum cœli ſoliq; ſunt, ſiue quòd eas ſuo ſuorumq; regno Macar occupauerat. In Troade Lesbos, & in ea quinque olim oppida, Antiſſa, Pyrrha, Ereſſos, Ciraua, Mitylene. In Ionia Chios, & Samos. In Caria, Cos. In Lycia, Rhodos. In illis ſingulæ ſunt ijſdem nominibus urbes. In Rhodo tres quondam erant, Lindos, Camiros, Ialyſos. Quæ cõtra Tauri promontorium importunè nauigantibus obiacent, Chelidoniæ nominantur. In ſinu quem maximum Aſia recipit, propè media Cyprus ad ortum occaſumq; ſe immittens, recto iugo inter Ciliciam Syriasq; porrigitur ingens, ut quæ aliquando nouem regna ceperit, & nunc aliquot urbes ferat, quarum clariſſimæ, Salamis & Paphos, & quò primum ex mari Venerem egreſſam accolæ affirmant, Palæpaphos. Arados etiam in Phœnice eſt parua, & quãtum patet, tota oppidum, frequens tamẽ, quia etiam ſubter aliena tecta ſedem ponere licet. Parua & Canopos, Nili oſtio, quod Canopicum uocant, obuia eſt. Menelai gubernator Canopus ibi forte moriens, nomen inſulæ, illa oſtio dedit. Pharos Alexandriæ nunc ponte coniungitur, olim

lim, ut Homerico carmine proditum est, ab eisdem oris cursu diei totius abducta, & si ita res fuit, uideri potest coniectantibus in tantum mutatæ causas Nilum præbuisse, dum limum subinde, & præcipuè cum exundaret littori annectens, auget terras, spaciumque augescentium in uicina uada promouet. In Africa contra maiorem Syrtim Cuteletos, contra minoris promontoria Meninx & Cercinna, contra Carthaginis sinum, Tarichiæ et Aegathes, Romana clade memorabiles, plures Europæ littoribus sunt appositæ. In Aegeo mari, prope Thraciam, Thasos, Imbros, Samothrace, Scandille, Polyægos, Scyathos, Halonesos, & quam aliquando, omnibus, qui mares erant, cæsis, tantum fœminæ tenuisse dicuntur, Atho mõti Lemnos aduersa. Pagaseus sinus Scyathon prospicit, Cicyneton amplectitur. Eubœa ad meridiem promontorium Gereston & Caphareum, ad septentrionem Cœneum extrudit, & nusquã lata, duûm milium spacium habet, ubi arctissima est, cæterum longa, totiq; Bœotiæ apposita, angusto freto distat à littore. Euripon uocant rapidum mare, & alterno cursu septies die, ac septies nocte fluctibus inuicem uersis, adeò immodicè

modicè fluens, ut uentos etiam, ac plenis uelis nauigia frustretur. Aliquot in ea sunt oppida, Hestiæa, Eretria, Pyrrha, Nesos, Oechalia, uerum opulentissimæ, Carystos & Chalcis. In Attide Helene est, nota stupro Helenæ, & Salamis, excidio classis Persicæ notior. Circa Peloponnesson etiam nunc in Aegeo Phitiusa, & Aegina Epidaurico littori proxima, Trœzenio Calauria inter ignobiles, alias leto Demosthenis nobilis. In Myrtoo Cythera, contra Maleam emissa, & Theganusa, contra Acritam. In Ionio Prote, Hyria, Cephalenia, Neritos, Same, Zacynthos, Dulichiũ, & inter nõ ignobiles Vlyssis nomine Ithaca, maxime illustris. In Epiro Echinades & Strophades, olim Plotæ, contra Ambracium sinũ Leucadia, et uicina Adriaco mari Corcyra, hæ Thracum Graiorumq; terris obiacent. At interius Melos, Olearos, Aegina, Cathon, Ios, Thera, Gyaros, Hippuris, Dionysia, Cianos, Chalcis, Icaria Pinaria, Nisyros, Lebynthos, Calydnæ, Asinæ, hæ quia dispersæ sunt, Sporades. Ab eis Sicinus, Hypanos, Cythnos, Siphnos, Seriphos, Rhene, Paros, Scyros, Tenos, Myconos, Naxos, Delos, Andros, qa in orbẽ iacẽt, Cyclades dictæ sũt. Su

per eas iam in medio mari ingens, & centũ quondam urbibus habitata Crete, ad orientem promõtorium Samonium, ad occidentem πρὸς μέτωπον immittit, nisi maior esset, Cypro similis. Multis famigerata fabulis, aduentu Europæ, Pasiphaes & Adriadnæ amoribus, Minotauri feritate fatoq; Dædali operibus & fuga, tum statione atque morte, maximo tamen eo, quòd ibi sepulti Iouis penè clarum uestigium sepulchrum est, cui nomen eius insculptum esse accolæ ostendunt. Vrbium notissimæ, Gnosos, Gortyna, Lyctos, Lycastos, Holopyxos, Phæstos, Cydon, Manethusa, Dictynna. Inter colles, quòd ibi nutritum Iouem accepimus, fama Idæi montis excellit. Iuxtà est Asticla, Naumachos, Zephyre, Crise, Gaudos, & quas Musagoros numero tres uno tamen uocabulo appellant, atque unde Carpathio mari cognomen est, Carpathos. In Adria Absoros, Celadusæ, Absyrtis, Issa, Trucones, Hydria, Electrides, nigra Corcyra, Tragurium, Diomedia, Aestria, Asine, atque ut Alexandriæ, ita Brundusio adiacens Pharos. Sicilia (ut ferunt) aliquando continens, & agro Brutio annexa, pòst freto maris Siculi absciβa est. Id angustum & anceps alterno

terno cursu modò in Thuscum, modò in Ionium pelagus perfluit, atrox, sæuum, & Scyllæ Charybdisq; sæuis nominibus inclytum. Scylla saxũ est, Charybdis mare, utrunque noxium appulsis, ipsa ingens, et tribus promontorijs in diuersa procurrens. Græcæ literæ imaginem, quæ Delta dicitur, efficit, Pachynum uocatur, quod Græciã spectat, Lilybæum, quod in Africam, Pelorum, quod in Italiam uergens, Scyllæ aduersum est. Causa nominis Pelorus gubernator ab Annibale ibidem conditus, quem idem uir profugus ex Africa, ac per ea loca Syriam petens, quia procul intuenti uidebantur continua esse littora, & non peruium pelagus, proditum se arbitratus, occiderat. Ab eo ad Pachynum ora quæ extenditur, Ionium mare attingens, hæc fert illustria, Messanam, Tauromínium, Catinam, Megarida, Syracusas, & in ijs mirabilem Arethusam. Fons est, in quo uisuntur iacta in Alphæum amnem, ut diximus, Peloponnesiaco littori infusum, unde ille creditur non se consociare pelago, sed subter maria terrasque depressus, huc agere alueum, atque hic se rursus extollere. Inter Pachynum & Lilybæum Acradas est, Heraclea & Thermæ.

Inter Lilybæum & Pelorida, Panormus & Hymera. Interius uerò Leontini, Centuripinum, & Hybla, aliæq; cõplures. Famam habet ob Cereris templum Enna, præcipua. Montiũ Eryx maximè memoratur, ob delubrum Veneris ab Aenea conditum. Et Aetna, quæ Cyclopas olim tulit, nunc assiduis ignibus flagrat. De amnibus Hymera referendus, quia in media admodum ortus, in diuersa decurrit, scindensq; eam utrinq;, alio ore in Libycum, alio in Thuscum mare deuenit. Circa Siciliam in Siculo freto est Aeæe, quam Calypso habitasse dicitur. Africam uersus Gaulos, Melita, Cosura, propius Italiam Galata, & illæ septem, quas Aeoli appellant, Osteodes, Lipara, Didyme, Phœnicusa, Ericusa, Hiera & Strongyle, ut Aetna perpetuo flagrant igne. At Pithecusa, Leucothea, Aenaria, Sinonia, Capreæ, Prochyta, Pontiæ, Pandataria, Phytonia, Parmaria, Italico lateri citra Tyberina ostia obiacent. Vltrà aliquot sunt paruæ, Dianiũ, Iginium, Carbania, Vrgo, Ilua, Capraria. Duæ grandes, fretoq; diuisæ Etrusco, quarum Corsica littori propior, inter latera tenuis & longa, præter quàm ubi Aleria, & Marianæ coloniæ sunt, à Barbaris colitur.

tur. Sardinia Africum pelagus attingens, nisi quòd in occidentem quàm in orientem angustius spectat, par & quadrata undiq;, & nusquam nõ aliquanto spaciosor, quàm ubi latissima est Corsica. Cæterum fertilis, & soli quàm cœli melioris, atque ut fœcunda, ita penè pestilens. In ea antiquissimi populorum, sunt Ilienses. Vrbium antiquissimæ, Calaris & Sulchi. At in Gallia, quas referre conueniat, solæ sunt Stœchades, ab oræ Ligurum ad Massiliam usque dispersæ. Baleares in Hispania contra Tarraconenſia littora sitæ, non longè inter se distant, & ex spacio suo cognominibus acceptis, maiores minoresq; perhibentur. Castella sunt in minoribus, Iamno & Mago, in maioribus Palma & Polentia, coloniæ. Ebusos è regione promontorij, quod in Sucronensi sinu Ferrariam uocant, eodem nomine urbem habet, frumentis tantum non fœcunda, ad alia largior, & omnium animalium, quæ nocent, adeò expers, ut nec ea quidem quæ de agrestibus mitia fiunt, aut generet, aut si inuecta sunt, sustineat. Contrà est Colubraria, cuius meminisse succurrit, quòd cum scateat multo ac malefico genere serpentum, & sit ideo

inhabita-

inhabitabilis, tamen ingreſsis eam, intra id ſpacium, quod Ebuſitana humo circunſignauerunt, ſine pernicie tuta eſt, ijſdem illis ſerpentibus, qui ſolent obuios appetere, aſpectum eius pulueris, aliud ue, quod uerius, procul & cum pauore fugientibus.

SCHOLIA.

CAdes inſula) nunc dicta Caliz. Paucæ ſunt in Mæotide) Vna eſt ditiſſima, nũc dicta Tana, olim erat Venetorum, & dicebatur Alopecia. Thynnias) E regione Mariandynorum. Cyaneę) ſunt & in Ponto et in Propontide. Tenedos) nunc Tenedo. μακάρων) id eſt, fortunatorum, beatorũ. Lesbos) nunc Metelina. Chios) nunc Xio. Samos) nunc Samo. Cos) nunc Lango. Rhodos) nomen retinet. Cyprus) nomen retinet. Arados) nunc Ar. Pharo) nunc Phara. Homerico carmine) ita ille habet quarto Odyſſeę,

Νῆσος ἐπιστὰ τις ἐστὶ πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ,
Αἰγύπτῳ προπάροιθε, Φάρον δέ ἑ νικλήσκουσι,
Τόσσον ἄνευθ', ὅσσον τε πανημερίη γλαφυρὴ νηῦς
Ηνυσιν, ἢν λιγὺς οὖρος ἐπιπνείησιν ὄπισθεν.

Thaſos) Taxo nunc. Imbros) Stalimin nunc. Lemnos) hodie Sidrio. Scyathos) nunc Seſtiro. Eubœa) nunc Nigropont. Salamis) ſubmerſa

ſubmerſa eſt. Corcyra) nunc Corfu. Melos) hodie Mil. Andros) nunc Andria. Crete) nunc Candia. κριοῦ μέτωπον) id eſt, arietis frontem. Sicilia) nomen retinet. Freto maris Siculi) nunc dicto El far de Meſina. Meſanam) nunc Meſinam. Catinam) nunc eſt Catania. Megarida) nunc Agoſta. Syracuſas) nunc eſt Saragoſa de Sicilia. Agragas) nunc Gergenti. Panormus) nunc Palermo. Pachynum) nunc Cabo Pacino. Taurominium) nunc Tauernera. Melita) nunc Malta. Aetna) non flagrat, nec ex uicinis aliquis eſt, qui hoc uiderit, nunc dicitur Bolcar. Corſica) nomen retinet. Sardinia) nunc Sardengna. Calaris) nunc Caller. Baleares) duæ ſunt. Maiores) nunc Mallorca. Minores) nunc Menorca. Polentia) nunc Polenſa Palma) quæ nunc dicitur Mallorca ciuitas. Ebriſos) nunc Ayiuſſa. Columbraria) nunc la Dragonera.

POMPONII MELAE DE SITV ORBIS Liber Tertius.

EXTIMA HISPANIAE LITTORA. CAPVT I.

DICTA est ora nostri maris, dictæ insulæ, quas amplectitur, restat ille circuitus, quẽ (ut initio diximus) cingit Oceanus, ingens & infinitum pelagus, & magnis æstibus concitum, ita enim motus eius appellãt, modò inundat campos, modò latè nudat, ac refugit, nunc alios aliosq; in uicẽ, neq; alterius accessibus nunc in hos, nũc in illos impetu uersum, sed ubi in omnia littora, quamuis diuersa, terrarũ insularumq; ex medio pariter effusum est, rursus ab illis colligitur in medium, & in semetipsum redit, tanta ui semper immissum, ut uasta etiam flumina retroagat, et aut terrestria deprehendat animalia, aut marina destituat, neq; adhuc satis cognitum

tum est, anhelitu ne suo id mundus efficiat, retractamq; cum spiritu regerat undam undique, si, ut doctioribus placet, unum animal est, an sint depressi aliqui specus, quò reciproca maria residãt, atq; inde se rursus exuberantia attollant, an luna causas tantis meatibus præbeat. Ad ortus certe eius occasusq; uariantur, neq; eodem assiduè tempore, sed ut illa surgit ac demergitur, ita recedere atque aduentare comperimus. Huc egressos, sequentesque ea, quæ exeuntibus dextra sunt, æquor Atlanticum, & ora Beticæ frontis excipit, quæ nisi quod semel iterumq; paululum in semet abducitur, usque ad flumen Anam penè recta est, Turduli & Bastuli habitant. In proximo sinu portus est, quem Gaditanum, & lucus quem Oleastrum appellant. Tum castellum Ebora in littore, & procul à littore Asta colonia, extrà Iunonis ara templumq; est. In ipso mari monimentum Geryonis, scopulo magis quàm insulæ impositũ. Betis ex Tarraconensi regione demissus, per hanc ferè mediã diu, sicut nascitur, uno amne decurrit, pòst ubi non longe à mari grandem lacum facit, quasi ex uno fonte geminus exoritur, quantusque simplici alueo uenerat, tantus singulis effluit.

effluit. Tum sinus alter, usque ad finem prouinciæ inflectitur, eumq; parua oppida, Olitingi, Onoba contingunt. At Lusitania trans Anam, quà mare Atlanticum spectat, primum ingenti impetu in altum abit, deinde resistit, ac se magis etiam quàm Betica abducit, quà prominet, bis in semet recepto mari, in tria promontoria dispergitur. Anæ proximum, quia lata sede procurrens, paulatim se ac sua latera fastigiat, Cuneus, ager dicitur, sequens Sacrum uocant, Magnum, quod ulterius est. In Cuneo sunt, Mirtylis, Balsa, Ossonoba. In Sacro La Cobriga, & portus Annibalis. In magno Ebora. Sinus inter sunt, & est in proximo Salacia, in altero Vlyssippo, & Tagi ostium, amnis aurum gemmasq; generantis. Ab ijs promontorijs ad illam partem quæ recessit, ingens flexus aperitur, in eoq; sunt Turduli ueteres, Turdulorumq; oppida, amnes autem, Monda, in medium ferè ultimi promontorij latus effluens, & radices eiusdem abluens, Durius. Frons illa aliquandiu rectam ripam habet, deinde modico flexu accepto, mox paulum eminet, tum reducta iterum, iterumq; recta margine iacens, ad promontoriũ, quod Celticum uocamus, extenditur, totam Celtici

tici colunt, sed à Durio, ad flexum Gronij, fluuntq; per eos Auo, Celandus, Nebis, Minius, & cui obliuionis cognomen est, Limia. Flexus ipse Lambriacam urbem amplexus, recipit fluuios Ierna & Viam. Partem, quæ prominet, Præsamarci habitant, perq; eos Tamaris & Sars flumina, non longe orta decurrunt. Tamaris secundum Arotebrarum portum, Sars iuxta turrem, Augusti titulo memorabilem, cætera super Tamarici Nerijq; incolunt, in eo tractu ultimi. Hactenus enim ad occidentem uersa littora pertinent, deinde ad septentriones toto latere terra conuertitur, à Celtico promontorio ad Scythicũ usque. Hinc perpetua eius ora, nisi ubi modici recessus, ac parua promontoria sunt, ad Cantabros penè recta est. In ea primum Artabri sunt, & Ianasum Celticæ gentis, deinde Astures. In Artabris sinus ore angusto admixtum mare non angusto ambitu excipiens, Adrobicum urbem, & quatuor amnium ostia incingit. duo etiam inter accolentes ignobilia sunt, per alia duo Mearus exit, & Narius ad Libuncam. In Asturum littore Nœga est oppidum, et tres aræ, quas Sestianas uocant, in peninsula sedent, & sunt Augusti nomine sacræ, illustrantq;

ſtrantq; terras antè ignobiles. At ab eo flumine, quod Saliam uocant, incipiunt oræ paulatim recedere, & latæ adhuc Hiſpaniæ magis magisq; ſpacia contrahere, uſque adeò ſemet & terras angu ſtantibus, ut earum ſpacium inter duo maria dimidio minus ſit, quà Galliam tangunt, quàm ubi ad Occidentem littus exporrigũt. Tractum Cantabri et Varduli tenent. Cãtabrorum aliquot populi, amnesq; ſunt, ſed quorũ nomina noſtro ore concipi nequeant. per eoſdem & Saſenos, Saurium, per Autrigones, & Origeuiones quoſdam Neſua deſcendit, Deua Tritium Tobolicũ attingit, deinde Iturißam & Eaſonem Magrada. Varduli una gens, hinc ad Pyrenæi iugi promontorium pertinens, claudit Hiſpanias.

PETRI IOANNIS OLIVARII Valentini in Libri Tertij CAPVT I

SCHOLIA.

Doctioribus) Platonicis, qui aiunt mundum eſſe animatum. Turduli) nunc pars Andaluſes, pars Granatẽſes. Baſtuli) omnes Granatẽſes. Betis) nunc Guadalquebir, Ana) hodie eſt Guadiana. Luſitania) pars Luſitaniæ dicitur Portugallia, pars la Extremadura. Sacrum promontorium) nũc Cabo de ſan Vincente. Mirtylis) nũc Vaena. Balſa) nunc Tauila. Oſonoba) ſiluera. Lacobriga) Coymbra. Ebora) nomẽ retinet. Vlyſſippo) Lisbona hodie. Tagi) nũc Taio. Durius) nunc Duero. Minius) Mignono nunc. Limia) Linia hodie. Arotebrarum) Gallegos nunc. Tamarici) Gallegos quoque. A Celtico promontorio) à promontorio quod uocatur Finis terræ. Scythicum) Dacicum, ad Saxoniam. Modici receſſus) ad portum magnum, et ad Trileucum promontorium. Aſtures) nomen retinẽt. Tanaſum) Sanctus Iacobus in Compoſtella. Cantabri) nunc Montanus, & Biſcaya. Varduli) Lipuſca, & pars Vaſconiæ.

EXTIMA GALLIARVM ORA. CAPVT II.

SEquitur Galliæ latus alterum, cuius ora primò nihil progreſſa in altum, mox tantundem penè in pelagus excedens, quantum retrò Hiſpania abceſſerat, Cantabricis ſit aduerſa terris, & grandi circuitu inflexa, ad occidentem

littus aduertit. Tunc ad ſeptentriones conuerſa, iterum longo rectóq; tractu ad ripas Rheni amnis expanditur. Terra eſt frumenti præcipuè, & pabuli ferax, & amœna lucis immanibus. quicquid ex ſatis, frigoris impatiens eſt, ager nec ubi que alit, & noxio genere animalium minime frequens. Gentes ſuperbæ, ſuperſtitioſæ, aliquando etiam immanes adeò, ut hominem, optimam & gratiſſimam diis uictimam crederent. Manent ue ſtigia feritatis iam abolitæ, atque ut ab ultimis cædibus temperant, ita nihilominus ubi deuotas altaribus admouere, delibant. habent tamen & facundiam ſuam, magiſtroſq; ſapientiæ Druidas. Hi terræ mundique magnitudinem & formam, motus cœli & ſiderum, ac quid dij uelint, ſcire profitentur, docent multa nobiliſſimos gentis, clam & diu, uicenis annis in ſpecu, aut in abditis ſaltibus. Vnum ex ijs quæ præcipiunt, in uulgus effluit, uidelicet ut forent ad bella meliores, æternas eſſe animas, uitamq; alteram ad manes. Itaque cum mortuos cremant ac defodiunt, aptauiuentibus olim negociorum ratio etiam & exactio crediti deferebatur ad inferos, erantq; qui ſe in rogos ſuorum, uelut unà uicturi libenter immitterent

mitterent. Regio quam incolunt omnis, Comata Gallia. Populorum tria ſumma nomina ſunt, terminanturq; fluuijs ingentibus. Nam à Pyrenæo ad Garumnam, Aquitania, ab eo ad Sequanam, Celtæ, inde ad Rhenum pertinent Belgæ. Aquitanorum clariſſimi ſunt Auſci, Celtarum Hedui, Belgarum Treueri. urbesq; opulentiſſimæ, in Treueris Auguſta, in Heduis Auguſtodunum, in Auſcis Eluſaberris. Garumna ex Pyrenæo monte delapſus, niſi cum hyberno imbre aut ſolutis niuibus intumuit, diu uadoſus, & uix nauigabilis fertur. At ubi obuius oceani exæſtuantis acceſſibus adauctus eſt, ijſdemque retro remeantibus, ſuas illiusque aquas agit, aliquantum plenior, & quanto magis procedit, eo latior fit, ad poſtremũ magni freti ſimilis, nec maiora tantum nauigia tolerat, uerum etiam more pelagi ſæuientis exurgens, iactat nauigantes, atrociter utiq; ſi aliò uentus, aliò unda præcipitat. In eo eſt inſula, Antros nomine, quam pendêre & attolli aquis increſcentibus ideo incolæ exiſtimant, quia cum uideatur editior, aquis obiacet, ubi ſe fluctus implenit, illã operit, nec ut prius tantum ambit, & quòd ea quibus antè ripæ colleſq; ne cernerentur, obſtite

rant, tunc uelut ex loco superiore perspicua sunt. A Garumnæ exitu latus illud incipit terræ procurrentis in pelagus, & ora Cantabricis aduersa littoribus, alijs alijsq; populis media eius habitantibus, ab Santonibus ad Osismios usque deflexa. Ab illis enim iterum ad septentriones frons littorum respicit, pertinentq; ad ultimos Gallicarũ gentium Morinos, nec portu, quem Gesoriacum uocant, quicquam habent notius. Rhenus ab Alpibus decidens, propè à capite duos lacus efficit, Venetum & Acronium. Mox diu solidus, & certo alueo lapsus, haud procul à mari, huc & illuc dispergitur. sed ad sinistrum amnis etiam tum, et donec effluat Rhenus, ad dexteram primò angustus & sui similis, pòst ripis longè ac latè recedentibus, iam non amnis, sed ingens lacus, ubi campos impleuit, Fleuo dicitur, eiusdemq; nominis insulam amplexus, fit iterum arctior, iterumq; fluuius emittitur.

SCHOLIA.

IN pelagus excedens) in promontorio, quod nunc est Sanctus Matthęus, in Britannia minore. Abscesserat) in fonte Rabia. Terris

ris Cantabricis) diximus, qui sint Cantabri.

Et grandi) diximus à fonte Rabia esse hũc circuitum usq; ad Britanniam minorem. Rhenũ) nunc le Rhin. Comata Gallia) à coma ipsa capillorum. Pyrenæo) Pyrenæi nomina multa habent, nam ex ea parte quæ Lipus, quæ & fonti Rabiæ adiacet, Sanctus Adrianus dicitur. progrediendo uersus Meridiem, statim est Ronces ualles, deinde mõtes de Iaqua, tum Delempurda, postremo promontorium maris nostri, dictum templum Veneris, hodie Capdecreus, id est caput crucis. Garumnam) nunc la Garona, nomen amittit ante Burdegalam, eo loco ubi confluunt ipsa & Gerunda, & dicitur Geronda, prope promontorium Santonũ, nunc Blayani, in illum decidit la Dordongna.

Sequanam) nunc Sena: Pomponius secutus est Cæsarem in diuisione Galliæ. Ausci) regio & ciuitas, nunc Aux, archiepiscopus est in Vasconia. Hedui) quorum præcipua ciuitas est Autum, olim dicta Augustodunum.

Treueri) nunc Treuers, ad Rhenum.

Augusta) Augusta Treuerorum, dicta nũc Treuers, Trier uernacula lingua. Augustodunum) nunc Autum. Elusaberris) Aux.

Santonibus) nunc Santongers, et oppidum Saincte. Osissimios) Britanni sunt, nunc Britones, apud Sanctum Matthæum. Frons littorum) Tota illa ora, quæ est à capite San-

ctu Matthæi, attingit Morinos. Morinos) nunc Terroana. Gesoriacum) nunc de Cales, portus Caletensis. Huc & illuc) diuiditur in duo latera. Insulam) Batauorum, nunc Hollandiam.

GERMANIA. CAP. III.

GErmania hinc ripis eius usq; ad Alpes, à meridie ipsis Alpibus, ab oriente Sarmaticarum confinio gentium, quà septentrionem spectat, oceanico littore obducta est. Qui habitant, immanes sunt animis atque corporibus, & ad insitam feritatem uastè utraque exercent, bellando animos, corpora ad consuetudines laborum. Maximo frigore nudi agunt, antequam puberes sint, & longissima apud eos pueritia est. Viri sagis uelantur, aut libris arborum, quamuis sæua hyeme. Nandi non patientia tantum illis, studium etiam est. bella cum finitimis gerunt, causas eorum ex libidine accersunt, neque imperitandi prolatandiq; quæ possident, (nam ne illa quidem enixè colũt) sed ut circa ipsos quæ iacent, uasta sint. Ius in uiribus habent, adeò ut ne latrocinij quidem pudeat, tantum hospitibus boni, mitesq; supplicibus. Vi

ctu

ctu ita asperi incultiq;, ut cruda etiam carne uescantur, aut recenti, aut cum rigentem in ipsis pecudum ferarumq; corijs manibus pedibusq; subigendo renouarunt. Terra ipsa multis impedita fluminibus, multis montibus aspera, & magna ex parte syluis ac paludibus inuia. Paludum Suessia, Mesia & Melsiagum maximæ. Syluarũ Hercynia, & aliquot sunt quæ nomen habent, sed illa dierum sexaginta iter occupans, ut maior alijs, ita & notior. Montium altissimi, Taurus & Rhetico, nisi quorum nomina uix est eloqui ore Romano. Amnium in alias gẽtes exeuntium, Danubius & Rhodanus, in Rhenum Mœnis & Lupia, in Oceanũ Amisius, Visurgis et Albis, clarissimi. Super Albim Codanus, ingẽs sinus magnis paruisq; insulis refertus est. Acre mare quod gremio littorum accipitur, nusquam latè patet, nec usquam mari simile, uerum aquis passim interfluẽtibus, ac sæpe transgressis, uagum atque diffusum facie amnium spargitur. quà littora attingit, ripis contentum insularum non longe distantibus, & ubique penè tantundem, ut angustum & par freto, curuansq; subinde se, longo supercilio inflexum est. In eo sunt Cymbri et Teutoni, ultrà,

ultimi Germaniæ, Hermiones.

SCHOLIA.

Sarmaticarum confinio) Polonorum Visu la amne. Oceano) Septentrionali. Sa gis) Dixi sagum esse uestem militarẽ, quę armis superimponitur, autore Bayfio, nunc Sayon. Germani eam uestem ex lana & pilis cõficiunt, Feltre dicitur, Sarraceni uocant Albornoz. Libris) Libri cortices sunt arborũ. Ius in uiribus) hoc seculo Pomponij, nam nostro, in legibus præsertim municipalibus. Latrocinij) fortassis uerum in ipsis agris, nam in oppidis summa est æquitas. Fluminibus) Viadro, Amisio, nunc dicto Eme, Visurgo, nunc dicto Vueser, Albi, nũc Elb, Sueuo, nunc Spre, Viado, nunc Odera, & Lupia. Montibus) Meliboco, Sudete, Abnoba, Asmiburgio. Da nubius) ex Abnoba monte profluit. Rhodanus) ex ipsis alpibus.

SARMATIA. CAP. IIII.

SArmatia intus, quàm ad mare, latior, ab ijs quæ sequuntur Visula amne discreta, quà retrò abit usq; ad Istrum flumen immittit. Gens habitu armisq; Parthicæ proxima, uerum ut cœli aspe-

asperioris, ita ingenij, non se urbibus tenet, & ne statis quidem sedibus, ut inuitauere pabula, ut cedens & sequens hostis exigit, ita res opesq; secum trahens, semper castra habitat, bellatrix, libera, indomita, et usque eò immanis atque atrox, ut fœminæ etiam cum uiris bella ineant. Atq; ut habiles sint, natis statim dextra aduritur mamma, ut inde expedita in ictus manu, quæ exeritur, uirile fiat pectus. Arcus tendere, equitare, uenari, puellaria pensa sunt, ferire hostem adultarum stipendium est, adeò ut non percussisse pro flagitio habeatur, sitque eis pœnæ uirginitas.

SCHOLIA.

SArmatia) nunc Polonia. Istrum) Danubium intelligit.

SCYTHIA. CAP. V.

INde Asiæ confinia, nisi ubi perpetuæ hyemes sedent, & intolerabilis rigor, Scythici populi incolunt, ferè omnes etiam in unum Sagæ appellati. In Asiatico littore primi Hyperborei

borei ſuper Aquilonem Rhyphæoſq; montes ſub ipſo ſiderum cardine iacent, ubi ſol non quotidie, ut nobis, ſed primum uerno æquinoctio exortus, autumnali demum occidit, & ideo ſex menſibus dies, & totidem alijs nox uſque continua eſt. Terra angusta, aprica, per ſe fertilis, cultores iuſtiſſimi, & diutius quàm ulli mortalium, & beatius uiuunt. Quippe feſto ſemper ocio læti, non bella nouere, non iurgia, ſacris operati maxime Apollinis, quorum primitias Delon miſiſſe initio per uirgines ſuas, deinde per populos ſubinde tradentes ulterioribus, moremq; eum diu, & donec uitio gẽtium temperatus eſt, ſeruaſſe referuntur. Habitant lucos ſyluasque, & ubi eos uiuendi ſatietas, magisque tædium cœpit, hilares redimiti ſertis, ſe metipſi in pelagus ex certa rupe præcipites dant, id eis funus eximium eſt. Mare Caſpium ut anguſto, ita longo etiam freto primum terras, quaſi fluuius, irrumpit, atque ubi recto alueo influxit, in tres ſinus diffunditur. contra os ipſum in Hyrcanum, ad ſiniſtram in Scythicum, ad dexteram in eum, quem proprie & totius nomine Caſpium appellant, omne atrox, ſæuum, ſine portibus, procellis undique expoſitum, ac beluis magis quàm

gis quàm cætera refertum, & ideo minus nauigabile. Ad introeuntium dextram Scythæ Nomades freti littoribus inſident. Intus ſunt ad Caſpium ſinum Caſpij & Amazones, ſed quas Sauromatidas appellant, ad Hyrcanum Albani, & Moſchi & Hyrcani, in Scythico Amardi et Pæſici, etiam ad fretum Derbices. Multi in eo ſinu, magni paruiq; amnes fluunt, ſed qui famã habent, ex Ceraunijs montibus uno alueo deſcendit, duobus exit in Caſpium Araxes, Tauri latere demiſſus, quoad campos Armeniæ ſecat, labitur placidus & ſilens, neq; in utram partem eat, quanquã intuearis, manifeſtũ. Cum in aſperiora deuenit, hinc atque illinc rupibus preſſus, & quanto anguſtior, tanto magis pernix, frangit ſe ſubinde ad oppoſita cautium, atque ob id ingenti cum murmure, ſonansq; deuoluitur adeò citus, ut quà ex præcipiti caſurus eſt, in ſubiectam non declinet ſtatim undam, ſed ultrà quàm canalẽ habet, euehat, plus iugeris ſpacio ſublimis, & aquis pendentibus ſemetipſum ſine alueo ferens, deinde ubi in curuus, arcuatoq; amne deſcendit, fit tranquillus, iterumq; per campos tacitus, & uix fluens in id littus elabitur. Cyrus & Cambyſes ex radicibus

bus Coraxici montis uicinis editi, & in diuersa abeunt, perq; Iberas & Hyrcanos, diu & multum distantibus alueis defluunt, pòst non longè à mari eodem lacu accepti, in Hyrcanum sinum uno ore perueniunt. Iaxartes & Oxos per deserta Scythiæ, ex Sogdianorũ regionibus in Scythicum exeunt, ille suo fonte grandis, hic incursu aliorum grandior, & aliquandiu ad occasum ab oriente currens, iuxta Dahas primum inflectitur, cursuq; ad septentrionem conuerso inter Amardos & Pæsicas os aperit. Syluæ alia quoque dira animalia, uerùm & tigres ferunt, utique Hyrcaniæ sæuum ferarum genus, & usque eò pernix, ut illis longe quoque progressum equitem consequi, nec tantum semel, sed aliquoties etiam cursu unde cœperit subinde repetito, soluitum & facile sit. Causa ex eo est, quòd ubi ille interceptos earum catulos citus cœpit auehere, rabiem appropinquantium frustraturus, æstu unum de pluribus omittit, hæ proiectum accipiũt, & ad cubilia sua referunt, rursumq; & sæpius remeant, atque idem efficiunt, donec ad frequentiora, quàm adire audeant, profugus raptor euadat. Vltra Caspium sinum quid nam esset, ambiguum

guum aliquandiu fuit, idem ne oceanus, an tellus infesta frigoribus sine ambitu, ac sine fine proiecta. Sed præter Physicos, Homerumq;, qui uniuersum orbem mari circunfusum esse dixerunt, Cornelius Nepos, ut recentior autoritate, sic certior tradit, testem autem rei Q. Metellum Celerem adijcit, eumq; ita retulisse commemorat. Cũ Gallijs Proconsul præesset, Indos quosdam à rege Sueuorum dono sibi datos, unde in eas terras deuenissent requirendo, cognosse ui tempestatum ex Indicis æquoribus abreptos, emensosq; quæ intererant, tandem in Germaniæ littora exijsse. Restat ergo pelagus, sed reliqua lateris eiusdem assiduo gelu durantur, & ideo deserta sunt.

SCHOLIA.

INde) ex Sarmatia, quæ Scythas attingit.

Sub ipso siderum cardine)) tempore Melæ regionem Hyperboream putabant ultimam uersus oceanum esse, inde nobis tradidit Mela rationem illam dierum astronomicã, quæ reuera falsa est in regione Hyperborica, quanquàm ita sit in ipso cardine mundi, quẽ

Mela

Mela & ueteres alij in ipsis Hyperboreis collocauere. Mare Caspium ut angusto) Diximus hoc non posse fieri, & antiquitatem hallucinatam fuisse. Scythæ Nomades) nunc Tartari sunt, confines Sauromatis. Caspij et Amazones) Amazones prope magnos Bulgaros, nam alij sunt in Ponto. Moschi) aliud genus Moschouitarum.

HISPANIAE ET SEPTENTRIONIS INSVLAE. CAP. VI.

His oris, quas angulo Beticæ huc usque perstrinximus, multæ ignobiles insulæ & sine nominibus etiam adiacent, sed earum quas præterire non libeat, Gades fretum attingit, eaque à continenti angusto spacio, & ueluti flumine abscisa, quà terris propior est, penè rectam ripam agit, qua oceanum spectat, duobus promontorijs euecta in altum, medium littus abducit. Et fert in altero cornu eiusdem nominis urbem opulentam, in altero templum Aegyptij Herculis, conditoribus, religione, uetustate, opibus illustre. Tyrij condidere, cur sanctum sit, ossa eius ibi sita efficiunt, annorum queis manet numerus, ab Iliaca tempestate principia sunt, opes tempus aluit. In

Lusitania

Lusitania Erythia, quam Geryone habitatam accepimus, aliæq; sine certis nominibus, adeò agri fertiles, ut cum semel sata frumenta sint, subinde recidiuis seminibus segetem nouantibus, septem minimum, interim plures etiam meses ferant. In Celticis aliquot sunt, quas quia plumbo abundãt, uno omnes nomine Cassiterides appellant. Sena in Britannico mari Osismicis aduersa littoribus, Gallici numinis oraculo insignis est, cuius antistites perpetua uirginitate sanctæ, numero nouẽ esse traduntur. Gallicenas uocant, putantq; ingenijs singularibus præditas, maria ac uentos concitare carminibus, seq; in quæ uelint animalia uertere, sanare quæ apud alios insanabilia sunt, scire uentura & prædicare, sed non nisi dedita nauigantibus, & in id tantum ut se consulerent profectis. Britannia qualis sit, qualesque progeneret, mox certiora et magis explorata dicentur. Quippe tam diu clausam aperit ecce principum maximus, nec indomitarum modo ante se, uerum ignotarum quoque gentium uictor, qui propriarum rerum fidem ut bello affectauit, ita triumpho declaraturus portat. Cæterum ut adhuc habuimus, inter septentrionem occidentemque profecta,

grandi angulo Rheni ostia prospicit, deinde obliqua retrò latera abstrahit, altero Galliam, altero Germaniam spectans. Tum rursus perpetuo margine directi littoris ab tergore abducta, iterum se in diuersos angulos cuneat triquetra, & Siciliæ maximè similis, plana, ingens, fœcunda, uerum ijs, quæ pecora, quàm homines benignius alant. Fert nemora, saltus, ac prægrandia flumina alternis motibus, modò pelagus, modo retro fluentia & quædam gemmas margaritasque generantia. Fert populos regesq; populorum, sed sunt inculti omnes, atque ut longius à continenti absunt, ita aliarum opum ignari magis, tantum pecore ac finibus dites, incertum ob decorem, an quid aliud ultro corpora infecti. Causas autem & bella contrahunt, ac sic frequenter inuicem infestant, maximè imperitandi cupidine, studioq; ea prolatandi, quæ possident. Dimicant non equitatu modo, aut pedite, uerum & bigis & curribus, Gallicè armati. Couinos uocant, quorum falcatis axibus utuntur. Super Britanniam Iuuerna est, penè par spacio, sed utrinque æqualis, tractu littorum oblonga, cœli ad maturanda semina iniqui, uerum adeò luxuriosa herbis non lætis modo, sed etiam

dulcibus

dulcibus, ut se exigua parte diei pecora impleant, & nisi pabulo prohibeantur, diutius pasta dissiliant. Cultores eius inconditi sunt, & omnium uirtutum ignari magis, quàm aliæ gentes, aliquatenus tamen gnari, pietatis admodum expertes. Triginta sunt Orchades, angustis inter se diductæ spacijs. Septem Hæmodes, contra Germaniã proiectæ in illo sinu, quem Codanum diximus. Ex ijs Codanonia, quam adhuc Teutoni tenent, ut magnitudine alias, ita fœcunditate antestat. Quæ Sarmatis aduersa sunt, ob alternos accessus recursusq; pelagi, & quòd spacia, queis distant, modo operiuntur undis, modo nuda sunt, aliàs insulæ uidentur, aliàs una & continens terra. In his esse Oonas, qui ouis auium palustrium & auenis tantum alantur, esse equinis pedibus Hippopodas, & Satmalos, quibus magnæ aures, & ad ambiendum corpus omne patulæ, nudis alioqui pro ueste sint, præterquàm quòd fabulis traditur, autores etiam, quos sequi non pigeat, inuenio. Thule, Belgarum littori opposita est, Graijs & nostris celebrata carminibus. In ea, quòd sol longe occasurus exurgit, breues utique noctes sunt, sed per hyemem

sicut alibi obscuræ, æstate lucidæ, quòd per id tempus iam se altius euehens, quanquàm ipse non cernatur, uicino tamen splendore proxima illustrat, per solstitium uerò nullæ, quòd tum iam manifestior non fulgorem modo, sed sui quoque partem maximam ostentat. Talca in Caspio mari sine cultu fertilis, omni fruge ac fructibus abundãs, sed uicini populi, quæ gignũtur, attingere nefas et pro sacrilegio habent, dijs parata existimantes, dijsq; seruanda. Aliquot & illis oris, quas desertas diximus, æquè desertæ adiacent, quas sine proprijs nominibus Scythicas uocant. Ab ijs in Eoum recursus inflectitur, inque oram terræ spectantis orientem pertinet. Hæc à Scythico promontorio apposita, primum omnis ob niues est inuia, deinde ob immanitatem habitantium inculta. Scythæ sunt Androphagi, & Sagæ, distincti regione, quia feris scatet, inhabitabili. Vasta deinde iterum loca belluæ infestant, usque ad montem mari imminentem, nomine Thabin. Longe ab eo Taurus attollitur, Seres intersunt, genus plenum iusticiæ ex commercio, quod rebus in solitudine relictis, absens peragit.

SCHOLIA

SCHOLIA.

GAdes) nunc Caliz. Vrbem opulentã) Gadiram. Erythia) nunc Berlingas. Britannia) nunc Anglia, comprehendit & Scotiam. Principum maximus) Claudius Cæsar. Iuuerna) nunc Izlanth. Orchades) sunt enim regis Scotiæ. Codanonia) nunc Selandia, Ptolomæus uocat Scandiam. Sarmatis) Polonis. Per hyemem obscuræ) nam in hyeme est nox maxima. Aestate lucidæ) Lucida nox dicitur in æstate, quia ferè nulla est nox quando sol est in primo puncto cancri, uixque durat momentum. Scythæ) quos Tartaros dicimus.

INDIA. CAP. VII.

NOtissima India, non Eoo tantum apposita pelago, sed & ei quod ad meridiem spectans, Indicum diximus, & hinc Tauri iugis, ab occidente indefinita, tantum spacium littoris occupat, quantum per sexaginta dies noctesq; uelificantibus cursus est, ita multum à nostris abducta regionibus, ut in aliqua parte eius neuter septentrio appareat, aliterq; quàm in alijs oris, umbræ

rerum ad meridiem iaceant. Cæterum fertilis, & uario genere hominum, aliorumq; animalium fœta tet. Alit formicas non minores maximis canibus, quas more gryphorum, aurum penitus egestum cum summa pernicie attingentium custodire commemorant. Immanes & serpentes aliqui, ut elephantes morsu atque ambitu corporis afficiant. Tam pinguis alicubi, & tam feracis soli, ut in ea mella frondibus defluant, lanas syluæ ferant, arundinum fissa internodia ueluti nauitas binos & quædam ternos etiam uehant. Cultorum habitus moresq; dissimiles. Lino alij uestiuntur, aut laneis, quas diximus, alij ferarum auiumq; pellibus. Pars nudi agunt, pars tantũ obscœna uelati. Alij humiles paruique, alij ita proceri & corpore ingentes, ut elephantis etiam, & ibi maximis, sicut nos equis, facilè atque habiliter utantur. Quidam nullum animal occidere, nulla carne uesci, optimum existimant. Quosdam tantum pisces alunt. Quidam proximos parentesq;, priusquàm annis aut ægritudine in maciem eant, uelut hostias cædunt, cæsorumq; uisceribus epulari, fas & maximè pium est. At ubi senectus aut morbus incessit, procul à cæteris abeunt, mortemq; in solitudine nihil

nihil anxij expectant, prudentiores eis, quibus ars studium que sapientiæ contingit, non expectant eam, sed ingerendo semet ignibus, læti & cum gloria accersunt. Vrbium, quas incolunt, sunt autem plurimæ, Nysa est clarissima, & maxima. Montium Meros, Ioui sacer. Famam hinc præcipuam habẽt, quòd in illa genitum, in huius specu Liberum arbitrantur esse nutritum, unde Græcis autoribus, ut fœmori Iouis insutum dicerent, aut materia ingessit, aut error. Oras tenent ab Indo ad Gangem Palibotri, à Gange ad Iolida Nysij, ubi magis, quàm ubi habitetur, exæstuat, atræ gentes, & quodammodo Aethiopes. Ab Iolide ad Cudum recta sunt littora, timidique populi, & marinis opibus affatim dites. Tamos promontorium est, quod Taurus attollit, collis, altertus partis angulus, initiumque lateris ad meridiem uersi. Ganges & Indus amnes, ille multis fontibus in Hæmodo Indiæ monte conceptus, simul unum alueum facit, fit omnium maximus, & alicubi latius, quando angustissimè fluit, decem milia passuum patens, in septem ora dispergitur. Indus ex monte Paropamiso exortus, & alia quidem flumina admittit, sed

clarissima, Cophen, Acesinem, Hydaspen, conceptamq; pluribus alueis undam lato spacio trahit, hinc penè Gangem magnitudine exæquat. Pòst ubi aliquot sæpe magnis flexibus cingit iugum, ingens iterum, rectus solidusq; descendit, donec ad læuam dextramq; se diducens, duobus ostijs longè distantibus exeat. Ad Tamum insula est Chryse, ad Gangem Argyre, altera aurei soli, ita ueteres tradidere, altera argentei, atque ita, ut maximè uidetur, aut ex re nomen, aut ex uocabulo ficta fabula est. Taprobane, aut grandis admodum insula, aut prima pars orbis alterius Hipparcho dicitur, sed quia habitatur, nec quisquam circum eam esse traditur, propè uerum est. Contrà inde illa ostia sunt, quæ uocant Solis, adeò inhabitabilia, ut ingressos uis circũfusi aeris exanimet cõfestim, et inter ipsa ostia rara tenet regio ob æstus intolerabiles, alicubi cultoribus egens. Inde ad principia Rubri maris pertinent inuia atq; deserta humus, & cineri magis fit, quàm pulueri similis. Ideoq; per eam rara, & non grandia flumina emanant, quorum Tuberonem & Arusacem notissima accepimus. Rubrum mare Græci, siue quia eius coloris est, siue quia ibi Erythras regnauit,

guit, ἐρυθρὰν θάλασσαν appellant, procellosum, asperum, profundum, & magnorum animalium magis, quàm cætera capax. Primo recedentes oras æqualiter impellit, & ut non intret interius, aliquantum patens sinus erat. Sed quas ripas inflexerat, bis irrumpit, duosq; iterũ sinus aperit. Persicus uocatur, dictis regionibus propior, Arabicus, ulterior.

SCHOLIA.

EOo) orientali. Neuter Septentrio) nauigantes oppositum dixere. Nysa) celebrata ob Dionysium siue Liberum, ibi nutritum.

SINVS PERSICVS, CAP. VIII.

PErsicus, quà mare accipit, utrinque rectis lateribus grande ostium quasi ceruice complectitur, deinde terris in omnem partem uastè, et æqua portione cedentibus, magno littorum orbe pelagus incingens, reddit formam capitis humani. Arabici, & os arctius, & latitudo minor est, maior aliquanto recessus, & multo magis longa

latera. Init penitus, introrsusque, dum Aegyptum penè, & montem Arabiæ Casium attingit, quodam fastigio minus ac minus latus, & quo magis penetrat angustior. Ab ijs quæ diximus, ad sinum Persicum, nisi ubi Chelonophagi morantur, deserta sunt. In ipso Carmani nauigantium dextera positi, sine ueste ac fruge, sine pecore ac sedibus, piscium cute se uelant, carne uescuntur, præter capita toti corpore hirsuti. Interiora Gedrosi, dehinc Persæ habitant. Cetbis per Carmanios, suprà Andanis, & Corios effluunt. In parte quæ pelagi ostio aduersa est, Babyloniorum fines Chaldæorumq; sunt, & duo clari amnes, Tigris Persidi propior, ulterior Euphrates. Tigris ut natus est, ita descendens usque ad littora permeat, Euphrates immani ore aperto, non exit tantum, unde oritur, sed & uastè quoque decidit, nec secat continuò agros, sed latè diffusus in stagna, diuq; sedentibus aquis, et sine alueo patulis piger, pòst ubi marginem rupit, uere fluuius est, acceptisque ripis celer & fremens, per Armenios & Cappadocas occidentem petit, ni Taurus obstet, in nostra maria uenturus. Inde ad meridiem auertitur, et primũ Syros, tum Arabas ingressus, non perdurat

perdurat in pelagus, uerum ingens modo & nauigabilis, inde tenuis riuus despectus emoritur, et nusquàm manifestoexitu effluit, ut alij amnes, sed deficit. Alterum latus ambit plaga, quæ inter utrunque pelagus excurrit, Arabia dicitur, cognomẽ Eudæmon, angusta, uerum cinnamomi & thuris, aliorumq; odorum maximè ferax. Maiorẽ Sabæi tenent partem, ostio proximam & Carmanis, contrariam partem Macæ, quæ inter ostia ostenditur, syluæ cautesq; exasperãt. aliquot sunt in medio insulæ sitæ, Ogyris, quòd in ea Erythræ regis monumentũ est, magis clara quàm cæteræ.

SCHOLIA.

GEdrosi & Persæ) hæc sunt Sophu, & hæ regiones uocantur Turquestam.

SINVS ARABICVS. CAP. IX.

ALterum sinum undique Arabes incingũt, ab ea parte, quæ introëuntibus dextra est, urbes sunt, Carræ, & Arabia et Gandamus. In altera ab intimo angulo, prima Beronice inter

Hero-

Heroopoliticum, & Scrobilũ. Deinde inter promontoria, Moronenon, & Coloca, Philoteris & Ptolemais. Vltrà Arsinoe, & alia Beronice. Tum sylua, quæ hebenum odoresq; generat, & manu factus amnis, ideoq; referendus, quòd ex Nili alueo Dioryge abductus, extra sinum uerum inflexus, & non rubri maris pars, bestijs infesta, ideoque deserta est. partem Candæi habitant, & quos ex facto, quia serpẽtibus uescuntur, Ophiophagos uocant. Fuere interius Pygmæi, minutũ genus, & quod pro satis frugibus contra grues dimicando defecit. Sunt multa uolucrum, multa serpentũ genera. De serpentibus memorandi maximè, quos paruos admodum, & ueneni præsentis certo anni tempore, ex limo concretarum paludium emergere, in magno examine uolantes Aegyptum tendere, atque in ipso introitu finium ab auibus, quas Ibidas appellant, aduerso agmine excipi, pugnaq; confici traditum est. De uolucribus præcipuè referenda Phœnix, semper unica. non enim coitu concipitur, partu ue generatur, sed ubi quingentorum annorum æuo perpetua durauit, super exaggeratam uarijs odoribus struem sibi ipsa incubat, soluiturq;, deinde putrescẽtium membrorum

membrorum tabe concrescens, ipsa se concipit, atque ex se rursus renascitur, cum adoleuit, ossa pristini corporis inclusa myrrha, Aegyptum exportat, atque in urbem, quam Solis appellant, fragrantibus nardo bustis inferens, memorãdo funere consecrat. Ipsum promontorium, quo id mare clauditur, à Ceraunijs saltibus inuium est.

SCHOLIA.

CAput nonum nihil habet, nisi Solis urbem, quam Heliopolin alij uocarunt, iuxta sinum Arabicum, ad quam uenere filij Israel.

AETHIOPIA. CAP. X.

AEthiopes ultrà sedent, Meroeni habẽt terram, quã Nilus primo ambitu amplexus insulam facit. Pars quia uitæ spacium dimidio ferè, quàm nos longius agunt, Macrobij, pars quia ex Aegypto aduenere, dicti Automolæ. pulchri forma, æqui corporis, parumq; ueneratiores, ueluti optimarum alumni uirtutum. In illis mos est, cui potissimum pareant, specie ac uiribus legere.

Apud

Apud hos plus auri, quàm Persis est, ideo quod minus est, precioſius censent. Aere exornantur, auro uincula fontium fabricant. Est locus apparatis epulis semper refertus, & quia ut libet, uesci uolentibus licet, ἡλίου τροφωτέριον appellant, & quæ passim apposita sunt, affirmant innasci subin de diuinitus. Est lacus, quo perfusa corpora quasi uncta pernitent, bibitur idem, adeò est liquidus, & ad sustinenda, quæ incidunt, aut immittuntur infirmus, ut folia etiam proximis decisa frondibus, non innatantia ferat, sed pessum & penitus accipiat. Sunt & sæuissimæ feræ omni, colore uarij lycaones, & quales accepimus sphingas. Sunt miræ aues cornutæ, tragopomones, & equinis auribus pegasi. Cæterum oras ad Eurum sequentibus nihil memorabile occurrit, uasta omnia, uastis præcisa montibus, ripæ potius sunt quàm littora. Inde ingens & sine cultoribus tractus, dubium aliquandiu fuit, esset ne ultrà pelagus, caperet ne terra circuitum, an exhausta fructu sine fine Africa se extenderet. Verũ & si Hanno Carthaginensis, exploratum missus à suis, cum per oceani ostia exisset, magnam partem eius circumuectus, nõ se mari, sed commeatu defeciſſe memoratum

ratum retulerat, & Eudoxus quidam auorum nostrorum temporibus, cum Lathyrum regem Alexandriæ profugeret, Arabico sinu egressus per hoc pelagus, ut Nepos affirmat, Gades usq; peruectus est, ideo eius oræ nota sunt aliqua. Sunt autem trans ea, quæ modo deserta diximus, muti populi, & quibus pro eloquio nutus est, alij sine sono linguæ, alij sine linguis, alij labris etiam cohærentibus, niſi quòd sub naribus etiã fistula est, per quam bibere auent. Sed cum inceſſit libido uescendi, grana singula frugum pessim nascentiũ absorbere dicuntur. Sunt, quibus ante aduentũ Eudoxi adeò ignotus ignis fuit, adeoq; usus mirũ in modũ placuit, ut amplecti etiã flammas, & ardentia sinu abdere, donec noceret, maximè libuerit. Super eos grandis littoris flexus grandem insulã includit, in qua tantum fœminas esse narrant, toto corpore hirsutas, & sine coitu marium sua sponte fœcundas, adeò asperis efferisq; moribus, ut quædam contineri, ne reluctentur uix uinculis possint. Hoc Hanno retulit, et quia detracta ociſis coria pertulerat, fides habita est. Vltra hunc sinum mons altus, ut Græci uocant, θεῶν ὄχημα perpetuis ignibus flagrat. Vltra montẽ uiret collis

longo

longo tractu, longis littoribus obductus, unde uisuntur patentes magis campi, quàm ut prospici possint. Panum, Satyrorumq; hinc opinio ea fidē cepit, quòd cum in his nihil culti sit, nullæ habitantium sedes, nulla uestigia, solitudo in diem uasta, & silentium uastius, nocte crebri ignes micant, & ueluti castra latè iacentia ostenduntur. Crepant cymbala & tympana, audiunturq; tibiæ sonantes maius humanis. Tūc rursus Aethiopes, nec tā dites, ut hi quos diximus, nec ita corporibus similes, sed minores, incultiq; sunt, & nomine Hesperio. In horū finibus fons est, quē Nili esse aliqua parte credibile est, Nuchul ab incolis dicitur, et uideri potest nō alio nomine appellari, sed à Barbaro ore corruptius. Alit & flumen, & minora quidem, eiusdem tamen generis animalia gignens. Aliis omnibus in oceanum uergentibus, solus in mediam regionem ad orientem abit, & quonam exeat, incertum est. Inde colligitur, Nilum hoc fonte conceptum, actumq; aliquandiu per uia, & ideo ignotum, iterum se ubi ad Eoa processerit, ostendere. Cæterum spacio quod absconditur effici, ut hic aliò cedere, ille aliunde uideatur exurgere. Catoblepas non grandis fera, uerum graue

graue & prægrande caput ægrè sustinens, atque ob id in terram plurimum ore conuersa, apud hos gignitur, ob uim singularem magis etiam referenda, quòd cum impetu morsuq; nihil unquam sæuiat, oculos eius uidisse, mortiferum. Contra eosdem sunt insulæ Gorgones, domus, ut aiunt, aliquando Gorgonū. Ipsæ terræ promontorio, cui ἑσπέρου κέρας nomen est, finiuntur.

SCHOLIA.

PRimo ambitu) nam alios facit Nilus in Tachempso, Elephantide, & Delta. ἡλίου τράπεζαν) Solis mensam. Dubiū aliquando fuit) nunc tota illa regio est explorata. θεῶν ὄχημα) deorum uehiculum. In horum finibus fons est) in fine Aethiopum occidentalium. Fons) nunc palus nigra, & fluuius inde procedens, Niger fluuius à Lusitanis dictus hunc eundem fontem nos in charta nostra Africana Nili fontem fecimus, sequuti nō modò Melam, sed eos qui nostro seculo regionē illā uiderunt. Lusitani primi ex nostris per fluuium Asenagam, & fluuiū Gambre uecti, illuc uenerunt, et cū scisitarentur ex eis qui ad mercatum Hodeni uenirent de progressu fluuij, responderunt Arabes, hunc eundem Nilum esse.

Actum aliquandiu per inuia) A Garamantibus usque ad montes Lunæ. Vbi ad Eoa) Id est, ad montes Lunæ, uersus orientem. ἑσπέρου κέρας) id est, Hesperi cornu.

ATLANTICI MARIS INSVLAE, ET TERMINVS. CAP. XI.

INde incipit frons illa, quæ in occidentem uergens mari Atlantico abluitur. Prima eius Aethiopes tenent, media nulli. nam aut exusta sunt, aut harenis obducta, aut infesta serpentibus. Exustis insulæ appositæ sunt, quas Hesperidas tenuisse memoratur. In harenis mons est, satis de se consurgens, uerum incisis undiq; rupibus præceps, inuius, & quo magis surgit, exilior, qui quòd altius quàm conspici potest, usque in nubila erigitur, cœlum & sidera non tangere modo uertice, sed sustinere quoque dictus est. Contrà fortunatæ insulæ abundant sua sponte genitis, & subinde alijs super alijs innascentibus nihil solicitos alunt beatius quàm aliæ urbes excultæ. Vna singulari duorum fontium ingenio maximè insignis, alterum qui gustauere, risu soluuntur in mortem, ita affectis remedium est, ex altero bibere. Ab eo tractu

tractu quem feræ infestant, proximi sunt Himantopodes, inflexi lentis cruribus, quos serpere magis quàm ingredi referunt. Deinde Pharusij, aliquando tendente ad Hesperidas Hercule dites, nunc inculti, & nisi quòd pecore aluntur, admodum inopes. Hinc iam lætiores agri, amœniq; saltus. Terotæ & Berini ebore abundant. Nigritarum, Getulorumque passim uagantium ne littora quidem infœcunda sunt, purpura & murice efficacissimis ad tingendum, & ubique quæ tinxere clarissima. Reliqua est ora Mauritaniæ exterior, & in finem sui fastigiantis se Africæ nouissimus angulus, ijsdem opibus, sed minus diues. Cæterũ solo etiam ditior, & adeò fertilis etiam, ut frugũ genera, non cum seratur modo, benignissimè procreet, sed quædam profundat etiam nata. Hic Anteus regnasse dicitur, & signum quod fabulæ clarum prorsus ostenditur, collis modicus resupini hominis imagine iacentis, illius, ut incolæ ferunt, tumulus. unde ubi aliqua pars eruta est, solent imbres spargi, et donec effossa repleantur, euenĩut. Hominum pars syluas frequentant, minus quàm quos modo diximus, uagi. Pars in urbibus habitant, quarum, ut inter paruas, opulentissimæ

habentur, procul à mari Gildano, Dulbritania. Propius autem Sala, & Lyxo, flumini Iunxo proxima. Vltrà est Colonia, & fluuius Gna, & unde initium fecimus Ampelusia, in nostrum iam fretum uergens promontorium, operis huius atq; Atlantici littoris terminus.

SCHOLIA.

INde) id est, à capite quod Verde Lusitani uocant. Frons) Aphricæ usq; ad Ampelusiã, id est, caput Canteri. Aethiopes) pars regni Nigritarum. In harenis mons est) Atlãtem intelligit, dictus uulgo Maiuste. Fortunatæ) nunc dictæ Canariæ. Pharusij) nunc Asenagi. Nigritarum) Lata est regio Nigritarum, à fluuio Asenaga usq; ad æquinoctialẽ, totum illum tractum possident, ab occidente terminãtur ostio Asenagæ fluuij, à meridie parte oceani, quæ est inter ostium Asenagę usq; ad caput Sancti Ioannis, ab oriente tractu fluuij Nigri, à Garamantibus usque ad æquinoctialem, à Septentrione eiusdem fluuij tractu, à Nigra palude usque ad uallem Garamanticam, ut ex nostra charta Aphricana facile cuiuis manifestum erit. Hæc regio nunc diuisa est in regnum Mellis, & regnum Guineæ. Pars fertilis ea

ea uidelicet, quæ est à fluuio Asenaga usque ad caput Manti, sed ab hoc capite usque ad caput Sancti Ioannis, arida & sterilis. Mauritaniæ) exterioris, quæ olim dicta est Tingitana, nunc diuisa in prouinciam Tanger, regnum Fez, & prouinciam Marruecos. quanquàm sunt, qui addant prouinciam Asaphi, ubi est Asamor.

Procul à mari) Constat nunc Babam, hoc est, Fez esse mediterraneam, & opulentissimã. Hæc & alia, quorum meminit Pomponius, in charta nostra Aphricana aperta sunt: ad quam mittimus Geographiæ studiosum.

DE ANNOTATIONIBVS NOSTRIS HACTENVS.

EIVSDEM OLIVARII DEFINITIONES ALIQVOT GEOHRAPHICAE

Vrbs & Oppidum ædificia continent,
Ciuitas uerò ciues. } ex Nonio Marcello.
Fluuius, quòd fluat.

Amnis, quòd ambiendo fluat, ex Varrone.

Fretum, angustum est mare inter duas terras.

Isthmos, arcta terra, inter duo maria.

Promontorium, à prominendo, pars montis, quæ mari prominet.

Chersonesus lingua communi, et Cherronesus lingua Laconica, terra est ferè insula, Latini uocant peninsulam.

Insula, est terra aquis circundata.

Continens, terra est alteri ita continua, ut in de absque marina nauigatione omnes tres partes terræ peragrare possimus.

Sinus, metaphoricè dicitur à sinu corporis, quæ pars est inter pectus & complexum brachiorum. Hinc quia littora curua complectuntur maria, uocantur sinus.

Lacus est, qui perpetuam habet aquam,

Stagnum

Stagnum, quod temporarium, hoc est, hyeme collectam ex pluuia.

Palus, est aqua nimis profunda, & latissimè diffusa.

Regio, prouincia dicitur, quæ quoniam à regibus regebatur, dicta est regio.

Mons, pars terræ alta & eminens.

Ramentum montis, mons est, ex alio ortus monte.

Portus, à portando, locus iuxta mare conclusus, quò importantur merces, & exportantur, ubi naues tutò hyemare possunt, & hoc differt ab statione, in qua ad tempus solum breue.

Apertum mare, uulgo Playa dicitur, quòd nullum habeat secessum tutum à tempestate.

Pons, in portu molle dicitur.

Vicus, pars est urbis, siue quæ aliquando fuit pars urbis.

Villa, domus est rusticana.

Pagus, plures domus rusticanæ coniunctæ, non clausæ mœnibus.

Castellum, domus rusticanæ clausæ mœnibus.

FINIS.

PETRVS IOANNES OLIVARIVS GEOGRAPHIAE Studioso S.

QVisquis es, qui has nostras Annotatiunculas legeris, sic habeto, me tantum curasse, ut Mela nusquam non mendosus, prodiret castigratior, deinde, ut ueteribus nominibus noua redderem. Alterum præstitimus, iudicio eruditissimorum uirorum, & in primis Guilielmi Budæi: alterum, quod difficile uisum fuit, cum ob mutata oppida & deleta, tum etiã ob frequentes inundationes, reddidimus, quanta potuimus diligentia. Nã Vadianus, uir omnium iudicio eruditissimus, præter ea quæ ex uarijs autoribus citat, unde facilè colligere possis hominem

hominem multæ fuisse lectionis, rarò adducit, quo uel locos deprauatos emendet, uel desideratos restituat, cõtentus illa doctissima ostentatione, quanquàm ijs quæ ad historiam spectant, non minus ualuerit ille, quàm digressionibus prolixissimis & molestissimis. Sed ne aliquis putet me id dixisse, ut officerem nomini Vadianico, sciat me in plerisq; lectorem ad Vadianum mittere, ut apud eundem latissimè colligat uel historiam uel fabulam. Cæterum quod attinet ad locos difficiles, quos Vadianus uel negligit, uel subticet, illud magnis sudoribus effecimus, ut essent uel omnibus clariores, quod an præstiterimus, aliorũ Geographorum sit iudicium, quorũ censuram libenter subituri sumus, modo id fecerint in publicum commodum, cui perpetuò studemus. Vale.

HERMO-

HERMOLAI BARBARI

IN POMPONIVM MELAM AD ALEXANDRVM SEXTVM PONTIFICEM MAXIMVM

Præfatio.

Ecum Pomponij Melæ conterranei tui, Princeps maxime, Libellum aureũ, cuius lectio, ut nosti, ad hunc diem usq; adeò mendosa ferebatur, ut nec agnoscere autorem suum posset, nec agnosci. Trecenta in eo, quæ manabant ulcera, uel cicatrice uel splenio cõteximus, illud omnino paucissimis demptis assecuti, ut se maiestati tuæ non barbara & Hispanienſi facie, sed Latina & Hispana repræsentare posſit. Hoc ipsum in Seneca & Quintiliano & Columella præstitimus quidem locis aliquot per transitum, & inter cæteros. Verum de ijs quoq; plura mihi disserendum foret secretius, opere dicato, ne inter hanc quasi turbam emendationum, luculentissima tuorum, ut ita dicam, municipum atq; ciuiũ monimenta, negligentius haberi uiderentur. Sed uocant nos maiora quædam studia, urgemusque nostrum

nostrum illud uetus, omnes Aristotelis libros in Latinum uertendi exponendiq; propositũ. Quod si ad exitum perduxero, nam bona eius pars iam pridem peracta est, non dubito futurum, quin de reliquo in literis labore gratia mihi fiat. Nã Dioscorides cum nostro Corollario propediem exiturus est.

HERMOLAI BARBARI

CASTIGATIONES IN MELAM POMPONIVM, EX LIBRO PRIMO.

In summa Asiæ descriptione.

Riadne, deinde Aria, & Cedrosis.) Scribendum Ariane, deinde Aria, & Gedrosis, ex Strabone, Plinio, Stephano, cuius illa quoque uerba sunt, Quoties inquit per C scriptum est Cedrosis, mendosus codex est. Et infra, Candari & Pariani) Herodotus Paricani. Et infra, Dache.) Scribo Dahæ, Plinius, & Silius. Et paulo pòst, Antioche georgili.) Arbitror scribendum, uel Eniochæ georgi, ex Strabone, Ptolemæo, Plinio, uel Antacei, ab amne dicti, uel Achei, ijsdem ferè autoribus

autoribus, uel Axiacæ georgi. Pomponius ſecundo libro, Colũt, inquit, Georgi, exercentq; agros. Axiacæ furari quid ſit ignorant, & ij à fluuio nomen habent, Plinio, Ptolemæo, cæteris. Nec multo infra, Cappadoces Græci) Legendum non Græci, ſed Gallogrçci, hoc eſt, Galatæ.

EX PARTICVLARI AFRICAE DESCRIPTIONE.

MVluca.) Scribendũ Mulucha. nam Strabo uocat eum Molochath, Plinius tamen & Saluſtius Mulucha. Phocas grãmaticus, Neutro, inquit, genere barbara duo lecta ſunt apud Saluſtium nomina fluminum, hoc Mulucha, & hoc Turia, qui amnis eſt citerioris Hiſpaniæ, de quo plura in Plinio. Et infra, Tum uada fluuius.) Scribendum iunctim Tamuada, ſiue Tamuda fluuius, ex Plinio. Et infra, Fluminis Ampſacis.) Scribendum fluminis Ampſagæ. Et infra, Cyrtha procul à mari nunc Sucianorũ) Plinius & Appianus, Sittianorũ. Et infra, Iola ad mare.) Scribẽdum Iol ad mare, Plinius, Ptolemæusq;. Item, Cartinna.) Plinius Carcẽna. Ptolemæus tamẽ & Antonius, Cartenna. Item, Arſinna.) Plinius & Ptolemçus et Antoninus, Arſenaria. Et infra, Ab Hippone Diarito.) Scribendum, Ab Hippone

Hippone Diarrhyto. Duplex enim Hippo, Regius & Diarrhytus, ex Plinio, Antonino, cæteris. Et infra, Abromachte phyre neapolis.) Scribendum, Abrotonum, Taphrç, Neapolis, ex Plinio, Strabone, cæteris. Et infra, Oza oppidũ.) Scribo, Oea oppidum, ex Plinij quinto libro.

Et paulo pòſt, Phiconta.) Scribendum Phycunta, ex Plinio, Strabone, Ptolemæo. Item, Fons quem ſolis appellant.) De hoc in Plinio pluſcula notauimus lib. 5. quoniam duos fontes pro uno Pomponius accepiſſe uidebatur. meminit & libro ultimo Lucretius.

EX PARTICVLARI ASIAE DESCRIPTIONE.

ALtera ex parte Aſtabores, altera Aſtape) Scribendum Aſtaboras, & Aſtapus, ex Plinio, Strabone, cæteris. Paulo pòſt, Talenſo alteram inſulam, Amplexus uſque ad Elephantilem.) Scribendũ, Tachempſo & Elephantidem, ex Herodoto, Strabone, Plinio. Et infra, Ad Deltam & Admelin.) Scribendum Ad Delta et ad Metilin, ex Plinio ac Stephano, qui ait, urbem Metilin Alexandria non procul eſſe, Bechin modo nominatam, id eſt, βῆχιν, unde Metillites nomos. Et infra, Pſammetiq opus labyrinthus.) Scribo Pſammetichi, non Pſammetiæ, ex Plinio, Strabone, Diodoro, Herodoto,

rodoto. Et infra, Pathametičū.) Strabo Pathmiticū, ex Ptolemæo. Et infra, Catapiscum.) Ptolemæus & Strabo Taniticum, Plutarchus Tanæticum: Plinius Tanicum, ab urbe Tani.

EX SYRIA.

BAbylonia & Iudæa & Colophone.) Scribendū puto non Colophone, sed Sophene, de qua multis locis in Plinio differui.

EX PHOENICE.

DVuo sunt oppida, Bubos & Bactros.) Scribendum Byblos & Botrys, ex Strabone, Plinio, Ptolemæo. Et infra, Tū Smyrna castellum.) Lego Simyra, nō Smyrna, ex Ephoro, Strabone, Ptolemæo. Et infra, Seleucia, Hyppatos, Berytos, Laodicea, Arosos.) Legendum forasse non Hyppatos, sed Paltos, nec Arosos, sed Arados, ex Strabone, Ptolemęo, Plinio. Est autem Aradus insula quidē, sed propinqua continenti, qua situm est oppidum, Antaradus. Et infra, Mariandros.) Scribendum Myriandros.

EX CILICIA.

AMynodes promontoriū inter Pyramū Cydnūq; fluuios.) Quid si nō Amynodes, sed Amanoides, hoc est, ἀμανοειδὴς, quasi ad montis Amani similitudinē. Vt enim Amani

Amani, portæ sinu Issico uocantur, ita portę Ciliciæ inter Pyramum atq; Cydnum, autore Plinio. Et infra, Pyramus Isso prior Malosen præterfluit.) Scribendū non Malosen, sed Mallon, ex Plinio, Ptolemæo, Strabone, Callimacho. Mallos, inquit, urbs Cilicię, à Mallo cōdito dicta. Et infra, Cerandaris.) Ptolemæus Celenderis, hoc ipso tractu.

EX PAMPHYLIA.

ASperidos quam Argiui condiderant.) Scribe Aspendos, ex Hellanico, Theopompo, Plinio, cæteris, ab Aspendo conditore. Et infra, Fluuius Carathes.) Scribe, fluuius Cataractes. Sequitur enim, Quia se prę cipitat. Idem Strabo, idem Plinius. Et infra, Propanisus.) Scribe Paropamisus.

EX CARIA.

PEdalion & Citria.) Plinius Cyria, non Citria. Ptolemæus Caria, Stephanus Crya, quod & uero propius, ut in Plinio disputatum est. Item, Secundum Galbiam amnē Caunus.) Ptolemęus, Secundū Calbin, inquit. amnē Caunus oppidū. Plinius & Indū amnē quendā propinquū facit Cauno, ubi nos ex Alexandro Ninum scribi posse diximus. Quia tamen Liuij 33 libro uerba sunt hæc, Deditis, inquit, Tabis urbe, tertia die ad Chaū fluuiū uentum est, inde Erizā primo impetu captā, post ad

Tabasion

Tabasion castellum imminens flumini Indō, cui fecerat nomen Indus (inquit) ab elephanto deiectus, & reliqua. Suspendendū arbitror iudicium. De Tabis, in Caria & Lydia, et alibi Stephanus. A Tabis proprie Tabeni, à Tabasis Tabaseni, de quibus libro Plinij quinto plura. Itē, Schenus Ambithylam, Bubesius Cinothum.) Scribēdum Bubessus, siue Bubassus, ex Plinio, qui tamen non Cinothum, nec Hylam, sed Hydam & Acanatum, siue Acanthum uocat eas, ut diximus. Item, Cydnus in cornu peninsulæ, interq; eam & Tetraticum sinum in recessu posita Eutiana.) Lego Gnidus, non Cydnus, item Ceramicum, non Tetraticum, item Euthanæ, nō Eutiana, ex Plinio, Strabone, Stephano. Certamus oppidum in Caria, oppidū & Euthanæ, hoc est, ἐυθῆναι, à qua Euthenæi, quos & Euthenæenses & Euthenitas quoque nominant, indigenæ. Et infra, Vrbes Myrindos, Aruanda, Neapolis, sinus Iasus & Basilicus, in Iaso est Barcilos.) Scribendum, Vrbes, Mindus, Aryanda siue Caryanda, Neapolis, sinus Iasius & Basilicus, in Iasio est Bargylos, ex Plinio, Strabone, Ptolemæo. De Bargylis & & Cicero in Epistolis.

EX

EX IONIA.

ORaculum Apollinis dictum olim Bramatiæ, nunc Didymi.) Scribendum non Bramatiæ, sed Branchidæ. Plinius, Oraculum, inquit, Branchidarum, nunc Didymæi Apollinis. Sed & 34. lib. Canachus, inquit, fecit Apollinem nudū, qui Phylesius cognominatur in Didymæo. Branchidarum originē Strabo, & alij frequentes afferunt. Et infra, A fugitiuis ut aiunt condita, nomen famæ annuit, Phygeta.) Scribendum Phygela, Strabo, Plinius q; à qua Phygelites, uini genus, Dioscoridi, Galeno, cæteris. Item, Lybedos.) Scribe Lebedos, ijsdem autoribus. Item, Victores Thebanorum Ephygonas.) Lego Epigonos, id est posteros. Eusebius in Chronicis, Interfectorum, inquit, posteri, qui uocabantur Epigoni, aduersus Thebas bellum mouerunt.

EX AEOLIDE, AC TROADE, AC BITHYNIA.

ZImon nominauit.) Scribo Cymen, ex Plinio, Strabone, cæteris, à Cyme Amazonum duce. Item, In promontorio est Cyrma oppidum.) Lego Canna oppidum,

ijsdem autoribus. Item, Cressam.) Scribo Eressam, unde Plinio Eressij hac ipsa parte. Itẽ, Cargara & Assona Aetholorũ.) Scribo Asson, non Assona. De Asso Plinius, Strabo, Ptolomæus, omnes. Item, Plagea & Cylace.) Vetus lectio, & Plinius & Herodotus, Placia & Scylace, quã Valerius Flaccus Scylacæum. Item, Flumen Rhyndacen.) Scribe Rhyndacum, ijsdem autoribus. De ijs anguibus ad Rhyndacum tum alij, tum Plinius. Item, Dasilos, & quam Colophonij collocauere Myrela.) Scribendum Myrlea: item Dascylos, non Dasilos. Plinius, Strabo, cæteri. Item, Chion amplectitur.) Scribendum sine h, Cion, ijsdem testibus. Item, Templi numen Iupiter, conditore Iaso.) Scribendum arbitror Iasone. Nota coniecturæ, huius ratio ex illa peregrinatione Minyarum.

EX PAPHLAGONIA, ET CHALYBVM TERRIS.

THijos oppidum Milesiorum.) Scribendũ sine h Tios, ex Strabone, Plinio, Ptolomæo, Stephano, ut alibi notauimus. Item, Cromnos, & à Cythisoro Phryxi filio posita Cythoros.) Plinius, Strabo, Valerius Flaccus, & cæteri, non Cromnos, sed Cromna, unde sua Venetis origo. Erat & in Peloponneso Cromna

mna, ut ait Pausanias, à Cromno Lycaonis filio nomen habeus. quam, ut inquit Stephanus, & uirili & fœminino genere, item plurali & singulari quoque numero pronunciabant. Idem autor, Cythorum urbem à Cythoro Phryxi filio nuncupatam, non à Cythisoro tradit. Et infra statim, Cynobus & Colliris.) Scribendum Cimolis accolitur, ex Plinio, Strabone, Ptolomæo. Item, Mossyni turres ligneas subeunt.) Valerius Flaccus, & Apollonius poëtæ, non Mossyni, sed Mossynœci, hoc est turricolæ, idem Strabo, idem cæteri. Et infra, Vrbes Cerasunta & Trapezos.) Scribi potest, Vrbes Cerasus & Trapezus, ex Plinio, Strabone, cæteris. aut, Vrbes Cerasuntia & Trapezus, aut certe, Vrbes Cerasuntũ & Trapezus. Vt enim Sipus & Hydrus, etiam Sipuntum & Hydruntum, ita Cerasus etiam Cerasuntum uoces. De Sipunto Plinius & infra Pomponius.

EX COLCHIDE VSQVE IN FINEM PRIMI LIBRI.

COrasici.) Scribendũ Coraxici, à monte dicti, cui nomen Corax est, autore Ptolomæo. siue à populis Coraxis, paulo mox dicẽdis. Et infra,

Menanclea.)Scribo Melanchlæni, ab atris quibus utuntur, appellati ueſtibus: ex Strabone, Plinio, & infrà Pomponio. Item, Cleptitophagi.)Scribendum Phthirophagi: ex Plinio, Strabone, cæteris. ita dicti, quod in ſorde & ſqualore degant. Et infra, Coracandam penè inſulam reddit.)Strabo & Ptolomæus, Corocondama. Et infra, Quatuor urbes ibi ſunt, Hermonos, Saccephoe, Spana, Corea, & in ipſo ore Cimmerium.)Quatuor pollicetur urbes, & quinq; numerantur. Proinde caſtiganda lectio eſt ad hũc modum: Quatuor urbes ibi ſunt, Hermonaſſa Cepœ, Phanagoria, & in ipſo ore Cimmerium, ex Plinio, Strabone, Ptolomæo. Et infra, Proximi Xamathæ.)Scribendum Iaxamathæ. Et infra, Ginecocratum Onoe.)Scribendum Gynæcocratumenœ, hoc eſt à fœminis poſſeſſi, uictiq;. De his & lib. 6 diximus in Plinio.

EX LIBRO SECVNDO

IN EVROPAE SCYTHIA.

CEndones uſque ad Meotida.)Scribendũ puto, Eſſedones. Plinius libro quarto: A Buce, inquit, ſuper Mæotin Sauromatæ & Eſſedones. Et paulo infra, Butes amnis.)Scribendum Buces, ſiue Buges: quia Græce Byges appellatur & ſtagnum & fluuius. Et infra,

infra, Maxobitæ.)Scribendum, Hamaxobitæ, ſiue Hamaxobij, quia pro ſedibus, inquit, plauſtra habent, quæ Græci ἅμαξας uocant. Plinius, Strabo, Ptolomæus. Et infra, In paludem uergentia Sarcagę tenent.)Scribi poteſt Satarchæ, ut paulo poſt, Littora, inquit, quæ Satarchæ & Taurici tenent. De ijs lib. 4. Plinij latiſſime. Et infra, Parthenion alterum oppidum adiacet Cerone.)Scribendum non Cerone, ſed Cherroneſos, ex Ptolomæo, Strabone, Plinio, qui ſic ait: Ab Heraclea, inquit, Cherroneſo Parthenium promontorium. Erit ergo ſenſus Pomponij, duo ibi eſſe promontoria, alterum Criu metopon, alterum Parthenion, cui oppidum adiacet Cherroneſus. Et infra, Quod inter paludem & ſinum eſt Chateræ nominatur.)Scribendum non Chateræ, ſed Taphræ, Plinius, Strabo, Ptolomęus, Florus, etiam ſi Capræ in eo ſcriptum eſt. Et infra, Carcyne, quam duo flumina Gerros & Hyppacares attingunt.)Scribendum Carcine, per i. Item, Hypacyris, non Hypacares. Herodotus: Sextũ, inquit, flumen eſt Hypacyris è lacu profluens, qui per Nomadas iuxta Carcinen in mare uoluitur. Ptolomæus uidetur Pagyrin urbem, & Pagyritas populos haud longe à Carcina poſuiſſe, quaſi nõ modo Hypacyris, ſed etiam Pagyris hic fluuius dici poſſit. Plinius libro. 4. Si-

nus,inquit, Carcinites appellatur, flumen Pacyris, ubi nos, quia Placiris legebatur, correximus Hypacyris,ex Herodoto, quod magis probamus,uel Pagyris,ey Ptolomæo. Et infra, Gerros inter Basitidas.) Lego Basilidas,ex Plinio,Strabone,cæteris, ac ipso infra Pomponio. Basilidis, inquit, ab Hercule & Echidna generis principia sunt, mores regij. Et infra, Asiaces fluuius,& Asiacæ populi.) Scribendum,per x, Axiaces & Axiacę.Est autē fluuius is inter amnes Tyram & Borysthenem,Ptolomæus autor. Item, Binisq; poculis, qui plurimos retulere perpotatis interlocantis.) Scribendum fortasse interlocantur, non interlocantis, hoc est interius uel medij, honoris & dignationis causa pronuntur,ut illud Ouidianum in Fastis,

Et medius iuuenū,non indignantibus ipsis,
Ibat:& interior,si comes unus erat.

u sequatur:Is,inquit, honos præcipuus est.Syllaba enim.Is,cū uerbo illo iuncta, conturbabat intellectum. Est autem Pomponiana multis locis acclamatio hæc, ut in eo de Hyperboreis:

Semet, inquit, ipsi in pelagus ex certa rupe præcipiti dant,id eis eximium est.

EX

EX THRACIA.

HAEmona & Rhodopen.) Scribo Hæmon & Rhodopen. Item, Malesis deducta Galatis.) Scribendum, A Milesijs deducta Galatis,ex Plinio,Strabone, Ptolomæo. Quod autem quarto Plinij libro diximus, Megarensium coloniam ab Ouidio significari potuisse Calatin, illo uersu,

Et quos Alcathoæ memorant à mœnibus ortos,

Reuocamus in dubium, quando Pomponius Milesiorum coloniam fuisse Calatin hac parte scribat. Item, Pistris promontorium.) Scribendum Tiristris, ex Ptolomæo.Et infra, Ob dessos.)& paulo post, Apollophania.)Scribendum Odessos,& Apollonia.Et paulo post, Thimniam.)Scribendum Thynniam, ex Plinio,Ptolomæo,cæteris. Et paulo post, Helinidesson & Philas.)Ptolomæus Halmydesson & Philiam. Potest & Salmydessos,ut diximus ex Strabone.Stephanus,Phileas,inquit, χωρίον Βυζάντιον, unde φιλεάτης. aliqui Philiā,inquit,scribunt, nōnulli Phineā.Itē,Selimbria,Perinthos,Bisynnis, amnesq; qui interfluūt,Erginus & Tiras.)

Scribendum, Selymbria, Perinthus, Bathynis, amnesq; qui interfluũt, Erginus & Atyras, utique si Ptolomæum sequimur, dicentem: Bathyniæ, inquit, amnis hostia, Atyræ amnis hostia, oppidum Selymbria, & Perinthus, quem ordinem fere seruat & Plinius. Amnem uero Erginum, cuius mentionem facit Plinius, hunc intelligam nec ne, qui à Ptolomæo Arzos appellatur, oppido cognominis, & uicinus Atyræ, nõ statuo. Nam & Bathynias, Plinio, Ptolomæoq; fluuius est, oppidum Pomponio Bathynis appellatum. De Perintho autem in Plinio dictum nobis est, uideri significasse hanc Ouidium illo uersu, Inde leui uento Serinthia littora nacta. Sed dubium facit ea res, quod sibi nauigatio non constat. Si Perinthum accipias, syllaba quoque ipsa ægre id patitur. Proinde fieri potest, ut Zerynthia scribendum fuerit, hoc est Thracica. Lycophron Zerynthum in ea regione collocat, sacram Hecatæ. Nicander quoque in Theriacis Zerynthium uocauit antrum, prope Zonem, ut dicemus. Erat & in Samothrace insula Zerynthium, unde nomen regioni (ut fit) toti ex parte. Et infra, Bisalte Samiorum, & ingens aliquando Gypsella, pòst lacus quem Græci Mactonthios.) Errata quatuor. Scribendum, Bisanthe Samiorum, & ingens aliquando Cypsella, pòst locus, quem Graij Macronti-

chos, id est longum murum, ex Plinio, Strabone, Ptolomæo, Stephano. Et infra, Angustias Ischnon.) Scribendum Isthmon, iisdem autoribus. Item, Portus Sceolos.) Scribendum Cœlos. Plinius, Petenti, inquit, Melanem sinũ, portus Cœlos. Item, Cynosenia,) Scribendũ, Cynos sema, id est Hecubæ tumulus, Strabo, Plinius, cæteri. Et infra, Præuectisq; in Assiacum sinus intrandus.) Scribo, Præuectusq; Mastusiam, tum sinus intrandus, hoc est is, qui Melas dicitur. id & sequentia, & Ptolomæus docebunt, sed & Plinius, atque Strabo. De Mastusia Pomponius quoq; non multo suprà. Item, Alopoconensum.) Scribe Alopeconnesum. Ideo uocata, quod qui condidere, ut ait Stephanus, responsum acceperant, ubi uulpis uidissent catulos, ibi sedem capesserent, quod & factum est. Hæc, inquit, urbs ad Hellesponti Cherronesum posita, etiam Caleros producta media uocabatur, de regis nomine. Item, Promontorium Seriphiũ.) Scribi potest Serium, ut in Plinio monstrauimus, aut Zerynthiũ, ex Lycophrone ac Nicandro, qui proximum Zonæ antrum Hecatæ dicatum ita nominauit. Item, Philippia.) Scribendum Philippi, ut faciat Philipporum, ex Plinio, Ptolomæo, cæteris, à Philippo rege Macedonum, qui eis contra infensos Thraces opem tulerat. Crenides ante no-

minata, unde Adraſtus Ariſtotelis diſcipulus. Erant & in Theſſalia Philippi, quondam Thebę dicti, ait Stephanus. Sed & in Theſprotia Philippi nominantur, qui & Gomphi ſunt. A Philippis Philippenſes, ſiue (ut Polybius) Philippeni deriuantur.

EX EADEM THRACIA, ITEM MACEDONIA.

TVrris Calamea.) Forraſſe Calarnæa. Fuit enim (ut ait Stephanus) oppidũ Macedoniæ Calarna. Item, Acanthos & Echima.) De Achanto conſtat ex Plinio, Ptolomæo, cæteris. Echima ubi ſit, non conſtat. Proinde nõ Echima, ſed Oeſyma fortaſſe legeris, ut in Thracia expoſui ex Homero, & aliis frequentibus. Et infra, Mendetione quæ referendæ.) Scribendum, Mendæ, Scioneq; referendæ. Menden Erethij condidere, Scionen Achiui: autor Stephanus, & hic Pomponius. Et infra, Toronem & Miſcellam.) Diximus in Plinio, Phyſcellam ſcribendum uideri poſſe, Ptolomæum & alios ſequuti. Et infra, Canaſtreo promontorio Sena proxima eſt.) Scribendũ non Sena, ſed Scione. Plinius, poſt Scionem, inquit, promontorium Canaſtreum. Item, Migibernacuſa in medio qua terra dat gremium.) Scribo, Mecyberneus

neus autem, id eſt ſinus, in medio, & cætera. Itẽ. Axius per Macedonas, etiam per Theſſalos penitus excurrit.) Scribo non penitus, ſed Peneus, ex Strabone, Ptolomæo, cæteris. Item, Cinda, Aloros.) Lego Cydna, ex Theagene, quĩ et Pydnam uocari eam tradit, autore Stephano, atque ita ferè dicitur Plinio, cæterisq;, ut in Hiſtoria naturali uoluminis ſecundi calce monuimus. Poſſet quis hoc loco & Cinna legere. Stephanus, Cinna, inquit, Heracleæ Macedonum propinqua eſt, ab Amazone uocata, ſiue à Cinno Cœi fratre, Sed prior lectio commodior. Itẽ. Icaris apeno iſepida.) Scribendũ arbitror, Derris à Peneo, Sepias. De ipſa Derri Plinius, Ptolomæus, Stephanus, prope Cydnam, ſiue quod idem eſt, Pydnam. De Sepiade poſt Peneum amnem ſita, iidem autores. Item, Calcatum grato Herculi ſolum.) Scribe Graio, non grato, multi enim Hercules fuere, Cicero, Dio dorus, Plinius. Item, Liberta carminumq; fontes.) Legendum Libethra: unde Libethrides Camœnæ.

EX

EX GRAECIA, MACEDONIA QVE, AC THESSALIA, BOEOTIA, Phocide, & Attica.

QVatuor m. p. pateat.) Et hic & infra non quatuor, sed quinque m. p. Autores alij angustias eas in Peloponneso faciunt. Item, Anthronia.) Scribendum Antronia, sine h. Vrbs autem hæc & Antron uocatur. Zenodotus uero Anchialum Antronem appellauit. Vtcunque, propter specus frequentes Antronia est dicta. Vnde prouerbium quoque natum, Asinus Antronius, autore Stephano. Item, Cinos & Calioros.) Scribendum, Cynos & Calliaros, ex Homero, Strabone, Plinio. Item, Persophistenia.) Legendum, Psophis & Tenia. De Psophide, unde Aglaus ille Psophidius, autores omnes. De Tenia Cicero in Epistolis ad Atticum. Item, Balon, & Ptheleon, & Ethinon.) Scribendum, Boion & Pteleon & Chinon, ut libro Plinij quarto euidentissime ostendimus. Item, Oroes carphanemides.) Scribendum arbitror, Opoes, Scarphia, Enemides: ex Plinio, Strabone, Ptolomæo. Est autem Opoes, id est ὀπόεις, eadem quæ & Opus Opuntis κατὰ κρᾶσιν dicitur. Erat & in Achaia Opoes altera, et in Elide itē altera, Stephanus. Et infra, Rhamnis

Rhamnis.) Scribe Rhamnus. Item, Phoricos Brauronia.) Scribendum Thoricos, Brauron, Ion: ex Strabone, Plinio, qui de Thorico in metallicis habet mentionem. Erat uero Thoricus Acamantidis curiæ plebecula. Hecatæus urbē eam fuisse tradit in Attica, à qua Thoricij Thoricenses{que} dicantur. Nam Thoracenses alia plebs erat, ex Antiochide curia, quam Thoras uocabant.

EX PELOPONNESO, LOCRIDEQVE.

OPpidum Chencrea.) Scribendum Cenchreę, autor Strabo, Plinius, cæteri. Item, Taraxos.) Scribendū Araxos, ex Strabone, Ptolomæo, Plinio, & infra Pomponio. Item, non Achritas, nec Ichthis.) sed Acrytas & Ichthys, de quo Thucydides, et cæteri. Itē paulo pòst, Sardonicus & Schenitas.) nec multo post, Thelonates.) Scribendum, Sarronicus, & Schœnitas, & Chelonatas. De Schœnita fuit, quando Cænitam legi posse credidi, ut illo loco Plinij: Portus, inquit, Cænitas & Sarronicus. Quoniam Cænæ urbs Ptolomæo Pausaniæ{que} ad Tænarū montem erat. Quia uero non inter Scyllæum & Isthmum sunt Tænæ, sed medijs Argolico & Laconico finibus ad Tænarū,

& omnino procul à Sarranico: uertimus ferè ſententiam,& Schœnitem potius quàm Cæni-rem & hic & in Plinio defendimus. Eſt autem Scyllæum,ubi Hermione, autor Strabo. Habe-tur uero & portus Schœnus,ſed in Attica, ut cõ ſtat ijſdem autoribus Ptolomæo ac Stephano. Item, Oliros & Scion.) Scribe Olyros, ſiue Oluros, & Sicyon, omnibus,qui unquam de hoc ſcripſerunt teſtantibus. Item, In aduerſis Pagecreuſis.) Diſtinguendum ut duo ſint, Pa-gæ & Creuſis.Plinius, Megara, inquit, è regio-ne Pagarum. De Creuſi, autor idem, & cætert gregatim omnes,iuxta Pagas. Item, Cyra.) Scribendum Cyrrha.Nã de Anticyra non con-uenit, aliis Anticyram, aliis Anticyrrham ſcri-bentibus, ut aliubi notauimus.

EX ITALIA.

CAuni & Veneti colunt.) Scribendum, Carni & Veneti colunt. Item, Picen-tes,Ferentani.) Scribendum, Frentani. Nam Ferentani à Ferento,Sabinorũ ſiue Sam-nitum oppido. Sunt & Ferentini, Ferentina-tesq́, illi Hetruriæ populi. Ferentinates uero Latij,ut in Plinio declaratum eſt. Item, Clier-na Cypra.) Scribendum, Cliterna, Cupra: ex Plinio,cæterisq́. Simponium uelut Graij di-xere

xere Sipyllum.) Scribo, Sipuntum, uelut Graij dixere Sipyus. Strabo, Sipuntum, inquit, ſiue quod idem eſt,Sipus,à Diomede conditum. Vi-detur nominatum, inquit, antè à Græcis Si-pyus, à ſepiarum prouentu. Dicetur ergo & Sipuntum,ut Plinius,& Sipus Sipuntis, ut fe-re modo Græci,et Sipyus Sipyũtis, ut antiqui. Item, Poſt Barium, & Gnatia.) Scribo, poſt Barium Egnatia,Ptolomæus,Strabo, Plinius. Item, Lupe hydrus.)Strabo Lupiæ.in qui-buſdam Plinianis codicibus, & Ptolomæo,Lu ſpia etiam Hydruntum dicitur, quemadmodũ & Sipus Sipuntũ, & Ceraſus Ceraſuntũ,ut di ximus in Colchide. Item, Carcinus, Scyllaceũ Miſtrę.) Scribendũ arbitror aut Cocinthus,nõ Carcinus,ex Polybio, Antonino, Plinio,ut in Locris Italiæ diſſerui,aut Cæcinum, à Cæcino Locrorũ amne,de quo Pauſanias & Thucydi-des.Philiſtus quoq́ Cæcinũ Italiæ reddit oppi dum,nõ longe à Siciliæ traiectu. Miſtros uero Plinius Miſtiam ſcribit, ut in alterutro ſit erra-tum. Stephanus Myſtiam urbem Samnitum cõmemorat. Lucani uero à Samnitibus orti iu dicantur,autore Plinio. Item, Conſentiam, Pauloniam.)Scribo,Caulonem, ſiue Caulonĩ am,ex Plinio,Strabone,cæteris. Item, Colo-nia regia Rhegium.) Scribo Columna, non colonia. Gręci enim uocant locũ eum Stylidia,

id

id ex Strabone Antoninoq; probauimus in Plinio. Item, Taurinum & Metaurum.) Legebatur in Plinio Terentum hoc loco, non Taurinum, nos Ptolomæum & alios autores sequuti, Taurianum scribimus. Item, Latus alterum Maticana, Ionum, Iubon & Emica.) Erratum quadruplex, ex Plinio, Strabone, Ptolomæo. quos secutus, ita lego, Latus alterum Terina, Hippo, nunc Vibon, Temesa. De Terina hoc situ, unde Terineus sinus, Strabo Plinius q; , à fluuio cognomine, ut inquit, Stephanus, magna quondam Græcia (ut Apollonides ait) uocata. Lycophroni est insula hoc nomine, uni Syrenum Ligeæ dictæ sacra. De Hippone ijdē autores. Plinius: Hippo, quod nunc Vibonem, Valentiã appellamus, eiectis (ut Strabo inquit) Brutijs, mutato à Romanis uocabulo. De Temesa, quam Græci Tempsam uocant, metallis inclyta, clarius est quàm ut astipulatorũ egeat fide. Item, Clampetia, Blonda, Buxentium.) Plinius, & cæteri, Buxentum, non Buxentium: quod Græci uocant Pyxunta, item non Blonda, sed Blanda, in quo tamen æstimationi locus esto. Item, Silerus amnis.) Alij scriptores modo Silarus, modo Silaris. Item, Grabus cecosa.) Scribendũ Grauiscæ Coha, ex Plinio, Ptolomæo, cæteris. Item, Paulon & Varũ flumina.) Plinius Padon, non Paulon, ut sit Padon Padonis,

nis, aut certe Paulon Paulonis, omnino alius à Pado, quandoquidem Pomponius hoc loco Varum amnem Padone, aut si quis ita malit, Paulone dicit esse notiorem.

EX NARBONENSI.

VAsco Vocontiorum.) Scribe Vasio, non Vasco, unde Vasionẽses, ex Sidonio Apollinari multis locis, præter ea, quæ in Plinianã eiusdem partis castigatione diximus. Item, Auenio Canarũ.) Scribo Cauarũ, ex Plinio, & infra Pomponio. Item, Sectanorũ Arelate.) Scribo Sextanorum Arelate. Item, Blitera.) Strabo quoq; Blitera, sed Plinius, Stephanus & Antoninus, Beterra. Item, Sedantestatonis.) Distinguendũ, Sed ante stat omnis, hoc est, Martius Narbo. Plinius, Narbo inquit, Martius Decumanorum colonia. Quod autem sequitur, Atacinorum, ab Atace fluuio id nomẽ, quod & Pomponio & Porphyrioni dictũ est, ut quidam Atacinos Romæ hinc nominatos arbitrentur, ut alibi notabimus. Item, Oppidum deciacum.) Lego Deceatum, ex Polybio, Strabone, Plinio. Item, Antipolis, deinde forum Iulij, Octauanorũ colonia, tunc post Antiopolim & Olbiam.) Lego, Antipolis, deinde forum Iulij, Octauianorum colonia, tum Athe

nopolis & Olbia, ex Plinio ferè ad uerbum. De Antipoli uero, & Foro Iulij, & Olbia, Ptolemęus quoq; . De Aethenopoli et cęteris Plinius.

Item, Laurion et Citaris tenet, et Lacidon.) Scribo, Glanon & Citharistes & Halycido. De Glano, & promontorio Citharista Antoninus, Plinius. De Halycidibus Strabo. id autem uerbũ sallnas significat. Ad campũ, inquit, lapideum uocatũ ἐν μέσῳ ἅλατα, καὶ ἁλυκίδες συνίστανται, καὶ ἅλες, fortasseq; locum eum, aut simili natura præditum significat, quem Antoninus Salsulas appellat, 64. milibus pass. à Pyrenęis. Itẽ, Lapideum ut uocant, in quo Herculem contra Albiana,) Scribendum Albiona. Item, Mesua collis incinctus mari.) Nihil muto, sed Ptolemæus Segium montem, siue Setium uocasse hunc uidetur. Strabo Sigium, contra insulam Blasconem. Ptolemæus, Agatham enim obiectam facit, non Blasconem paulo remotiorem. Hic autẽ mons Pullerius appellatur hodie, ut ferè credi uideo. Item, Arausus iuxta Acatã.) Strabo Arauraris, siue Rauraris, iuxta Agathã, Ptolemæus autem, Araurius iuxta Agathopolin. Differt autẽ omnino Arauraris ab Arari, eadem prouincia, ut constat. Item, Ora Sordonum.) Plinius, Sardonum. Item, Vicus Eliberre.) Gręci ferè scribunt Iliberris, ut Ptolemæus. nam & Strabo Ilibirris, πόταμὸς οἰλιβίρρις, πόλιν ἔχων ὁμώνυμον. Nos Eliberri, & Illiberri, quidã Illiberis & Illiberi, sed prior scriptura melior. Fuit & in Betica oppidũ hoc nomine, quod nunc opulentissimũ est, & Granatã uocari, quẽadmodum & regionem ipsam, putant, cum aliis argumẽtis, tum illo maxime, quod cius urbis porta una in hodiernum quoq; diem Eliberris appellatur. id maxime compertum hoc anno est, cum ea ciuitas in potestatem Hispaniæ principum concessit, Mauritanis, qui dccc ferè annos occupauerant, obsidione longa in deditionem compulsis.

EX HISPANIA.

A Ceruaria proxima est rupes.) Distinguendum, à Ceruaria, hoc est, post Ceruariam, de qua paulo ante dictum fuerat in Narbonensi. Ceruaria, inquit, locus finis Galliæ. Item, Blandeluro.) Scribendum Blanda Illuro, siue Blanda Eluro. De hoc & 3 Plinij uolumine. Item, Rubrica tum in Barchinonis littore.) Scribo Rubricatum, ita enim uocatur amnis Plinio, Ptolemæoq;. unde Rubricata oppidum. Item, Tholobin.) Ptolemæus Tclobin. Item, Taraxo.) Scribe Taracco, unde nomen prouinciæ. Hanc, inquit

quit,urbem duo attingũt amnes,Tulcis exiguus desuper,&Hiberus ingens deorsum, Item, Suppronensis dicitur.)Scribe Sucronẽsis,à Sucrone fluuio,ex Strabone,Plinio,Ptolemæo, & infra statim Pomponio. Item,Duriam.)Notauimus in Plinio, Turia legi posse, ex Salustio, Phocaq;,& alijs grammaticis,eò relegamus nos centem hæc. Item, Extra aderas uelox Menobia.)Scribendum,Extra Abdera,Suel,Hexi, Menoba.Est autem sensus, Extra sinum Virgitanum haberi hæc oppida, ex Plinio, Strabone,Ptolemæo, Antonino. Fuit quãdo uerbum Extra castigandũ putauerim pro Hexi. Est autem Hexi,quod & Sex & Sexi dicitur, unde salsamenta Sexitana Plinio, Straboni, Athenæo, sed melius est, ut inter Menobam & Abderam collocemns, ex Ptolemæo. Plinius tamen duo Sexi facit, inter quæ sit Abdera. Item, Malach,Cisal,Dubal,Acipiro.)Scribendum,Malaca,Salduba,Lacippo,ijsdem ferè autoribus.

Item, Tartheia.) Scribendum Carteia.

Item,Tartessos,non Tartheſos, ex Strabone, Ptolemæo, Plinio.Nam Tarteros ipsæ Gades aliquando uocabantur, Plinius & Strabo.

Item, Vnde nos sumus Cingenterarũ Mellana.) Scribendum Mellaria. Verbum autem Cingenterarum arbitror corruptum, pro eo, uel simili, quod est, Cingente freto, uel attingens

tingens fretum.Plinius, Oppida,inquit,bello, Mellaria, fretum ex Atlantico mari Carteia. Strabo,Egredientibus,inquit, fretum post Calpem Mellaria est.

EX INSVLIS PONTI ET ASIAE MINORIS.

Lauce Borysthenis ostio.)Scribendũ Leuce, autores omnes. Item, Non longe Acolliſaria.)Scribendum, non longe accolitur Aria,nomen id habet à Marte,cui sacrata est,inquit.Hæc & Areos Nesos id est Martia insula uocatur Stephano.Plinius lib.6.Contra Pharnaceam,inquit, Chalceritis, quam Græci Ariam dixerunt,Martiq; sacram,& in ea uolucres pugnasse,quod quidẽ & Apollonius poeta secundo libro cecinit,ἀρηϊάδλα uocans eam insulam. Item,Cymas Mariandynorum finibus.) Scribendum non Cymas,sed Thynnias, ex Strabone, Ptolemæo, Plinio libri 5.fine.

Item, Antisa,Pyra,Cresos,Cyraua.) Scribo Antissa,Pyrrha, Eressos, ex Strabone, Ptolemæo,Plinio. De Cyraua, etsi constat mendosam esse dictionem, quemadmodum tamen restituẽda sit, nõ planè constat.Plinius in Lesbo nouem tradit urbes, quarum nulla huic nomini respondet. Illud mirari subit, quare Plinius

Libro quinto, hauſtam à mari Pyrrham in Lesbo ſcribat, & paulo tamen pòſt ſupereſſe dicat Pyrrham & Ereſſum, & Methymnam & Mitylenen. Proinde fieri poteſt, ut non Pyrrha, ſed aliud eius loco nomen legendum ſit, ubi reſtare dicitur. alioqui cum nouem tradat eius oppida fuiſſe, octo tantum uiderentur eſſe numerata. Poteſt & illud dici, numerum eum non 9. ſed 8 ſcribi oportere. Ideo autem reſtare Pyrrham, quamuis eam mare ſorbuerit, quia, ut Strabo inquit, & portus et ſuburbanum eius colebatur, ὅτι δὲ πύρρα κατέσφαπται, τὸ δὲ προάστειον οἰκεῖται, καὶ λιμένα ἔχει. His adiicio, quę Plinius ſecũdo libro dicit. Pyrrham, inquit, & Antiſſam circa Mæotin Pontus abſtulit, ut forte non circa Męotin, ſed circa Aeolin ſcribatur. Sed et in Leſbo, & in aduerſa ei, Aeolides, tum Pyrrha, tum Antiſſa memorantur fuiſſe. Nam et una Cycladum Antiſſa dicebatur, Philon autor.

EX INSVLIS PHOENICES, ET APRICAE.

PAralos. Lego Arados, de qua & ſuperius dictum eſt. Item, Tarrichiæ & Egatheæ.) Scribendum, Tarichiæ & Aegathes. Silius de Annibale,

Auet

Auet Aegathis abolere parentum
Dedecus, et Siculo ſubmergere fœdera põto.

Et alibi,

Fuſaq́ per æquora claſſe,
Aegathea cernam,

ut ſint Aegathes, Aegathium. Mentionem habent & alij. Inuenio, qui hodie uocari dicant à nautis Gotha, quarum altera circuitu ſit ſtadiorum 24. ubi Carthaginenſes, duce Himilcone, primo bello Punico, à Q. Lutatio Catulo ſuperati ſunt, easq́ à Virgilio intelligi malunt, quàm Philenorum aras, ut aræ propter fœdus cum Pœnis ictum dicantur. Saxa uero, quoniã ſcopuli uerius quàm inſulæ, ut ait libro 5 Plinius.

EX INSVLIS EVROPAE, ITEM CYCLADIBVS, & Sporadibus

uſque in finem ſecundi libri.

POlyagos.) Scribe Polyægos, ex Plinio, cæteriſq́, à caprarum copia uidelicet. Itẽ, Pagaſæus ſinus Schyathon proſpicit, Sciniſſon amplectitur.) Inuenio quidem Schinuſſam inſulam in Phocide, ut Stephanus, à lentiſco nominatam. Meminit & Plinius

poſt Naxum inſulam, inter Sporadas. Quia tamen Strabo, idemq; Plinius, ante ſinum Pagaſicum & alias pleraſq; haberi tradunt, & Cicynetum præcipue, atque Sciathum, fieri poteſt, ut Pomponius quoque hoc loco eam ſcripſerit, cum Artemidorus, quem maxime ſecutus uidetur, ita dicat, In Pagaſæo ſinu Cicynetos inſula, hoc eſt, Κικύνητος. Item, Styra, Erethria, Pyranceſſos.) Scribendum puto, Heſtiæa, Erethria, Pyrrha, Neſos. De primis duabus poeta eminentiſſimus πολυσταφυλόν τε Ἱστιαίαν, ab Hoſtiæa, quæ ad Olympum eſt, deducto nomine. Idem poeta χαλκιδά τ' ἐρετριάν τε. Hæc autem Eretria, cuius mentio apud omnes eſt, etiam Melancis appellabatur, à Melaneo Euryti patre, ſicut ab Eretrio Titane, Phaethontis filio Eretria. De Neſo & Pyrrha Plinius, cæterique, in Eubœa. Fuit in aduerſo tamen Eubœę locus Aſtyra, ut ait Charax, iuxta Potnias, niſi quis in Eubœã quoque id nomen translatum, ut alia pleraq;, cenſeat, atq; ita malit Aſtyra, quàm Heſtiæa ſcribere. Item, Tegea, Niſſa, contra Acritam.) Scribendum Theganuſa contra Acritam, ex Plinio, Ptolemæo. Eſt autem Acritas, Peloponneſi promontorium. Plinius tamen eam paulo ultra promontorium illud collocat, et utiq; in Laconico. Item, Ionio proſtirria.) Legendum fortaſſe, In Ionio Prote, Hyria. De Prote in

in Ionio ſinu ante Peloponneſum, & Ptolemæus & Plinius. De Hyria cogitandnm relinquimus, illud obiter teſtantes, uagum id multis urbibus eſſe uocabulum, Zacynthon quoq; inſulam hoc ipſo tractu quandoque Hyriam fuiſſe nominatam. Item, Nelos.) Scribendum Melos. Et infra, Iporis.) Scribendum Hippuris, ex Plinio, cæteriſq;. Item, Pinaria.) Plinius Cinara, nondũ muro, quoniam & Pinara Lyciæ urbs fuit. Item, Cicinos, & infra, Mycon.) Scribendum Sicynus, ex Strabone, Plinio, Stephano, uetuſtis codicibus, item non Mycon, ſed Myconos, ijſdem autoribus. Item, In Creta Clopixos & Camoracuſa.) Scribe, Holopyxos & Manæthuſa, ex Plinio, quanquam ſcriptum eſt Manathuſa. Vereor ne Marathuſa legendum ſit, à feniculis, nam et inſulę hoc nomine habentur aliquot. Quid ſi Amaracuſa, quaſi ab Amaraco. Item, Numachos, Zephyre, Griſe, Caudos.) Plinius, Maulocos, Zephyre, Chryſe, Gaudos. De Gaudo etiam Callimachus atque Strabo. Itẽ, Aſporos, Dicedalos, Abſyrtis.) Plinius, Abſoros, Celaduſe, Abſyrtis. Itẽ paulo poſt, nõ Ticana, ſed Trucones, nec Phleciridesſed Electrides, nec Lingariũ, ſed Traguriũ. De quibus multa libro eius 3 perſequuti ſumus. Item, In Siculo freto eſt Aeæe, quam Calypſo habitaſſe dicitur.) Plinius, Altera, inquit

quit, Calypſus, quam Ogygiam appellaſſe Homerus exiſtimatur, in quam uidelicet, ut ait Stephanus, Vlyſſes naufragus euaſit. Item, Caulos, & paulo poſt Halaza.) Plinius & alij, Gaulos & Galata. Item, In minoribus Samo & Mago, in maioribus Parma & Polentia.) Ptolemæus, & ferè Plinius, non Samo, ſed Iamno, ſiue Iamna. item non Parma, ſed Palma. Et paulo poſt, Suppronenſi.) Legendum Sucronenſi, ut prædiximus.

EX LIBRO TERTIO
De *exterioribus* Hiſpaniæ.

PArua oppida Olitingi, Onolapa.) De primo nihil comperi, alterũ Oſſonoba ſcribendum, non Onolapa, ſiue, ut Ptolemæus, Onoba cognomento Liſturia, quam Plinius initio ferè libri tertij Oſſonobam Aſturiæ uocauit. Item, Myrtilibalio Oſſonoba.) Scribendum Myrtilis, Balſa, Oſſonoba, ex Plinio, Ptolemæo, Antonino, cæteris. Item, Latobriga.) Scribendum, Lacobriga, uſitatum id Hiſpanis urbibus uocabulum. Item, Turauli ueteres.) Scribẽdum, Turduli ueteres, ſequitur enim, Turdulorumq; oppida. Item, Groni. Plinius quoq; Groni, ſiue Gronij, ut diximus, itemq; Silius quibuſdam exemplaribus, ſed frequentius

quentius tamen Grauij, à Graijs dicti,

Quiq; ſuper Grauios lucẽtes uoluit harenas,
Infernæ populis referens obliuia Lethes,

Item, Et quos nunc Grauios uiolato nomine Graium,

Oenææ miſere domus, Aetolaq; Tyde,

Sed et Ptolemęus Gruios, quaſi Grauios appellat. Item, Fluũtq; per eos Auocelãdus, Nebis.) Ptolemæo amnes ijs locis ſunt, Auus et Nibis, ſiue ut Strabo, Nebis, etiamſi eſt inuerſa dictio apud eum Bænis, pro Nębis. Nihil uero mirũ ſit, Auonẽ Pomponio uocari, quẽ Ptolemæus Auum nominat. Nam & Nœlonem Plinius appellat in Artabris fluentẽ, à quo Nœla ciuitas, alia quàm Nœga, inter Aſtures, ut dicemus, Ptolemæus nõ Nœlonẽ, ſed Nœlum. in Cantabris tamen, & Aſturia, nõ Artabris, quo Nœlæ populi dicantur Plinio. Lacienſes, inquit, & Peſici, & Nœlæ, quanquam ſcriptum eſt Zœlę, tertio uolumine. ab fluuio Auone, Auarũ gẽs. De Celando nihil comperi. Item, Peralia, Ducamaris exit in Libyca.) Scribendum, Per alia duo Mearus exit in Libunca. Ptolemæus quoque Mearũ, & Nauium iuxta urbẽ Libuncam ſtatuit. Item, In Aſturum littore Nœta eſt oppidum.) Plinius & Strabo non Nœta, ſed Nœga, id eſt Νοῖγα. In Ptolemæo quoq; fluuius Nœgauiceſia uocatur, in Cantabrorũ littore,

ceu

ceu dato urbi nomine uel accepto. Item, Pereundi et Salenos.)Fortaſſe, Per eundem & Salenos,hoc eſt, per eundẽ tractum Cantabrorũ Vardulorumque ac Salenos, amnem Saurium deſcendere.Saleni ab amne Salia uocantur, de quo paulo antè Põponius. Ab eodẽ fluuio Saleniana locus,Antonino dicitur, ab aquis Origenis decẽ octo M.p.remota. De Origenis ſtatim diſſeram.Ptolemæus quoq; Selinos populos agnoſcit, quorum urbs Nardinium, de iſs ipſis,ut arbitror,intelligens. Item, Per Aurinos &Orgenomes quoſdam Naſa deſcendit.) Scribi poteſt, per Autrigones & Origeuiones quoſdam Neſua deſcendit. De Origeuionibus, ſiue ut Plinius,Origenis,ut mox dixi, Antoninus,qui Originas aquas nominat. Ptolemæus quoq; Origeuos dicẽs eos,& Origauiolcam urbem eorum. Quod autem in Plinio dictum nobis eſt, Aurigeuos in Pomponio uideri eſſe Origenos,melius eſt ut Autrigones,quẽ admodum hoc loco diximus,legatur. Etenim Ptolemæus inter Autrigones et Origauiolcam oppidum, flumen Neſuam ait delabi, quanquam Nerua in ipſo frequentius, quàm Neſua ſcriptum eſt. Sed quæ hic ſequuntur,de amne Deua, dubium non relinquunt, hũc ipſum Pomponio intelligi, qui Nerua ſiue Neſua dicatur. Autrigonas & Plinius lib.3 commemorat

rat.In Autrigonum,inquit, nouem ciuitatibus Tritium & Veroueſca memorantur. De Tritio mox agetur. Item,Ex Deuales Triton Obelunte cingit.) Legendũ uidetur, Et Deua duplex Tritium Tobolicum attingit. Ptolemæus quoque Deuam,ſiue Diuam amnem collocat iuxta Tritium, cognomine Tobilicũ, ſiue Toboricum, in Vardulis Cantabriæ. Habetur & eodem nomine alterum Tritium,nec procul ad modum,inter Beronas,cognomine Metallum, Antoninus. Et Plinius, Autrigonum, inquit, Tritium & Veroueſca. Item, Et Detũ Aturia ſonans Sauſo & Magrada.) Cum non longe à Tritio Toborico ſit oppidum Iturriſſa, æſtimandum erit,nunquid uerbum Aturiaſonãs,quod ſine dubio deprauatum eſt, ad Iturriſſam detrahere cõueniat,ad hunc modum. Deinde Iturriſſam & Eaſonem Magrada, ut uerbum Attingit ſubaudias. Fluuius quidem aliquis nomine Magrada nondum mihi lectus eſt, ſed cur mutem,non habeo. Eaſonem uero et promontorium & oppidum,nõ procul Iturriſſa, Ptolemæus collocat in littore Oceani, Aolarſonem à Plinio fortaſſe rectius uocatum, ad Pyrenæos,finem Hiſpaniæ celebrem. Scio & Aturiam fluminis eſſe uocabulum Ptolemæo,ſed in Gallia Pyrenæis proximi, ubi ſunt Tarbelli Aquitanię populi,à quo ciuitas Aturienſiũ uocatur.

EX

EX GALLIA COMATA, HOC EST, AQVITANIS, CELTIS, BELGIS.

IN Aucis Eliumberrum. Scio in Auscia Elusates, et Elusaticum eorum oppidum fuisse, quod & lib. Plinij quarto diximus, ex Cæsare, Ammiano, Antoninoq; , ut scribendũ sit, in Auscis. Loco autẽ uerbi Eliumberrum, ut nõ ponendũ, ita certe cõcipiendum animo Elusaticũ, quod illi fortasse nominabãt Elusaberrim, quæ si Elusatum urbem. nam Berris hoc significat barbaris Hispanię Galliçq; cõfinibus, unde Iliberris in Bætica, et in Narbonensi altera. Et Laberris in Asturia, quemadmodum & Obriga, unde Lacobriga, Marobriga, Deobriga, mille talia, Burgũ Germani, Dunũ Thraces. Item, Portu, quem Gesoriacum uocant.) Plinius & Ptolemæus Gesoriacum.

EX GERMANIA ET SARMATIA.

IN Rhenũ Mœuis & Lupia.) Tacitus in situ Germaniæ nõ Mœuin, sed Mœnin uocat. Inter Hercyniã, inquit, syluã, Rhenũq; & Mœnin amnes, habitant Helueti. Plinius quoq; libro nono per n scribit eum, nõ per u, quanquã Mœnus ab ipso, non Mœnis uidetur appellatus. In Mœno, inquit, Germaniæ amne silurus grassatur. nisi quis non in Mœno, sed in Mœni, aut Mœui apud eum legat, de quo plura eo loco. Item in Oceanũ Amisius urbis et Albis.) Scribendũ nõ Vrbis, sed Visurgis, Item, Imbri & Teutoni.) Scribendũ Cimbri, ex Tacito, cæteris q;. Horũ Cimbrica Chersonesus, quæ modo appellatur Dacia. Teutoni uero sunt, quos alij Teutones, Ptolemæus Teutonarios in eo tractu nominat. Plinius lib. 4. Cimbri, inquit, & Teutoni. Item, Vltimi Germaniæ Hermones.) Plinius & Tacitus, Hermiones, Ptolemæus Ermeones, ad amnem Vistulam, qui Germaniæ finis est, & Sarmatiæ principium, ut mox patebit. Item, Insula amne discreta.) Scribendũ nõ Insula, sed Visula, seu quod idem est, Vistula.

EX SCYTHIA.

SCythici populi omnes, Belgæ appellati.) Scribendum Sagę, non Belgę. Herodotus, & Plinius libro sexto, Persę, inquit, Sagas uocant omnes Scythas. Etiamsi Sacas Græci malunt scribere, quàm Sagas. Pomponius quoque infra, Scythę, inquit, sunt Androphagæ, & Sagę distincti regione. Itẽ, Vbi sol nõ quotidie ut nobis, sed primũ uerno çquinoctio exortus, autumnali demũ occidit, et ideo sex mẽsibus dies, & totidẽ alijs nox.) Plinius cõtra sentit li. 4. Semestri luce, inquit, & una die solis auersi non

non ut imperiti dixere, ab æquinoctio uerno in autumnum semel in anno, solstitio oriuntur ijs soles, brumaq; semel occidũt. Itẽ, Albani et Molchi.) Scribendũ non Molchi, sed Moschi. Item, Amerdi & Pestici.) Scribendũ Amardi & Pæsici seu Pæsicæ, ut Ptolemæus, et infra Pomponius. Sunt qui Amordos eos scribant, sed Strabo & Stephanus Amardos, ea gens est Hircana, unde Ptolemęo quoq; Amardus amnis in Caspiũ delatus. Itẽ, Cãbyses ex radicibus Corsici montis) Legendũ arbitror Doraxici, nõ Corsici. Sũt autẽ montes Coraxici, quos ut ait Plinius li. 6. quidã Heniocos dixere. Ptolemęus tamẽ uocat montẽ Caspium, unde Cambyses oritur. Nihil mirum quod eos montes, qui Tauri partes aut lacinię sunt, alij aliter, ut in Plinio quoq; diximus, appellauere. Subit nũc locus in Plinij sexto deprauatus, ca. 9. ubi de Araxe ait, Auctusq; amne Musi & ipse, ut plures existimauere, à Cyro defertur in Caspium mare. Scribendũ enim uidetur, non Musi, sed Cambusi, hoc est, Cambyse. Nam & Borusthenẽ pro Borysthene ueteres dicebant, & alia ęquè huiusmodi per u libentius, quàm per y. Põponius, In idẽ littus, inquit, elãbitur Cyrus & Cambyses, ex radicibus Coraxici montis uicini editi, & in diuersa abeunt, perq; Hiberas et Hyrcanos, diu et multũ diffantibus alueis defluunt. Post nõ longe à mari eodem

eodem lacu accepti, in Hyrcanum sinum uno ore perueniunt, etiam si Ptolemæus hostia eorum seiungit. Item, Laxartes & Oxos.) Scribendum Iaxartes per i, nõ per l, ex Plinio, Strabone, Ptolemæo, Qu. Curtio, Marcellinoq;. Et paulo post, Surdianorum regionibus.) Scribe Sogdianorum. Item, Iuxta Dacas primum inflectitur.) Scribe Dahas, nõ Dacas. Item, Inter Amardos & Pesicasos aperitur.) Legendum, Inter Amardos & Præsicas os aperit, ijsdem autoribus. Item, Indos quosdam à rege Boiorũ dono sibi datos.) Plinius, A rege Sueuorum, non Boiorum. In quibusdam tamen Pomponianis codicibus, nec Boiorũ nec Sueuorum, sed ineptissime Lydorum. Pliniana lectio similior uero est, quod Sueui longe lateq; imperitabant, maioremq;, ut ait Tacitus, Germaniæ partem obtinebant. Erant & Boij Heluetijs attigui, unde Boemi, siue ut idem Tacitus appellat, Boiemi.

EX INSVLIS OCEANI.

SEptem minime inter plures etiã messes.) Legendum, Septem minimũ, interim plures etiam messes. Item, Angustis inter se ductæ spacijs.) Scribendum, diductæ. Plinius, Modicis, inquit, inter se diductæ spacijs, ubi de Orcadum Ebudumq; numero plura quædam

notauimus, uti hoc loco non Emodes, ſed Ebudes fortaſſe legi poſsit, niſi quod contra Germaniã eas conſtituit. Ebudes uerò contra Galliam potius habentur, ultra Hiberniam ac Britanniam, ſi Ptolemęo credimus. In Plinio quoque ſeptem ſcribuntur Nemodes, ſiue, ut nunc legitur, Acmodæ. Item, Cenæas, qui ouis auium paluſtrium & auenis tantum alantur.) Plinius non Cenæas, ſed Oonas. Feruntur, inquit, & Oonæ inſulæ, in quibus ouis auium & auenis incolæ uiuant. Idem erratum & in Solino apud quem Oceanos ſcriptum eſt. Dicuntur autem Oonæ, id eſt, ὠᾶι Græcis, ἀπὸ τοῦ ὠοῦ, hoc eſt, ab ouis. Item, Tile Belgarum littori.) Scribendum Thule, ita enim Græci appellant, & apud nos Claudianus, ut ſicubi aliter ſcriptum eſt, non ratione aut doctorum uſu id, ſed uel incuria ſcribentium, uel imperitia Grammoticorum obtinuiſſe uideatur. Diximus & alijs locis, quę per ου diphthongũ Graĩ enunciant, ſeruari hoc & à nobis. Quæ uerò illi per y, hæc per u, parte plurima ueteribus efferri conſueuiſſe. Item, Talge in Caſpio mari.) Ptolemæus Talca.

EX INDIA.

GAnges in Hæmo Mediæ monte conceptus.) Scribendum uel in Hæmodo Indiæ mõte, uel ut Ptolemęus, in Imao Indiæ

diæ monte conceptus. Etenim Imaus & Hæmodus, montes ibi ſunt omnibus. Item, Indus ex monte Caroparnaſo.) Scribendum Indus ex monte Paropamiſo, ex Strabone, Ptolemęo, cæteris. Et infra paulo, Copem Agaſinom Hydaſpen.) Scribendũ non Copem, ſed Cophen, aut Cophenen, ſed & Aceſinem quoque, non Agaſinom, ijſdem autoribus. Item de Taprobane, Pars orbis alterius Hyprachus dicitur.) Scribe Hipparcho, id eſt, ab Hippracho. Item,

Sethis per Carmanios, ſupra Sandis & Coros effluunt.) Plinius oppidum Carmaniæ Zethin, & (ut uetuſti codices habent) Cethin uocat. Ptolemæus flumina hæc, Andanin & Coriũ appellat, ut ad hunc modũ ſcribi poſsit: Cethis per Carmanos, ſupra Andanis & Corios effluunt. Item de Arabia, Carmanijs contrariam partem magnæ.) Scribendum, Carmanis contrariam partem Macæ: Plinius, Ptolemæus, cæteri. Sunt & Macæ in Libya. Item, Alterum ſignum undiq; Arabes incingunt.) Scribe Sinũ, non ſignum. Item de Arabico ſinu, Cara Arabia Gandamus.) Stephanus Carræ Carrarum: Ad mare, inquit, rubrum ſunt Carræ, cognomines ijs, quæ ſunt in Meſopotamia, Craſsi nobiles interitu. De Arabia emporio Ptolemæus. Tertium loci nomen haud comperi. Item, Hieropoliticium.) Scribo Heroopoliticum. Ita enim uocatur ſinus ab urbe, quam Heroum op

pidum Plinius, Græci Heroopolin uocant omnes. Item, Collaca Philopteris & Phiomalis.) Scribendum Colaca, ut sit Colax Colacis promontorij eius nomẽ. Item Philoteris, et Ptolemais, ex Plinio, Ptolemæo, Stephano, ut in Plinio monstrauimus. Item, Diorige.) Scribendum est Dioryge. Vox ea & Græca est, & famiiaris Straboni, fossas & alueos manufactos significãs. Item, Cornutæ Tragapomenes equinis auribus. Scribendum aut hic Tragopanades, ex Plinij libro x. ubi hanc ipsam describit auem, aut lectio Pliniana corrigenda, Tragopomenes. Verbũ autem, Equinis auribus, iungendum cum sequenti, hoc modo, Et equinis auribus Pegasi. Plinius, Pegasi equino, inquit, capite uolucres. Item, Cum Iachanum regem Alexandriæ.) Scribo Lathurum siue Lathyrũ, ex Plinio, Strabone, cæteris, qui de hoc ipso Eudoxo & rege tradunt hæc. Item, Vt Græci uocant Theon.) Addi potest, Ochema, ut legas, Theon Ochema, hoc est deorũ uehiculum, ex Plinio, Strabone, cæteris, id est, θεῶν ὄχημα. Item, Dorcades domus, ut aiunt, aliquando Gorgonum.) Plinius libro VI. Gorgones, inquit, insulæ narrantur, Gorgonum quõdam domus.

Itẽ, Synaptodes inflexi lentis crũribus.) Scribendum Himantopodes, ex Plinio, Solino, cæteris, qui eos à loro uocant Loripedes, id enim ἱμὰς significat. ob id adiecit Põponius, Lẽtis cruribus,

ribus, quasi loreis diceret, nam & genus auium ex eodem argumento ita nominatur Plinio.

Item, Lixio flumini Iuno proxima. Scribendum, Lyxo flumini Iunxo proxima, id est, Λύγξῳ, ut libro quinto docui.

CASTIGATIONVM HERMOLAI
Barbari in Pomponium Melam
FINIS.

C. IVLII SOLINI

VITA PER IOANNEM Camertem.

Va ætate Iulius Solinus floruerit, nil certi à peritioribus proditum est. Id accidisse crediderim, quòd eorum monumenta, qui post eum scripserũt, Barbaris cuncta uastantibus, ferè perierint uniuersa. Miror Chronicorum supplementi obscurum scriptorem aliàs, tradidisse hunc Solinum Augusti Cæsaris floruisse temporibus, cui & πολυίστορα dedicasse commemorat. Constat enim Solinum Vespasiani principis in hoc opere meminisse. Ex annorum autẽ inter utrunque Cæsarem computatione euidens est, non potuisse Solinum opus suum Augusto dicasse, & Vespasiani Cæsaris res gestas retulisse. Meminit præterea Solinus Suetonij Paulini, quem Plinius se uidisse testatur. Huc accedit, quòd ex Pliniano fonte Solinus hauserit fermè omnia, cum tamen scribens hæc, infantiæ suæ, in Operis exordio, ueniam sibi dari postulet ab amico. Sed cum nusquam Plinij, per quem profecit, habuerit mentionem, suspicor uiuente adhuc Plinio opusculũ hoc suum scripsisse Solinum. Hinc factum forsitan, ut ui

uentis

uentis non meminerit autoris. Consimili ratione potuit euenire, ne unquam Plinius Dioscoridis, nobilis eiusdem cum eo temporis scriptoris, nomen recensuerit, cum constet tamen, innumera ex eo in opus suum Plinium transtulisse. Eadem culpa poterit Dioscoridi imputari (nam uter ab utro surripuerit, apud Ammonem inueniri posset) si is oppressa Plinij mentione, tanta ex eo fuerit suffuratus. Qui de Xenophontis Platonisq; uita & moribus, pluraq; de ijsdem alia exquisitissimè scripsere, tradunt nec Platonem Xenophontis, nec contra Xenophontem Platonis, cum esset uterque Socratis discipulus, in tot utriusque uoluminibus inseruisse nomen.

Hi sunt inuidiæ nimirum, credite, mores,
Vt sua quàm rarus tẽpora lector amet.
Pascitur in uiuis liuor, post fata quiescit.

Vera Nasonis sententia. Quid de Macrobio, qui integras sæpe paginas ex Gellio, de Placido, qui ex Seruio, Acrone, qui ex Porphyrione. Quid de sexcentis alijs, qui longas commentationes, suppressis, unde sumpserint, autoribus, ad uerbum sibi omnia tribuerunt? Nemo ambigit Aulum quoq; Gellium, Latinæ linguæ delicias, Liuiana lectione plurimum profecisse, cum tamen T. Liuium Latinorum historicorum longe principem, suarum Noctium noluerit esse participem. Nec assentior quorundam

opinioni, qui ea ſpe Solinum nullam habuiſſe Plinij mentionem exiſtimant, ut Plinij exemplaria deperirent penitus, ſicq; eius Collectanea extarent ſola, nec procedente tempore, ab ullo poſſent ſua furta dignoſci. qua mente Florus & Iuſtinus laboraſſe creduntur. Eſſet utinam tot bonorum autorum amiſſionis hæc ſola cauſſa. Extarent hodie Catonis, ut Græcos interim miſſos faciam, Varronis, Nigidij, Salluſtij, Hygini, Celſi, Ennij, Furij, Varij, Actij, Næuij, Pacuuij, nobilium autorum monumẽta, quæ magna ſtudioſorum iactura perierunt. Vtcunq; factum ſit, teſtatur Solinus ingenuè, quicquid in Polyhiſtore complexus eſt, de Scriptoribus receptiſſimis emanaſſe, ſuumque nil proprium eſſe dicit, cum nihil (inquit) omiſerit antiquitatis diligentia, quod intactum ad hoc uſq; æui permaneret. Rurſus conſtantiam ueritatis penes eos eſſe teſtatur, quos in opere fuerit ipſe ſecutus. Nec dedecori Solino abſcribendum, quod paſſim fuerit Plinium æmulatus, ſicut nec Maroni dandum crimini, quod toties ueterum poetarum, Homeri præſertim, uerſus in ſuum opus tranſtulerit. Nõ enim parua uirtus eſt, autorem optimum optimè æmulari.

Fuiſſe Solinum Romanum, tum ex ſcribendi ſtylo cõiicitur, tum quod frequenter, cũ de Romanis mentio incidit, eos is locis multis Noſtros ſoleat appellare. Solini autoritate nedum recentio-

recentiores ſcriptores, Sypontinus Perottus, Domitius Calderinus, Angelus Politianus, Hermolaus Barbarus, Ianus Parrhaſius, iſque alij plures ſimiles, quos non iniuria inter ueteres quis annumerarit, ſed Seruius 2. Georg. & Priſcianus in VI. inſignes Grammatici nominatim etiã uſi ſunt. Dionyſij quoq; interpres, ſiue is Priſcianus fuerit, ſiue Rhemnius, integras Solini clauſulas ſuis carminibus frequenter inſeruit. Solini, ni fallor, ſunt omnia quę de annorum diuiſione, & diebus intercalaribus à Macrobio ſunt relata. Doctores præterea eccleſiaſtici, D. Hieronymus, Ambroſius, Auguſtinus, item doctiores alij, iiſdem ferè uerbis Solini ſæpe ſunt ſententias mutuati. Sunt, qui perinde Plinianam ſimiam Solinum nuncupent, quemadmodum Titianum oratorum, Arulenum Stoicorum, Iulius Capitolinus, Plinius Cæcilius, Sidonius Apollinaris ſimias nominatos fuiſſe tradunt. Sed hi nõ aduertunt, eos per contumeliam ſimias appellari ſolitos, qui uel ab alijs prius tradita, eodẽ quoq; ordine referunt, uel non eos autores, ſed eorum umbram potius æmulantur. Verum Solinus ſic Plinianam phraſim æmulatus eſt, ut uenia dixerim aliorum, uix ſit repertus alter, qui Plinianæ maieſtati propius acceſſerit. Inſcripſit librũ hunc, ut in uetuſtis quibuſdam exemplaribus

inuenitur, Autio amico, cui & opus tradidit castigandũ. Sunt, qui alia sui ingenij monumenta reliquisse tradant, quæ uel temporis iniuria perierunt, uel abstruso loco quopiam cum blattis forsitan delitescunt.

FINIS.

C. IVLII

CASTIGATIONVM HERMOLAI
Barbari in Pomponium Melam
FINIS.

C. IVLII SOLINI POLYHISTOR, SIVE RERVM ORBIS memorabiliũ Collectanea.

SOLINVS AVTIO SVO S.

QVoniam quidam impatientius potius, quàm studiosius, opusculũ quod moliebar, interciperе properarunt, idq; etiam tum impolitum, prius in medium dederunt, quàm inchoatæ rei summa manus imponeretur, & nunc exemplarib. corruptis, quæ damnata sunt, quasi probata circunferunt, præteritis, quæ ad incrementũ cognitionis accesserunt cura longiore, ne fortè rudis & imperfecta materia, uelut spectatus à me liber, in manus tuas deferretur, opusculum sententia mea digestum, ut nosceres, misi. Primo, quòd referendus ad industriam tuam fuit tenor dispositionis, deinde, ut scabræ adhuc informitatis proditio, editione uera extingueretur. Erit igitur operi isti titulus, POLYHISTOR. *Nam quem in exordio designaueram, scilicet, Collectanea rerum memorabilium, cum ijs, quæ improbauimus, placuit obliterari. Collata igitur hac epistola, cum ea quæ auspicium scriptionis facit, intelligis eodem te loco habitum, quo eum, cui laboris nostri summam dedicauimus.*

SCHO-

SCHOLIA.

VT de ipso autore aliquid in medium proferamus, locus plane uidetur exigere, in ipso adeo operis ipsius limine. Itaq; quo tempore Solinus uixerit, incertum est. Quidam autumant eum ante Plinium uixisse, Pliniumque sua, præsertim de animalibus, ex Solino sumpsisse, quod tamen Hermolaus Barbarus negat, eundē cū Martiano Capella ingratitudinis in Plinium accusans, quod eidem nón referant accepta, quæ ab ipso uterque didicerit. Certum est autem, uixisse Plinium temporibus Vespasiani, cui opus suum Naturalis Historiæ dicauit. Sequitur ergo ex Hermolai sententia, Solinum post Vespasianum & Plinium uixisse. Verba Hermolai Barbari require lib. 5. cap. 7. Plinij. Sed nō alienum quoque fuerit, Ioachimi Vadiani uiri doctissimi de Solino sententiam hoc loco subiungere. Is igitur in Commentarijs suis in Pomp. Melam, in dictione Taurus: Nemo, inquit, de Tauro copiosius, elegantiusq; Plinio, quem legito, & simiam eius Solinum, in Ciliciæ descriptione. Nā & hic autor lectu dignissimus est, non tam quod rerum illustrium breue traxit e Plinio compendium, quam quod emunctæ phrasis, & appositæ in hoc scribendi genere dictionis autor est. Nam res pleræque omnes quas tractat, Plinij laboribus debentur. Hæc ille. Quoniam.) Immaturam libelli editionem excusat, quo a sui perperam studiosis quibusdam, se ignorante, nec dum editionem cogitante, extrema scilicet manu nondum illi addita, interceptus in publicum prodierit, unde & retractandum sibi illum & emendatiorem fuisse edendum ait, ne rude & indigestum adhuc opus pro spectato sese & absoluto passim ueditaret. Impatientius quam studiosius.) Formula loquendi Curtio familiaris. Informitatis.) Vetusta aliquot exemplaria habent, Informationis, sed melior uidetur hæc lectio. Polyhistor.) quasi dicas, multarum rerum memorabilium commentarius. Quæ improbauimus.) Alibi legitur, Quæ probauimus, quod magis placet.

C. IV-

C. IVLII SOLINI IN POLYHISTORA Præfatio, ad Autium suum.

CVm & aurium clementia, & optimarum artium studijs præstare te cæteris sentiā, idq; oppidò expertus, de beneuolentia tua nihil temere perceperim, putaui examen operis sculi huius tibi potissimum dare, cuius uel industria promptius suffragium, uel benignitas ueniam spondebat facilioré. Liber est ad cōpendium præparatus, quantumq; ratio passa est, ita moderate repressus, ut nec prodiga sit in eo copia, nec damnosa cōcinnitas. Cui si animum propius intenderis, uelut fermentum cognitionis magis ei inesse, quàm bracteas eloquentiæ deprehendes. Exquisitis enim aliquot uoluminibus, studuisse me compendio fateor, ut & à notioribus pedem referrem, & remotis longius immorarer. Locorum commemoratio plurimum tenet, in quam partē fermè inclinatior est uniuersa materies. Quorum commeminisse ita usum est, ut inclytos terrarū situs, & insignes tractus maris, seruata orbis distinctione, suo quæq; ordine redderemus. Inseruimus etiam pleraq; differenter congruentia, ut si nihil aliud, saltem uarietas ipsa legentium fastidio mederetur. Inter hæc, hominum, & aliorum animalium naturas expressimus. Addita sunt pauca de arboribus & lapidibus

pidibus exoticis, de extimarum gentium formis, de ritu dissono abditarum nationum: nonnulla etiam memoratu digna, quæ prætermittere incuriosum ui debatur, quorumq; authoritas (quod in primis industriæ tuæ insinuatum uelim) de scriptoribus manat receptißimis. Quid enim propriũ nostrum esse poterit, cũ nihil omiserit antiquitatis diligentia, quod intactum ad hoc usq; æui perseueret? Quapropter quæso te, ne de præsenti tempore editionis huius fidem libres, quandoquidem uestigia monetæ ueteris persecuti, opiniones uniuersas eligere maluimus potius, quàm innouare. Itaq; si qua ex istis secus, quàm opto, in animũ tuum uenerint, des, uelim, infantiæ meæ ueniam. Nam cõstantia ueritatis penes eos est, quos secuti sumus. Sicut ergo ij, qui corporum formas æmulantur, postpositis quæ reliqua sunt, ante omnia effigiant modum capitis, nec in alia membra prius lineas destinant, quàm ab ipsa (ut ita dixerim) figurarum arce auspicium faciãt inchoandi: ita nos quoq; à capite orbis, id est, ab urbe Roma principium capessemus, quamuis nihil super ea doctißimi autores reliquerint, quod in nouum præconiũ possit suscitari, ac super uacaneũ penè sit, relegere tramitem decursum tot annalibus. Ne tamen prorsus dißimulata sit, originem eius, quanta ualemus, prosequemur fide.

SCHOLIA.

SCHOLIA.

Hic admonendũ uidetur, exemplaria multũ uariare in Præfationis huius inscriptione, alijs quidẽ Autij nomẽ, cui librũ nũcupauit præferẽtib. alijs plane omittentibus, solo Præfationis titulo appositio. Rursum in alijs pro Autio, Aduentum & Auentinum legimus. Quæ ideo hic cõmemoranda duximus, ut quanta in reliquis, quod ad diligentem ueterum exemplariũ collationem attinet, industria usi simus, Lectori constaret. Alioqui de inscriptione, cũ nihil uel de ipso etiam autore certi extet, nimis curiosum esse, ridiculum fuerit. Cæterum in præfatione hac institutum suum ac totius operis argumentum exponit. Cum & aurium.) Beneuolentiam captat. Liber est.) Attentio, cum docilitate.

Bracteas.) Metaphora ab auri bracteis. Vnde bracteatum opus, & bractearij, & ars bractearia dicitur. sic autem uocat uerborum ornatum, & fucum orationis. Fermẽtum cog.) materiam, seu mixturam, qua rerum cognitio augeatur. translatio a Senior paulo. Si ineſſe.) Alias, eum esse. Exquisitis.) id est, selectis. Sic Plin. Exquisitis autoribus cẽtum, inclusimus triginta sex uoluminibus. Varietas.) Hæc enim rerum omnium condimentum etiam prouerbio dicitur. Exoticis.) peregrinis. Sic Plautus exotica unguenta dixit. De scriptoribus.) Alia scriptoribus. Antiquitatis diligen. Idem Plin. Li. 23. C. 6. Non est satis mirari curã diligentiãq; priscorum, qui omnia scrutari, nihil intẽtatum reliquere. Et li. 25. c. 1. Nihil ergo intentatum inexpertumque illis fuit, nihil deinde occultatum, quod non prodesse posteris uellent.

Libres.) expendas. eadẽ metaphora dixit, qua prius Examen. Vestig. uet. monetæ.) id est, priscorum autoritati innitentes. metaph. Sicut ergo.) Ratio, quare ab urbe Roma, quam aliunde incipere maluerit. A cap. orbis.) Ouid. Fastor. 5.

Hic ubi nunc Roma est, orbis caput: &c.

& Plin. terrarum caput uocat Romam, Lib. 3. C. 5. In nouum præconium.) Al. in nouum uel ignotum præconium. Relegere tramitem decursum.) hoc est, repetere, quæ de urbe Roma omnibus passim autoribus celebrata sunt. Vergil. Littoraq; Epiri legimus. De annalibus quid ab historia differant, ui de apud Gel. 3. lib. cap. 18.

DE

DE ORIGINE VRBIS ROMAE.

CAPVT I.

Vnt, qui uideri uelint Romæ uocabulum ab Euandro primum datum, cum oppidum ibi offendissent, quod extructum antea Valentiam dixerat iuuentus Latina, seruataq; significatione impositi prius nominis, ῥώμην Græcè, Valentiam nominatum, quam Arcades quoniam in excelsa parte montis habitassent, deriuatum deinceps, ut tutissima urbium, Arces uocarentur. Heraclidi placet, Troia capta, quosdam ex Achiuis in ea loca, ubi nunc Roma est, deuenisse per Tyberim, deinde suadente Rome nobilissima captiuarũ, quæ his comes erat, incensis nauibus posuisse sedes, struxisse mœnia, & oppidum ab ea Romen uocauisse. Agathocles scribit, Romen non captiuam fuisse, ut suprà dictum est, sed Ascanio natam, Aeneæ neptem, appellationis istius causam fuisse. Traditur etiam proprium Romæ nomen, ueruntamen uetitum publicari, quandoquidem quo minus enunciarẽtur ceremoniarum arcana, sanxerunt, ut hoc pacto notitiam eius aboleret fides plaeitæ taciturnitatis. Valerium deniq; Soranum, quòd contra interdictum eloqui id ausus foret, ob meritũ profanæ uocis neci datum. Inter antiquissimas sanè religiones sacellum colitur Angeronæ, cui sacrificatur

tur ante diem duodecimum calendarum Ianuariarũ, quæ diua præsul silentij ipsius, prænexo obsignatoq; ore simulachrum habet.

SCHOLIA.

VRbis Romæ uocab.) Multa de urbis Romæ nomine Plutarch. in Romuli uita, & Dionys. Halicarnasseus libro 1.

Ab Euandro.) De hoc antiquissimo Arcadiæ primum, post uero Italiæ rege, uide Verg. Aen. 8. Ouid. Fast. 1. Iustin. libro 43. Liuium Decad. 1. lib. 1. Extructum antea.) Halicarnasseus Dionysius Euandrum ait primum extruxisse. Romen.) robur ac potentiã Græcis significat. Quam Arcades.) M. Varro de Lingua Latina libro 1. ab arcendo dictam esse arcem inquit, eo quod hostes ab impetu arceat, ac deterreat. Quoniam.) Quom legendum, ex uetustis exemplaribus, non quoniam.

Romæ nobiliss. De hoc Fab. Pictor & C. Sempronius cap. 6. Vide etiam Plutarchum De uirtutibus mulierũ. Proprium Rome nomen.) Plin. libro 3. cap. 5. & libro 28. cap. 2. Plutarchus Problemat. 60. Macrob. Satur. 3. c. 9. Sempronius De diuisione Italiæ. Veruntamen uetitum.) Veteres aliquot codices melius habent, Romæ nomen, uerum magis, quod nunquam in uulgum uenit, sed uetitum publicari, quandoquidem quo minus enunciaretur, &c. Sacellum colitur.) In templo Volupiæ.

Angeronæ.) De hac dea Plinius libro 3. cap. 5. Macrobius latur. 1. cap. 10. dictam uolunt, quod angores & animi curas propitiata depellat, siue quia anginæ morbo mederi inuocata credebatur. Obsignatoque ore.) Obsignationis huius causam assignat Macrobius loco iam citato. Vide & prouerbium apud Erasmum, Digito cõpesce labellũ. Pro eo autem quod hic legimus, Silentij ipsius, uetusti codices habent, Silentij istius, ut ad silendum urbis nomen referri possit, quasi ei arcano celando præesse hæc dea credita sit.

DE CONSECRATIONE VRBIS. CAP. II.

DE temporibus Vrbis conditæ, ambiguitatum quæstiones excitauit, quòd quædam ibi multo ante Romulum condita sint. Quippe aram Hercules, quam uouerat, si amissas boues reperisset, punito Caco, patri inuentori dicauit. Qui Cacus habitauit locum, cui Salinæ nomen est, ubi Tergemina nunc porta. Hic (ut Cælius tradit) cum à Tarchone Tyrrheno, ad quem legatus uenerat Marsyæ regis, socio Megale Phryge, custodiæ foret datus, frustratus uincula, unde uenerat, redijt, & præsidijs ampliorib⁹ occupato circa Vulturnum & Campaniã regno, dum etiam ea attrectare auderet, quæ concesserant in Arcadum iura, duce Hercule, qui tunc fortè aderat, oppressus est, & Megalem Sabini receperunt, disciplinam augurandi ab eo edocti. Suo quoque numini idem Hercules instituit aram, quæ maxima apud pontifices habetur, cum se ex Nicostrate Euandri matre, quæ à uaticinio Carmentis dicta est, immortalem comperisset. Conseptum etiam, intra quod ritus sacrorũ, fictis Bouicidijs, docuit Potitios, sacellum Herculis in foro Boario est, in quo argumenta conuiuij lætæ maiestatis ipsius remanent, nam diuinitus illò neque canibus neque muscis ingressus est. Etenim cum uisce

rationem sacrificij libaret, Myagrum deum dicitur imprecatus: clauam uero in aditu reliquisse, cuius olfactu refugerent canes, id usque nunc durat. Aedem etiam, quæ Saturni ærarium fertur, comites eius condiderint in honorem Saturni, quem cultorem regionis illius cognouerant extitisse. Item & montem Capitolinum, Saturnium nominauerunt. Castelli quoq;, quod excitauerant, portam Saturniam appellauerũt, quæ postea Pandana uocata est. Pars autem infima Capitolini montis, habitaculum Carmentæ fuit, ubi Carmentis nunc fanum est, à qua Carmentali portæ nomen datum est. Palatium uero nemo dubitauerit, quin Arcades habeat autores, à quibus primum Palanteum oppidum conditum: quod aliquandiu Aborigines habitarunt, sed propter incommodum uicinæ paludis, quam præterfluens Tyberis fecerat, profecti Reate postmodum reliquerunt. Sunt qui uelint à balatibus ouiũ, mutata litera, uel à Pale pastorali Dea aut (ut Silenus probat) à Palante Hyperborei filia, quam Hercules ibi compressisse uisus est, nomen monti adoptatum. Sed quanquam ista sic congruant, palàm est prospero illi augurio deberi gloriam Romani nominis, maxime cum annorum ratio faciat cardinem ueritati. Nam ut affirmat Varro, autor diligentissimus, Romam condidit Romulus Marte genitus & Rhea Syluia: uelut nonnulli, Marte & Ilia. Dictaq;

primum est Roma quadrata, quod ad æquilibrium fō ret posita. Et incipit à sylua, quæ est in area Apollinis, ad superciliū scalarum Caci habet terminum, ubi tuguriū fuit Faustuli. Ibi Romulus mansitauit, qui auspicatò murorum fundamenta iecit duodeuiginti natus annos, undecimo Calend. Maias, hora post secundam ante tertiam, sicut Lucius Taruntius prodidit, mathematicorum nobilißimus, Ioue in piscibus, Saturno, Venere, Marte, Mercurio in scorpione, Sole in tauro, Luna in Libra constitutis. Et obseruatum deinceps, ne qua hostia Parilibus cæderetur, ut dies iste à sanguine purus esset. Cuius significationem de partu Iliæ tractam uolunt. Item Romulus regnauit annos septem & triginta. De Ceninensibus egit primum triumphum, & Acroni regi eorum detraxit spolia, quæ Ioui Feretrio primus suspendit, & opima dixit. Rursum de Antennatibus triumphauit, de Veientibus postremo. Apud Capreæ paludem nonis Quintilibus apparere desijt. Cæteri reges, quibus locis habitauerint dicemus. Tatius in arce, ubi nunc ædes est Iunonis Monetæ, qui anno quinto post, quàm ingressus Vrbem fuerat, à Laurentibus interemptus, septima & uicesima Olympiade hominem exuit. Numa in colle primum Quirinali, deinde propter ædem Vestæ in regia, quæ adhuc ita appellatur, qui regnauit annis tribus & quadraginta, sepultus sub Ianiculo.

Tullus

Tullus Hostilius in Velia, ubi postea Deūm penatum ædes facta est, qui regnauit annos duos & triginta, obijt Olympiade quinta & trigesima. Ancus Martius in summa sacra uia, ubi ædes Larium est, qui regnauit annos quatuor & uiginti, obijt Olympiade primæ & quadrageſima. Tarquinius Priscus ad Mugoniam portam, supra summam nouam uiam, qui regnauit annis septem & triginta. Seruius Tullius Aesquilijs supra cliuū Vrbicum, qui regnauit annos duos et quadraginta. Tarquinius Superbus & ipse Aesquilijs supra cliuum Pullium, ad Fagutalem lacum, qui regnauit annos quinque & uiginti. Cincio Romam duodecima Olympiade placet conditam, Pictori octaua, Nepoti & Luctatio, opinionem Eratosthenis & Apollodori comprobantibus, Olympiadis septimæ anno secundo, Pomponio Attico, & M. Tullio, Olympiadis sextæ anno tertio. Collatis igitur nostris & Græcorum temporibus, inuenimus incipiente Olympiade septima Romam conditam, anno post Ilium captum quadringentesimo tertio. Quippe certamē Olympicum, quod Hercules in honorem attaui materni Pelopis ediderat, intermissum. Iphiclus filius eius instaurauit, post excidium Troiæ anno quadringentesimo octauo, ergo ab Iphiclo numeratur Olympias prima. Ita sex medijs Olympiadibus interiectis, quibus singulis anni quaterni imputantur, cum septima cœptan

te Roma condita sit, inter exortum Vrbis, & Troiam captam, iure esse quadringentos annos et triginta tres constat. Huic argumento id accedit, quòd cum Caius Pompeius Gallus, & Quintus Veranius, Vrbis conditæ anno octingentesimo primo fuerint consules, consulatu eorum Olympias septima & ducentesima actis publicis annotata est. Quater ergo multiplicatis sex & ducentis Olympiadibus, erunt anni octingenti uiginti quatuor, quibus de septima Olympiade annectẽdus est primus annus, ut in solidũ colligantur anni octingenti uiginti quinq;. Ex qua summa detractis uiginti annis et quatuor, Olympiadũ retro sex, manifesti anni octingẽti et unus reliqui fient. Quapropter cum octingẽtesimo primo anno Vrbis conditæ, ducẽtesima septima Olympias computetur, par est Romam septimæ Olympiadis anno primo credi conditam. In qua regnatum est annis ducentis quadraginta uno. Decemuiri creati anno trecentesimo secundo. Primum Punicum bellum anno quadringentesimo octogesimonono, secundum, anno quingentesimo tricesimoquinto. Tertium, sexcentesimo quarto. Sociale sexcentesimo sexagesimosecundo. Ad Hircium & Caium Pansam consules anni septingenti & decem. Quorum consulatu Cæsar Augustus consul creatus est, octauumdecimum annum agens, qui principatũ ita ingressus est, ut uigilantia eius non modo securum,

rum, uerumetiam tutum imperium esset. Quod tempus ferme solum repertum est, quo plurimum et arma cessauerunt, & ingenia floruerunt, scilicet ne inerti iustitio languerent uirtutis opera, bellis quiescentibus.

SCHOLIA.

Hoc caput alij cum superiore connectunt. Condita.) Alias legitur, Culta sint, &, Quippe ante aram, &c. Punito Caco.) De hoc Ouid. Fastor. 1. Verg. Aeneid. 8. Liu. Dec. 1. lib. 1. Strabo lib. 5. licet fabulosa esse dicat. De ara etiam Herculis, quę maxima dicta est, Macrob. Satur. C. 6. Salinæ.) Locus fuit Romæ, ad portam Trigeminam. Patri inuentori.) hoc est Ioui, qui inuentor dictus, de quo Dionys. Halicarnasseum lege. Tergemina nunc por.) Ab Horatijs tergeminis, qui hac, cum Curiatijs pugnaturi, egressi sunt. Vide Liuium libro 1. ab Vrbe cond. Cælius.) Vetusti cod. Gellius habent, & citatur sane a Plinio sæpissime Cn. Gellius. Tarchone.) Tarconte alij. Venerat Mars.) Alij, Missu Marsiæ regis, Alij Iussu. Et, Socio Megalo Phrygi. Vnde uenerat redijt.) Vetusti codices, Et unde uenerat redux, præfidijs, &c. Cæterum hic Marsias dux Lydorum fuit. Plinius libro tertio, Cap. 12. Seruius scribit eum auricum, & familiarem Euandro fuisse, Megalum autem Caco, ut patet. Carmentis dicta.) quod carmine futura prædiceret. Ouidius Fastor. 1. Ipsa mone, quæ nomen habes a carmine dictum, &c. Ab hac Carmentalia sacra, & Carmentalis porta Romæ appellata. multa de hac Diodor. libro 5. & Dionys. libro 1. Audet.) Alij, Audet. Bouicidijs.) A bouicida bouicidium dicitur, ut a parricida parricidium, meminit huius & Liu. libro 1. & Festella cap. 2. ubi multa de Potitijs & Pinarijs. erant enim familiæ, quibus ab Hercule eius sacrificia commissa fuerant, quarum tamen altera ob negligentiam reiecta est. Pro Potitios, ueteres aliquot codices Potitius legunt, & subiungunt, Hoc sacellum Herculis in Boario foro est, in quo argumenta & conuiuij, & maiestatis ipsius remanent, nam diuinitus ne-

que muſcis illo, neque canibus ingreſſus eſt. Idem uero teſtatur etiam Plinius libro 10. cap. 28. Sacrificij libaret.) Vet. cod. Sacrificulis daret. Sic Liuius, Et populo uiſceratio data eſt a M. Flauio in funere matris, &c. Myagrum.) quaſi dicas, muſcis capiendis præſidem, quem deum Plinius loco iam citato Achorem, lib. autem 29. C. 6. Myodem uocat. Saturni ærarium.) de Saturni æde, populi Ro. ærario, a Publicola conſtituta, uide Plutarch. in eiuſdem uita, & Problem. 41. Macrob. Satur. 1. C. 8. Cultorem reg. il.) hinc & Saturniam & Latium dictum tradunt. Ouid. Faſtor. 1.

Hac ego Saturnum memini tellure receptum,
Cœlitibus regnis ab Ioue pulſus erat.
Inde diu genti manſit Saturnia nomen,
Dicta fuit Latium terra latente deo.

Item &.) Al. Iidem &. Saturnium.) Idq; ante Herculis in Italiam aduentum, ut teſtatur Iuſtin. lib. 43. & Dionyſ. lib. 1.

Poſt Pand. uocata.) Alij, Poſtmodum Pandana uocitata eſt. Pandana autem, ut Feſtus ait, quod ſemper pateret. Pars autem.) Al. Pars etiã. Palanteũ.) quod Pallantiũ, et Palentia, Dionyſio & Liuio. Plura etiam Varro lib. 4. Et Vergil. 8. Aeneid.

Arcades his oris, genus a Pallante profectum,
Qui regem Euandrum comites qui ſigna ſecuti,
Delegere locum, & poſuere in montibus urbem,
Pallantis proaui de nomine Palanteum.

Aborigines.) Primi Italiæ cultores, Vmbrorum proles, quorum reges Saturnus & Faunus memorantur, autor Cato in Originibus. Dicti, quod ab his, qui poſt fuerunt, originem duxerint. Multa de his Dionyſ. lib. 1. Antiqu. Ro. Tyberis.) donec factis Vertumno ſacris, in alueum ſuum uerteretur, ut Fab. Pictor ſcriptum reliquit. Reate.) Sabinorum urbs. Abalatib.) Hinc Næuius Balatium appellauit, teſte Varrone. Pale.) cuius ſacra Palilia dicebantur. Vergilius in Georg. Te quoque magna Pales. Palante.) Feſt. Pomp. Palanto eam uocat. Augurio.) Xij. uulturum ſcilicet, quorum augurio ſuperato Remo fratre, Romulus Vrbi nomen impoſuit, ut Dionyſius, Liuius, & Ouidius in Faſtis. Rea Syl.) Eadem alijs etiam Ilia dicta eſt, de qua multa Eutrop. & Oroſius, præter cæteros.

Ro. quadrata.) τετράγωνον Plutarcho. uide Fab. Pictorem libro 2. item Sempron. & Catonem in Originibus. P. Victor

Victor quadratam Ro. in 10. Vrbis regione ponit. Area Apollinis.) de hac Beroaldus in prima Eleg. Propert. libri 4.

Tugur. Fauſt.) de hoc, & Romuli caſa Dionyſ. & Sempron.

XI. Calend.) Vide Ouid. Faſt. 4. Dionyſ. & Sempron. et Plutarch. in Rom. ubi & de Taruntio. Hora poſt ſec.) Vet. c. Horam poſt ſecundam. Ioue in piſcib.) Locum hunc Solini faſſum eſſe ſatis indicat, quod fieri nulla ratione poteſt, ut ſole in Tauro exiſtente, Mercurius aut Venus in Scorpione ſint. Cauſa eſt, quod Plinij autoritate, c. 17. libri 2. Veneris ſtella nunquã longius 47. partibus, Mercurius autem nunquam longius 20. partibus a Sole abſcedant. Dato igitur, quod in Scorpione tamen fuerint, conſequens erit, ut ſoli poſſint opponi, quod nulla prorſus ratione poſſe contingere, uerba Plinij & Aſtronomorum autoritate abunde confirmat. Quantum autem ad habitudinem attinet planetarum, Iupiter in piſcibus, propria domo ſtatus, loco ſummam in rebus ſpiritualibus autoritatem, & ſacrorum ceremoniarumq; peculiarem diligentiam indidit. Plura uide in Commentarijs Vadiani ſuper Pomponij Melæ libro 2.

Parilib.) Plutarchus & Feſtus dicta parilia (quæ & palilia) tradunt, quod pro partu pecoris a paſtoribus celebrari ſolerent, de his Ouid. Faſt. 4. A ſanguine purus.) Idem Varro.

Vij & xxx.) Plutarch. 4. & 5. annos natum. 38. ſui regni anno e uita migraſſe ait. Ceninenſib.) Fuere hi ex Sabinis, Latio finitimi, qui una cum Cruſtuminis & Antennatibus obraptarum contumeliam primi contra Romanos arma ſumpſerunt.

Io. Feretrio.) de hoc Iouis cognomine Plutarch. in Marcello & Romulo, & Propert. lib. 4. Opima.) ſic dicebantur proprie, quæ dux duci detraxiſſet. Vide Varronem, & Alexand. ab Alex. libro Genial. dierum 1. De Veientib. poſtremo.) Vet. cod. pro poſtremo habent Tertio. Capreæ palud.) Ouidius Faſtorum 2.

Eſt locus, antiqui Capreæ dixere paludem.

quo loco & de Romuli apotheoſi, & libro Metamorph. 14.

Nonis Quintilib.) Bum diem Plutarch. in Romuli uita, uulgi fugam, & Nonas Capratinas appellari tradit, idemq; in Numa repetit. De morte autem Romuli diſſentiunt autores. lege Liuium, Dionyſ. Plutarch. D. Auguſtin. de Ciu. Dei. lib. 3. cap. 15.

Tatius.) Sabinorum rex. Iun. Monetæ.) a monendo dictæ, ut Cic. de Diuin. lib. 1. A Laurent. interempt.) de hoc Liu. Dionyſius, Plutarchus, Vij. & xx. Olymp.) Corruptus

est hic locus, quem ex Dionysio restituas licet. Obiit enim Tacitus regni Romuli anno 28. Olympiadis autem tertiæ decimæ anno 4. Numa.)de hoc Plutarch.in eius uita.Dionys. libro 2. Flor.lib.1.cap.2. Aedem Vestæ.Ouid.Fast.6.

Hic locus exiguus qui sustinet atria Vestæ,
Tunc erat intonsi regia magna Numæ.

Sub Ianiculo.)Idem Dionys.De Ianiculo autem Ouid. Fast.1. sub Iani persona,

Arx mea collis erat, quem uulgus nomine nostro
Nuncupat hæc ætas, Ianiculumq; uocat. Tul.Host.) III. Rom.rex.de quo Liu.lib.1. Dionys. 3. Plutarch. in Numa. Flor.1.cap.3. Velia.)Cato de Originib. Velliam uocat, alteram Palatini partē, a uellenda lana.idem Varro lib. 4. & Fab. Pictor lib.2. Verum ex Liuio, In Cælio forte legendum est.

V & xxx.)Vet.Cod.V.& XL. Anc. Mart.) IV. Rom. rex, Numæ nepos.Flor.cap.4.primi. Sacra uia.)a sacro fœdere inter Rom.& Tatium in ea icto, ut Dionys.& Festus.

Olymp.I.& XL.)Vet.cod.I.& L. Tarquin.Prisc.)V. Romanorum rex, de quo Plutarchus in Publicola, Flor.1.1. & alij.

Mugoniam.)Mugioniam uocat Festus, alio nomine Trigonia. Ser. Tul.)Dionys.lib.4.Plin.36.c.27.Flor.6.1.

Aesquilijs.)Idem Liuius.dictus est hic mons alias Septiceps, & Cespius. Vrbicum.)Olbium alij. Duas & quadrag.) Vet.cod.Duas & triginta. Liu. uero & Dionys.annos 44.habent. Tarq.Superb.)Superbus ex factis, ut Liuius ait, dictus. ultimus fuit Romanorum rex. de quo Plutarch. in Public. Liuius 1.& 2.ab Vrb.cond.Flor.c.7.1.Ouid.Fast.2. Pullium.) Alij Publiū, & Fagutalē lucū.Fagutal autē, fagis consitus locus: unde Iouis Faguralis sacellum. Cincio Ro.)De Vrbis natuitate Sempron.eadē quæ hic Solin.ut inde transcripta uideantur.

Cert.Olympicum.)Iphitus Braxonidis, ut ait Eusebius, & Hemonis filius fuit, quem Iphiclum alij uocant. is primā Olympiada instituit, ac Olympicum certamē instaurauit, de quo Diodor.libro 6.Strabo libro 8.Stat.Thebaid.6.& eodem loco Lactantius. C.Pomp.Gallus.) Horum consulum meminit Tacit.lib.12. In qua regnatum.)Annos regum & consulum adusque tempora Cæsaris supputat Florus quoque in Epit.Russ. Festus de Ro.imperij accessione, & præter cæteros diligentissime Eusebius. Porro pro eo quod in alijs legebatur, Annis ducentis quadraginta uno, expresse in ueterib. codicibus legimus Qua-

Quadraginta tribus, atq; ita corrigendū hunc locū etiam ex Liuio & Dionysio satis apparet. Decemuiri.)Liu.lib.3.anno Vrbis conditæ trecentesimo altero creatos Decemuiros tradit.

Primum Puncū.)De hoc præter alios Gel. libro 17. C.ult. ubi annum 490.numerat. Veteres aliquot codices Ccc. tantū non cccc.habent. Secundum.)Apud Liuium reperies annum 536.qui de hoc bello scribit tota decade tertia. Tertium.) Florus sexcentesimum alterum habet, Epit. 49. Liuius tamen huic loco consentit. Plura Florus libro 2.C.15.

Sociale.)aduersus socios gestum, uidelicet Hetruscos, Latinos, Sabinos, atque alios Latini nominis populos. id cœptum esse tradit Orosius, anno 659.alij 663.assignant. Codex uetustus habebat DCLXXII.Plura de hoc bello Appian.Flor. Eutrop.alij. Hircum & Pans.)de his Sueton.in Augusto, qui Augustum etiam 18. ætatis suæ anno principatum, & anno deinde secundo, ætatis uero suæ uicesimo consulatum inisse, autor est, id quod hoc loco Solinus confundit. Vigilantia eius.)Idem Florus libro 4.cap.3.& plura de eo Tacitus, Suetonius, Appianus, Plinius 7.cap.45.

DE DIVISIONE ANNI, ET *diebus intercalaribus.*

CAPVT III.

TVnc ergo primum cursus anni perspecta ratio est, quæ à rerum origine profunda caligine tegebatur. Nam ante Augustum Cæsarem incerto modo annum computabant, qui apud Aegyptios quatuor mensibus terminabatur, apud Arcades tribus, apud Acarnanas sex, in Italia apud Lauinios tredecim, quorū annos trecentis septuaginta quatuor diebus

bus ferebatur. Romani initio annum decem mensibus computauerunt, à Martio auspicãtes, adeò ut eius die prima de aris Vestalibus ignes accenderent, mutarẽt ueteribus uirides laureas. Senatus & populus comitia agerent, matronæ seruis suis cœnas ponerent, sicuti Saturnalibus domini, illæ ut honore promptius obsequium prouocarent, hi quasi gratiam repensarent perfecti laboris. Maxime hunc mensem principem testatur fuisse, quòd qui ab hoc quintus erat, Quintilis dictus est, deinde numero decurrente, December solennem circunsiniebat intra diem trecentesimũ quartum. Tunc enim iste numerus explebat annum, ita ut sex menses tricenûm dierum essent, quatuor reliqui tricenis & singulis explicarentur. Sed quoniam ratio illa ante Numã à Lunæ cursu discrepabat, lunari computatione annum peræquarunt, quinquaginta & uno die adiectis. Vt ergo perficerent XII. menses, sex mensibus prioribus detraxerunt dies singulos, eosq; quinquaginta istis & uni adnexerunt, factiq; quinquaginta VII. diuisi sunt in duos menseis, quorum alter XXIX, alter XXVIII. dies continebat. Sic annus habere quinque et quinquaginta et trecentos dies cœpit. Postmodum cum perspicerent temere annum clausum intra dies, quos supra diximus, quandoquidem appareret solis meatum non ante trecentesimum sexagesimum quintum diem, abundante

insuper

insuper quadrantis particula, Zodiacum conficere de cursum, quadrantem illum & decem dies addiderũt, ut ad liquidum annus trecentis sexaginta quinque diebus & quadrante constaret, hortante obseruatione imparis numeri, quem Pythagoras monuit præponi in omnibus oportere. Vnde propter dies impareis Dijs superis & Ianuarius dicatur, & propter pareis Februarius quasi abominosus Dijs inferis deputatur. Cum itaque hæc definitio toto orbi placuisset, custodiendi quadrantis gratia, à diuersis gentibus uarie intercalabatur, nec unquam tamen ad liquidum fiebat temporum adæquatio. Græci ergo singulis annis XI. dies & quadrantem detrahebant, eosq; octies multiplicatos in annum nonum reseruabant, ut contractus nonagenarius numerus in treis menseis per triceños dies scinderetur. Qui anno nono restituti efficiebant dies quadringentos quadraginta quatuor, quos ἐμβολισμοὺς, uel ὑπερβάλλοντας nominabãt. Quod cum initio Romani probassent contemplatione, numeri parilis offensione neglectum breui perdiderunt, translata in sacerdotes intercalandi potestate. Qui plerunque gratificantes rationibus publicanorum, pro libidine sua subtrahebant tempora, uel augebant. Cum hæc sic forent constituta, moduscq; intercalandi interdum cumulatior, interdum fieret imminutior, uel omnino dißimulatus præteriretur, nonnunquam accidebat,

bat, ut menſes, qui fuerant hyeme tranſacti, modo in æſtiuum, modo in autumnale tempus incideret. Itaq; C. Cæſar uniuerſam hanc inconſtantiã, inciſa temporum turbatione compoſuit, & ut ſtatum certum præteritus error acciperet, dies XXI. & quadrantem ſimul intercalauit, quo pacto regradati menſes de cætero ſtatuta ordinis ſui tempora detinerent. Ille ergo annus ſolus trecentos XLIIII. dies habuit, alij deinceps trecentos ſexagenos quinos, & quadrantem, et tunc quoq; uitium admiſſum eſt per ſacerdotes. Nam cum præceptum eſſet anno quarto ut intercalarent unum diem, & oporteret confecto quarto anno id obſeruari, antequam quintus auſpicaretur, illi incipiente quinto intercalarunt, non deſinente. Sic per annos ſex et XXX. cum nouem dies tantũ ſufficere debuiſſent, XII. ſunt intercalati. quod deprehenſum Auguſtus reformauit, iuſſitq; annos XII. ſine intercalatione decurrere, ut tres illi dies qui ultra nouenarios temere fuerant intercalati, hoc modo poſſent repenſari. Ex qua diſciplina omnium poſtea temporum fundata ratio eſt. Verum cum et hæc, & multa alia Auguſti temporibus debeantur, qui penè ſolus ſine exemplo rerum potitus eſt, tot & tanta in uita eius inueniuntur aduerſa, ut non ſit facilè diſcernere, calamitoſior an beatior fuerit. Primum, quòd apud auunculum in petitione magiſterij equitum prælatus eſt ei Lepidus tribunus,

bunus, cum quadam auſpicantium cœptorum nota. Mox triumuiratus collegium, prægraui poteſtate Antonij, Philippenſis inde proſcriptionis inuidia, abdicatio Poſthumi Agrippæ poſt adoptionem. Deinde deſyderio eius inſignis pœnitentia, naufragia Sicula, turpis ibi in ſpelunca occultatio, ſeditiones militum plurimæ, Peruſina cura, detectum filiæ adulterium, & uoluntas parricidialis. Nec minore dedecore neptis infamia, incuſatæ de morte filiorum, & amiſſis liberis non ſolum orbitatis dolor, ſed Vrbis peſtilentia, fames Italiæ bello Illyrico, anguſtiæ rei militaris, corpus morbidum, contumelioſa diſſenſio priuigni Neronis. Vxoris etiam, et Tiberij cogitationes parum fidæ, atque in hunc modum plura. Huius tamen ſuprema, quaſi lugeret ſeculum, penuria inſecuta eſt frugum omnium. At ne fortuitum, quod acciderat uideretur, imminentia mala non dubijs ſignis apparuerunt. Nam Fauſta quædam ex plebe partu uno edidit quatergeminos, mares duos, totidemq; fœminas, monſtruoſa fœcũditate portendẽs futuræ calamitatis indicium, quãuis Trogus autor affirmet in Aegypto ſeptenos uno utero ſimul gigni. Quod ibi minus mirum, cum fœtifero potu Nilus, non tantũ terrarũ, ſed et hominum fœcundet arua. Legimus Cn. Pompeium, Eutychidem fœminam Aſia exhibitam, quam conſtabat tricies enixam cum XX. eius liberis in theatro ſuo

publi-

publicasse. Vnde competens hoc loco duco, super hominis generatione tractare. Etenim cum de animalibus, quæ dictu digna uidebuntur, prout patria cuiusq; admonebit, simus annotaturi, iure ab eo potissimum ordiemur, quod rerum natura sensus iudicio, & rationis capacitate præposuit omnibus.

SCHOLIA.

TVnc ergo primum.) Hæc magna parte desumpta sunt ex Suetonio, Plutarcho in Cæs. uita, & de Placitis. Macrobio Som. libro 2. cap. 11. & Satur. 1. cap. 12. & sequentibus, Plinio libro 7. cap. 48. & lib. 18. cap. 25. Alexand. Genial. Dierum lib. 3. c. 24. Apud Aegypt.) Plinius loco iam citato, Aegyptios ait annum habuisse triginta dierum, ad motũ lunæ. Idem testatur Xenophon in Aequinoctis, & diuersitatem illam totam explicat ex Varrone Lactantius libro 2. Diuin. instit. c. 13. Acarnanas.) qui & Curetes & Abantes dicti sunt, uide Strab. libro 10. A Martio.) ex instituto Romuli, in Martis scilicet genitoris sui honorem. Ouid. Fastor. 1.

Tempora digereret cum conditor Vrbis, in anno
Constituit menses quinq; bis esse suo. &c.

Quintilis.) quia a Martio quintus esset. hic in honorem Iulij Cæsaris postea Iulius est appellatus. Idem Macrobius. Solen nem circum.) Vet Cod. Circuitum, non circum. Sex menses.) nempe Aprilis, Iunius, Sextilis, September, Nouember, December. Quatuor reliqui.) Martius, Maius, Quintilis, October. Idem Censorinus cap. 15. Explicarentur.) Vet. cod. Expediretur. Vno die adiectis.) Vet. cod. Auctis, non adiectis. De sex mensibus.) In Veteri codice deest præpositio De. Et uni annexerunt.) Vet. cod. Et uno diebus adiunxerunt. Temere annum diuisum.) Vet. cod. Temere annum clausum. Trecentesimum sexagesimum diem.) Vet. cod. CCCXLV. diem. Macrobius Satur. 1. cap. 14. & Strabo idem de Aegyptijs lib. 17. & Herod. 2. Zodiacum.) de Zodiaco in 12. partes diuiso

diuiso. Macrob. Som. lib. 1. c. 21. Latini Signiferum appellant. Vide Plin. 2. c. 4. & 16. Ianuarius dicatur propter pares.) Vet. cod ices, Et Ianuarius dicatur, & Martius propter pares. Quem Pythagoras.) de hoc Plin. lib. 28. c. 4. Macrobius Som. 1. c. 6. & lib. 2. c. 2. Quasi abominosus.) V. C. quasi omne odiosus. Intercalabatur.) hoc est, quasi interuocabatur, apo tou Kalein, unde & Calendæ. Hinc intercalaris mensis dictus Februarius, cuius autorem fuisse Numam Plutarchus in eius uita testatur, eumq; Romanis Macedoniũ uocatum ait. Nec unquam.) V. C. Nec usquam. Adæquatio.) V. C. Peræquatio. Græci ergo.) Græci eos dies, quos annis singulis adimebant, & in nono anno interiectos intercalabant, exhæresimos dixerunt: hoc est, ut Budæus interpretatur, exemptiles, quod eximi de certo anni mense solerent. Quos emboliſmus.) Macrob. Satur. 1. cap. 13. Hos dies inquit hyperbænontas, menses uero emboliſmus appellabant.

Publicanorum.) sic uocabantur, qui publica pop. Ro. nectigalia redimebant Cum hæc sic forent.) Quod in spacio 36. annorum 12. dies intercalauerint, cum nouem tantum interseri debuissent, ex eo prouenit, quod non recte numerarunt. Nam annum postremum prioris quaternarij, quo intercalatio fiebat, adnumerarunt priori quaternario: quo factum est, ut in annum quenque tertium intercalario intercideret, duodecim diebus insertis, cum nouem sufficissent. Pari modo Plin. cap. 8. lib. 2. annum intercalarem quinario numero complectitur, priorem intercalarem sequenti quaternario adnumerans, sed male. Nam a quarto in quartũ exacta numeratio est. Itaq; C. Cæsar.) Satur. 1. cap. 14. Quod deprehensum.) Vet. Cod. Quod reprehensum. Ergo a Cæs. Dictatore ordinatum primo annum, posteaq; negligentia conturbatum, Augustus ad pristinam rationem redegit, ut Sueton. quoque testatur, & Plutarch. in Cæsare. Quid ultra nouenarios.) Vet. C. qui ultra nouem necessarios. Verum & hoc.) Ad calamitosam Augusti sortem deflectit. sumptum autem ex Plin. 7. cap. 45. Vide etiam Senecam in Consol. ad Martiam cap. 15.

Philippensis inde.) Vet. C. Philippensis habet, ut referri possit ad Antonij, quanquam apud Plinium, Philippensi prælio legimus, de quo etiam Flor. lib. 4. cap. 6. Verum de Antonio Philippensi Sueton. in 2. tit. 13. Oros. cap. 16. Proscript. inuid.) Flor. cap. 73. Sueton. tit. 28. 2. Abdicat Posthumi.)

Suet.t.66.2.Flor. cap.4. Naufrag.Sicula.) Appian.lib.4.& 5.Flor.4.cap.8. Perusina cura.) Flor.4.c.7. Appian.5.de reliquis abunde Sueton. Fames Italiæ.) De hac & Horat.libro 1.Carm.od.21.de Apolline scribens,

Hic bellum lachrymosum,hic miseram famem
Pestemq; a populo,& principe Cæsare
In Persas atque Britannos
Vestra motus aget prece.

Illyrico.) Flor.4.c.12.& Appia.in Illyrico. Et Tyberis.) Vet.Cod.copulam Et non habet. Quemadmodũ etiam paulo antea,pro eo quod est De morte fil.in Vet.cod.Mortes filiorum legimus. Penuria insecuta.) circa annum 49.imperij sui, teste Eusebio. Fausta quædam.) Idem Plin.7.cap.3. Nilus.) de huius fœcunditate etiam Strabo libro 5.& Plin.5.cap.9. & lib. 9.c.58. Hominum arua.) mulierum uteros dicit,non inelegãti metaphora. Cn.Pomp.Idem Plin.lib.7.cap.3.

DE HOMINE, ET PARTV EIVS, deq; prodigiosæ fortitudinis uiris, & Alectorio lapide. Caput IIII.

DEmocritus physicus ostendit, Mulier, solũ animal mẽstruale est, cuius profluuia non paruis spectata documentis, inter monstrifica merito numerantur. Contactæ his fruges non germinabunt, acescẽt musta, morientur herbæ, amittẽt arbores fœtus, ferrum rubigo corripiet, nigrescent æra. Si quid canes inde ederint, in rabiem efferabuntur, nascituri morsibus, quibus lymphaticos faciũt. Parua hæc sunt. Bitumen nascitur in Iudæa, quod Aspaltites gignit lacus, adeò lentum mollitie glutinosa, ut à se nequeat separari

rari. Enimuero si abrumpere partẽ uelis, uniuersitas sequatur, scindiq; non potest. quoniam in quantum ducatur, extenditur. Sed ubi admota fuerint cruore illo polluta fila, sponte discerpitur, & applicita tabe, diducitur paulo ante corpus unũ, fitq; de tenacitate connexa contagione partitio repẽtina. Habet planè id solum salutare, quod auertit sidus Helenes, perniciosissimũ nauigantibus. Cæterũ ipsæ fœminæ, quibus munus est necessitatis huiusmodi, quãdiu sunt in sua lege, non innocentibus oculis contuẽtur. Aspectu specula uitiant, ita ut hebetetur usu fulgor offensus, & solitam æmulationẽ uultus extinctus spẽdor amittat, faciesq; obtusi nitoris quadã caligine nubiletur. Mulierũ aliæ in æternum steriles sunt, aliæ mutatis coniugijs exuunt sterilitatẽ, nonnullæ tantum semel pariunt, quædã aut fœminas, aut mares semper. Post annum quinquagesimum fœcunditas omniũ conquiescit. Nam in annum LXXX uiri generãt, sicut Masinissa rex Methymnũ filiũ, LXXX & sextũ agens annũ genuit. Cato octogesimo exacto, ex filia Salonij clientis sui auum Vticensis Catonis procreauit. Compertũ et illud est, quod inter duos conceptus cum intercesserit paululũ tẽporis, uterq; residet, sicut in Hercule et Iphiclo apparuit, fratre eius, qui gestati eodem onere, interuallis tamẽ, quibus concepti fuerant, nati uidẽtur. Et

de Proconesia ancilla, quæ è duplici adulterio geminos edidit, utrunq; patri suo similē. Hic Iphiclus Iolaum creat, qui Sardiniā ingressus, palanteis incolarū animos ad cōcordiā eblanditus, Olbiā, et alia Græca oppida extruxit. Iolenses ab eo dicti, sepulchro eius tē plum addiderūt, quòd imitatus uirtutes patrui, malis plurimis Sardiniam liberasset. Ante omnia sobolem cogitantibus, sternutatio post coitus cauenda, ne prius semen excutiat impulsus repentinus, quàm penetralibus se maternis insinuet paternus humor. Quod si naturalis materia hæserit, decimus à conceptu dies dolore grauidas admonebit. Iam inde incipiet et capitis inquietudo, et caligine uisus hebetabitur, ciborū quoq; fastidijs stomachi claudetur cupido. Conuenit inter omnes, corda primū ex uniuersa formari carne, eaq; in diem quintum et sexagesimum crescere, deinde minui, ac ex ossibus spinas, ea propter capitale est, si pars alterutra noceatur. Planè si corpusculum in marem figuratur, melior est color grauidis, & pronior paritudo uteri. Deniq; à quadragesimo die motus est. Alter sexus nonagesimo die primū palpitat. Et concepta fœmina gestātis ultū pallore inficit, crura quoq; præpedit languida tarditate. In utroq; sexu cū capilli germinant, incommodum maius est, fitq; plenilunijs auctior ægritudo, quod tempus etiam editis semper nocet. Cum salsiores escas edit grauida, unguiculis ca

ret

ret partus. At cum propè ad uterum liberandum uenerint momenta maturitatis, enitenti spiritum retinere plurimum congruit, quandoquidem letali mora ossitatio suspendit puerperia. Contra naturam est in pedes procedere nascenteis, quapropter uelut ægre parti, appellantur Agrippæ. Ita editi minus prosperè uiuunt, & de uita æuo breuiori decedunt. Deniq; in uno M. Agrippa felicitatis exemplum est, nec tamen usque eò infensæ, ut non plura aduersa pertulerit, quàm secunda. Nam & misera pedum ualetudine, & aperto coniugis adulterio, & aliquot infelicitatis notis retrouersi ortus omen luit. Fœminis perinde est infausta natiuitas, si concretum uirginale fuerit, quo pacto genitalia fuere Corneliæ, quæ editis Gracchis ostentum hoc piauit sinistro exitu liberorum. Rursum necatis matribus ortus est auspicatior, sicut Scipio Africanus prior, qui defuncta parente, quòd excisus utero in diem uenerat, primus Romanorum Cæsar dictus est. E geminis, si remanente altero, alter abortiuo fluxu exciderit, alter qui legitime natus est, Vopiscus nominatur. Quidam & cum dentibus procreantur, ut Cn. Papyrius Carbo, & M. Curio, Dentatus ob id cognominatus. Quidam uice dentiū continui ossis armantur soliditate, qualem filium Buhynorum rex Prusias habuit. Ipsum dentium numerum discernit qualitas sexus, cum in uiris plures sint, in

fœminis pauciores, quos ἀνδρόγυνας uocant. Et quibus gemini prodeunt à dextera parte, fortunæ blandimenta promittunt, quibus à læua, uersa uice. Nascentium uox prima uagitus est. Lætitiæ enim sensus differtur in quadragesimum diem. Itaque unum nouimus eadem hora risisse, qua erat natus, scilicet Zoroastem, mox optimarum artium peritissimum. At Crassus, auus eius quem rapuerunt bella Parthica, quòd nunquam riserit, fertur Agelastos cognominatus. Inter alia Socratis magna præclarum illud est, quod in eodem uultus tenore etiam aduersis interpellantibus perstitit. Heraclitus & Diogenes Cynicus nihil unquã de rigore animi remiserũt, calcatisq; turbinibus fortuitorũ, aduersus omnem dolorem & miseriam uniformi durauere proposito. Pompeium poëtam, consularem uirum, nunquam ructasse, habetur inter exempla. Antoniam Drusi non spuisse, percelebre est. Nonnullos accepimus nasci concretis ossibus, eosq; neq; sudare consuesse, neq; sitire, qualis Syracusanus fertur Lygdamus, qui tertia et tricesima Olympiade primus ex Olympico certamine Pancratij coronã reportauit, eiusq; ossa deprehẽsa sunt medulla non habere. Maximam uirium substantiam neruos facere certissimum est, quantoq; fuerint densiores, tanto propensius augescere firmitatẽ. Varro in relatione prodigiosæ

giosæ fortitudinis, annotauit Tritanum gladiatorem, natura Samnitem fuisse, qui & rectis & transuersis neruis non modo crate pectoris, sed & manibus cancellatis & brachijs, omneis aduersarios leui tactu, ac penè securis congressionibus uicerit, eiusq; filium militem Cn. Pompeij pari modo natum, ita spreuisse hostẽ prouocantem, ut inermi eum dextra & superaret, et captum digito uno in castra imperatoris sui reportaret. Milonem quoq; Crotoniensem ferunt egisse omnia suprà quàm homo ualet. De quo etiam hoc proditur, quod ictu nudæ manus taurum fecit uictimam, eumq; solidum, qua mactauerat die, absumpsit solus, non grauatus. Super hoc nihil dubium, nam factum elogium extat. Victor ille omnium certaminum obijt. Sanè Alectorius traditur lapis, qui specie crystallina, in modũ fabæ, in gallinaceorum uentriculis reperitur, aptus (ut dicunt) præliantibus. Milo porrò Tarquinij Superbi Prisci temporibus enituit.

SCHOLIA.

DE hominis partu quædam traditurus, non inepte etiã de menstruo muliebri præmittit, de quo multa Plin. 7. cap. 38. & 28. cap. 7. ubi & de incommodis & remedijs menstrui. Mulier solum.) Aristot. de Nat. animal. 7. & Albert. De animal. 15. in ea quoq; sunt sentẽtia, ut existiment omne animal, quod sibi gignit simile perfecta generatione, menstruale esse, cum fœtus intra uterum augeatur, quia si augeatur, necessario etiam nutritur, &c. Lymphaticos.) furio-

riosos, quos nympholeptus Græci uocant, hoc est nympharum numine correptos. Asphaltites.) de hoc infra cap. 48.

Sponte discerpitur.) Vet. C. Dispergitur. Id solum.) V. C. Illud in se solū. Sidus Helenæ.) Plin. diram ac minacem Helenam dicit appellatam, Lib. 2. C. 37. Quibus munus.) Alij malunt, Quibus nimis est. sed priorem lectionem constanter defendūt uetustiss. aliquot exemplaria. In sua lege.) Est enim huius necessitas mulieribus omnibus quasi lex iniūcta, ut singulis mensibus profluuio purgentur: unde & menstruū Latinis dictum, quemadmodum Græcis catamenion. In æternum steriles.) Ex Plin. 7. c. 13. Sterilitatis autem uarias causas enumerat Plutarch. de Placit. 5. c. 9. & 13. Post annum quinquagesi.) Plin. eod. lib c. 14. Masinyssa rex.) De huius filij nomine, quodnā fuerit, autores uariāt. Valerius quippe lib. 8. c. 14. Methium, uel ut alij cod. habēt. Methymnū appellat, alij Metimathnum: Vet. aliquot codices, Mathumatimanum. uide Hermol. in secunda ædit. Plin. ad finem fere Glossematum.

LXXX. & sextum. Vet. cod. habet LXX. & quintum.

Cato.) Vide Plutarch. in eius uita. Compertum & illud.) Ex Plin. cap. 11. lib. 7. Aristot. lib. 7. c. 4. de Natura animal. Plauti Amphitryone, Diodoro initio 5. Iphiclo.) de hoc paulo supra, & mox c. 10. in Vet. cod. Iphite legitur. & paulo post, Hic Iphites. E duplici adulterio.) eiusdem autem diei coitu, Plin. Vtrunq; patri.) alterum domino, alterum procuratori eius similem. Qui Sardin.) lege Diodorum lib. 5.

Palantes.) errantes. Olbiam.) de hac Strabo lib. 4. & 14. Stephanus huius nominis plures numerat. Patrui.) Herculis, fratris Iphicli. Sternutatio. Plin. 7. c. 6. Oscitatio quidem, inquit, in enixu letalis est: sicut sternuisse a coitu, abortiuum. Idem Hippocrat. 5. Aphor. 42. Decimus a concep.) Idem Plin. & Gel. 3. cap. 10. & 16. Inter omnes.) Medicos potiss. Aliter enim philosophi, ut ex Plutarch. de Placit. 5. c. 17. uidere est. Corda primum.) Plin. 11. c. 37. et Lact. de opif. Dei. c. 12. Arist. de Nat. animal. 17. & de Part. animal. c. 3. & 4. Cic. 2. de Nat. de. Deinde minui.) Vet. cod. Dein minutas ex ossibus spinas. Pars alterutra.) Alij malunt legere, parti alterutri, hoc est, aut cordi, aut spinæ. Idem Plin. loco iam citato.

Melior color.) Ex Plin. 7. c. 6. fere ad uerbum. Parituro.) Vet. cod. parritudo. Motus est. Vet. c. Mouetur.

Cum salsiores.) Quia sal incisiuus est, & phegmaticā illam glutinosamq; materiam, unde ungues alimentum suum deberent suscipere, absumit. Contra naturam.) Ex Plin. 7. cap. 8. Aristot. item & Gel. 16. cap. 16. Aegre parti.) Gel. ex Varrone, ab ægritudine & pedibus. M. Agrippa.) de hoc Verg. in fine 8. Aen. Horat. 1. Car. od. 6. Eutrop. 7. cap. 2. Retrouersi ortus.) Vet. C. Præposteri ortus. Plin. præposteri natalis augurium. Corneliæ.) Idem Plin. 7. cap. 16. Sinistro exitu.) de hoc Plutarch. in Tib. & C. Gracchorum uita, & Flor. lib. 3.

Rursus necatis.) Plin. 7. cap. 9. Qui defuncta matre.) uidetur hic deesse Et copula, ut legatur, Et qui defun. parente. Quis autem hic fuerit, non nominat. Aliqui ad Africanum referunt, sed male, ut corrigit etiam Hermolaus in cap. 9. lib. 7. Plinij. De ortu tamen Scipionis, cæsoq; matris Pomponiæ utero, lege Silium lib. 13. Sed & huc faciunt, quæ leguntur in Commentarijs Persij Satyra 1. ad locum, Ne mihi Polydamas: &c. Nisi forte copulam transferre malis ad uerbum Primus, quod sequitur, ut legas: Primusq; Romanorum Cæsar, &c. Cæsar dictus.) Alij a cæsarie malunt deducere, alij ad elephantem a C. Cæsaris auo occisum referunt. E geminis.) Plin. 7. cap. 10. Abortiuo fluxu.) Differt eiectio ab abortu, siquidem hic intra quadragesimum diem contingit, illa uero non nisi grandioris fœtus est. Vopiscus.) Plin. 7. cap. 10. Quidam & cum dentibus.) ex Plin. 7. cap. 16. Rex Prusias.) Idem de miraculis. Valer. lib. 1. c. 6. In uiris plures.) idem ad uerbum Plin. Kynodontas.) hoc est, caninos dentes. Locus autem hic ex Plinio uidetur ita legendus: Quos Kynodontas uocant, quibus gemini prodeunt, & c. ita enim Plin. Quibus in dextera parte gemini superne, a canib. cognominati, & c. Idem lib. 11. c. 37. Vagitus.) Ex prologo libri 7. Plin. Lege etiam Alex. Aphrodis. problem. 64. Vnum nouimus.) Plin. 7. c. 19. Augstin. de ciui. Dei li. 21. Zoroastrem.) Berosus Noe filiū facit, in sacris literis Cham appellatum. Iustinus, Bactrianorum regem fuisse ait, traditq; de eo, quod primus artes magicas inuenerit, et mundi principia siderumq; motus spectarit. de eodem Plin. quoque plura lib. 30 cap. 1. Auus eius.) de utroq; Appian. in Parthico.

Agelastos.) Alij semel tantum risisse tradunt, cum asinum uidisset carduos comedentem, unde prouerb. Similes habent labra lactucas. De hoc Cic. Tuscul. 9. lib. 3. & de Finib. 5. Socratis.) Idem de eo tradunt Laertius quoque & Plato, & plerique alij. Heraclit. & Diog.) de utroque Laertium uide.

Concretis ossibus.)Idem Plin.7.cap.18.eos corneos appellans. Antoniam Drusi.)f.coniugem. Lygdamus.)Fortassis illum Syracusanum intelligit,quem Valer.libro 9.cap.12.Polydamanta appellat. Et fuit sane facilis ex Polydamas in Lygdamus conuersio. Lygdami tamen cuiusdam mentio fit apud Herod. libro 1.Lucan.3.Tibul.& Propertium in 2.& 4.

Pancratij coronam.)Certaminis genus erat,quod aduocatis omnibus corporis uiribus,omniumque neruorum contentione transigebatur,ut elegantissime in Pandect. Budæus exponit,& Beroaldus apud Propertium. Neruos facere.)nam in his robur situ esse,apud omnes & philosophos & medicos in confesso est. Vnde & prouerbiales hæ formulæ,omnibus neruis,neruos intendere, expedire neruos, &c. de quibus perdocte Erasmus in Chiliadibus. Tritanum.)ex Plin.7.cap.20.

Natura Samnitem.)Forte melius,armatura Samnitem. Plin. Samnitium armatura celebrem,&c. Crate pectoris.)thorace. Milonem quoq;.)de hoc etiam præter Plin.& miseranda eius interitu Pausan.& Herod.lib.3.Strabo 6.Valer.9.c.12.

Non grauatus.)Vet.C.Non grauatim:quod magis arridet. Elog.extat.)nimirum in ænea eius statua in Olympijs erecta,de qua Philostrat.lib.4.de Vit.Apollonij. Obijt.)Alij legunt, Quæ obiuit:ut semper uictorem eum ex certaminibus abijsse intelligas. Alectorius.)de hoc Plin.cap.10.libri 37. Alectorias,inquit,uocant in uentriculis gallinaceorum inuentas, crystallina specie, magnitudine fabæ:quibus Milonem Crotoniensem usum, in certamininibus inuictum fuisse uiderí uolunt.Ex quo Plinij loco hic forte legendum est: Sane alectoria usus traditur lapide,qui, &c. In modum fabę.)Vet.C.Fabæ modo,in gallinaceorum,&c. Tarquinij.)Strabo Pythagoræ discipulum etiam fuisse Milonem tradit,qui Pythagoras ipse quoque Tarquinij tempore floruit.

DE SIMILITVDINE FORMAE, & corporum proceritate,deq; mensura hominis,& defunctorũ pudore. Cap. V.

IAm uero qui deflexum animum referat ad similitudinum causas,quantum artificis naturæ imgenium deprehendet.Interdum enim ad genus spectant,et per sobolem in familias transitus faciunt,sicut plerunque paruuli modo neruos, modo cicatrices, modo qualescunq; originis suæ notas ferunt,ut in Lepidis, quorum tres,interuulsa tamen serie, ex eadem domo obducto membrana oculo similes geniti reperiuntur, ut in Byzantio nobili pugile,qui cum matrem haberet adulterio ex Aethiope conceptam, quæ nihil patri comparandum reddidisset, ipse in Aethiopẽ auum degenerauit.Sed hoc minus mirum, si respiciamus ad ea quæ spectata sunt inter externos. Regem Antiochum Arteon quidã ex plebe Syriaca, sic facie æmula mentiebatur, ut postmodum Laodice uxor regia, obiecto populari isto tandiu dissimulauerit defunctũ maritum,quoad ex arbitratu eius regni successor ordinaretur.Inter Cn.Pompeiũ & Vibium humili loco natum,tantus error extitit de paribus lineamentis, ut Romani Vibium Pompeij nomine, Pompeium Vibij uocabulo cognominarent. Oratorem L.Plancum Rubrius

Rubrius histrio sic impleuit, ut & ipse Plancus à populo uocaretur. Armentarius Mirmillo & Cassius Seuerus orator ita se mutuo reddiderunt, ut si quando pariter uiderentur, dignosci non possent, nisi discrepantiam habitus indicaret. M. Messala Censorius, & Menogenes ex fece uulgari, hoc fuerunt uterq;, quod singuli, nec alium Messalam, quàm Menogenem, nec Menogenẽ alium, quàm Messalam putarũt. Piscator ex Sicilia proconsuli Suræ præter alia etiã rictu oris comparabatur, ita in eodem uocis impedimẽto, et tardatæ sono linguæ naturalibus offendiculis congruebant. Interdũ uero non modo inter externos sed etiã inter conductos ex diuersissima parte orbis miracula indiscreti uultus fuere. Deniq; cum Antonio iam triumuiro Thoranius quidam eximios forma pueros uelut gemmos trecẽtis sestertijs uendidisset, quorum alterum de transalpina Gallia, alterum ex Asia comparauerat, adeoq; una res uiderentur, nisi solus sermo fidem panderet, atque ideo se Antonius illusum grauaretur, non infacete Thoranius, id uel præcipue, quod emptor crimnabatur, pretiosum comprobauit. Neq; enim mirum, si forent pares gemini, illud nullis posset taxationib. æstimari, quod tãtis spacijs diuersitas separatos, plusquam geminos contulisset. Quo responso adeò Antonius mitigatus est, ut deinceps nihil se habere carius in substantia sua iactaret. Nunc si de ipsis

ipsis hominum formis requiramus, liquido manifestabitur, nihil de se antiquitatem mendaciter prædicasse, sed corruptam degeneri successione sobolẽ nostri temporis per nascentiũ detrimenta decus ueteris pulchritudinis perdidisse. Licet ergo pleriq; desiniant, nullum posse excedere longitudinẽ septem pedum, quod intra hunc modum Hercules fuerit, deprehensum est tamen Romanis temporibus, sub D. Augusto Pusionem & Secundillam denos pedes, et amplius habuisse proceritatis, quorum reliquiæ adhuc in conditorio Sallustianorum uidentur, postmodũ D. Claudio principe, Gabbaram nomine, ex Arabia aduectum, nouem pedum, & totidem unciarum. Sed ante Augustum annis fermè mille non apparuit forma huiusmodi, sicut nec post Claudiũ uisa est. Quis enim æuo isto non minor suis parentibus nascitur? Priscorum autem molem testantur etiam Orestis suprema, cuius ossa Olympiade quinquagesima & octaua Tegeæ inuẽta à Spartanis oraculo monitis, didicimus implesse longitudinem cubitorum septem. Scripta quoq; ex antiquitate memorias accessunt in fidem ueri, quibus receptum est, quod bello Cretico, cũ elata fluminis impetu plus quàm ui amnica inuecta terras rupissent, post discessum fluctuum inter plurima humi diffidia humanum cadauer repertum sit cubitũm trium atq; triginta, cuius spectandi cupidine L. Flaccum legatũ, Metellum etiam

etiam ipsum impendiò admodum captos miraculo, quod auditu refutarãt, oculis potitos. Non omiserim, Salamiam Euthymenis filium creuisse in triẽnio tria cubita sublimitate, sed incessu tardo, sensu hebeti, robusta uoce, pubertate festina, statimq; obsessum morbis plurimis, immoderatis ægritudinum supplicijs compensasse præcipitem incrementi celeritatem. Mensuræ ratio bifariam conuenit. Nam quantus manibus expassis inter digitos longissimos modus est, tantum constat esse inter calces et uerticem. Ideoq; physici hominem minorem mundum esse iudicarunt. Parti dextræ habilior adscribitur motus, læuæ firmitas maior. Vnde altera gesticulationibus promptior est, altera oneri ferendo accommodatior. Pudoris disciplinã etiam inter defuncta corpora natura discernit, ut si quando cadauera necatorũ fluctibus euehantur, uirorum supina, prona fluitent fœminarum. Verum iam ad pernicitatis titulum transeamus.

SCHOLIA.

AD similitudinũ causas.) De his Plin. lib. 7. c. 12. unde hæc pleraque sunt desumpta, & Arist. De nat. anim. 7. cap. 7. et Problem. 12. & 14. sect. 10. Lactan. de Op. d. c. 12. Plutarchus de Placit. 5. cap. 12. Lucret. libro 4. Valer. 9. cap. 5. Vt in Byzantio.) Sunt qui legant, uelut in Byzãtino nobili poeta. Sed Vet. Cod. habebat, Velut in Byzãtio nobilis pycta, ut facillima fuerit deprauandæ uocis pycta, in poeta occasio. Cæterum Plinius quoque Nicæum nobilem pyctam Byzantij genitum, hunc uocat, Aristot. tamen in Sicilia id contigisse refert. Antiochum.) Syriæ regem. De Artemone autem Valer. 9. c. 15. ubi tamen Artemonem legere est. Vibium.) tale quid etiam de Publicio libertino quodam Valer. & Plinius tradunt. Armentarius.) sic uocatur, qui armentis præest. Vergilius, Armentarius Afer agit. Ex fece.) quia histrio. Vterq; quod singuli.) ut neutrum discernere ab altero facile fuerit, id quod de Curione et Burbuleio quoque referunt Valerius & Plinius. Trecentis sestertijs.) Plinius ducentis. Fidem panderet.) Forte legendum fraudem panderet. Sic etiam Plinius, Detecta fraude. Nullis taxationibus.) nullo precio. Degeneri successione.) Eleganter id per quatuor ætates tam Græci quam Latini poetæ expressérunt, & Plin. 7. c. 16. Iuuenal. Sat. 15.

Terrra malos homines nunc educat atq; pusillos.

Prestosum comprobauit.) Vet. C. Prestosius probauit. Diuersit. separatos.) Vet. C. Separata, plusquã gemmos attulisset. Septem pedum.) quem Gellius ex Varrone summum dicit esse adolescendi corporis humani modum. Hercules.) de huius statura Gel. 1. cap. 1. Sallustianorum.) f. hortorum. Aeuo isto. Vet. C. Iam æuo isto. Orestis suprema.) Suprema uocat ossa, quæ reliquiæ aliis dicuntur. De hoc Herod. 1. & Gel. 3. cap. 10. Arcessunt in fidem.) Vet. C. Accersunt. In fidem ueri hoc etiam receperunt, quod, &c. Sublimitate.) Vet. C. Sublimitatis, sed incessu tardum, sensu hebetem, &c. Nam quantus manibus expans.) Plin. 7. C. 17. Minorem mundum.) microcosmum, de quo Macrob. Som. 2. c. 12. Lactan. 2. c 13. Prona fœminarum.) uelut pudori defunctarum parcente natura, Plin.

DE VELOCITATE, VISV, ET *fortitudine*, Caput VI.

Primum palmam uelocitatis Ladas quidam adeptus est, qui ita supra cauum puluerem cursitauit, ut arenis pendentibus nulla indicia relinqueret

linqueret uestigiorum. Polymnestor Milesius puer, cum à matre locatus esset ad caprarios pastus, ludicro leporem consecutus est, & ob id statim productus à gregis domino. Olympiade sexta & quadragesima, ut Boëthus author est, uictor in stadio meruit coronam. Philippides biduo mille ducenta quadraginta stadia ab Athenis Lacædemonẽ decurrit. Anistius Lacon, et Philonides Alexandri Magni cursores à Sicyone Elin usque, mille ducenta stadia una die transierunt. Fonteio, Vipsanoq; COSS. in Italia octo annos puer natus, quinque & XL. milia passuum à meridie transiuit ad uesperum. Visu deinde plurimum potuit Strabo nomine, quem perspexisse per centum XXXV milia passuum Varro significat, solitumque à Carthagine exeuntem classem Punicam, numerumq; nauiũ manifestissime è Lilybetana specula denotare. Cicero tradit Iliada Homeri ita subtiliter in membranis descriptam, ut testa nucis clauderetur. Callicrates formicas ex ebore ita scalpsit, ut portio earum à cæteris secerni nequiuerit. Apollonides perhibet, in Scythia fœminas nasci, quæ Bithyæ uocantur, hasq; in oculis pupillas geminas habere, & perimere uisu, si quem forte iratæ aspexerint, hæ sunt & in Sardinia. Prævaluisse fortitudine apud Romanos L. Sicinium Dentatũ, titulorũ numerus ostendit. Tribunus hic plebis fuit non multo post exactos reges, Spurio

Spurio Tarpeio, A. Thermo COSS. Idem ex prouocatione octies uictor, XL & V habuit aduersas cicatrices, in tergo nullam notam. Spolia ex hoste tricies & quater cepit. In phaleris, hastis puris, armillis, coronis trecenta XII dona meruit. Nouem imperatores qui opera eius uicerant, triumphantes prosecutus est. Post hunc M. Sergius duobus stipendijs, primo, aduerso corpore ter & uicies uulneratus, secundo stipendio in prælio dextram perdidit. Qua de causa ferream sibi manũ fecit, et cum neutra pene ido nea ad præliandum uteretur, una die quater pugnauit, et uicit sinistra, duobus equis eo insidente confossis. Ab Annibale bis captus refugit, cum uiginti mensibus, quibus captiuitatis sortẽ perferebat, nullo momẽto sine compedib. fuerit, et catenis. Omnibus asperrimis prælijs quæ tempestate illa Romani experti sunt, insignitus donis militaribus. A Thrasimeno, Trebia, Ticinoq; coronas ciuicas retulit. Cannensi quoq; prælio, de quo refugisse eximium opus uirtutis fuit, solus accepit coronam. Beatus profecto tot suffragijs gloriarum, ni hæres in posteritatis eius successione Catilina tantas adoreas odio damnati nominis obumbrasset. Quantum inter milites Sicinius aut Sergius, tantum inter duces, imò, ut uerius dicam, inter omneis homines Cæsar dictator enituit. Huius ductibus undecies centum & nonaginta duo milia cæsa sunt hostium,

stium, nam quantū bellis ciuilibus fuderit, uoluit an notari. Signis collatis quinquagies & bis dimicauit, M. Marcellum solus supergressus, qui nouies & tricies pari modo fuerat præliatus. Ad hæc nullus celerius scripsit, nemo uelocius legit. Quaternas etiam epistolas simul dictasse perhibetur, benignitate adeo præditus, ut quos armis subegerat, clementia magis uicerit.

SCHOLIA.

Palmam.) uictoriæ laudem, ab arboris palmæ ingenio, de quo Gel.3.cap.6.Plin.16.c.42.Eraſ.in Chiliad. Ladas.)De hoc curſore Catul.ad Camerium,

Næ Ladas ego, pennipes ue Perſeus.

Meminit etiam Alexand.Genial.d.2.C.21.& Iuuenal.Sat.13.

Ad caprarios.)Vet.cod. Ad caprariorum paſtus. Philippides.)Plin.7.cap.20.ſtadia numerat 1160. Aniſtius.) Al. Antiſtis, & Aniſtis, & apud Plin. Caniſtius. Vno die.) nouem diei horis, Plin.2.cap.71. Fonteio.)Vet.c.Pompeio. Octo annes.)Plinius nouem habet, & cucurriſſe XLV.M.paſſ.pro quo in uet.c.reperio V, & LXX.M.paſſuum. Cæterum puerum hunc Martial.lib.4.Addam uocat. Strabo.)Plinius 7.c.21. Valer.tamē lib.1.cap.6.Lynceum hunc uocat.unde quoque prouerb.Lynceo perſpicacior. Lilybitan.) e Lilybeo Siciliæ promontorio. Iliada Homeri.)de hac Martialis in Xenijs. Calicrates.)Plin.eodem loco, & lib.36.c.5.ad finem.

Bithiæ.)Plinius 7.cap.2. Hasq;.)Vet c. Eas in oculis.

Hæ ſunt & in Sardinia.)Exemplaria manu ſcripta, quibus uetuſtiſſimis uſi ſumus, hæc uerba nō habēt, ut ueriſimile ſit ab aliquo ſtudioſo in marginem forte, ut fit, adiecta, in contextum poſtea irrepſiſſe. L.Sicin.Dent,) hic ob ſingularem fortitudinem Romanus Achilles eſt dictus, teſte Gellio, libro 2. c.11

cap.11. plura Plin.7.cap.28.& lib.22.cap.5.Valer.3.cap.2. A. Ther.mo.)In Plinianis aliquot exemplaribus legitur A. Aeternio. Vet.uero codex habet, A. Aterio. numeratur autem hic annus quo Sp. Tarpeius Capitolinus & A. Aternius Fontinalis Coſſ.fuerāt, ab Vrbe condita quidem trecenteſimus, ab exactis autem regibus quinquageſimus ſextus. Aduerſ.cicatrices.) antrorſum exceptas, Valer. In tergo nullam.) quod nunquam tergum hoſti obuertiſſet fugiendo. Spolia.)Vet.cod.Et ſpolia. Trecenta duodecim.)Non conſtabit hic numerus, niſi a Solino poſitis torques etiam addamus ex Plinio, quibus 83.donatum eum teſtatur. Haſtis autem puris 18. phaleris 25. armillis 160.coronis 26.quæ omnia collecta numerū faciunt 312.quanquam hic Valerio quoq; cum Plinio non conuenit. M.Sergius.)Ex Plin.7.cap.28.fere ad uerbum. Qua de cauſa ferream.)Vet.cod.Qua de cauſa poſtea manum ſibi ferream, &c.

Ni hæres.) Vet.C. Niſi hæres.Plin.Niſi pronepos Catilinæ gratiam nomini derogaſſet. Adoreas.)tantas laudes, tantam gloriam.Plinius lib.18.cap.3.Gloriam denique ipſam a farris honore adoream appellabant. Ador autem farris genus, edor quondam appellatum, autore Feſto. Et priſcis quidem temporibus militaria dona, quæ militibus fortem operam in bello nauantibus a duce dabantur, heminæ uel quartarij farris erant. Velut (Feſtus ait) Adoriam laudem ſiue gloriam dicebant, quia glorioſum eum putabant eſſe, qui farris copia abundaret. Cæſar dictator.)Vide Plinium 7.cap.25. Sueton.& Plutarch. in Cæſare. Centum & nonagiuta duo M.) Vet.C. habet Cxxxij.M. Quinquagies & bis.) Quinquagies tantum habet Plinius. Nouies & tricies.)id eſt, undequadragies, Plinius.de hoc autem uide Plutarchum in eius uita. Valer. multis locis, præcipue autem lib.4.cap.1.Liu.Decad.3.non uno in loco. Nullus celerius.)Plin.Scribere & legere ſimul, dictare & audire ſolitum accepimus, epiſtolas uero tantarum rerum quaternas pariter librarijs dictare, aut ſi nihil aliud ageret, ſeptenas. Plura eo loco, & Gel.lib.17.cap.9.

DE MEMORIA. DE VOCE ADempta, & adepta. De morum laude. De eloquentia. De pietate. De pudicitia et felicitate. Caput VII.

CYrus memoriæ bono claruit, qui in exercitu, cui numerosißimo præfuit, nominatim singulos alloquebatur. Fecit hoc idem in populo Romano L. Scipio. Sed & Cyrum, & Scipionem consuetudine credamus profeciſſe. Cyneas Pyrrhi legatus postero die quàm ingreſſus Romam fuerat, et equeſtrem ordinem et Senatũ proprijs nominibus ſalutauit. Rex Ponticus Mithridates duabus & uiginti gentibus, quibus imperitabat, ſine interprete iura dixit. Memoriam ex arte fieri palàm factum eſt, ſicut Metrodorus philoſophus, qui temporibus Diogenis Cynici fuit, in tantum ſe meditatione aßidua prouexit, ut à multis ſimul dicta, non modo ſenſuum, ſed etiam uerborum ordinibus retineret. Nihil tamẽ in homine aut metu, aut caſu, aut morbo facilius intercipi, ſæpe perſpectum eſt. Qui lapide ictus fuerat, accepimus oblitum literarum. Meſſalam certe Coruinum poſt ægritudinem quam pertulerat, percuſſum proprij nominis obliuione, quamlibet aliàs ei ſenſus uigeret. Memoriam metus perimit. Inuicem timor uocis eſt incitamentum, quam non ſolum acuit, ſed etiam, ſi nunquam

quam fuerit, extorquet. Deniq; cum Olympiade octaua & quinquageſima uictor Cyrus intraſſet Aſiæ oppidum Sardas, ubi tunc Crœſus latebat, Athis filius Regis mutus ad id uſq; temporis, in uocem erupit ui timoris. Exclamaſſe enim dicitur, Parce patri meo, Cyre, & te hominem eſſe uel caſibus diſce noſtris.

Tractare de moribus ſupereſt, quorũ excellentia maxime in duobus enituit. Cato princeps Porciæ gentis, ſenator optimus, optimus imperator, orator optimus, cauſam tamen quadragies & quater dixit, diuerſis odiorum ſimultatibus appetitus, ſemper abſolutus. Verum Scipionis Aemiliani laus propenſior, qui præter bona, quibus Cato clarus fuit, etiam publico amore præceßit. Vir optimus Naſica Scipio iudicatus eſt, non priuato tantum teſtimonio, ſed totius ſenatus ſacramento, quippe quòd inuentus dignior non fuit, cui præcipuæ religionis crederetur myſterium, cum oraculum moneret arceßi ſacra Deûm matris Peßinuntiæ. Plurimi inter Romanos eloquentia floruerunt, ſed hoc bonum hæreditarium nunquam fuit, niſi in familia Curionum, in qua tres ſerie continua oratores fuere. Magnum hoc habitum eſt ſanè eo ſeculo, quo facundiam præcipue & humana & diuina mirata ſunt. Quippe tunc percuſſores Archilochi poẽtæ Apollo prodidit, & latronum facinus Deo arguente detectum eſt. Cumq; Lyſander Lacædemonius

Athenas obsideret, ubi Sophoclis Tragici inhumatum corpus iacebat, identidem Liber Pater ducem admonuit per quietem, ut sepeliri delicias suas sineret. Nec prius destitit, quàm Lysander, cognito quis obiisset diem, et quid à num ne posceretur, inducias bello daret, usq; dum congruè supremis talibus exequiæ ducerentur. Pindarũ lyricũ è conuiuij loco, cui imminebat ruina, ne cum cæteris interiret, forinsecus Castor & Pollux uocarunt, inspectantibus uniuersis, quo effectum est, ut solus impendens periculum euaderet. Numerandus post Deos Cn. Pompeius Magnus, intraturus Posidonij domum, clarissimi tunc sapientiæ professoris, percuti ex more à lictore uetuit foreis, summissisq; fascibus, quamlibet confecto Mithridatico bello, & Orientis uictor, sententia propria cessit ianuæ literarum. Africanus prior Qu. Ennij statuã imponi sepulchro suo iussit. Vticẽsis Cato unum ex tribunatu militum philosophum, alterum ex Cypria legatione Romam aduexit, professus plurimum se eo facto Senatui & populo Romano contulisse, quamuis proauus eius sæpissime censuisset Græcos Vrbe pellendos. Dionysius tyrannus uictatam nauem Platoni obuiam misit, ipse cum albis quadrigis egredientem è littore occurrens honoratus est. Perfectam prudentiam soli Socrati oraculum Delphicum adiudicauit. Pietatis documentum nobilius quidem in Metellorum domo effulsit,

fulsit, sed eminentissimum in plebeia puerpera reperitur. humilis hæc, atque ideo famæ obscurioris cum ad patrem, qui supplicij causa claustris pœnalibus continebatur, ægre obtinuisset ingressum, exquisita sæpius à ianitoribus, ne fortè parẽti cibum sumministraret, alere eum uberibus suis deprehensa est. Quæ res & factum & locum consecrauit. Nam qui morti destinabatur, donatus filiæ, in memoriam tanti præconij reseruatus est. Locus dicatus est suo numini, Pietatis sacellum fuit. Nauis à Phrygia gerula sacrorum, dum sequitur uittas castitatis, contulit Claudiæ principatum Pudicitiæ. Et Sulpitia Paterculi filia, M. Fuluij Flacci uxor, censura omnium matronarum è centum probatissimis haud temere electa est, quæ simulacrum Veneris, ut Sibyllini libri monebant, dedicaret. Qui attingat ad titulum felicitatis, necdum repertus est, et qui fœlix censeri iure debuerit. Nanq; Cornelius Sylla dictus potius est, quàm fuerit fœlix. Solum certe beatum cortina Aglaum iudicauit, qui in angustissimo Arcadiæ angulo pauperis soli dominus, nunquam egressus paterni cespitis terminis inuenitur.

SCHOLIA.

CYrus.) Ex Plin. 7. c. 24. hæc memoriæ exempla desumpta sunt. De Cyri autem memoria etiam Fab. 11. cap. 2. Valer. 8. cap. 7. cognominatus.

L. Scipio.) Publij frater, Asiaticus cognominatus.

Cyneas.) Plutarchus in Pyrrho

Cic. Tuscul. q. lib. 1. Seneca in prologo Declamat. Ponticus.) Ponti regionis Asiæ, de quo plura Plin. 25. cap. 2. & Valer. loco iam citato, Gel. 17. c. 17. Plutarch. in Lucul. Memoriam ex.) de hoc ad Heren. lib. 3. c. 5. Fab. 11. Cic. de Orat. 2. ad finem, Trapezunt. Rhet. lib. 4. Metrodorus.) Idem Plin. & Cic. Tusc. q. lib. 1. Diogenis Cynici.) Stoici forte legendum qui & Babylonius est appellatus, Metrodori coætaneus, alius a Cynico, ut constat ex Laertio lib. 6. & 10. item Gel. lib. 17 cap. ult. floruit uterque Olympiad. 96. ut Euseb. in Chron. Qui lapide ict.) Valer. lib. 1. cap. 8. Athenienſem hunc fuisse, uirum erud itissimum, dicit. Simile de Georg. Trapezũtio uiro doctissimo tradi tur, omnium literarum Græcarum Latinarumq; in senio oblitum esse. Messal. Corun.) De huius eloquentia, & in Ciceronem una cum Pollione æmulatione Fab. lib. 10. cap. 1. & lib. 12. ad finem. de qua tamen doctissime, ut omnibus alijs, IOACHIMVS CAMERARIVS noster, Commentariorum in primam Tuscul. nunc primum in lucem editorum libro 2. disserit. Inutcm metus.) Vet. C. In uim nocis interdum est timor incitamentum, &c. quæ lectio magis placet.

Victor Cyrus.) Eadem Gel. 5. cap. 9. ex Herodoti libro 1. & Valer. 5. cap. 4. Iustin. 1. De alio autem Crœsi filio semestri locuto in crepundijs meminit Plin. 11. cap. 51. Cato princeps.) ex Plin. 7. cap. 27. & Gel. 13. c. 19. Quadrag. & quater.) Cæl. Antiq. l. 6. cap. 36. Verum Scipionis.) Vet. C. Vnde Scipionis, &c. Aemiliani.) filij Pauli Aemilij, sed a Scipione Africano superiore adoptati: unde & inferior Africanus dictus est, ab euersa Carthagine, ut ille superior a capta. multa de huius uirtutibus Valer. lib. 2. & 8. Nasica.) Ex Plin. 7. c. 34. Quippe quod.) Vet. C. Quippe quo. Cum oraculum.) Historiam habes apud Liu. Decad. 3. lib. 9. Val. 8. cap. 16. Ouid. Fastor. 4. Silium 17. Fenestel. 12. Pessinuntiæ.) a Pessinunte Phrygiæ oppido, ubi templum Cybeles erat celeberrimum, teste Diodoro libro 4. & Strabone lib. 10. In famil. Curionũ.) ex Plin. 7. cap. 41. Percuss. Archilochi.) Plin. 7. cap. 29. fuit autem hic Iambici carminis inuentor, de quo plura Fab. 10. & Horat.

Archilochum proprio rabies armauit iambo.

Deo arguente.) Vet. c. Deo coarguente. Lysander.) Idem eodẽ loco Plin. Quis obisset diem.) Vet. C. quo obisset die.

Supremis talibus.) tanto funeri. Pindarũ.) Idem de Simonide Valer. libro 1. cap. ult. Fab. 11. Cic. de Orat. libro 2. Pindari autem

ri autem familiæ & penatibus Alexandrum regem parci iussisse, cum Thebas caperet, Plin. eod. loco tradit. Posidonij.) ex Plin. 7. cap. 30. Ciceronis hic fuit præceptor, ut idem testatur de Fato, & Plutarch. in Cicerone. Ex more.) de hoc more Alexan. Genial. d. 1. cap. 27. Summissisq;.) Vet. C. demissisq;.

Ianuæ literarum.) id est, fores etiam tanti literarum professoris libens ueneratus est. Quinti Ennij.) Hoc præter Plinium testatur etiam Ouid. de Arte 3.

Ennius emeruit, Calabris in montibus ortus,
Contiguus poni Scipio magne tibi.

Vticensis Cato.) Plin. ad uerbum, eod. cap. 30. Philosophũ.) Athenodorum Cordilionẽ Stoicum, quem Pergami offensum persuasit, ut se in castra sequeretur. Vide Plutarch. in eius uita.

Alterum ex Cypria leg.) de qua Flor. 3. cap. 9. Porro uet. c. Alium legit, non alter. ũ Quamuis proauus eius.) Cato Censorius. Idem autem Plutarchus in Censorio. Vet. C. autem pro quamuis, habet Quamlibet. Dionys. tyran.) Idem Plutarch. in Platonis uita, & Laertius. Honoratus est.) Vet. C. honoraui. Socrati.) Plin. 7. cap. 31. & 34. cap. 6. Valer. 3. c. 4. Plato in apolog. Laert. in eius uita. Metellorum d.) Metellus Pius cognomento, quod patri exulanti reditum impetrasset. Valer. 5. & lib. 1. quanquam & de reliqua eius pietate Plin. quoque cap. 43. libri 7. & Ouid. Fastor. 6. Effulsit.) V. C. refulsit. Plebeia puerpera.) Ex Plin. 7. cap. 36. a quo tamen Valer. dissentit libro 5. cap. 4. Et factum & locum.) V. C. & locum & factũ.

Suo numini.) V. C. suo nomini, Pietatis sacellum est. Claudiæ.) Plin. 7. c. 35. Ouid. Fastor. 4.

Claudia Quinta genus Clauso referebat ab alto.

Historiæ autem huius autores supra indicauimus in Scip. Nasica. Electa. V. C. Delecta. Simul Veneris.) Verticordiæ nũcupatæ, quo uirginum & matronarum animus a libidine ad pudicitiam conuerteretur. Valer. 8. cap. 16. & Ouid. Fast. 4. Qui attingat.) V. C. Quod attinet. Et qui fœlix.) Vet. C. non habet copulam Et. Cor. Sylla.) Plinius 7. cap. 4. Plutarchus in eius uita, Valer. 6. cap. 9. Quam fuerit.) V. C. Quam fuit.

Aglaum.) De Aglao Psophidio Plin. 7. cap. 46. Valer. 7. cap. 1. Terminis.) V. C. Terminos. Porro quæ deinceps in sequentia capita ui debantur annotanda, ad libri calcem reperies.

DE ITALIA, ET EIVS LAVDIBVS, deq; peculiaribus multis quæ in ea reperiuntur. CAP. VIII.

DE homine satis dictum habeo. Nunc ut ad destinatum reuertamur, ad locorum commemorationem stylus dirigendus est, atque adeò principaliter in Italiam, cuius decus iam in urbe contigimus. Sed Italia tanta cura ab omnibus dicta est, præcipue à M. Catone, ut iam inueniri non possit, quod non ueterum autorum præsumpserit diligentia, largiter in laudem excellentis terræ materia suppetente, dum scriptores præstantissimi reputant locorum salubritatem, cœli temperiem, ubertatem soli, aprica collium, opaca nemorum, innoxios saltus, uitium olearumq; prouentus, ouilia, pecuaria, tot amneis, lacus tantos, bifera uiolaria, inter hæc Vesceum flagrantis animæ spiritu uaporantem, tepenteis fontibus Baias, colonias tam frequenteis, tam assiduam nouarum urbium gratiam, tam clarum decus ueterum oppidorum, quæ primum Aborigines, Arunci, Pelasgi, Arcades, Siculi, totius postremo Græciæ aduenæ, & in summa uictores Romani condiderunt. Ad hæc littora portuosa, orasque habet patentibus gremijs commercio orbis accommodatas. Verum ne prorsus intacta uideatur, in ea quæ minus trita sunt, animum intendere

intendere haud absurdum uidetur, & parcius depasta leuibus uestigijs inuiare. Nam quis ignorat uel dictum uel conditum à Iano Ianiculum, à Saturno Latium atque Saturniam, à Danaê Ardeam, à comitibus Herculis Polyden, ab ipso in Campania Pompeios, quia uictor ex Hispania pompam boum duxerat. In Liguria quoq; Lapidarios campos, quòd à Ioue eò dimicante creduntur saxa pluisse. Regionem Ionicam ab Ione Naulochi filia, quam procaciter insidentem uias Hercules interemit, ut ferunt, Archippen à Marsyæ rege Lydorum, quod hiatu terræ haustum, dissolutum est in lacum Fucinum. Ab Iasone templum Iunonis Argiuæ, à Pelope Pisas, à Cleolao Minois filio Daunios, Iapygas à Iapyge Dædali filio, Tyrrhenos à Tyrrheno Lydiæ rege, Coram à Dardanis, Argillam à Pelasgis, qui primi in Latium literas intulerũt, à Phalero Argiuo Phaliscam, à Phalerio Argiuo Phalerios, Fescennium quoque ab Argiuis, portum Parthenium à Phocensibus, Tybur (sicut Cato facit testimonium) à Catilo Arcade, præfecto cladis Euandri, sicut Sextius, ab Argiua iuuentute. Catillus enim Amphiarai filius, post prodigialẽ patris apud Thebas interitum, Oeclei aui iussu, cum omni fœtu uel sacro missus treis liberos in Italia procreauit, Tiburtum, Coram, Catillum, qui depulsis ex oppido Siciliæ ueteribus Sicanis, à nomine Tiburti fratris natu maximi urbem

urbem uocarunt. Mox in Brutijs ab Vlysse extructum templum Mineruæ. Insula Ligea appellata abiecto ibi corpore Sirenis ita nominatæ. Parthenope à Parthenopes Sirenis sepulchro, quam Augustus postea Neapolin esse maluit. Præneste, ut Zenodotus refert, à Præneste Vlyssis nepote Latini filio, aut, ut Prænestini sonant libri, à Cæculo, quem iuxta ignes fortuitos inuenerunt, ut fama est, Digitiorum sorores. Notum est à Philoctetete Petiliam constitutam, Arpos & Beneuentum à Diomede, Patauium ab Antenore, Metapontum à Pylijs, Scyllaceum ab Athenienſibus, Sybarim à Trœzenijs, & à Sagari Aiacis Locri filio, Salentinos à Lycijs, Anconam à Siculis, Gabios à Galatio & Bio Siculis fratribus, ab Heraclidis Tarentum, insulam Tensam ab Ionibus, Pestum à Dorenſibus. A Myscello & Archia Crotonam, Rhegiam à Chalcidenſibus, Caulonam & Terinam à Crotonienſibus, à Naritijs Locros, Heretrum à Græcis in honorem Heræ, sic enim Iunonem Græci uocant. Aritiam ab Archilocho Siculo, unde & nomen, ut Cassio Heminæ placet, tractum. Hoc in loco Orestes oraculo monitus simulachrum Scythicæ Dianæ, quod de Taurica extulerat, prius quàm Argos peteret, consecrauit, à Zanclenſibus Metaurum locatum, à Locrenſibus Metapontum, quod nunc Vibo dicitur. Bocchus absoluit, Gallorum uctere propaginem Vmbros esse. M. Antonius

tonius asseuerat eosdem, quod tempore aquosæ cladis imbribus superfuerũt, Vmbros Græcè nominatos. Licinio placet, à Mesappo Græco Mesappiæ datam originem, uersam postmodum in nomen Calabriæ, quam in exordio Oenotri frater Peucetius Peucetiam nominarat. Par sententia est inter autores, à gubernatore Aeneæ appellatum Palinurum, à tubicine Miseno Misenum, à consobrina Leucosiam insulam. Inter omnes perspicuè conuenit, à nutrice Caicta Caietam, ab uxore Lauinia Lauinium esse nuncupatum, quod post Troiæ excidium, sicut Cossonius perhibet, quarto anno extructum est. Nec omissum sit, Aeneam æstate ab Ilio capto secunda Italicis littoribus appulsum, ut Hemina tradit, socijs non amplius sexcentis, in agro Laurenti posuisse castra, ubi dum simulacrum, quod secũ ex Sicilia aduexerat, dedicat Veneri matri, quæ ἀφροδίτη dicitur, à Diomede Palladium suscipit, tribusq; mox annis cum Latino regnat, socia potestate, quingentis iugeribus ab eo acceptis. Quo defuncto summam biẽnio adeptus, apud Numicum apparere desijt. Anno septimo patris Indigetis ei nomen datum. Deinde constitutæ ab Ascanio longa Alba, Fidenæ, Antium, Nola à Tyrijs, ab Eubœensibus Cumæ. Ibidem Sibyllæ sacellum est, sed eius quæ rebus Romanis quinquagesima Olympiade interfuit, cuiusq; librum ad Cornelium usque Syllam Pontifices nostri consu-

consulebãt, tunc enim unà cum Capitolio igni absumptus est. nam priores duos Tarquinio superbo parcius precium offerente quàm postulabat, ipsa exusserat, cuius sepulchrum in Sicilia adhuc manet. Delphicam autem Sibyllam ante Troiana bella uaticinatam Boëthus perhibet, cuius plurimos uersus operi suo Homerũ inseruisse manifestat. Hanc Heriphile Erythræa annis aliquot intercedẽtibus consecuta est, Sibyllaq; appellata est de scientiæ parilitate, quæ inter alia magnifica Lesbios amissuros imperium maris multò antè præmonuit, quàm id accideret. Ita Cumanã tertio fuisse post has loco, ipsa æui series probat. Ergo Italia, in qua Latium antiquum antea à Tyberinis ostijs ad usque Lyrim amnem pertinebat, uniuersa consurgit à iugis Alpium, porrecta ad Rheginum uerticem, & littora Brutiorum, quo in mare meridiem uersus protenditur. Inde procedens paulatim se Appennini montis dorso attollit, extensa inter Tuscum & Adriaticum, id est inter Superum mare & Inferum, similis querno folio, scilicet proceritate amplior, quàm latitudine. Vbi longius processit, in cornua duo scinditur, quorum alterum Ionium spectat æquor, alterum Siculum. Inter quas prominẽtias non uno margine accessum insinuati freti recipit, sed linguis proiectis sæpius, à procurrentibus distinctum promontorijs pelagus admittit. Ibi, ut obuia passim notemus, arces Tarentinæ,

rẽtinæ, Scyllæa regio, cum Scyllæo oppido, et Crathe flumine Scyllæ matre, ut Vetustas fabulata est, Rheginí saltus, Pæstanæ ualles, Sirenum saxa, amœnissimus Campaniæ tractus, Phlegræi campi, Circes domus, Tarracina, antè insula circunfluæ immenso mari, nunc æuo nectente addita continẽti diuersamq; fortunam à Rheginis experta, quos fretum medium à Siculis ui abscidit. Formiæ etiam Læstrigonibus habitatæ. Multa præterea pollentissimis ingenijs edisserta, quæ præterire, quàm inferius excqui, turius duximus. Verũ Italiæ longitudo, quæ ab Augusta prætoria per Vrbẽ Capuamq; porrigitur usq; ad oppidũ Rhegiũ, decies centena et uiginti milia passuum colligit. Latitudo ubi plurimũ, CCCCX, ubi minimũ, CXXXVI milia. Arctissima est ad portum, quem Annibalis castra dicunt. Neque enim excedit quadraginta milia. Vmbilicum, ut Varro tradit, in agro Reatino habet. At in solidum spacium circuitus uniuersi uicies quadragies nouies centena sunt. In quo ambitu aduersa Locrensium fronte ortus à Gadibus finitur Europæ sinus primus. Nam secundus à Lacinio auspicatus, in Acroceraunijs metas habet. Ad hæc Italia Pado clara est, quem mons Vesulus superantissimus inter iuga Alpium gremio suo fundit, uisendo fonte in Ligurum finibus, unde se primũ Padus proruit, submersusq; cuniculo rursus in agro Vibonẽsi extollitur, nulli amniũ

inferior

inferior claritate, à Græcis dictus ὑρίδανος. Intumescit exortu canis, tabefactis niuibus, et linquẽtibus brumæ pruinis, auctusq; aquarum accessione, XXX flumina in Adriaticum defert mare. Est è memorabilibus inclitum, & insigniter per omnium ora uulgatum, quod perpaucæ familiæ sunt in agro Phalisco rum, quos Hirpos uocant. Hi sacrificium annuum ad montem Soractem Apollini faciunt, idq; operantes gesticulationibus religiosis impune exultant, ardentibus lignorum struibus, in honorem diuinæ rei, flammis parcentibus. Cuius deuotionis ministerium munificentia senatus honoratum, Hirpis perpetuo omnium munerum uacationem dedit. Gentem Marsorum serpentibus illæsam esse, nihil mirum. A Circes filio genus ducunt, & de auita potentia deberi sibi sentiunt seruitium uenenorum, ideoq; uenena contemnunt. C. Cœlius Oetæ treis filias, Angitiam, Medeam, & Circen dicit fuisse, Circen Circæos insedisse montes, carminum maleficijs uarias imaginum facies mentientem, Angitiam uicina Fucino occupauisse, ibique salubri scientiæ aduersus morbos resistentẽ, cum desijsset hominem uiuere, deam habitam. Medeam ab Iasone Buthroti sepultam, filiumq; eius Marsis imperasse. Sed quamuis Italia habeat hoc præsidium familiare, à serpentibus non penitus libera est. Deniq; habitatores ab Amyclis, quas antea Græci condiderũt, serpentes

serpentes fugauere. Illic frequens uipera insanabili morsu. Breuior hæc cæteris, quàm in alijs aduertimus orbis partibus, ac propterea, diũ despectui est, facilius nocet. Calabria Chersydris frequentissima est, & Boam gignit, quem anguem ad immensam molem ferunt coalescere. Captat primo greges bubulos, & si quæ plurimo lacte rigua bos est, eius se uberibus innectit, suctuq; continuo saginata, longo seculo ita funebri satietate ultimo extuberatur, ut obsistere magnitudini eius nulla uis queat. Postremo depopulatis animantibus, regiones quas obsederit, ad uastitatem cogit. Denique D. Claudio principe in loco ubi Vaticanus ager est, in aluo occisæ Boæ spectatus est solidus infans. Italia lupos habet, qui cum cæteris similes non sint, homo quem prius uiderint, conticescit, & antici patus obtutu nocentis, licet clamandi uotum habeat, non habet uocis ministerium. Sciens de Lupis multa prætereo. Spectatissimum illud est, quod caudæ animalis huius uillus amatorius inest perexiguus, quem spontaneo damno abijcit, cum capi metuit, nec habet potentiam, nisi uiuenti detrahatur. Coëunt lupi toto anno non amplius dies XII. Vescuntur in fame terra. At ij quos ceruarios dicimus, quamuis post longa ieiunia repertas ægre carnes mandere cœperint, ubi quid casu respiciunt, obliuiscuntur, & immemores præsentis copiæ, eunt quæsitum quam reliquerunt satietatem.

tietatem. In hoc animalium genere numerantur & lynces, quarum urinas coire in duritiem precioſi calculi fatentur, qui naturas lapidum exquiſitius ſunt perſecuti. Iſtud etiam ipſas lynces perſentiſcere hoc documento probatur, quòd geſtum liquorem illico arenarum cumulis, quantum ualent, contegunt, inuidia ſcilicet, ne talis egeries tranſeat in noſtrũ uſum, ut Theophraſtus perhibet. Lapidi iſti ſuccini color eſt, pariter ſpiritu attrahit propinquantia, dolores renũ ſedat, medetur regio morbo, νεφρικόν Græcè dicitur. Cicadæ apud Rheginos mutæ, nec uſquã alibi, quod ſilentium miraculo eſt, nec immerito, cum uicinæ, quæ ſunt Locrenſium, ultra cæteras ſonitent. Cauſas Granius tradit, cum obmurmurarent illic Hercule quieſcente, deum iuſſiſſe, ne ſtreperent, itaque ex eo cœptum ſilentium permanere. Ligusticum mare frutices procreat, qui quantiſper fuerint in aquarum profundis, fluxi ſunt, tactu prope carnulento, deinde ubi in ſupera tolluntur, natalibus derogatis, lapides fiunt. Nec ſolum qualitas illis, ſed & color uertitur, nam puniceo protinus rubeſcunt. Ramuli ſunt, quales arborum uiſimus, ad ſemipedem frequentiũ longi, rarum eſt, pedaneos deprehẽdi. Excudũtur ex illis multa geſtamina. Habet enim, ut Zoroaſtes ait, materies hæc quandam poteſtatem, ac propterea quicquid inde fit, habetur inter ſalutaria, Corallium alij dicunt. Nam

Nam Metrodorus γοργίαν nominat. idem, quod reſiſtat typhonibus & fulminibus, affirmat. Eruitur gemma in parte Lucaniæ, facie adeò iucunda, ut languentes intrinſecus ſtellas, & ſub nubilo renidentes croceo colore perfundat. Ea, quoniam in littore Syrtium inuenta primum eſt, Syrtites uocatur. Eſt & Veientana gemma à loco dicta, cui nigri coloris ſuperficies, quam ad gratiam uarietatis albi limites interſecant, notis candentibus. Inſula quæ Apuliæ oram uidet, tumulo ac delubro Diomedis inſignis eſt, et Diomedeas aues ſolæ nutrit. Nam hoc genus alitis præterquam ibi nuſquam gentium eſt, idq; ſolũ poterat memorabile iudicari, niſi accederent non omittenda. Forma illis penè quæ fulicis, color candidus, ignei oculi, ora dentata, congreges uolitant, nec ſine ratione pergẽdi, duces duæ ſunt, quæ regant agmen. Altera agmen anteit, altera inſequitur, illa ut ductu certũ iter dirigat, hæc ut inſtantia urgeat tarditatem. Hæc in meantibus diſciplina eſt. & cum fœtuum adeſt tempus, roſtro ſcrobes excauant. Deinde ſurculis in uerſum ſuperpoſitis, imitantur texta cratiũ, & ſic contegunt ſubtercauata. & ne operimenta deſint, ſi fortè lignorũ caſas uenti offerant, hanc ſtruem comprimunt terra, quam egeſſerãt, cum puteos excauarẽt. Sic nidos moliũtur bi fori acceſſu, nec fortuitò, adeò ut ad plagas cœli metentur exitus uel ingreſſus. Aditus, q dimittit ad paſtus,

in ortum destinatur, qui excipit reuertenteis, occasum uersus est, ut lux & moranteis excitet, & receptui non denegetur. Leuaturæ aluũ, aduersis flatibus subuolant, quibus proluuies longius auferatur. Iudicant inter aduenas, si Græcus est, propius accedunt, et quantũ intelligi datur, uelut ciui blandius adulantur. Si quis erit gentis alterius, inuolant, & impugnant. Aedem sacram omni die celebrant, stud.o huiusmodi. Aquis imbuunt plumas, alijsq; impendiò madefactis confluunt rorulentæ. ita ædem excusso humore purificant. Tunc pennulis superplaudunt, inde discedunt quasi peracta religione. Ob hoc ferunt Diomedis socios aues factos. Sanè ante aduentum Aetoli ducis nomen Diomedis non habebant, inde sic dictæ. Italicus excursus per Liburnos, quæ gens Asiatica est, procedit in Dalmatiæ pedem. Dalmatia in limitem Illyricum, in quo sinu Dardani sedes habent, homines ex Troiana prosapia in mores barbaros efferati. At ex altera parte per Ligurum oram in Narbonensem prouinciam pergit, in qua Phocenses quondam fugati Persarum aduentu, Massiliam urbem Olympiade quadragesima quinta condiderunt. C. Marius bello Cimbrico factis manu fossis inuitauit mare, pernicioſamq; fer uentis Rhodani nauigationem temperauit, qui amnis præcipitatus Alpibus primo per Heluetios ruit, occursantium aquarum agmina secum trahens, auctu'que magno,

magno, ipso quod inuadit, freto turbulẽtior, nisi cum fretum uentis excitatur. Rhodanus sæuit, & cum serenum est, atque ideo inter treis Europæ maximos fluuios & hunc computant. Aquæ quoque Sextiæ eo loco claruerunt, quondam hyberna consulis, postea excultæ mœnibus. Quarum calor olim acrior exhalatus per tempora euaporauit, nec iam par est famæ priori. Si Græcos cogitemus, præstat respicere littus Tarentinum. Vnde à promontorio, quod Acren Iapygiã uocant, Achaiam cursum destinantibus citissima nauigatio est. Flectendus hinc stilus est, terrarumq; uocãt alia. Et longum est, ut moratim insularum omnium oras legamus, quascunq; promontoria Italica prospectant, quamuis sparsæ receßibus amœnißimis, & quodam naturæ quasi spectaculo expositæ, non erãt omittendæ. Sed quantũ residendũ est, si dilatis quæ præcipua sunt, per quandam desidiam, aut Pandatariam, aut Prochytam dicamus, aut ferri ferracem Vilbam, aut Caprariam, quam Græci αἰγίλιαν dicunt, aut Planasiam, de facie supina freti sic uocatam, uel ab Vlyssis erroribus, uel Columbriam, auium huius nominis matrem, uel Ithacesiam, quæ Vlyßis proditur speculam, uel Aenariam, & Inarimen ab Homero nominatã, aliasq; non secus lætas. Inter quas Corsicã plurimi in dicendo latius circumuecti, plenißima narrandi absoluerunt diligentia, nihilq; omissum, quod retractari

non sit superuacuum, ut exordium incolis Ligures dederint, ut oppida ibi extructa sint, ut colonias ibi deduxerint Marius & Sulla, ut ipsam Ligustici sinus æquor alluat. Sed hæc facessant.

DE CORSICA, ET CATOCHITE lapide. Cap. IX.

VErum ager Corsicanus, quod in eo agro unicum est, solus edit, quem Catochiten uocant lapidem, fatu dignissimum. Maior est cæteris qui ad ornatum destinãtur, nec tam gemma, quàm cautes. Idem impositas manus detinet, ita se iunctis corporibus annectens, ut cum ipsis hæreat, à quibus tangitur. Sed ei inest uelut de glutino lẽtiore, nescio quid par atq; gummi. Accepimus Democritum Abderiten ostentatione scrupuli huius frequenter usum ad probandam occultam naturæ potentiã in certaminibus, quæ contra Magos habuit.

DE SARDINIA, DE SOLIFVGA, De Sardonia herba, De admirandis aquarum uiribus. Cap. X.

SArdinia quoq;, quam apud Timæum Sandaliaten legimus, Ichnusam apud Chrysippũ, in quo mari sita sit, quos incolarum autores habeat, satis

satis celebre est. Nihil ergo attinet dicere, ut Sardus ab Hercule, & Norax à Mercurio procreati, cum alter ab Libya, alter ab usq; Tarteso Hispaniæ in hosce fines permeassent, à Sardo terræ, à Norace Noro oppido nomen datum. Mox Aristæũ regnando his proximum in urbe Corali, quam condiderat, ipse coniũcto populo utriusq; sanguinis, seiuges usq; ad se gentes ad unum morem coniugasse, imperium ex insolentia nihil aspernatas. Sed & hic Aristæus Iolaũ creat, qui ad id locorum agros ibi insedit. Præterea & Ilienses, & Locrenses transeamus. Sardinia est quidem absq; serpentibus. Sed quod alijs locis serpens est, hoc Solifuga Sardois agris. Animal perexiguum, simdeq; araneis forma, solifuga dicta, quòd diem fugiat. In metallis argentarijs plurima est, nam solum illud argenti diues est. occultim reptat, & per imprudentiam supersedentibus pestem facit. Huic incommodo accedit et herba Sardonia, quæ in defluuijs fontanis prouenit largius iusto. Ea si edulio fuerit, uescentibus neruos contrahit, rictu ora diducit, ut qui mortem oppetunt, ueluti ridentium facie intereant. Contrà quicquid aquarum est, uarie commodis seruit. Stagna pisculentissima. Hybernæ pluuiæ in æstiuã penuriã reseruantur. Nam homo Sardus opem plurimam de imbrido cœlo habet. Hoc collectaneum depascitur, ut sufficiat usui, ubi defecerint scaturigines, quæ ad uictum usur-

pari solent. Fontes sane calidi et salubres aliquot locis efferuescunt, qui medelas afferũt, aut solidant ossa fracta, aut abolent à Solifugis insertum uenenum, aut etiam ocularia dissipant ægritudines. Sed qui oculis medentur, & coarguendis ualent furibus. Nam quisquis sacramento raptũ negat, lumina aquis attrectat. Vbi periurium non est, cernit clarius. Si perfidia abnuit, detegitur facinus cæcitate, & captus oculis admissũ tenebris fatetur.

DE SICILIA, ET PELORIADE terra, & de aquis memorandis, & montibus. Cap. XI.

SI respiciamus ad ordinẽ temporũ, uel locorum, post Sardiniam res uocant Siculæ. Primo, quòd utraq; insula in Romanam potestatẽ redacta, ijsdem temporibus prouincia facta est, cum eodem anno Sardiniã M. Valerius, alterã C. Flaminius prætor sortiti sunt. Adde quod freto Siculo excipitur nomen Sardoi maris. Ergo Sicilia, quod cum primis assignandũ est, diffusis promontorijs triquetra specie figuratur. Pachynus aspectus in Peloponnesum, & meridianam plagam dirigit. Pelorus aduersam uespero Italiã uidet. Lilybæus in Africam extenditur. Inter quæ Peloriam præstat, solis tẽperamento egregia, quòd neq; humido in lutum diluatur, neq; fathiscat in uagũ puluerẽ siccitate.

citate. Ea ubi introrsum recedit, & in latitudinẽ panditur, tres lacus obtinet. Quorum unus quod piscium copiosus est, non equidem ad miraculum duxerim, sed quod ei proximus condensis arbustis inter uirgultorum opaca feras nutriat, & admissis uenantibus per terrenos tramites, quibus pedestres accessus excipit, duplicem piscandi uenandiq; præbeat uoluptatem, numeratur inter eximia. Tertium ara sacrum approbat, quæ in medio sita, breuia diuidit à profundis, qua ad eam pergitur, aqua crurum tenus peruenit, quod ultrà est, nec explorari licet, nec attingi. Et si fiat, qui id ausus sit, malo plectitur, quantamq; sui partẽ ingurgitauerit, tantam it perditum. Ferunt quendã in hæc alta quàm longissimam poterat iecisse lineam, eam ut recuperaret, dum demerso brachio nisum adiuuat, cadauer manum factam. Peloritana ora habitatur colonia Taurominia, quam prisci Naxum uocabant. Oppidũ Messana Rhegio Italiæ oppositũ est, quod Rhegiũ à dehiscendi argumento ῥήγνυμι Græci dictitabant. Pachyno multa thunnorum inest copia, echinis & omnibus mari nantibus pisculentissimum, ac propterea semper captura larga. Lilybetano Lilybeum oppidũ decus est, Sibyllæ sepulchro. Sicaniæ diu ante Troiana bella Sicanus rex nomen dedit, adueclus cum amplissima Hiberorũ manu, pòst Siculus Neptuni filius. In hanc plurimi Corinthiorum, Argiuorum, Iliensium,

Dorienſium, Cretenſium, confluxerunt. Inter quos et Dædalus fabræ artis magiſter, principem urbium Syracuſas habet. In qua etiam cum hyberno conduntur ſerena, nullo non die ſol eſt. Adde quod Aretuſa fons in hac urbe eſt. Eminet montibus Aetna, & Eryx. Vulcano Aetna ſacer eſt, Eryx Veneri. In Aetnæ uertice hiatus duo ſunt, crateres nominati, per quos eructatus erũpit uapor, præmiſſo prius fremitu, qui per æſtuantes cauernarũ latebras longo mugitu intra terræ uiſcera diu uoluitur, nec ante flammarum globos attollit, quàm interni ſtrepitus antecedant. Mirũ hoc eſt, nec illud minus, quod in illa feruentis naturæ perui cacia miſtus ignibus niues profert, & licet uaſtis exudet incendijs, apicis canicie perpetua brumalem detinet faciem. Itaq; inuicta in utroq; uiolentia, nec calor frigore mitigatur, nec frigus calore diſſoluitur. Sunt et alij montes duo, Nebrodes & Neptunius. E Neptunio ſpecula eſt in pelagus Thuſcum, & Adriaticum. Nebrodi damarum copia nomen dedit, quem damæ et hinnuli gregatim peruagãtur, inde Nebrodes dictus. Quicquid Sicilia gignit, ſiue ſoli, ſiue hominis ingenio, proximũ eſt ijs quæ optima iudicantur, niſi quod fœtus terræ Centuripino croco uincitur. Hic primum inuenta Comœdia, hic & cauillatio mimica in ſcena ſtetit. Hic domus Archimedis, qui iuxta ſiderum diſciplinam machinarius commentator fuit. Hic Lais illa,

illa, quæ eligere patriam maluit, quàm fateri. Gentem Cyclopum uaſti teſtantur ſpecus. Læſtrygonum ſedes adhuc ſic uocantur. Ceres inde magiſtra ſationis frumentariæ. Hic ibidem campus Aetnenſis in floribus ſemper, et omni uernus die. Quẽ propter demerſum eſt foramen, quo Ditem patrem ad raptus Proſerpinæ liberè exeuntem fama eſt in lucem auſum. Inter Catinam & Syracuſas certamen eſt de illuſtrium fratrum memoria, quorum nomina ſibi diuerſæ partes adoptant. Si Catinenſes audiamus, Anapias fuit, & Amphinomus, ſi quod malunt Syracuſæ, Aemãi hiam putabimus, & Critonem. Catinenſis tamen regio cauſam dedit facto, in quam ſe cum incendia Aetnæ protuliſſent, iuuenes duo ſublatos parentes euexerunt inter flammas, illæſi ignibus. Horum memoriam ita poſteritas munerata eſt, ut ſepulchri locus nominaretur Campus piorum. De Arethuſa & Alphæo uerum eſt hactenus, quod conueniunt fons & amnis. Fluminũ abunde uaria miracula. Dianam, qui ad Camerinam fluit, niſi habitus pudicæ hauſerit, non coibunt in corpus unum latex uineus, & latex aquæ. Apud Segeſtanos Herbeſus in medio flumine ſubita exæſtuatione feruefcit. Acim quamuis demiſſum Aetna, nullus frigore anteuertit. Himereum cœleſtes mutant plagæ. Amarus denique eſt, dum in Aquilonem fluit, dulcis ubi ad meridiẽ flectitur. Quanta in aquis, tãta eſt nouitas in ſalinis.

salinis. Salem Agrigentinum si igni iunxeris, soluitur ustione, cui si liquor aquæ proximauerit, crepitat, ueluti torreatur. Purpureum Aetna mittit, in Pachyno translucidus inuenitur. Cætera salinarum metalla, quæ sunt aut Agrigentino, aut Centuripis proximantia, funguntur cautium ministerio. Nam illinc excidunt signa ad facies hominum, uel deorum. Thermitanis locis insula est arundinum ferax, quæ accommodatißimæ sunt in omnem sonum tibiarum, siue præcentorias facias, quarum locus est ad puluinaria præcinendi, siue uascas, quæ foraminum numeris præcentorias antecedunt, siue puellatorias, quibus à sono clariore uocamen datur, siue Gingrinas, quæ breuiores licet, subtilioribus tamen modis insonant, aut Miluinas, quæ in accentus exeunt acutißimos, aut Lydias, quas & Turarias dicunt, uel Corinthias, uel Aegyptias, alias ue à Musicis per diuersas officiorum & nominum species separatas. In Halesina regione fons aliàs quietus & tranquillus, cum siletur, si insonent tibiæ, exultabundus ad cantum eleuatur, & quasi miretur dulcedinem uocis, ultra margines intumescit. Gelonium stagnum tetro odore abigit proximantes. Ibi & fontes duo, alterum si sterilis sumpserit, fœcunda fiet, alterũ si fœcunda hauserit, uertitur in sterilitatem. Stagnum Petrensium serpentibus noxium est, homini salutare. In lacu Agrigentino oleum super

supernatat. Hoc pingue hæret arundinum comis de assiduo uolutabro, è quarum capillamentis legitur unguentum medicum contra armentarios morbos. Nec longe inde collis Vulcanius, in quo qui diuinæ rei operantur, ligna uittea super aras struunt, nec ignis apponitur in hanc congeriem, cum porricias intulerint. Si adest Deus, si sacrum probatur, sarmenta licet uiridia ignem sponte concipiunt, & nullo inflagrante, à litato numine fit incendium. Ibi epulantibus alludit flamma, quæ flexuosis excessibus uagabunda, quem contigerit, nõ adurit. Nec aliud est quàm imago nuncia perfecti rite uoti. Idem ager Agrigentinus eructat limosas scaturigines, & ut uenæ fontium sufficiunt riuis subministrandis, ita in hac Siciliæ parte solo nunquam deficiente, æterna reiectatione terrã terra euomit. Achaten lapidem Sicilia primum dedit, in Achatis fluminis ripis repertum, non ullem, cum ibi tantũ inueniretur. Quippe interscribentes eum uenæ naturalibus sic notãt formis, ut cũ optimus est, uarias præferat rerum imagines. Vnde annulus Pyrrhi regis, qui aduersus Romanos bella gessit, non ignobilis famæ fuit. Cuius gemma Achates erat, in quo nouem Musæ cum insignibus suis singulæ, & Apollo tenens citharam uidebantur, non impressis figuris, sed ingenitis. nunc diuersis locis apparet. Dat Creta, quem Corallachaten uocant, corallo similem, sed illitum guttis

auro

auro micantibus, & scorpionum ictibus resistentem. Dat India reddentem nunc nemorum, nunc animaliũ facies, quem uidisse oculis fauet, quiq; intra os receptus sedat sitim. Sunt et qui usti redolẽt myrrhæ odorẽ. Achates sanguineis maculis irrubescit. Sed qui maxime probantur, uitream habent perspicuitatẽ, ut Cyprius. Nam qui sunt facie cerea abundantes, triuialiter negliguntur. Omnis ambitus huius insulæ clauditur stadiorum tribus milibus.

De insulis Vulcanijs. Cap. XII.

IN freto Siculo ὑφαιστίαι insulæ, XXV milibus passuum ab Italia absunt, Itali Vulcanias uocãt. Nam & ipsæ natura soli ignea per occulta commercia aut mutuantur Aetnæ incendia, aut subministrant. Hic dicta sedes deo igniũ, numero septem sunt. Liparæ nomen dedit rex Liparus, qui eam ante Aeolum rexit. Alteram Hieram uocauerunt, ea præcipue Vulcano sacrata est, & plurimum colle eminentißimo nocte ardet. Strongyle tertia, Aeoli domus, uergit ad solis exortum, minime anguloſa, quæ flãmis liquidioribus differt à cæteris. Hæc cauſſa efficit, quod ex eius fumo potißimũ incolæ præsentiscunt, qui nam flatus in triduo portendantur, quo factum, ut Aeolus rex uentorum crederetur. Cæteras, Didymẽ, Ericusan, Phœnicusan, Euonymõ, quoniã similes sunt, dictas habemus.

EX

EX TERTIO EVROPAE SINV, Epeirus, Aetolia, Peloponnesus, Attica, Bœotia, Phocis, multæ insulæ, & in his memoranda omnia. Cap. XIII.

TErtius Europæ sinus incipit ab Acroceraunijs montibus, desinit in Helleſpontũ. In eo apud Molosſos, ubi Dodonæi Iouis templũ est, Tomarus mons est, circa radices centeno fonte nobilis Theopompo. In Epeiro sacer fons est, frigidus ultra omnes aquas, & spectatæ diuersitatis. Nam si in eũ ardentẽ immergas facem, extinguit: si procul, ac sine igni admoueas, suopte ingenio inflammat. Dodone Ismaro celsa est. Delphi Cephiso flumine, Castalio fonte, & Parnasi iugis celebres. Acarnania Aracyntho eminet. Hanc ab Aetolia Pindus diuidit, qui Acheloũ parit, cum primis Græciæ amnibus præditũ ueteri claritate, nec iniuria, cum inter calculos, quibus ripæ eius micant, inueniantur galactites, qui scrupulus ipse aterſi teratur, reddit succum album ad lactis saporem. Fœminis nutrientibus illigatus, fœcundat ubera. Subnexus paruulis largiusculos haustus facit saluarum. Intra os receptus, liquescit. cum soluitur tamen, memoriæ bonum perimit. quem post Nilum Achelous dat, tertium nemo. Propter oppidum Patras Scioëssa, loci nouem collium opacitate umbrosus, & radijs Soli

lis fermè inuisus, nec aliam ob causam memorabilis. In Laconia spiraculum est Tænaron. Et Tænaron est promontorium, aduersum Africæ, in quo fanum est Methymnæi Arionis, quem delphine eò aduectum imago testis est æreа, ad effigiem casus & ueri operis expressa. Præterea tempus signatũ, Olympiade enim undetrigesima, qua in certamine Siculo idem Arion uictor scribitur, id ipsum gestum probatur. Est & oppidum Tænaron, nobili uetustate. Præterea aliquot urbes, inter quas Leuctræ, non obscuræ iam pridem Lacedæmoniorum fœdo exitu. Amyclæ silentio suo quondam pessundatæ. Sparta insignis cum Pollucis & Castoris templo, tum etiam Otryadis illustris uiri titulis. Theramne, unde primum cultus Dianæ. Pitane, quam Arcesilaus Stoicus inde ortus prudentiæ suæ merito in lucem extulit. Anthea & Cardamyle, ubi quondam fuere Thyrreæ, nunc Locus dicitur, in quo anno XVII regni Romuli inter Lacones & Argiuos memorabile fuit bellum. Nam Taygeta mons, & flumen Eurotas, notiora sunt, quàm stylo egeant. Inachus, Achaiæ amnis Argolicum secat tractum, quem rex Inachus à se nominauit, qui exordium Argiuæ nobilitati primus dedit. Epidauro decus est Aesculapij sacellum, cui incubantes, ægritudinum remedia capessunt de monitis somniorum. Pallanteum Arcadiæ oppidum, quod Palatio nostro per Euandrum

drum Arcada appellationẽ dederit, sat est admonere, in qua montes Cyllene, & Lycæus, Mænalus etiam Dijs alumnis inclaruerunt: inter quos nec Herymanthus in obscuro est. Inter flumina Herymanthus Herymantho monte demissus est, & Laodon ille. Herculis pugnæ hic planè clarescunt. Varro perhibet fontem in Arcadia esse, cuius interimat haustus. In hac terrarum parte de auibus hoc solum esse non indignum relatu comperimus, quod cum alijs locis merula fulua sit, circa Cyllenem candidissima est. Nec lapidem spreuerimus, quem Arcadia mittit, Asbesto nomen est, ferri colore. Hic accẽsus semel extingui non potest. In Megarensiũ sinũ Isthmos exit, ludis quinquẽnalibus, et delubro Neptuni inclytus. Quos ludos ea propter instituros ferunt, quod finibus quinq; Peloponnesi oræ abluũtur. A septentrione Ionio, ab occidẽte Siculo, à brumali occidẽte Aegeo, à solstitiali oriẽte Myrtoo, à meridie Cretico. Hoc spectaculũ per Cypselum tyrannũ intermissum, Corinthij Olympiade quadragesima nona solẽnitati pristinæ reddiderũt. Cæterũ Peloponneson à Pelope regnatam, nomẽ indicio est. Ea ut platani foliũ receßibus & prominentijs figurata, diuortiũ facit inter Ionium & Aegæum mare, quatuor non amplius milibus dispescens utrunq; littus, excursu tenui, quem Isthmon dicũt ob angustias. Hinc Hellas incipit, quam proprie ueram uolunt esse Græciã, quæ

nunc Attica, Acte prius dicta. Ibi Athenæ, cui urbi saxa Scyronia propinqua sunt, porrecta sex milibus passuum ob honorem ultoris Thesei, & memoriam nobilis pœnæ sic nominata. Ex istis rupibus Ino se cum Palæmone filio in profunda præcipitem iaculata, auxit maris numina. Nec Atticos monteis in partem tacebimus. Est Icarius, est Brilessus, est Lycabethus, & Aegialus. Sed Hymetto merito ac iure attribuitur principatus, quòd apprimè florulentus eximio mellis sapore, et externos omnes, et suos uincit. Callirrhoën stupent fontem, nec ideo Cruneson fontem alterum nulli rei numerant. Athenienſibus iudicijs locus est Ariopagus. Marathon campus factus memorabilis opinione prælij cruentißimi. Et multæ quidem insulæ obiacent Atticæ continenti, sed suburbanæ fermè sunt. Salamis, Sunium, Cos, Ceos, quæ ut Varro testis est, subtilioris uestis amicula, arte lanificæ scientiæ prima in ornatum fœminarũ dedit. Bœotia Thebis enitet. Thebas condidit Amphion, non quòd lyra saxa duxerit: neque enim par est id ita gestum uideri: sed quòd affatus suauitate homines rupium incolas, & inculcis moribus rudeis, ad obsequij ciuilis pellexerit disciplinam. Vrbs ista numinibus apud se ortis gloriatur, ut perhibent qui sacris carminibus Herculem & Liberum celebrant. Apud Thebas Helicon lucus est, Citheron saltus, amnis Ismenius. Fontes Arethusa, Oedipo-

Oedipodia, Psammate, Dirce. sed ante alios Aganippe, & Hippocrene. Quos Cadmus literarum repertor primus, quoniã equestri exploratione primus deprehendisset, dum rimatur quænam adisset loca, incensa est licentia Poëtarum, ut pariter utrunq; diſseminaretur, scilicet quod eorum alter alitis equi ungula solicitatus foret, alter potus facundia animas irrigaret, & quòd aperta foret alitis equi ungula, & quòd poti inspirationem facerent literariam. Eubœa insula laterum obiectu efficit Aulidis portum, seculis traditum Græcæ coniurationis memoria. Bœoti ijdem sunt, qui Leleges fuerunt, per quos defluens Cephisus amnis, se in maria condit. In hac continentia Opuntius sinus, Larissa oppidum, Delphiramne quoque in quæ Amphiarai fanum, & Phidiacæ signum Dianæ. Varro opinatur duo in Bœotia esse flumina, natura licet separi, miraculo tamẽ non discrepante. Quorum alterum si ouillũ pecus debibat, pullum fieri coloris, quem induerit, alterius haustu quæcunque uellerum fusca sunt, in candidũ uerti. Addit etiam, uideri ibi puteum pestilentem, cuius liquor mors est haurientibus. Perdices sanè cum ubique liberæ sint, ut aues uniuersæ, in Bœotia non sunt, nec cum uolant, sui sunt iuris, sed in ipso aëre quas transire non audeant, metas habent, inde ultra notatos iam terminos nunquam exeunt, nec in Atticum solum transmeant. Hoc Bœotijs,

proprium. Nam quæ communia sunt omnibus, generatim pòst persequemur. Concinnantur à perdicibus nidi, munitione solerti. Spineis enim fruticibus ac surculis receptus suos uestiunt, ut animalia quæ infestant, arceantur à spinis surculorum. Ouis stragulum puluis est, atque clanculo reuertuntur, ne indicium loci conuersatio frequens faciat. Plerunque fœminæ transuehunt partus, ut mares fallant, qui eos impatientius afflgunt sæpissime adulantes. Dimicatur circa connubium, uictosq; credunt fœminarum uice Venerem sustinere. Ipsas libido sic agitat, ut si uentus à masculis flauerit, fiant prægnantes odore. Tunc siquis hominum, ubi incubant, propinquabit, egressæ matres uenientibus sese sponte offerunt, & simulata debilitate uel pedũ, uel alarum, quasi statim capi possint, gressus fingunt tardiores. Hoc mendacio solicitant obuios & eludunt, quoad prouecti longius à nidis auocentur. Nec in pullis studium segnius ad cauendum. Cum enim usos se persentiscunt, resupinati glebulas pedibus attollunt, quarum obtectu tam callide protegunt, ut lateant etiam deprehensi.

DE

DE THESSALIA, ET MAGNESIA, ET ALTISsimis montibus, et Philippo Macedonũ rege, cui alter oculus ad Methonen erutus est. Cap. XIIII.

THessalia eadem est & Hæmonia, quam Homerus πελασγικὸν ἄργος nominat: ubi genitus Hellen, à quo reges Hellenes nominati. Huius à tergo Pieria ad Macedoniam protenditur, quæ deuicta sub Macedonum uenit iugum. Multa ibi oppida, flumina multa. De oppidis egregia sunt, Phthia, Larissa, Thessalia, & Thebæ. De amnibus Peneus, qui propter Ossam Olympumq; decurrens, collibus dextra læuaq; molliter curuis, nemorosis conuallibus Thessalica facit tempe, undisque apertior Macedoniam ac Magnesiam imterluens, in Thermæum sinum conditur. Thessaliæ sunt Pharsalici campi, in quibus ciuilium bellorum detonuerunt procellæ. Ac ne in montes notos eamus, Pindum & Othryn agitent, qui Lapitharum originem prosequuntur: Ossam, quos Centaurorum fabulis immorari iuuat. Pelon autem nuptiale conuiuium Thetidis atque Pelei in tantum notitiæ obtulit, ut taceri de eo magis mirum sit. Nam Olympum ab Homero non per audaciam celebratum docent, qui in eo uisitantur. Primum excellenti uertice tantus attollitur, ut summa eius cœlum accolæ uocent. Ara est in cacumine Ioui dicata, cuius altaribus

si qua de extis inferuntur, nec difflantur uentosis spiritibus, nec pluuijs diluuntur, sed uoluente altero anno cuiusmodi relicta fuerint, eiusmodi reperiuntur. Et omnibus tempestatibus à corruptelis aurarum uindicatur, quicquid ibi semel est Deo consecratũ. Literæ in cinere scriptæ usq; ad alteram anni ceremoniã permanent. In regione Magnesia Methone oppidum situ est, quod cum obsideret Philippus Alexandri Macedonis Magni pater, damnatus est oculo ictu sagittæ, quam iecerat Aster oppidanus inscriptã suo nomine, loco uulneris, nomine, quem petebat. Populum istum callere artem sagittariã credere possumus uel de Philoctete, quoniam Meliboea in hoc pede computatur. Sed ne transeamus præsidium Poëtarum, fons Libethrus & ipse Magnesiæ est.

DE MACEDONIA, ET REGVM SVCcessione, ac Peanite lapide. CAP. XV.

QVi Edonij quondam populi, quæq; Mygdonis erat terra, aut Pierium solum, uel Aemathiũ, nũc omne uniformi uocabulo Macedonica res est: & partitiones, quæ specialiter antea sciungebantur, Macedonum nomini contributæ, factæ sunt corpus unum. Igitur Macedoniam præcingit Thracius limes. Meridiana Thessaliæ Epirotæ tenent. A uespera-

li plaga Dardani sunt, & Illyrij. Qua septẽtrione tenditur, Pœonia ac Pelagonica protegitur. A Triballis, montanis excessibus aquilonio frigori obiecta. Inter ipsam & Thraciam Strymo amnis facit terminum, qui ab Hæmi iugis irrigatur. Verum ut sileã aut Rhodopen Mygdonium montem, aut Atho classibus Persicis nauigatum, continentiq; abscissum mille quingentorum passuum longitudine, simul de auri uenis, & argenti, quæ optimæ in agris Macedonum, & plurimæ eruuntur, Orestidem dicam. Populi sunt, qui ut Orestidæ dicerentur, inde cœptum. A Mycænis profugus matricida, cum abscessus longius destinasset, natum sibi in Aemathia paruulum de Hermione, quem in omneis casus socium adsciuerat, hic mandauerat occulendum. Adoleuit puer in spiritu regij sanguinis, nomen patris sui referens. Occupatoq;, quicquid esset quod procedit in Macedonicum sinum, & Adriaticum salum, terram cui imperitauerat, Orestidem dixit. Admonet Phlegra, ubi antequam oppidum fieret, rumor est militia mundi dimicatum cum Gigantibus, ut penitus persequamur, quantis probationibus ibidem imperij indicia diuinæ expeditionis in hoc seculo perseuerarint. Illic si quando, ut accidit, nymbis torrentes excitantur, & aucta aquarum pondera, ruptis obicibus, ualentius se in campos ruunt eluuione. Ossa etiam nunc ferunt detegi, quæ

ſunt ad inſtar corporis humani, ſed modo grandiore, quæ ob enormẽ magnitudinẽ monſtroſi exortus iactitant extitiſſe, idq; adiuuatur argumento ſaxorũ immanium, quibus oppugnatum cœlum crediderunt. Pergam ad reſidua, quæ in Theſſaliam & Hæmoniam porriguntur, ſunt enim arrectiora, quàm uſquam proceritas montana attolli ualeat. Nec eſt in terris omnibus, quod meritò ad iſtas eminẽtias comparetur, quippe quas ſolas diluuialis irruptio, cum uniuerſa obduceret humido ſitu, inacceſſas reliquit. Durant ueſtigia non languidæ fidei, quibus apparet hos locos ſuperſtites undoſæ tempeſtati fuiſſe. Nam in latebroſis rupium cauaminibus, quæ fluctuum confligijs tunc adeſa ſunt, reduuiæ conchyliorum reſederunt, & alia multa, quæ affatim mari incito expuuntur, ita ut ſint licet facie mediterranea, appareant tamen ſpecie littorali. Nunc de incolis reddam. Aemathius, qui primus in Aemathia accepit principatum, ſeu quia indago originis eius æuo diſperijt, ſeu quia alta res eſt, genuinus terræ habetur. Poſt hunc in Macedonijs exortum Aemathiæ nomen perſtitit. Sed Macedo Deucalionis maternus nepos, qui ſolus cum domus ſuæ familia morti publicæ ſuperfuerat, ucrsit uocabulum, Macedoniamq; à ſe dixit. Macedonẽ Caranus inſequitur, dux Peloponneſiacæ multitudinis, qui iuxta reſponſum datum à Deo, ubi caprariũ pecus reſedisſe aduerterat, urbem

urbem condidit, quam dixit Αἰγὰς, in qua ſepeliri reges mos erat. nec alter excellentium uirorum buſtis apud Macedonas priſcos dabatur locus. Succedit Carano Perdicca II & XX Olympiade, primus in Macedonia rex nominatus, cui Alexander Amynthæ filius diues habitus eſt, nec immerito. Ita enim affluenter ſucceſſus eius ampliandis opibus proficiebant, ut ante omneis Apollini Delphos, Ioui Eliden ſtatuas aureas dono miſerit. Voluptati aurium indulgentiſſime deditus, ſic ut plurimos qui fidibus ſciebant, dum uixit, in uſum oblectamenti donis tenuerit liberalibus, inter quos & Pindarum Lyricum. Ab hoc Archelaus regnum excepit prudens rei bellicæ, naualiũ etiam commentor præliorum. Is Archelaus in tantum literarum amator fuit, ut Euripidi tragico conſiliorum ſuorum ſummam crederet. Cuius ſuprema non contentus proſequi ſumptu funeris, crinem tonſus eſt, & mœrorem quem animo conceperat, uultu publicauit. Idem Archelaus Pythias & Olympicas palmas quadrigis adeptus, Græco potius animo, quàm regali gloriam illam præ ſe tulit. Poſt Archelaum Macedonica res diſſenſione iactata in Amynthæ regno ſtetit, cui tres liberi, ſed Alexander patri ſuccedit. Quo exempto, Perdiccæ primum data copia ampliſſimæ poteſtatis, qui obiens hæreditarium regnum fratri Philippo reliquit, quem captum oculo dextro apud Methonem ſu-

pra diximus, cuiusq; debilitatis omen præcesserat. Nam cum nuptias ageret, acciti tibicines carmen Cyclopæũ quasi de colludio concinuisse traduntur. Hic Philippus Magnum procreat Alexandrum, quamlibet Olympias Alexandri mater nobiliorem ei patrem acquirere affectauerit, cum se coitu draconis consatã affirmaret, ita tamen ipse egit, ut Deo genitus credere tur. Peragrauit orbem, rectoribus Aristotele & Calisthene usus. Subegit Asiam, Armeniam, Iberiam, Albaniam, Cappadociam, Syriam, Aegyptum. Taurum, Caucasumq; transgressus est. Bactras domuit, Medis & Persis imperauit. Cepit Indiam, emensus omnia ad quæ Liber & Hercules accesserant. Forma supra hominem augustiore, ceruice celsa, lætis oculis, & illustribus, malis ad gratiam rubescentibus, reliquis corporis lineamentis non sine maiestate quadam decorus. Victor omnium, uino & ira uictus. Morbo uinolentiæ apud Babylonem humiliore, quàm uixerat, fortuna exemptus. Post quem qui fuerunt, magis ad segetem Romanæ gloriæ, quàm ad hæreditatem tanti nominis ortos inuenimus. Macedonia lapidem gignit, quem Pæantidem uocant. Hunc eundem & concipientibus & parientibus opitulari, fama prodiga est. Circa Tiresiæ sepulchrum plurimus inuenitur.

Thra-

THRACVM MORES ET INSTITUTA, & prouinciæ situs ac natura.

Cap. XVI.

NVnc in Thraciam locus est pergere, & ad uastissimas Europæ gentes uela obuertere. Quas qui sedulò experiri uelit, non difficulter deprehendet, Thracibus barbaris inesse contemptum uitæ. Et ex quadam naturalis sapientiæ disciplina concordant omnes ad interitum uoluntarium, dum nonnulli eorum putant obeuntiũ animas reuerti, alij non extingui, sed beatas magis fieri. Apud plurimos luctuosa sunt puerperia. Denique recentem natum fletu parens excipit. Contrauersum læta sunt funera, adeò ut exemptos gaudio prosequantur. Vxorum numero se uiri iactitãt, et honoris loco ducũt multiplex coniugium. Quæ fœminæ tenaces sunt pudicitiæ, defunctorum insiliunt coniugum rogos, & quod maximum insigne ducunt castitatis, præcipites in flammas eunt. Nupturæ non parentum arbitratu transeunt ad maritos, sed quæ præ cæteris specie ualent, subhastari uolunt, et licentia taxationis admissa, non moribus nubunt, sed præmijs. Quas formæ premit dedecus, dotibus emunt, quibus coniungantur. Vterque sexus, epulantes, focos ambiunt, herbarum quas habent, semine ignibus superiecto. Cuius nidore perculsi, pro lætitia habent imitari ebrietatem sensibus sauciatis. De ritu

ista

ista sunt. De locis & populis, quæ sequuntur. Strymonem accolunt dextro latere Densalatæ. Bessorum quoq; multa nomina ad usque Nestum amnem, qui radices Pangei circunfluit. Hebrum Odrysarum solum findit, qui fluuius excurrit inter Briantas, Dolancas, Thunos, Corpillos, alios q; barbaros tangit, et Cyconas. Deinde Hæmus sex milibus passuum arduus, cuius auersa Mœsi, Getæ, Sarmatæ, Scythæ, & plurimæ incidtũ nationes. Ponticũ littus Suhonia gens obtinet, quæ nato ibi Orpheo uate, decus addidit nomini, quem siue sacrorum siue cantuum secreta in Sperchio promontorio agitasse tradunt. Deinde stagnum Bistonium, nec longè regio Maronea, in qua Tyrida oppidum fuit, equorum Diomedis stabulum, sed cessit æuo, solumq; turris uestigium adhuc durat. Inde non procul urbs Abdera, quam Diomedis soror & condidit, & à se sic uocauit. Mox Democriti domus physici, ac, si uerum rimere, ideo nobilior. Hanc Abderam Olympiade prima & tricesima senio collapsam Clazomenij ex Asia ad maiorem faciem restitutam, obliteratis quæ præcesserant, nomini suo uindicarũt. Locum Doriscon illustrem reddidit Xerxis aduentus, quòd ibi recolut militis sui numerum. Polydori tumulum ostendit Hæmus in parte, quam Aroteres Scythæ celebrant. Quondam urbem Geraniam, Catruzan Barbari uocant, unde à gruibus Pygmæos ferunt

runt pulsos. Manifestum sanè est, in septentrionalem plagam hyeme grues frequentissimas conuolare. Nec piguerit meminisse, quatenus expeditiones suas dirigant. Sub quodam militiæ eunt signo, & ne pergentibus ad destinata uis statuum renitatur, arenas deuorant, sublatisq; lapillulis ad moderatam grauitatem saburrantur, tunc se tollunt in altissima, ut de excelsiore specula metentur, quas petant, terras. Fidens meatu præit cateruas. Volatus defidiam castigat uoce, quæ cogit agmen. Ea ubi obraucata est, succedit alia. Pontum transituræ, angustias captant. Et quidem eas promptum est oculis deprehendere, quæ inter Tauricam sunt & Paphlagoniam, id est inter Caramben, & λιμνοῦ μέτωπον. Cum trans medium alueum aduentasse se sciunt, scrupulorum sarcina pedes liberãt. Ita nautæ prodiderunt, compluti sæpe ex illo casu imbre saxatili. Arenas non prius euomunt, quàm securæ sedis suæ fuerint. Concors cura omnium pro fatigatis, adeò ut si quæ defecerint, congruant uniuersæ, lassasq; sustollant, usque dum uires ocio recuperentur. Nec in terra cura segnior. Excubias nocte diuidunt, ut ex somnijs sit decima quæque. Vigiles pondusculà digitis amplectuntur, quæ si fortè exciderint, somnum coarguant. Quod cauendum erit, clangore indicant. Aetatem in illis prodit color, nigrescunt enim senectute. Veniamus ad promontorium Chrysoceras, Byzantio

tio oppido nobile, antea Lygos dictũ, quod à Dyrrhachio abest septingentis undecim milibus passuũ. Tantum enim patet inter Adriaticũ mare, et Propontidẽ. In Cænica quoq; regione non longè à Flauiopoli colonia, Byziæ oppidũ, quondã arx Terei regis, nunc inuisum & inaccessum hirundinibus, & deinceps alitibus alijs, quanquã et Thebas, quod illa mœnia sæpius capta sint, aspernentur subire. Nam inter cætera habere illas quidem præscium, inde noscitur, quod lapsura non petũt culmina, & aspernantur peritura quoquo modo tecta. Minime certe à diris auibus impetuntur, nec unquam præda sunt, ut sacræ. Cibos nunquam sumunt residentes, sed in aere capiunt escas, et hauriũt. Alter Isthmos in Thracia est similib. angustijs, et pari latitudine arcti maris, cuius littora duæ urbes utrinque secus ostentãt. Propontidis oram insignit Pactye, Melanem sinũ Cardia, quæ quod in cordis faciem sita sit, dicta Cardia est. Omnis autem magnus Hellespontus stringitur in stadia septem, quibus ab Europa Asiaticam plagam uindicat. Hic quoq; urbes duæ, Abydos Asiæ est, et Sæstos Europæ. Deinde contraria inter se promontoria, Mastusia Cheronesi, ubi finitur Europæ sinus tertius: Sigæũ Asiæ, in quo tumulus est Cynossema dictus, Hecubæ sepulchrũ, & turris Protesilai delubro data. Finibus Thraciæ à septẽtrione Ister obtenditur, ab oriẽte Pontus, ac Propontis, à meridie Aegeum mare.

Insulæ,

INSVLAE, CLAROS, CVIVS FACIES Agæo mari nomen dedit, Cythera, Creta, in qua multa referuntur, quæ tum ad animalium omnium genera, tum ad plantas pertinẽt. Carystos, cum aquis Hellopijs mire salubribus, Cyclades, Sporades, Atho montis umbra.

Cap. XVII.

INter Tenedum & Chium est Claros insula, quà Aegeus sinus panditur, ab dextra Antandrum nauigantibus saxum est. Hoc enim uerius, quàm insula meruit cognominari. Id quoniam uisentibus procul capræ simile creditur, quam Græci αἴγαρ nuncupant, Aegæus ab eo sinus dictus est. A Phalauro Corcyræ promontorio ad nauis effigiem scopulus eminet, in quem transfiguratam Vlyssis nauem crediderunt. Cytheræ, quæ à Malea abest quinque milibus passuum, Porphyris antea nomen fuit. Pronius est Cretam dicere, quàm absoluere, in quo mari iaceat. Ita enim circunfluis illius nomina Græci permiscuerunt, ut dum alijs alia inferunt, penè obduxerint uniuersa, quanta possumus tamen fide, in designanda operam locabimus, ne quid hæreat sub ancipiti. Inter ortum porrigitur & occasum tractu longissimo, hinc Græcia, inde Cyrenis obiacentibus. A Septentrione Aegæis, & suis, id est, Creticis æstibus uerberatur. Ab Austro Libycis undis perfunditur,

ditur, & Aegyptijs, constipata centum urbibus, sicut perhibent qui prodigè lingua largiti sunt, sed magnis & ambitiosis oppidis. Quorum principatus est penes Gortynam, Cydona, Gnoson, Therapnen, Scyllection. Dosiades eam à Crete nympha Hesperidos filia, Anaximander à Crete rege Curetum, Crates Aëriam prius dictam, mox Curetim, nonnulli etiam à temperie cœli μακαρόνησον appellatam prodiderunt. Prima mari potuit nauibus, & sagittis, prima literis iura iunxit. Pyrrhicen docuit, Pyrrho repertore. Equestres turmas prima docuit lasciuas uertigines implicare, ex qua disciplina bellicæ rei usus datus est. Studium musicum inde cœptum, cum Idæi Dactyli modulos crepitu ac tinnitu æris deprehensos in uersificum ordinem transtulissent. Albet iugis montiũ Dyctinnæi & Cadischi, qui ita excandescunt, ut eminus nauigantes magis putent nubila. Præter cæteros Ida est, qui ante solis ortum solem uidet. Varro in libro quem de Littoralibus fecit, etiã suis temporibus affirmat sepulchrum Iouis ibi usitatum. Cretes Dianam religiosissime uenerantur, βριθόμαρπον gentiliter nominantes, quod sermone nostro sonat uirginem dulcem. Aedem numinis præterquam nudus uestigia nullus licito ingreditur. Ea ædes ostentat manus Dædali. Gortynam amnis Læthæus præterfluit, quo Europam Tauri dorso Gortyni ferunt uectitatam. Iidem Gortyni & Cadmum

mum colunt Europæ fratrem, ita enim memorant. Videtur hic, & occurrit, sed die iam uesperato augustiore se facie uisendum offerens. Gnosij Mineruam ciuem deam numerant, pimum' que apud se fruges satas affirmant, audacter cum Atticis contendentes. Ager Creticus syluestrium caprarum copiosus est, ceruo eget. Lupos, uulpes, alia' que quadrupedum noxia nusquam educat. Serpens nulla, larga uitis, mira soli indulgentia, arborum prouentus abundantes. Nam in huius tantum insulæ parte repullulant cæsæ cupressi. Herba ibi est quæ ἄλιμος dicitur, ea admorsa diurnam famem prohibet, proinde & hæc Cretica est. Phalangium aranei genus est, si nisum quæras, nulla uis corporis, si potestatem, ictum hominẽ ueneno interficit. Lapis quoque Idæus Dactylus dicitur, insulæ istius alumnus, coloris ferrei, humano pollici similis. Auem noctuam Creta non habet, & si inuehatur, emoritur. Carystos aquas calenteis habet, quas ἀλοπίας uocãt, & Carystias aueis, quæ flammas impunè inuolãt. Carbasa etiam, quæ inter igneis ualent. Chalcis eadem habita est apud priscos, ut Callidemus autor est, ære ibi primum reperto. Titanas in ea antiquissime regnasse, ostendunt ritus religionum. Briareo enim rem diuinã Carystij faciunt, sicut Aegæoni Chalcidenses. Nam omnis fermè Euboea Titanum fuit regnum. Cycladas autumant inde dictas, quia licet spacijs longioribus, à

Delo proiectæ, in orbē tamen circa Delum sitæ sunt, & orbem κύκλον Græij ferunt. Ios Homeri tumulo cæteras antecedit. Meminisse hoc loco par est, post primum diluuium Ogygij temporibus notatum, cum nouem & amplius mensibus diem continua nox inumbrasset, Delon ante omnes terras radijs solis illuminatam, sortitamq; ex eo nomen, quòd prima redditæ foret uisibus. Inter Ogygium sanè & Deucalionem medium æuum D C annis datur. Eadem & Ortygia, quæ clarissima est, in Cycladum numero multifariè traditur. Nunc Asteria à cultura Apollinis: nunc à uenatibus Lagia, uel Cynethus, Pyrpole etiam, quoniam & ignitabula ibi et ignis inuenta sunt. In hac primum uisæ coturnices aues, quas ὄρτυγας Græci uocant. Has eadem in Latonæ tutela existimant constitutas, nec semper apparent, aduenienti habent tempora æstate depulsa. Cum maria tranant, impetus differunt, & metu spacij longioris uireis suas nutriunt tarditate. Vbi terram persentiscunt, coëunt cateruatim, deinde globatæ uehementius properant, quæ festinatio plerunque exitium portat nauigantibus. Accidit enim plerunq; noctibus, ut uela incidant, & præponderatis sinibus alueos inuertant. Austro nunquam exeunt, nam metuũt uim flatus tumidioris. Plurimum se aquilonibus credunt, ut corpora pinguiuscula, atque eo tarda facilius prouehat siccior & uehemẽtior spiritus,

spiritus. ὀρτυγομήτρα dicitur, quæ gregem ductitat. eandem terræ proximantem accipiter speculatus rapit. Ac propterea opera est uniuersis, ut solicitent ducem generis externi, per quem frustrentur prima discrimina. Cibos gratissimos habent, semina uenenorũ, quam ob causam eas damnauere prudentium mensæ. Solum hoc animal, præter hominem, morbum patitur comitialem. Euboea tam medico æstũ diuidua est à Bœotiæ continenti, ut dubitandum sit, an numerari inter insulas debeat. Nam latere, quem uocant Euripum, terræ ponte iungitur, & per fabricam breuissimæ machinæ aditur pede. Cenæo promontorio uadit in septentrionem, duobus alijs in meridiem extenditur, quorum Geræstos spectat Atticam, Capharæus prominet in Hellespontum. Vbi post Ilij excidium Argiuam classem uel Mineruæ ira, uel, quod certior prodit memoria, sidus Arcturi grauibus affecit casibus.

Marmore Paros nobilis, à Delo oppido frequentissima, prius tamen Minoia quàm Paros dicta. Nam subacta à Minoë, quoad in Creticis mansit legibus, Minoiam loquebantur. Præter marmora dat & Sardam lapidem, qui marmore quidem præstat, inter gemmas uero uilissimus deputatur. Naxon à Delo duodeuiginti milia passuum separant, in qua Strongyle oppidum. Sed Naxos Dionysia prius quàm Naxos dicta, uel quia hospita Libero patri, uel quòd fertilitate

uitium uincat cæteras. Sunt præterea Cyclades plurimæ, sed in supradictis præcipuum est quod memoriæ debeatur. De Sporadibus est et Icaros, quæ Icario mari nomen dedit. Hæc inter Samum et Myconũ procurrentibus saxis inhospita, ac nullis sinibus portuosa, ob inhumana littora infamis est. Vult ergo Varro Icarum Cretenibi naufragio interijsse, & de exitu hominis impositum nomen loco. Nam in Samo nihil nobilius quàm Pythagoras ciuis, qui mox offensus fastu tyrannico, relicta domo patria, Bruto consule, qui reges urbe exegit, Italiam aduectus est. Melos, quam Callimachus μηλάνιδα dixit, omnium insularum rotundissima est, iuxta Aeoliam. Nam Carpathus ipsa est, à qua Carpathium sinum dicimus. Nunquam ita cœlum nubilũ est, ut in sole Rhodos non sit. Lemnij Vulcanum colunt, ideo in Lemno metropolis Hephæstia. Præterea oppidũ Myrina, in cuius forũ mons Athos è Macedonia umbram iacit. Quod non frustra inter miracula notauerũt, cum Athos à Lemno sex & octoginta milibus passuum separetur. Est sanè Athos sublimis adeò, ut altior æstimetur, quàm unde imbres cadunt. Quæ opinio eo fidem concepit, quod in aris quas cacumine sustinet, nunquã cineres eluuntur, nec quicquam ex aggeribus suis perdunt, sed quo relicti fuerint cumulo permanent. In summo oppidum Acroton fuit, in quo dimidio longior, quàm in alijs terris incolentium ætas prorogabatur. Ideo inde homines μακροβίους Græci, nostri appellauere longæuos.

EX QVARTO EVROPAE SINV, Helleſpontus, Propontis, Boſphorus Thracius, & mira de Delphinis. Cap. XVII.

QVartus Europæ ſinus Helleſponto incipit, Mæotidis oſtio terminatur. Atque omnis hæc latitudo, quæ Europam Aſiamq; diuidit, in ſeptem ſtadiorũ angustias ſtringitur. Hic eſt Helleſpontus, hàc Xerxes ponte nauibus facto permeauit. Tenuis deinde Euripus porrigitur ad Aſiæ urbem Priapum, quam Magnus Alexander potiundi orbis amore tranſcendit, & potitus eſt. Inde diffuſus æquore patentiſſimo rurſus ſtringitur in Propontidem, mox in quingentos paſſus coartatur, fitq; Boſphorus Thracius, quà Darius copias tranſportauit. Hæc profunda delphinas plurimos habent, in quibus cauſæ miraculi multiformes. Ante omnia nihil uelocius habẽt maria, ſic ut plerunq; ſalientes tranſuolẽt ucla nauiũ. Quoquò eant, coniuges euagantur. Catulos edunt, decimus menſis maturum facit partum. Lucinam æſtiuus dies ſoluit. Vberibus fœtus alunt. Teneros in faucibus receptant. Inualidos aliquantiſper proſequuntur. In triceſimum annum uiuunt, quod exploratum eſt in

experimentum caudis amputatis. Ora non quo cæteræ loco belluæ habent, sed fermè in uentribus. Contra naturam aquatalium soli linguas mouēt. Aculeatæ sunt spinæ dorsuales, cum ira subiacet, inhorrescunt, cum animi conquiescunt, quibusdam receptaculis operiuntur. Spirare eos in aquis negant, & uitales auras non nisi in aëre supero recipere. Pro uoce gemitus est, similis humano. Certum habent uocabulum, quo acceptо uocantes sequuntur, nam propriè Simones nominantur. Voces hominum Aquilonis flatu celerius hauriunt, contrà Austro spirante auditus obstruuntur. Mulcentur musica, gaudent cantibus tibiarum, ubicūque symphonia est, gregibus aduentant. D. Augusto principe, in Campania delphinē puer fragmentis panis primo illectus, & in tantū consuetudo ualuit, ut allendum se etiam manibus ipsius crederet. Mox cum prolusisset puerilis audacia, intra spacia eum Lucrini lacus euectitauit. Vnde effectū, ut à Baiano littore equitantē puerū Puteolos usq; peruehoret. hoc per annos plurimos tandiu gestum est, donec assiduo spectaculo desineret miraculū esse, quod gerebatur. Sed ubi obijt puer, sub oculis publicis desyderij mœrore delphin interijt. Pigeret hoc asseuerare, ni Mœcenatis & Fabiani, multorum'que præterea esset literis comprehensum. In Africano mox littore, apud Hipponem Diarrhyton Delphin ab Hipponensibus pastus tractandum

tandum se præbuit, impositos quoque frequenter gestauit. Nec populi tantum manibus acta res est. Nam & proconsul Africæ Flauianus ipse eum contigit, unguentis etiam delibuit, qui odoris nouitate obsopitus, aliquantisper pro exanimi iactatus est, multisq; mensibus desciuit à solita conuersatione. Apud Assum urbem Babyloniæ, puerum delphinus adamauit, quem dum post assueta colludia recedentem impatientius sequitur, arenis inuectus hæsit. Alexander Magnus amorem illum numinis fuisse interpretatus, præfecit puerum Neptuni sacerdotio iuxta eandem urbem, ut Egesidemus autor est. Alium puerum Hermiam nomine, per maria similiter insidentem, cum undosior fluctus necasset, delphin ad terram reuexit, et uelut fateretur reatum, pœnitentiam suam morte multauit, nec reuerti uoluit amplius in profunda. Suppetūt & alia exempla, ut Arionem transeamus, cuius exitum annalium fides comprobauit. Ad hæc siquando lasciuiunt noui fœtus, à maioribus datur adultior gregi custos, quo magistro eludere impetus incursantium belluarum addiscant: quanquam ibi præter phocas rara bellua est. Plurimus thynnus in Ponto, nec alibi penè fœtificant, nusquam enim citius adolescūt, scilicet ob aquas dulciores. Illabuntur ueris tempore, intrant dextro littore, læuo exeunt. Hoc inde accidere credunt, quòd dextris oculis acutius cernunt, quàm sinistris.

DE ISTRO, HYPANI, ET BORVSTHENE fluuijs, & Scythiæ parte, & de memorandis ferè omnibus quæ in his nascantur locis. Cap. XIX.

ISter Germanicis iugis oritur, effusus monte, qui in Rauracos Galliæ spectat. Sexaginta amneis in se recipit, omnes fermè nauigabiles. Septem hostijs Pontum influit, quorũ primũ Peuce, secundũ Narcustoma, tertium Calostoma, quartũ Pseudostoma. Nam Borcostoma, ac deinde Stenostoma, languidiora sunt cæteris. Septimũ uero pigrũ, ac palustri specie, nõ habet quod amni comparetur. Priora quatuor adeò magna sunt, ut per longitudinem quadraginta miliũ passuum non misceantur æquori, dulcemq; haustũ incorrupto detineant sapore. Per uniuersum Pontum fiber plurimus, quem alio uocabulo dicunt castorẽ. Lutræ similis est, animal morsu potentißimũ, adeò ut cum hominem inuadit, conuentum dentium non prius laxet, quàm concrepuisse persenserit ossa fracta. Testiculi eius appetũtur in usum medelarũ, idcirco cum urgeri se intelligit, ne captus prosit, ipse geminos suos deuorat. Mittit Pontus & gemmas, quas à patria Ponticas dicimus, genere diuerso. Aliæ aureas, aliæ sanguineas habẽt stellas, & hæ quidẽ inter sacras habẽtur, nanq; ostentationi potius quàm usui deliguntur. Non guttis aspersæ sunt, sed longis colorum ductibus liniuntur.

DE

De Hypani, & Borusthene. Cap. XX.

AMnis Hypanis oritur inter Auchetas, Scythicorum amnium princeps, purus, & haustu saluberrimus, usque dum Callipodum terminis inferatur, ubi fons Exampeus infamis est amara scatu rigine. Qui Exampeus liquido admistus fluori, amnẽ uitio suo uertit, adeò ut dißimilis sui in maria condatur. Ita inter gentium opiniones fama de Hypane discordat. qui in principijs eum norunt, prædicant, qui in fine experti sunt, non iniuria execrãtur. Apud Neuros nascitur Borysthenes flumẽ, in quo pisces egregij saporis, & quibus ossa nulla sunt, nec aliud quàm cartilagines tenerrimæ. Verum Neuri, ut accepimus, æstatis temporibus in lupos transfigurantur: deinde exacto spacio, quod huic sorti attributum est, in pristinam faciem reuertuntur. Populis istis deus Mars est. pro simulacris ensеis colunt. homines uictimas habent, oßibus adolent ignes focorum. Geloni ad hos proximant, de hostium cutibus & sibi indumenta faciunt, & equis suis tegmina. Gelonis Agathyrsi colli mitantur, cœruleo picti colore, fucatis in cœrulũ crinibus, nec hoc sine differentia. Nam quanto quis altero præstat, tanto propensiore nota tingitur, ut sit indicium humilitatis, minus pingi. Pòst Anthropophagi, quibus execrandi cibi sunt humana uiscera,

quem morem impæ gentis, adiacentiũ terrarum prodit tristißima solitudo, quas ob nefarium ritum finitimæ nationes metu profugæ reliquerũt: et ea causa est, ut usq; ad mare, quod Tabin uocant, per longitudinẽ eius oræ, quæ æstiuo orienti obiacet, sine homine terra sit, & immensa deserta, quoad perueniatur ad Seras. Chalybes & Dacæ in parte Asiaticæ Scythiæ crudelitate ab immanißimis nihil discrepãt. At Albani in ora gentes, qui posteros se Iasonis credi uolunt, albo crine nascuntur, canitiem habent auspicium capillorum. Ergo capillorum color genti nomen dedit. Glauca oculis inest pupilla, ideo nocte plus quàm die cernunt. Apud hos populos nati canes feris omnibus anteponuntur, frangunt tauros, leones perimunt, detinent quicquid obiectum est. Quibus ex causis meruerunt etiam annalibus tradi. Legimus petenti Indiã Alexandro à rege Albaniæ dono duos missos, quorum alter sues sibi & ursos oblatos usque adeò spreuit, ut offensus degeneri præda, ignauo similis diu accubaret, quem per ignorantiã uelut inertem Alexander extingui imperauit. Alter uero monitu eorum qui donũ prosecuti erant, leonẽ missum necauit. Mox uiso elephanto notabiliter exultans, bellua primum astu fatigauit, deinde cum summo spectantiũ horrore terræ affixit. Hoc genus canũ crescit ad formã amplißimã, terrificis latratibus, ultra leones rugitibus insonans.

Hæc

Hæc sunt de canibus Albanis, reliqua communia uniuersis. Dominos æqualiter canes omnes diligunt, sicut exemplis palàm factum est. In Epeiro denique domini percussorem in cœtu agnitum latratu canis prodidit. Iasone Lycio interfecto, canis ipsius aspernatus cibum inedia obijt. Lysimachi regis canis flammis se iniecit, accenso domini rogo, & pariter igni absumptus est. Garamantum regem ducenti canes ab exilio reduxerunt, præliati aduersus resistentes. Colophonij, & Castabalenses, canibus in bella productis primas acies instruebant. Appio Iunio & P. Silio COSS. damnatũ dominum canis cum abigi non posset, comitatus in carcerem, mox percussum ululatu prosecutus est, cumq; ex miseratione populi Romani potestas ei cibi fieret, ad os defuncti escam tulit. Vltimo abiectum in Tyberim cadauer adnatans, sustentare conatus est. Canes soli nomina sua recognoscunt, itinerum memimerunt. Inde coitus tempore in saltibus canes fœminas religant, ut cum his tigrides coëant. quarum ex primis conceptibus ob nimiam feritatem inutiles partus iudicant, itidem secundos, tertios educant. Aegyptij canes è Nilo nunquam nisi currentes lambitant, dum à crocodilis insidias cauent. Inter Anthropophagos in Asiatica parte numerantur Essedones, qui & ipsi nefandis funestantur inter se cibis. Essedonũ mos est, parentum funera canibus prosequi, & proximo-

rum

rum corrogatis cœtibus, cadauera ipsa dentibus laniare, pecudumq; carnibus mista dapes facere. Capitum etiam ossa auro incincta in poculorum tradere ministerium. Scythotauri pro hostijs cædunt aduenas. Nomades pabula sequũtur. Georgi in Europa siti, agros exercent. Axiacæ perinde in Europa siti, neq; mirantur aliena, neque sua diligunt. Satarchæ usu auri argentiq; damnato, in æternum se à publica auaritia abdicarunt. Scytharũ interitus habitantiũ asperior ritus est. Specus incolunt, pocula non ut Essedones, sed de inimicorum capitibus moliuntur. Amant prælia, interemptorum cruorem ex uulneribus ipsis bibunt. Numero cædium honor crescit, quarum expertem esse apud eos probrum est. Haustu mutui sanguinis fœdus sanciunt, non suo tantũ more, sed Medorũ quoq; usurpata disciplina. Bello deniq; quod gestũ est Olympiade nona & quadragesima, anno post Ilium captum sexcentesimoquarto, inter Alyathem Lydum et Astyagem Mediæ regem, hoc pacto firmata sunt iura pacis. Colchorum urbem Dioscoriaden Amphitus & Telchius, aurigæ Castoris & Pollucis condiderunt, à quibus Heniochorũ gens exorta est. Vltra Sauromatas in Asia sitos, qui Mithridati latebram, & qui originem Medis dederunt, confines sunt Thalij his nationibus quas ab oriente contingunt Caspij maris fauces. quæ fauces mirum in modum uacuantur imbribus,

bus, crescunt æstibus. Heniochorum montes Araxen, Moscorum Phasiden fundunt. Sed Araxes breuibus interuallis ab Euphratis ortu caput tollit, ac deinde in Caspium fertur mare. Arimaspi circa Gesglithron positi, unocula gens est. Vltra hos & Rhiphæum iugum, regio est assiduis obsessa nimbis, ἀτροφόρον dicunt, quippe casus continuarum ruinarum quiddam ibi exprimit simile pennarũ. Damnata pars mundi, & à rerum natura in nubem æternæ caliginis mersa, ipsisq; prorsus Aquilonis conceptaculis rigentissima. Sola terrarum non nouit uices temporum, nec de cœlo aliud accipit, quàm hyemem sempiternam. In Asiatica Scythia terræ sunt locupletes, inhabitabiles tamen. Nam cum auro & gemmis affluant, gryphes tenent uniuersa, alites ferocissimæ, & ultra omnem rabiem sæuientes, quarum immanitate obsistente, aduenis accessus difficilis ac rarus est. Quippe uisos discerpunt, uelut genti ad plectendam auaritiæ temeritatem. Arimaspi cum his dimicant, ut intercipiant lapides quorum non aspernabimur persequi qualitates. Smaragdis hic locus patria est, quibus tertiam inter lapides dignitatem Theophrastus dedit. Nam licet sint & Aegyptij & Chalcedonij, & Medici, & Laconici, præcipuus tamen honor est Scythicis. Nihil his iucundius, nihil utilius uident oculi, in primis uirent ultra irrigua gramina, ultra amnicas herbas, deinde

deinde obtutus fatigatos coloris reficiunt lenitate. Nam uisus quos alterius gẽmæ fulgor retuderit, smaragdi recreant, & exacuũt. Nec aliam ob causam placuit, ut non scalperentur, ne offensum decus, imaginẽ lacunis corrumperetur: quanquam qui uerus est, difficulter uulneretur. Probantur hoc pacto, si aspectus transmittant, si cum globosi sunt, proxima sibi inficiant aëre repercusso, aut cum concaui sunt, inspectantium facies æmulentur, si neque umbra, neq; lucernis, neque sole mutentur. Optimos tamen sortiuntur situs, quibus planicies resupina est & extenta. Inueniuntur Etesijs flantibus, tunc enim detecto solo, facillimè internitent. Nam Etesiæ plurimum arenas mouent. Alij minus nobiles in commissuris saxorum, uel in metallis ærarijs apparent, quos Chalcosmaragdos nuncupant. Vitiosi eorum intrinsecus quasdam sordes habent, uel plumbo uel capillamentis, uel etiam sali similes. Lauantur austero mero, sed uiridi proficiunt oleo, quamuis natura imbuantur. Et cyaneus lapis è Scythia est optimus, si cœruleo coruscabit, cuius gnari in marem & fœminam genus diuidunt. Fœminis nitor purus est, mares punctulis ad gratiam interlucentibus auratilis puluisculus uariant. Illic et crystallus, quam licet pars maior Europæ, & particula Asiæ subministrent, preciosissimum tamen Scythia edit. Multus ad pocula destinatur, nam fert calorem

præcipue,

præcipue, quamlibet nihil aliud quàm frigidum pati possit. Sexãgulus inuenitur. Qui eligũt, purissimũ captant, ne quid rufum, néue nubilũ uel spumis obsitum arceat perspicuitatem. Tunc ne durata iusto propensior obnoxium fragilitati magis faciat, putant glaciẽ coire, & in crystallum corporari, sed frustra. Nam si ita foret, nec Alabanda Asiæ, nec Cyprus insula hanc materiam procrearet, quibus regionibus incitatissimus calor est. Liuia Augusti ad magnitudinẽ C L librarum inter Capitolina donaria crystallum dedicauit.

DE HYPERBOREIS, ET RHIPHAEIS, Cimmerijs, & Hyrcanis, & Tigribus. Leonibus, & Pantheris. Cap. XXI.

FAbula erat de Hyperboreis, & rumor irritus, si quæ illinc ad nos usq; fluxerunt, temerè forent credita. Sed cum probissimi autores, & satis idonei sententias pares faciant, nullus falsum reformidet. De Hyperboreis rem loquemur. Incoluntpenè Pterophoron, quẽ ultra Aquilonẽ accepimus iacêre. Gens beatissima, eam Asiæ quidam magis, quàm Europæ dederunt. Alij statuunt mediam inter utrunque solem, Antipodum occidentem, & nostrum renascentem, quod aspernatur ratio, tãto mari duos orbeis interfluente. Sunt igitur in Europa, apud quos mundi cardines esse credunt, et extimos siderũ ambitus, se

mestrem

mestrem lucem, auersum tantum una die solem. Quanquam existant, qui putant non quotidie ibi solem, ut nobis, sed uernali æquinoctio exoriri, autumnali occidere, ita sex mensibus infinitum diem, sex alijs continuam esse noctem. De cœlo magnam clementiam auræ spirant salubriter, nihil noxij flatus habent. Domus sunt nemora, uel luci, in diem uictum arbores submistrant. Discordiam nesciunt, ægritudine non inquietantur. Ad innocentiam omnibus æquale uotum. Mortem arcessunt, & uoluntario interitu castigant obeundi tarditatem. Quos satias tenet uitæ, epulati, delibutiq;, de rupe nota præcipitem casum in mare profundum destimant, hoc sepulturæ genus optimum arbitrantur. Aiunt etiam solitos per uirgines probatissimas primitias frugum Apollini Delio missitare. Verum hæ, quoniam perfidia hospitum non illibatæ reuenissent, deuotionis, quam peregrè prosequebantur, pontificium mox intra fines suos receperunt. Altera in Asia gens est ad initium orientis æstiui, ubi deficiunt Rhiphæorum montium iuga, Hyperboreis similes, quos dicunt Rhiphæos. Et ipsi arbustorum frondibus gaudent, baccas edunt. Iuxtà uiros ac fœminas tædet crinium, itaque uterque sexus comas tondet. Amant quietem, non amant lædere. Sacri habentur, attrectariq; eos, etiam à ferocissimis nationibus nefas ducitur. Quicunque periculum à suis metuit

tuit, si ad Rhiphæos transfugerit, tutus est, uelut asylo tegatur. Vltra hos Cimmerij, & gens Amazonũ, porrecta ad Caspium mare, quod dilapsum per Asiaticæ plagæ terga, Scythicum irrumpit Oceanum. Sed magnis deinde spacijs intercedentibus, ostia Oxi fluminis Hyrcani habent, gens syluis aspera, copiosa immanibus feris, fœtaq; tigribus. Quod bestiarum genus insignes maculis notæ, & pernicitas memorabile reddiderunt. Fuluo nitent, hoc fuluum nigrantibus segmentis interundatum, uarietate apprime decet. Pedum motum, nescio, uelocitas an peruicacia imagis adiuuet. Nihil tam longum est, quod non breui penetrent: nihil adeò antecedit, quod non illico assequantur. At maximè potentia earum probatur, cum maternis curis incitantur, cum catulorum insistunt raptoribus. Succedant sibi equites licèt, & æstu quantolibet amoliri prædam uelint, nisi in præsidio maria fuerint, frustra est ausum omne. Notantur frequentissimè si quando latrones, suis asportatis catulis, renauigantes uident, in littore irrita rabie se dare præcipites, uelut propriam tarditatem uoluntaria castigantes ruina: quanquam de fœtu uniuerso uix unus queat subtrahi. Pantheræ quoq; numerosæ sunt in Hircania, minutis orbiculis superpictæ, ita ut oculatis ex fuluo circulis, uel cœrulea, uel alba distinguatur tergi supellex. Tradunt odore earum & contemplatione armenta mire

affici, atque ubi eas perſentiſcant, properatò conuenire, nec terreri, niſi ſola oris toruitate. Quam ob cauſam pantheræ abſcõditis capitibus, quæ corporis reliqua ſunt, ſpectanda præbent, ut pecuarios greges ſtupidos in obtutu populentur ſecura uaſtatione. Sed Hircani, ut hominibus intentatum nihil eſt, frequentius eas ueneno, quàm ferro necant. Aconito carnes illinũt, atque ita per cõpita ſpargunt ſemitarum, quæ ubi eſæ ſunt, fauces earum angina obſidentur. Ideo gramẽ παρδαλιαγχὲς appellauerũt. Sed Pantheræ aduerſus hoc uirus excrementa humana deuorant, & ſuopte ingenio peſti reſiſtunt. Lenta illis uiuacitas, adeò ut eiectis interaneis, mortem diu differant. In his ſylueſtribus & Pardi ſunt, ſecundum à Pantheris genus, noti ſatis, nec latius exequendi. Quorum adulterinis coitibus degenerantur partus leænarum, & leones quidem procreantur, ſed ignobiles.

DE ORTV MARIVM INTERNO-rum. De inſula Apollinitarũ. De ſpacijs inter Scythas et Indos. De Formis hominum. De Ceruis & Tragelaphis. Cap. XXII.

QVoniam in Ponticis rebus ſumus, non erit omittendum, unde mediterranea maria caput tollant. Exiſtimant enim quidam ſinus iſtos à Gaditano freto naſci, nec aliam eſſe originem, quàm inundationem

dationem irrumpẽtis Oceani, cuius ſpiritu peruagante apud aliquot mediterranea littora, ſicut in Italiæ parte, fieri acceſſus, uel receſſus. Qui contrarium ſentiunt, omnem illum fluorem aiunt à Ponticis faucibus inundare, idq; fulciunt argumento non inani, quòd æſtus è Ponto profluus nunquam reciprocetur. Inſula Apollinitarum LXXX millibus paſſuum abeſt à Boſphoro Thraciæ citra Iſtrum ſita, ex qua M. Lucullus Apollinem Capitolinũ nobis extulit. Ante Boruſthenem Achillis inſula eſt, cum æde ſacra, quam ædem nulla ingreditur ales: & quæ fortè aduolauerint, raptim fugam properant. Oceanum ſeptentrionalem ex ea parte, qua à Paropamiſo amne Scythiæ alluitur, Hecatæus Amalachium appellat, quod gentis illius lingua ſignificat cõgelatum mare. Philemon à Cimbris ad promontorium Rubeas Morimoruſſam dicit uocari, hoc eſt mortuũ mare. Vltra Rubeas quicquid eſt, Cronium nominant. Mare autem Caſpium ex altero Ponti latere ultra Maſſagetas, & Apelæos Scythas, eſſe in Aſiatica plaga dulce hauſtu, Alexãdro Magno probatũ eſt, mox Pompeio Magno, qui bello Mithridatico, ſicut commilito eius Varro tradit, ipſis hauſtibus periclitari fidem uoluit. Id euenire produnt è numero fluminum, quorum tanta copia ibi influit, ut naturam maris uertat. Non omiſerim, quod per idẽ tempus eidẽ Magno licuit ex India diebus octo à Bactris

usque Icarum flumen, quod influit in Oxum amnem, peruenire, deinde ad mare Caspiũ, inde per Caspium ad Cyri amnis penetrare fluentum, qui Iberiæ & Armeniæ fines interluit. Itaque à Cyro diebus non amplius quinque, itinere terreno subuectis nauibus ad Aceum Phasidis pertendi, per cuius excursus in Pontũ usque uententes in India, liquido probatum est inuehi posse. Autor est Xenophon Lampsacenus, à littore Scytharum in insulam Baltiam petentibus, triduo nauigari, eius magnitudinem immensam, & penè simi lem continenti. Nec longè ooonas separari, quas qui habent, uiuunt ouis auium marinarum, & auenis uulgò nascentibus. Perinde alias propter cõstitutas æque insulas, quarum Hippopodes indegenæ, humana usq; ad uestigium forma in equinos pedes desinunt. Esse insulas, & Phanisiorum gentem, quorum aures adeò in effusam magnitudinem dilatentur, ut uiscerum illi reliqua contegant, nec amiculum aliud sit, quàm ut membra membranis uestiant. Antequam digrediamur ab Scythia, religio est præterire quænam feræ sint peculiares Scythiæ. Cerui plurimi in hac terra, igitur de ceruis prosequamur. Mares generis huiusce cum statutum tempus Venerem incitauit, sæuiunt rabie libidinis efferati. Fœminæ licet prius conserantur, non concipiunt ante Arcturi sidus. Nec qualibet partus suos educant. Teneros studiose occulunt, & absconditos

tos inter profunda fruticũ, uel herbarum, pedum uerbere castigant ad latendum. Cum maturuerit ad fugam robur, exercitio docent cursus, & assuescunt salire per abrupta. Acceptis canum latratibus, secundo uento uias dirigunt, ut odor cum ipsis recedat. Mirantur sibilum fistularum. Rectis auribus acutissimè audiunt, summissis uero nihil. Stupent omnia, propterea facilius obuios se præbent sagittantibus. Si maria tranant, non aspectu petunt littora, sed olfactu. Infirmos ponunt in ultimo, & lassorum capita clunibus per uices sustinent. E cornibus quod dextrum fuerit, efficacius est ad medelam. Si fugare angues gestias, utrũ uelis uras, quæ ustrina præterea nidore uitium aperit ac detegit, si cui inest morbus comitialis. Pro ætate ramos augent, id incrementum per sex annos perseuerat. Denique numerosiora non possunt fieri cornua, possunt crassiora. Quæ quidem castratis nunquam crescunt, nec tamen decidunt. Dentes indicant senectutem, cum aut pauci inueniuntur, aut nulli. Serpentes hauriunt, & spiritu narium extrahunt de latebris cauernarum. Dictamum ipsi prodiderunt, dum eo pasti excutiũt accepta tela. Herbam quoque quam Cynaren uocant, contra noxia edunt gramina. Aduersus uenena mirificum est hinnuli coagulum, occisi in matris utero, patuit eos nunquam febrescere. Quam ob causam confecta ex medullis eorum

unguenta sedant calores hominum languentium. Legimus plurimos matutinis diebus ceruinã carnem degustare solitos, sine febribus longæuos fuisse. Quod demum proderit, si uno uulnere fuerint interempti. Ad dignoscendã uiuacitatem Alexander Magnus torqueis plurimis ceruis innexuit, qui post annum centesimum capti, necdum senij indicium præferebant. Eadem penè specie sunt, quos Tragelaphos dicunt, sed non alibi, quàm circa Phasidẽ apparẽt, tantũ quòd illi uillosos habẽt armos, & mẽta promissis hirta barbis.

DE GERMANIA, DE AVIBVS HERcynijs, Bisontibus, & Vris. De Alcibus, & insulis Oceani septentrionalis, ac de Succino, lapide Callaite, & Cerauniarum generibus.

Cap. XXIII.

MOns Seuo ipse ingens, nec Rhiphæis minor collibus, initium Germaniæ facit. Hunc Ingeuones tenent, à quibus primis post Scythas nomen Germanicum consurgit. Diues uirorum terra, frequens populis numerosis, & immanibus. Extenditur inter Hercynium saltum, & rupes Sarmatarum, ubi incipit, Danubio: ubi desinit, Rheno perfunditur. De internis eius partibus, Albis, Guttallus, Vistula, amneis altissimi præcipitantur in Oceanum.

Saltus

Saltus Hercynius aues gignit, quarum pennæ per obscurum emicant, & interlucent, quamuis densa nox obtegat, & denset tenebras. Vnde homines loci illius plerunque nocturnos excursus sic destinant, ut illis utantur ad præsidium itineris dirigendi, præiactisq; per opaca callium, rationem uiæ moderentur indicio plurimarum refulgentium. In hoc tractu sanè, & in omni Septentrionali plaga Bisontes frequentissimi, qui boues feris similes, setosi, colla iubis horridi, ultra tauros pernicitate uigentes, capti assuescere manu nequeunt. Sunt & Vri, quos imperitum uulgus uocat Bubalos, cum Bubali penè ad ceruinã faciem in Africa procreentur. Istis porrò quòd Vros dicimus, taurina cornua in tantum modum protenduntur, ut dempta ob insignem capacitatem inter regias mensas potuum gerula fiant. Sunt & Alces mulis comparandæ, adeò propenso labro superiore, ut nisi recedentes in posteriora uestigia pasci non queant. Scandinauia insula à regione Germaniæ mittit animal, quale Alces, sed cui suffragines, ut elephantis, flecti nequeunt, propterea non cubat, cum dormiendum est. Tamen somnolentum arbor sustinet, quæ propè cæsura secatur, ut fera, dum assuetis fulcimentis innititur, faciat ruinã. Ita capitur, alioqui difficile est eam manu capi. Nam in illo rigore populi tum incomprehensibili fuga pollet. De Germanicis insulis Scandinauia maxima

est. Sed nihil in ea magnum præter ipsam. Glessaria dat crystallum, dat & succinum, quod Germani gentiliter uocant Glessum. Qualitas materiæ istius summatim antea, Germanico autem Cæsare omnes Germaniæ oras scrutante, comperta arbor ex pinei generis, cuius mediale autumni tempore succino lachrymat. Succum esse arboris, de nominis qualitate capessas. Pinum uero unde sit genitum, si usseris, odor indicabit. Precium operæ est ire longius, ne Padaneæ syluæ credantur lapidem fleuisse. Hanc speciem in Illyricum Barbari intulerunt. Quæ cum per Pannonica commercia usu ad Transpadanos homines foret delata, quod ibi primum nostri eam uiderant, ibi & natam putauerunt. Munere Neronis principis apparatus omnis absque succino inornatus est, nec difficulter, cum per idem tempus XIII millia librarum rex Germaniæ dono ei miserit. Rude primum nascitur & corticosum, deinde incoctum adipe lactentis suis expolitur, ad quem uidemus nitorem. Pro facie habet nomina. Melleum dicitur, & Falernum, utrumque de similitudine, aut uini, aut utique mellis. In aperto est, quod rapiat folia, quod trahat paleas, quod uero medeatur multis uitalium incommodis, medentium docuit disciplina. Et India habet Succinum, sed plurimum optimumque in Germania.

Quoniam ad insulam Glessariam uenimus, à Succino

cino cœptum. Nam in Germaniæ continentibus Callais reperitur, quam gemmam Arabicis anteponunt, uincit enim gratia. Arabes quidem dicunt non alibi eam deprehendi, quàm in nidis auium, quas μελαγκορύφους uocant, quod nullus recipit, cum apud Germaniæ populos, quamuis rara, in saxis tamẽ appareat. Honore & precio ad Smaragdos uiret pallidum, nihil iucundius aurum decet. Cerauniarum porro genera diuersa sunt. Germanica candida est, splendet tamen cæruleo: & si sub diuo habes, fulgorem rapit sidorum.

DE GALLIA, VNDE IN VNIVERSUM orbem terrarum aditus patet. Et de oleo medico. Cap. XXIIII.

GAlliæ inter Rhenũ & Pyrenæum, item inter Oceanum & monteis Gebennã ac Iuram porriguntur, fœlices præpinguibus glebis, ac commodè proueniẽtibus fructuarijs, pleræq; consitæ uitibus & arbustis, omni ad usum animantium fœtu beatissimæ, riguæ aquis fluminũ, & fontium, sed fontanis interdum sacris, ac uaporantibus. Infamãtur ueneni pericu lo ritu incolarũ, qui, ut aiunt (ueri enim periculũ non ad me recipio) detestabili sacrorũ ritu, nõ ad honorẽ, sed potius ad iniuriam religionis, humanis litant hostijs. Ex isto sinu, quoquo orbis uelis exeas, in Hispa-

nias, & in Italiam terra mariq;, in Africam mari tantũ. Si Thracia sit petenda, excipit ager Rheticus opimus, & ferax, Brigantino lacu nobilis. Inde Noricus frigidus, & parcius fructuosus, qua subducitur à iugis Alpium, admodum lætus. Dehinc Pannonia uiro fortis, & solo plano læta atque uber, Drauo, Sauoq; inclytis amnibus circunflua. Mox Mysiæ, quas maiores nostri iure Cereris horreũ nominabant, in quarum parte quæ Pontica est, apparet herba, qua inficitur oleum, quod uocant medicum. Hoc ad incendiũ excitatum si obruere aqua gestias, ardet magis, nec alio sopitur, quàm iactu pulueris.

De Britannia, & lapide Satage. Cap. XXV.

FInis erat orbis ora Gallici littoris, nisi Britãnia insula non qualibet amplitudine nomen penè orbis alterius mereretur. Octingentis enim & amplius millibus passuum longa porrigitur, ita ut eam in Calydonicum usque angulum metiamur. In quo recessu Vlyssem Calydoniæ appulsum manifestat ara Græcis literis inscripta uoto. Multis insulis, nec ignobilibus circundatur, quarum Iuuerna ei proximat magnitudine. Inhumana est, ritu incolarum aspero. Alias ita pabulosa, ut pecuaria, nisi interdum æstate à pastibus arceantur, in periculum agat fatias. Illic nullus anguis,

anguis, auis rara, gens inhospita, & bellicosa. Sanguine interemptorum hausto, prius uictores uultus suos oblinunt. Fas ac nefas eodem animo ducunt. Puerpera siquando marem edidit, primos cibos gladio imponit maritus, inq; os paruuli summo mucrone auspicium alimentorum leuiter infert, & gentilibus uotis optat, non aliter quàm bello, & inter arma mortẽ oppetat. Qui studẽt cultui, dentibus mari nantium belluarũ insigniunt ensium capulos. Candicant enim ad eburneã claritatem. Nam præcipua uiris gloria est in armorum nitela. Apis nusquam. Aduectum inde pulueren, seu lapillos si quis sparserit inter aluearia, examina fauos deserunt. Mare, quod Iuuernam & Britanniam interluit, undosum & inquietum toto in anno, non nisi æstiuis pauculis diebus est nauigabile. Nauigant autem uimineis alueis, quos circundant ambitione tergorum bubalorum. Quantocunq; tempore cursus tenebit, nauigantes scis abstinent. Freti latitudinem in centum uiginti millia passuum diffundi, qui fidem ad uerum ratiocinati sunt, æstimarunt. Siluram quoque insulam ab ora, quam gens Britanna detinet, turbidum fretum distinguit. Cuius homines etiam nunc custodiunt morem uetustum. Nundinas ac numum refutant, dant res, et accipiunt. Mutationibus necessaria potius quàm precijs parant, deos percolũt, scientiam futurorum pariter uiri ac fœminæ ostentant. Athanatis in-

sula alluitur freto Gallico, à Britanniæ continente æstuario tenui separata, frumentarijs campis felix, & gleba uberi, nec tantum sibi soli, uerum & alijs salubris locis. Nam cum ipsa nullo serpatur angue, asportata inde terra quoquò gentium inuecta sit, angues necat. Multæ & aliæ circum Britanniam insulæ, è quibus Thule ultima, in qua æstiuo solstitio sole de Cancri sidere faciente transitum, nox penè nulla. Brumali solstitio perinde nullus dies, ut ortus iunctus sit occasui. Vltra Thulen accepimus pigrum esse & concretum mare, inde à Calydoniæ promontorio Thulen petentibus bidui nauigatio est. Inde excipiunt Hædubes insulæ, quinq; numero, quarum incolæ nesciunt fruges, piscibus tantum & lacte uiuunt. Rex unus est uniuersis. Nam quotquot sunt, omnes angusta interluuie diuiduntur. Rex nihil suum habet, omnia uniuersorũ, ad æquitatem certis legibus stringitur. Ac ne auaritia diuertat à uero, discit paupertate iustitiam, ut pote cui nihil sit rei familiaris, uerum alitur è publico. Nulla illi datur fœmina propria, sed per uicissitudines in quancunque commotus fuerit, usuariam sumit. Vnde ei nec uotum nec spes conceditur liberorum. Secundam à continenti stationem Orcades præbent, quæ ab Hæbudibus porro sunt septem dierum totidemq; noctium cursu. Numero tres, uacant homine, non habent syluas, tantum iunceis herbis inhorrescunt. Cætera earum

rum nudæ arenæ & rupes tenent. Ab Orcadibus Thulen usque quinque dierum ac noctium nauigatio est. Sed Thule larga & diutina, Pomona copiosa est. Qui illic habitant, principio ueris inter pecudes pabulis uiuunt, deinde lacte, in hyeme conserunt arborum fructus. Vtuntur fœminis uulgò, certum matrimoniũ nullis. Circuitus Britanniæ quadragies octies septuaginta quinque millia passuum sunt. In quo spacio magna & multa flumina sunt, fontes calidi opiparo exculti apparatu ad usus mortalium. Quibus fontibus præsul est Mineruæ numen, in cuius æde perpetui ignes nunquam canescunt in fauillas, sed ubi cinis tabuit, uertitur in globos saxeos. Præterea ut taceam metallorũ largam uariamq; copiam, quibus Britanniæ solum undiq; generum pollet uenis locupletibus, Gagates hic plurimus, optimusq; est lapis. Si decorem requiras, nigro gemmeus, si qualitatem, nullius ferè poneris. si naturam, aqua ardet, oleo restinguitur, si potestatem, attritu calfactus applicita detinet, æque ut Succinum. Regionem partim tenent Barbari, quibus per artifices plagarum figuras, iam inde à pueris uariæ animalium effigies incorporantur, inscriptisq; iuscribus hominis incremento pigmenti notæ crescũt. Neque quicquam magis patientiæ loco nationes ferè ducunt, quàm ut per memores cicatrices plurimum fuci artus bibant.

DE HISPANIA, GADITANO FRETO, interno mari, & Oceano, Cap. XXVI.

REuersum ad continentem res Hispanienses uocant. Terrarum plaga comparanda optimis nulli posthabenda frugum copia, siue soli ubere, siue uinearum prouentus respicere, siue arborarios uelis. Omni materia affluit, quæcunque aut precio ambitiosa est, aut usu necessaria. Argentum uel aurum si requiras, habet, ferrarijs nunquam deficit, nec cedit nitibus, uincit olea, diuidua est prouincijs tribus. Secundo Punico bello nostra facta, & nihil in ea ociosum, nihil sterile. Quicquid cuiuscunque modi negat messem, urget pabulis, etiam quæ arida sunt, ac sterilia, rudentum materiem nauticis submministrant. Non coquunt ibi sales, sed effodiunt, depurgant in minium nitelas pulueris, fucant uellera, ut ad ruborem mirum deputent Cocci uenenum. In Lusitania promontoriũ est, quod alij Artabrũ, alij Vlyssipponense dicũt. Hoc cœlum, terras, & maria distinguit. Hispaniæ latus finit, cœlũ & maria hoc modo diuidit, quod à circuitu eius incipiũt, Oceanus Gallicus, & frons Septentrionalis Oceano Atlantico, & occasu terminatis. Ibi oppidum Vlyssippo ab Vlysse conditum. Ibi Tagus flumen. Tagum ob arenas auriferas cæteris amnibus prætulerunt. In proximis Vlyssipponis equæ lasciuiunt

uiunt mira fœcunditate. Nam spirante Fauonio uento concipiunt, & sitientes uiros aurarum spiritu maritantur. Iberus amnis toti Hispaniæ nomen dedit. Bætis prouinciæ uterque nobilis. Carthaginem apud Iberos, quæ mox colonia facta est, Pœni condiderũt. Tarraconem Scipiones, ideo caput est prouinciæ Tarraconensis. Lusitanum littus pollet gemma ceraunia plurimum, quam etiam Indicis præferunt. Huius ceraunię color est è Pyropo. Qualitas igni probatur, quam si sine detrimento sui perferat, aduersus uim fulgurum creditur opitulari. Cassiterides insulæ spectant aduersum Celtiberiæ latus, plumbi fertiles, & tres Fortunatæ, è quibus solũ uocabulum signandum fuit. Ebusus è Balearibus, quæ à Dianio abest septingenta stadia, serpentem non habet, utpote cuius terra serpentes fugat. Colubraria, quæ Sucronẽ uersus est, fœta est anguibus. Bocchoris regnũ Baleares fuerũt, usq; ad euersionem Phrygum, Cuniculis animalibus quondam copiosæ in capite Bæticæ, ubi extremus est noti orbis terminus. Insula à continenti septingentis passibus separatur, quam Tyrij à rubro profecti mari, Erythræam, Pœni lingua sua Gadir, id est Sepem nominarunt. In hac Geryonem æuum agitauisse plurimis monimentis probatur, tametsi quidem putent Herculem boues ex alia insula adduxisse, quæ Lusitaniam cõtuetur. Sed Gaditanum fretum à Gadibus dictum

ctum. Atlanticus æstus in nostrum mare dissidium orbis immittit. Nã ὠκεανὸς, quem Græci sic nominãt, à celeritate, ob occasu solis irrumpens, læuo latere Europam radit, Africam dextro, sciss isq; Calpe & Abila montibus, quos dicunt Columnas Herculis, inter Mauros funditur & Hispaniam. Ac freto isti, cuius XV millia passuum efficit longitudo, latitudo uix sep tem, quodam ostio aperit limen interni æquoris mistus mediterraneis simbus, quos ad usq; Orientem propellit. Horum, qui Hispanias perfundit, Ibericus fertur, & Balearicus, qui Narbonensem prouinciam, Gallicus. Mox Ligusticus, ab eo ad Siciliã Thuscus, quem Græci Ionium uel Tyrrhenum, Itali Inferum uocãt. A Sicilia Cretam usq; Siculus, Inde Creticus, qui in Pamphyliam & Aegyptium protenditur mare. Quæ aquarum moles torto in septentrionem prius latere, anfractibus magnis iuxta Græcias & Illyricum per Hellespontum in angustias stringitur Propontidos, quæ Propontis Europam Asiamq; discriminans, ad Mæotida peruenit. Causas nominum non uniformis dedit ratio. Asiaticum & Phœnicium à prouincijs dictum. Ab insulis Carpathium, Aegæũ, Icarium, Balearicum, Cyprium. A gentibus Ausonium, Dalmaticum, Ligusticum, Thuscum. Ab oppidis Adriaticum, Argolicum, Corinthium, Tyrium. A casibus hominum Myrtoon, uel Hellesponticum. A memoria

memoria regis Ionium. A bouis transitu, uel angustijs etiam meatibus boum peruijs, Bosphorus. A moribus accolarum Euxinus, ἄξενος ante appellatus. Ab ordine fluenti, Propontis. Aegyptiũ pelagus Asiæ datur, Gallicum Europæ, Africum Libyæ. his ut quæq; proxima sunt, uenerunt in partes partium. Hæc in gremijs terrarum, oras autem extimas Oceanus amplectitur, qui à littoribus suis Arabicus, Persicus, Indicus, Eous, Sericus, Hyrcanus, Caspius, Scythicus, Germanicus, Gallicus, Atlanticus, Libycus, Aethiopicus dicitur. Cuius accessus incrementa circa litora Indiæ uehementissime proruunt, maximosq; ibi exitus faciunt, siue quòd suspensus altius sustollatur ui caloris, seu quòd in ea parte orbis & fontium & fluminum copia sit effusior. Dubitatur etiam nunc, quibus ex causis intumescat Oceanus, uel quatenus cum superfluus sibi fuerit, rursus in se residat. Nec in obscuro est, plura pro ingenijs differentium potius quàm pro ueritatis fide expressa. Sed omissa ancipiti concurrentium quæstione, has opiniones probatissimas inueni mus. Physici autumant mundum animal esse, eumq; ex uarijs elementorum corporibus conglobatum, moueri spiritu, regi mente, quæ utraque diffusa per membra omnia, æternæ molis uigorem exerceant. Sicut ergo in corporibus nostris commercia sunt spiritalia, ita in profundis Oceani nares quasdam mundi

constitutas, per quas emissi anhelitus uel reducti modo efflent maria, modo reuocent. At ij qui syderum sequuntur disciplinam, contendũt meatus istos commoueri Lunæ cursibus adeò, ut sic uicissitudines inter maciem aquarum, & plenitudinem, respiciant adauctus eius, uel defectiones. Neque eodem semper tempore, sed prout illa aut mergatur, aut surgat, uariant se alternantes recursus.

De Libya, hortis Hesperidum, monte Atlante. Caput XXVII.

DE Hispania excursus in Libyam. Nam Belonæ progressus, quod Bæticæ oppidum est, ultra interiacens fretum trium & triginta milium passuum Tingi excipit, Mauritaniæ nunc colonia, & cuius primus author Anteus fuit. Porrò quia in illo ambitu Aegyptium finitur pelagus, & Libycum incipit, placuit, ut Africam Libyam diceremus. Quidam tamen Libyam à Libya, Epaphi filia, Africam autem ab Afro, Libys Herculis filio potius dictã receperunt. Lix quoque colonia in eodem tractu constituta est, ubi Antei regia, qui implicandis explicandisque nexibus humi melius sciens, uelut genitus matre Terra, ibidem ab Hercule uictus & extinctus est. Nam de hortis Hesperidum, & peruigili dracone, ne famæ

famæ licentia uulneretur, fides et ratio hæc est. Flexuoso meatu æstuarium è mari fertur, adeò sinuosis lateribus tortuosum, ut uisentibus procul lapsus angueos fracta uertigine mentiatur, itaque quod hortos appellauere, circundat. Vnde pomorũ custodẽ interpretantes, struxerunt iter ad mendacium fabulandi. Sed hæc insula sinuata sinibus aluei procurrentis, & in quibusdam æquoris spiris sita, præter arbores oleastri simules, & aram sacram Herculi, aliud nihil præfert, quod propaget uetustatis memoriã. Verum ultra frutices aureos, et metalla frondentia, illud magis mirum, quod solum inferiore licet libra depressus, nunquam tamen accessus freti superlabitur, sed obstaculo naturalis repaguli in ipsis marginibus hæret unda, et intimis orarum superciliis sponte fluctus in gyrum resistunt. Ita spectãdo loci ingenio nimirũ planicies manet sicca, quamuis prona superueniant æquora. Sala oppidũ imminet Salæ flumini, ab hoc per Autolorum gentẽ iter est in Atlanticas solitudines. Atlas mons è media aranearum consurgens uastitate, & eductus in uicinam lunaris circuli, ultra nubila caput condit, qua ad Oceanum extenditur, cui à se nomen dedit. Manat fontibus, nemoribus inhorrescit, rupibus asperatur, squalet ieiunio, humo nuda, nec herbida. Quà Africam contra uersus est, opimus nascentibus sponte frugibus, arboribus proceris opacißumus, quarum

odor grauis, comæ cupreſsi ſimiles, ueſtiuntur lanugine, ſericis uelleribus nihilo uiliore. In eo latere & herba euphorbia copioſa, cuius ſuccus proficit ad ocularium claritatem, & multip'ex præſidiũ ſanitatis, nec mediocriter percellit uim uenenorum. Vertex ſemper niualis. Saltus eius quadrupedes ac ſerpentes feræ, & cum his elephanti occupauerũt. Silet per diem uniuerſus, nec ſine horrore ſecretus eſt. Lucet nocturnis ignibus, choris Aegipanum undiq; perſonatur. Audiuntur & cantus tibiarũ, & tinnitus cymbalorum per oram maritimam. A Lixa abeſt quinq; & ducentis milibus paſſuum. Lixa à Gaditano freto centum duodecim milibus, habitatus antea, ut indicat loci facies, quondam cultu exercita, in qua uſque adhuc uitis & palmæ extant ueſtigia. Apex Perſeo & Herculi peruius, cæteris inacceſſus. Ita fidem ararum inſcriptio palàm facit. Quà ſpectat occaſum, inter ipſum & flumen Anatim quadraginta nonaginta ſex milia paſſuum, infames beſtijs ſyluæ obſident. Amnes circa eum non tacendi, qui licet ſeparentur interuallis ampliorib⁹, tranſierunt tamen in quoddam Atlantici montis miniſteriũ. Aſana marino hauſtu, Bambothũ crocodilis & hippopotamis refertum. Vltrà adhuc amnis, qui atro colore exit per intimas & exuſtas ſolitudines, quæ torrente perpetuo, & ſole nimio, plus quàm ignito, nunquam ab æſtu uindicantur. Hæc de

de Atlante, quem Mauri Dyrin nominant, & Hannonis Punici libri, & noſtri annales prodideruut. Iuba etiam Ptolomæi filius, qui utriuſq; Mauritaniæ regno potitus eſt. Suetonius quoq; Paulinus ſummam huic cognitioni impoſuit manum, qui ultra Atlantem primus, & penè ſolus Romana ſigna circuntulit.

DE MAVRITANIA, DE ELEphantis. Caput XXVIII.

EProuincijs Mauritanijs Tingitana, quà ſolſtitiali plagæ obuia eſt, quaq; porrigitur ad internum mare, exurgit montibus ſeptem, qui à ſimilitudine fratres appellati, freto imminent, hi montes elephantis frequentiſsimi ſunt. Monet à principio hoc animantium genus dicere. Igitur elephanti iuxta ſenſum humanum intellectum habent, memoria pollent, ſiderum ſeruant diſciplinã. Luna nitеſcente gregatim amnes petunt, mox aſperſi liquore, ſolis exortum motibus, quibus poſſunt, ſalutant, deinde in ſaltus reuertuntur. Duo corũ genera ſunt, nobiliores indicat magnitudo, minores nothos dicunt. Candore dentium intelligitur iuuẽta, quorum alter ſemper in miniſterio eſt, alteri parcitur, ne hebetatus aſſiduo repercuſſu minus uigeat, ſi fuerit dimicandum. Cum uenatu premuntur, pariter confringunt utroſque, ut ebore damna-

to non requirantur, hanc enim sibi causam periculi præsentiũt. Oberrãt agminatim. Natu maximus ducit agmẽ, ætate proximus cogit sequẽtes. Flumẽ transitu ri minimos antemittũt, ne maiorũ ingressus alueũ aterãt, et profundos, depressis uadis, gurgites faciant. Venerẽ ante annos decem fœminæ, ante quinq; mares nesciunt. Biennio coëunt, quinis, nec amplius, in anno diebus, non prius ad gregariũ numerum reuersuri, quàm uuis aquis abluantur. Propter fœminas nunquam dimicant, nulla enim nouerunt adulteria. Inest illis clementiæ bonũ. Quippe si per deserta uagabundum hominem fortè uiderint, ductus usq; ad notas uias præbent, uel si confertis pecoribus occursitent, itinera sibi blanda & placida manu faciunt, ne quod obuium animal interimant. At conflictu fortuito si quando pugnatur, non mediocrem habent curam sauciorum, nam fessos uulneratosq; in mediũ receptant. Cum captiuitate uenerint in manus hominum, mansuescunt hausto ordei succo. Maria transmeaturi, naues non prius subeunt, quàm de reditu illis sacramentum luatur. Indicos elephantos Mauri timent, & quasi paruitatis suæ conscij, aspernãtur ab his uideri. Non annis decem, ut uulgus, sed biennio, ut Aristoteles definit, utero graue scunt, nec amplius, quàm semel gignunt, nec plures quàm singulos. Viuũt in annos trecentos, impatientissimi frigoris. Truncos edunt, lapides hauriunt.

riunt. Gratissimas in cibatu palmas habent. Odorem muris uel maxime fugiunt. Pabula etiam quæ à muscu lis contacta sunt, recusant. Si quis casu chamæleontẽ deuoraucrit, uermem elephantis ueneficum, oleastro sumpto pesti medetur. Durissimum dorso tergus est, uentri mollius. Setarum hirsutiæ nullæ. Inter hos & dracones iugis discordia. Deniq; insidiæ hoc æstu præparantur, serpentes propter semitas delitescunt, per quas elephanti assuetis callibus euagantur, atque ita prætermissis prioribus postremos adoriuntur, ne qui anteceſſerint, ualeant ultimis opitulari. Ac primum pedes nodis illigant, ut laqueatis cruribus impediant gradiendi facultatem. Nam elephanti nisi præuenti hac spirarum mora, uel arboribus se, uel saxis applicant, ut pondere nitibundo attritos necent angues. Dimicationis præcipua causa est, quòd elephantis, ut aiunt, frigidior inest sanguis, & ob id à draconibus auidissime torrente captantur æstu. Deniq; nunquam inuadunt nisi potu grauatos, ut uenis propensius irrigatis, maiorem sumãt de oppressis satietatem. Nec aliud magis quàm oculos petunt, quos solos expugnabiles sciunt, uel interiora aurium, quia is tantum locus defendi non potest proboscide. Itaq; cum ebiberint sanguinem, dum ruunt belluæ, dracones obruũtur. Sic utrinq; fusus cruor terrã imbuit, fitq; pigmentũ, quicquid soli tinxerit, quod cinnabarim uocãt. Elephãtes

Italia anno Vrbis conditæ quadringẽteſimo ſeptuage ſimo ſecundo in Lucanis primum, bello Epirotico uidit, & boues lucas inde dixit. Cæſarienſi Coloniæ Cæſaria ineſt, à D. Claudio deducta, Bocchi prius regia, poſtmodũ Iubæ indulgentia populi Romani dono data. Ineſt & oppidum Siga, quod habitaculum Syphacı fuit. Nec ab Icoſio taciti recedamus. Hercule enim illàc tranſeunte, uiginti, qui à comitatu eius deſciuerant, locum deligunt, iaciunt mœnia. Ac ne quis impoſito à ſe nomine priuatim gloriaretur, de condentium numero urbi nomen datum.

DE NVMIDIA, ET IN EA Vrſis. Cap. XXIX.

QVod eſt à flumine Ampſaga, Numidiæ datur, huius incolæ quandiu errarunt pabulationibus uagabundis, Nomades dicti ſunt. Vrbes in ea quàm plurimæ nobiles q̃, ſed Cirta eminet, dein Cullu purpurario ſuco Tyrijs uelleribus comparata. Omnis hæc regio finibus in Zeugitanum limitem deſinit. Qua parte ſyluestris eſt, feras educat: quà iugis ardua, equos alit, eximio etiam marmore prædicatur. Numidici urſi forma cæteris præſtant, rabie duntaxat & uillis profundioribus. Nam genitura par eſt quoquo loco editis, eam protinus dixero. Coëunt non iisdem quo quadrupedes aliæ, ſed apti amplexibus mutuis,

mutuis, uelut humanis coniugationibus copulantur. Deſideriũ ueneris hyems ſuſcitat. ſecreti honore reuerentur mares grauidas, et in iiſdem licet foueis, partitis tamen per ſcrobes ſecubationibus diuiduntur. Lucæ illis properatius tempus eſt, quippe uterum trigeſimus dies liberat: unde euenit, ut præcipitata fœcũditas, informes creet partus. Carnes pauxillulas edunt, quibus color candidus, oculi nulli, & de feſtina immaturitate tantum rudis ſanies, exceptis unguium lineamentis. has lambendo ſenſim figurant, & interdum ad pectora fouent, ut aſſiduo incubatu calfactæ animalẽ trahant ſpiritum, interea cibus nullus. Sanè diebus primis XIIII. matres in ſomnum ita concidunt, ut nec uulneribus excitari queant. Enixæ quaternis latent menſibus, mox egreſſæ in diem liberum, tantam patiuntur inſolentiam lucis, ut pules obſitas cæcitate. Inualidum urſis caput, uis maxima in brachijs et lumbis, unde interdum poſticis pedibus inſiſtunt. Inſidiantur aluearibus apum, maxime fauos appetunt, nec auidius aliud quàm mella captant. Cum guſtauere mandragoræ mala, moriũtur. Sed eunt obuiam, ne malum in perniciem conualeſcat, & formicas deuorãt ad recuperandã ſanitatẽ. Si quando tauros adoriuntur, ſciunt quibus potiſſimum partibus immorentur, nec aliud quàm cornua aut nares petunt. cornua, ut pondere defatigent, nares, ut acrior dolor ſit in loco tene-

riore. M. Messala COS. L. Domitius Aenobarbus curulis ædilis ursos Numidicos centũ, & totidem Aethiopas uenatores in circo Romano edidit, idq; spectaculum inter memorabiles titulos annotatur.

DE AFRICA, ET DE OMNIBVS IN ea memoria dignis. Caput XXX.

OMnis Africa à Zeugitano pede incipit, promontorio Apollinis Sardiniæ controuersa, promontorio Mercurij procedens in frontem Sicanã. Proinde extenta in duas prominentias, quarum altera promontorium candidum dicitur, alteram, quæ est in Cyreniaca regione, Phicuntem uocant. Ea per sinum Cretixũ opposita Cretæ insulæ, contra Tænarõ Laconicæ excurrit arenis. Catabathmos Aegypto insinuata, cui proxima Cyrenensis extenditur inter duas Syrtes, quas inaccessas uadosum ac reciprocum mare efficit, cuius sali defectus uel incrementa haud promptum est deprehendere, ita incertis motibus nunc in breuia rescinditur dorsuosa, nunc æstibus inundatur inquietis. Varro author est, perflabilem ibi terram uentis penetrantibus, subitam uim spiritus citissimi aut remouere maria, aut resorbere. Omnis hæc plaga ab Aethiopia, & terminis Asiæ, Nigri flumine, qui Nilum parit, ab Hispania freto scinditur: latere, quo ad

ad meridiẽ uergit, fontiũ inops, et infamis siti. Altrinsecus, quà septentrionẽ patitur, aquarum larga in agro Byzaceno, qui patet passuum ducentis uel amplius milibus, glebis ita præpinguibus, ut iacta ibi semina cum incremento centesimæ frugis renascantur. Externos in ea plurimos conuentasse, argumentũ de urbibus et locis dabimus. Borion promontoriũ, quod Aquilone cæditur, Græci aduenæ sic uocauerunt. Hipponem, Rhegium postea dictũ, item Hipponem alterum de interfluente freto Diarrhyton nuncupatũ, nobilissima oppida equites Græci condiderũt. Clypeam ciuitatem Siculi extruunt, et Aspida primũ nominant, Veneriam etiam, in quam Veneris in Erycinæ religiones transtulerũt Achæi, Tripolin lingua sua signant de trium urbium numero, Taphræ, Abrotani, Leptis magnæ. Philænis fratribus à laudis cupidine Graium uocamẽ datũ. Adrymetto atq; Carthagini author est à Tyro populus. Sed quæ super Carthagine ueraces libri prodiderunt, hoc loco reddam. Vrbem istam, ut Cato in Oratione senatoria autumat, cum rex Hiarbas rerum in Libya potiretur, Elissa mulier extruxit, domo Phœnix, & Carthadã dixit, quod Phœnicum ore exprimit ciuitatẽ nouam. Mox sermone uerso in uerbum Punicum, & hæc Elissa, & illa Carthago dicta est. Quæ post annos septingẽtos triginta septẽ excidit, quàm fuerat extructa. Deinde à C. Graccho

colonis

colonis Italicis data, & Iunonia ab eo dicta, aliquantisper ignobilis, humido & languido statu. Demum in claritatem secundæ Carthaginis, interiectis centũ & duobus annis, M. Antonio, P. Dolobella consulibus enituit, alterum post urbem Romam terrarum decus. Verum ut ad Africam redeamus, ipsa suo cingitur angulo. Interna eius plurimæ quidem bestiæ, sed principaliter leones tenẽt. Qui, ut Aristoteles perhibet soli ex eo genere, quod dentatum uocant, uident protinus atque nascuntur. Quorum trifariam genus scinditur. Nam breuiores, & iubis crispi, plerunq; ignaui sunt, & imbelles. Longiores, & coma simplici, acres magis, ac potentes. At hi quos creant pardi, in plebe remanent, iubarum inopes. Pariter omnes parcunt à sagina, primum quòd alternis diebus potum, alternis cibum capiunt, ac frequenter si concoctio non est insecuta, solitæ cibationi superponunt diem, tum quòd carnes iusto amplius deuoratas, cum grauantur, insertis in ora unguibus sponte protrahũt. Sanè et cum fugiendum est, in satietate idem faciunt. Senectam defectio probat dentium. Nam clementiæ indicia multa sunt. Prostratis parcunt, in uiros potius quàm in fœminas sæuiunt. Infantes non nisi in magna fame perimunt, nec à misericordia separantur. Assiduis denique exemplis patet eos peperciſſe, cum multi captiuorum aliquot leonibus obuijs intacti repatriauerint.

rint. Getulæ etiam mulieris nomen Iubæ libris comprehensum est, quæ obtestata occursantes feras, impunis redijt. Auersi coẽunt, nec hi tantũ, sed & lynces, & cameli, & elephanti, et rhinocerotes, et tigrides. Leænæ fœtu primo catulos quinq; edunt, deinde per singulos partus numerum decoquunt annis insequentibus. Sed postremo cum ad unum materna fœcunditas recidit, ut ultimo singulos procreent, steriles fiunt in æternum. Animos leonum frons & cauda indicant, sicut motus equini de auribus intelliguntur. Dedit enim has duas notas generosissimo cuiq; natura. Vis summa in pectore est, firmitas in capite præcipua. Cum premuntur à canibus, contemptim recedunt, subsistentesq; interdum ancipiti recessu dissimulant timorem. Idq; agunt, si in campis patentibus ac nudis urgeantur, nam syluestribus locis, quasi testem ignauiæ non reformidantes, quanta possunt, se fuga subtrahunt. Cum insequuntur, nisum saltu adiuuant, cum fugiunt, non ualent salire. Gradientes mucrones unguium uaginis corporum claudunt, ne acumina attritu retundantur, hoc adeo custodiũt, ut non nisi auersis faculis currant. Septi à uenantibus, obtutu terram contuentur, quo minus conspectis uenabulis terreantur. Nunquã limò uident, minimeq; se uolunt aspici. Cantus galli naceorum, & rotarum timent strepitus, sed ignes magis. Leontophonos uocari accepimus bestias modicas,

dicas, quæ captæ exurũtur, ut earum cineris aſpergine carnes pollutæ, iactæq; per compita concurrentiũ ſemitarũ leones necent, ſi quantulũcunq; ex illis ſumpſerint. Propterea leones naturali eas premunt odio, atq; ubi facultas data eſt, morſu quidem abſtinent, ſed dilaniatas exanimant pedũ niſibus. Spectaculũ ex his primus Romæ edidit Scæuola Publij filius in curuli ædilitate. Hyænã quoq; mittit Africa, cui cum ſpina riget, collum continua unitate flecti nequit, niſi toto corpore circũacto. Multa de ea mira, primũ, quod ſequitur ſtabula paſtorum, & auditu aſſiduo addiſcit uocamen, quod exprimere poſſit imitatione uocis humanæ, ut in hominem aſtu accitum nocte ſæuiat. Vomitus quoq; humanos mẽtitur, falſiſq; ſingultibus. Solicitatos ſic canes deuorat, qui ſi fortè uenantes umbrã eius, dum ſequũtur, contigerint, latrare nequeũt, uoce perdita. Eadẽ hyæna inquiſitione corporũ ſepultorũ buſta eruit, propterea promptius eſt marem capere, fœminis enim ingenita eſt callidior aſtutia. Varietas multiplex ineſt oculis, colorũ mutatio. In quorum pupillis lapis inuenitur, hyænium dicunt, præditum illa poteſtate, ut cuius hominis fuerit linguæ ſubditus, prædicat futura. Verum hyæna quodcunq; animalter luſtrauerit, mouere ſe non poteſt, quapropter magicam ſcientiam ineſſe ei pronunciauerunt. In Aethiopiæ parte coit cum leæna, unde naſcitur monſtrum

ſtrum, cui crocutæ nomen eſt. Voces hominum et ipſa pariter affectat. Nunquam conniuet aciem orbiũ, ſed in obtutũ ſine nictatione contendit. In ore gingiua nulla, dens unus atq; perpetuus, qui ut nunquam retundatur, naturaliter capſularum modo clauditur. Inter ea quæ dicunt herbatica, eadem Africa onagros habet, in quo genere ſinguli imperitant gregibus fœminarũ. Aemulos libidinis ſuæ metuunt, inde eſt quod grauidas ſuas ſeruant, ut in editis maribus, ſi qua facultas fuerit, generandi ſpem morſu detruncent. Quod cauentes fœminæ, in ſeceſſibus partus occulunt. Africa ſerpentibus adeò fœcũda eſt, ut mali huius merito illi potiſſimum palma detur. Ceraſtæ præferunt quadrigemina cornicula, quorum oſtentatione, uelut eſca illice, ſolicitatas aues perimunt. Nam reliqua corporis de induſtria arenis tegunt, nec ullum indicium ſui præbent, niſi ex ea parte, qua imitatis dolo paſtibus necem præpetum aucupentur. Amphisbæna conſurgit in caput geminum, quorum alterum in loco ſuo eſt, alterum in ea parte, qua cauda. Quæ cauſa efficit, ut capite utrinque ſecus nitibundo ſerpat traclibus orbiculatis. Iaculi arbores ſubeunt, è quibus ui maxima turbinati, penetrant animal, quodcunq; obuium fortuna fecerit. Scytale tanta præfulget tergi uarietate, ut notarum gratia uidentes retardet, & quoniam reptando pigrior eſt, quos aſſequi nequit, miraculo

ſui

ſui capiat ſtupentes. In hoc tamen ſquamarum nitore hyemales exuuias prima ponit. Plures, diuerſaq; aſpidum ſpecies ſunt, uerum diſparis effectus ad nocendū. Dipſas ſiti interficit. Hypnale, quòd ſomno necat, teſte etiam Cleopatra, emitur ad mortem. Aliarum uirus, quoniam medelas admittit, minus famæ meretur. Hæmorrhois morſu ſanguinem elicit, & diſſolutis uenarum commercijs, quicquid animæ eſt, euocat per cruorē. Præſter quem percuſſerit, oſtēditur, enormiq; corpulentia necatur extuberatus. Ictus ſepiū ſtatim putredo ſequitur. Sunt et ammoditæ, eſt et cenchris, elephantiæ, cherſydri, chamædracontes. Poſtremo quantus nominū, tantus mortiū numerus. Nam ſcorpiones, ſcinci, lacertiq; uermibus, non ſerpētibus aſcribuntur. Monſtra hæc ſi bibant, clementius feriunt. Habent affectus, non temere niſi coniuges euagantur. Capto altero, uel occiſo, uter ſuperfuerit, efferatur. Subtiliora ſunt capita fœminis, alui tumidiores, peſtis nocentior. Maſculis æqualiter teres eſt, ſublimior etiam, mitiorq;. Igitur angubus uniuerſis hebes uiſus eſt. Raro in aduerſum contuētur, nec fruſtra, cum oculos non in fronte habeant, ſed in temporibus, adeò, ut citius audiant, quàm quid aſpiciant. De gemma heliotropio inter Aethiopiam, Africam, & Cyprum certamen fuit, quænam mitteret generis huius eminentiſſimam, deprehenſumq; eſt documentis

plurimis Aethiopicam, aut Libycam palmam tenere. Viridi colore eſt, non ita acuto, ſed nubilo magis, & repreſſo, ſtellis puniceis ſuperſperſa. Cauſa nominis de effectu lapidis eſt, & poteſtate. Deiecta in labris æneis, radios ſolis mutat ſanguineo repercuſſu, extraq; aquam ſplendorem aëris abijcit, & auertit. Etiam illud poſſe dicitur, ut herba eiuſdem nominis mixta, & præcantationibus legitimis conſecrata, cum à quocunque geſtabitur, ſubtrahit uiſibus obuiorum. Inter Syrtes, quamuis terra pergentibus, iter ſideribus deſtinatur, nec aliter curſus pateſcit. Nam putris ſoli faciem aura mutat, & minimo licet uento, tantam diuerſitatem ſtatus efficit, ut ſubinde euerſis ſitibus locorum, nulla indicia agnitioni relinquantur, cum modo, quæ fuerant tumulis ardua, in ualles reſidunt, modo quæ uallibus preſſa, cœtu pulueris aggerantur. Ita etiam continens naturam maris ſui patitur. Nec intereſt ubi potius ſint procellæ, cum ad exitium uiantium elementis congruētibus, in terris flabra ſæuiant, in mari terræ. Vtraque Syrtes ducentis quinquaginta milibus paſſuum ſeparantur, aliquāto clementior, quæ minor eſt. Cneo denique Seruilio, C. Sempronio COSS. inter hæc uadoſa claſſem Romanam impunè accepimus perfretaſſe. In hoc ſinu Meninx inſula poſt Minturnenſes paludes C. Mario fuit latebra. Supra Garamantanas pſylli fuerunt, contra noxium

uirus muniti incredibili corporis firmitate. Soli morsibus anguium non interibant, & quamuis dente letali appetiti, incorrupta durabant sanitate. Recens etiam editos serpentibus offerebant. Si essent partus adulterini, matrũ crimina plectebantur interitu parvulorum: si pudici, probos ortus à morte paterni sanguinis priuilegium tuebatur. Sic originis fidem probabant uenenis iudicantibus. Sed hæc gens interijt à Nasamonibus capta. Neque quicquam aliud præter opinionem de uestigio nominis sui Psylli reliquerunt. Nasamonitem lapidem Nasamones dant, sanguineum uniuersum, nigris uenulis adumbratum. In intimo recessu Syrtis maioris circa Philænorum aras, Lotophagos fuisse didicimus, nec incertum est. A Philænorum aris non procul palus est, quam Triton amnis influit, ubi speculatam se artium deam crediderunt. Maior Syrtis ostentat oppidũ, Cyrenas uocant, quod Battius Lacedæmonius Olympiade quinta & quadragesima, rege Martio res Romanas tenente, anno post Troiam captam quingentesimo octogesimo sexto condidit, quæ domus Callimachi Poëtæ fuit, & patria. Inter hoc oppidum, & templum Ammonis, milia passuum quadraginta sunt. Templo fons proximat Soli sacer, qui humoris nexibus humum stringit, fauillam etiam in cespitem solidat. In qua gleba non sine miraculo lucus uiret, undiq; secus agris arentibus.

Illic & lapis legitur, Ammonis uocant cornus. Nam ita tortuosus est, & inflexus, ut effigiem reddat cornu arietini, fulgore aureo est. Prædiuina somnia repræsentare dicitur, subiectus capiti incubantium. Et arbor est melopos nomine, ex qua profluit lentus humor, quem à loco Ammoniacum nominamus. Apud Cyrenenses præterea syrpe gignitur odoratis radicibus, uirgulto herbido magis, quàm arbusto. Cuius è culmo exudat æstatis tempore pingue roscidum, idq; pascentium hircorum inhæret barbulis, ubi cum arefactum inoleuit, guttis stiriatis legitur ad usum mensarum, uel medelæ magis. Dictum est primum lac syrpicum, quoniam manat in modum lacteum, deinde usu deriuante, laser nominatum. Quæ germina, initio Barbaricæ impressionis uastatis agris, postea ob intolerandam uectigalis nimietatem, ferme penitus ipsi accolæ eruerunt. Cyrenis ab læua Africa est, ab dextra Aegyptus, à fronte sæuum & importuosum mare, à tergo Barbarorum uariæ nationes, & solitudo inaccessa, incultaq; & squalens, quæ basiliscum creat, malum in terris singulare. Serpens est penè ad semipedem longitudinis, alba quasi mitrula lineatus caput. Nec hominis tantum, uel aliorum animantium exitijs datus, sed terræ quoque ipsius, quam polluit, & exurit, ubicunque ferale fortitur receptaculum. Denique extinguit herbas,

necat arbores, ipsas etiam corrumpit auras, ita ut in aëra nulla alitum impunè transuolet infectum spiritu pestilenti. Cum mouetur, media corporis parte serpit, media arduus est & excelsus. Sibilum eius etiam serpentes alij perhorrescunt, & cum acceperint, fugam quæque, quoquo possunt, properant. Quicquid morsu eius occiditur, non depascitur fera, non attrectat ales. Mustelis tantum uincitur, quas illinc homines inferunt cauernis in quibus delituit. Vis tamen ne defuncto quidem deest. Denique basilisci reliquias amplo sestertio Pergameni comparârunt, & ut ædem Apollinis manu insignem nec araneæ intexerent, nec alites inuolarent, cadauer eius reticulo aureo suspensum, ibidem locarunt. Circa extimum Syrtium cornu, Berenicen ciuitatem alluit Lethon amnis inferna, ut putant, exundatione prorumpens, & apud pristinos uates latice memorabilis obliuionis. Hanc Berenice muniuit, quæ Ptolemæo tertio fuit nupta, & in maiori Syrte locauit. Omne autẽ latifundiũ quod inter Aegyptum, Aethiopiam, Libyamq; diffunditur, quacunque lucis opacum est, uarium impleuit simiarum genus. Nec quisquam offensus nominis cognitione grauetur. Enimuero operæpreciũ est nihil omittere, in quo Naturæ spectanda sit prouidentia. Vulgus simiarum in his est, quas passim uidemus non sine ingenio æmulandi, quo facilius in manus ueniunt. Nam dum auidè ueuan-

uenantium gestus affectant, relicta consulto uisci unguilla, quod mendacio factum uident, oculos suos oblinunt. Ita uisu obducto, pronum est eas corripi. Exultant noua luna, tristes sunt cornuto & cauo sydere. Immoderate fœtus amant, adeò ut catulos facilius amittant, quos impendiò diligunt, & ante se gestant, quoniam neglecti ponè matrem semper hærent. Cecropitheci caudas habent. Hæc sola discretio est inter prius dictas, cynocephali & ipsi sunt è numero simiarũ, in Aethiopiæ partibus frequentissimi. Violenti ad saltum, feri morsu, nunquàm ita mansueti, ut non sint magis rabidi. Inter simias habentur & sphinges, uillosæ comis, mammis prominulis ac profundis, dociles ad feritatis obliuionem. Sunt et, quas uocant Satyros, facie admodũ grata, gesticulatis motibus inquietæ. Callitriches toto penè aspectu à cæteris differunt. In facie barba est, lata cauda. Has capere non est arduum, sed proferre rarum. Neq; enim uiuunt in altero, quàm in Aethiopico, hoc est, suo solo.

DE HAMMANIENTVM GENTE, deq; in ea domibus sale constructis. CAPVT XXXI.

INter Nasamonas & Troglodytas gens Hammanientum est, quæ salibus domos extruunt, quos in modum cautium è montibus excitatos, ad usum

edium cementicijs nectũt struibus. Tanta ibi huiusce uenæ copia est, ut tecta faciant è salinis. Hi sunt Hammanientes, qui commercia cum Troglodytis habent. Carbunculi gemmæ citra Hammanientes propiores Nasamonibus. Asbystæ lasere uiuunt, hoc aluntur, hoc illis edule est.

DE GARAMANTIBVS, DE'QVE miro apud eosdem fonte, Cap. XXXII.

GAramantum oppidum est Debris, fonte miro, qui denique alternis uicibus die frigeat, nocte ferueat, ac per eadem uenarum commercia interdum ignito uapore æstuet, interdum glaciali horrore algescat. Incredibile memoratu, ut tam breui temporis curricululo natura tam dissonam sui faciat uarietatem, idq; qui perconctari uelit, tenebris inesse fluori illi æternam facem credat. Qui rimetur die bruma les scatebras, nunquam aliud existimet, quàm perpetuò rigere. Vnde non immeritò per gentes Debris inclyta est, cuius aquæ ex cœlesti uertigine mutant qualitatem, quamuis controuersa siderum disciplina. Nam cum mundum à calore uesper temperet, ab occasu incipit ita incalescere, ut ni tactu abstineas, noxium sit contigisse. Rursus cum ortus solis incanduerit, & radijs feruefacta sint omnia, sic glaciales euomit

mit scaturigines, ut hauriri etiam à sitientibus nequeat. Quis ergo non stupeat fontem, qui friget calore, calet frigore? Garamanticæ regionis caput est Garamana, ad quam iter diu inextricabile fuit & inuium. Nam latrones puteos arenis operiebant, ut temporaria fraude subductis aquis in fame et siti iter submoueret accessus uiantium. Sed Vespasiano principe, bello quod cum Oeensibus gestum est, difficultas hæc dissoluta est, compendio spacij breuioris reperto. Garamantas Cornelius Balbus subegit, & primus ex hac uictoria triumphauit. Primus sanè de externis, utpote qui Gadibus genitus, accessit ad gloriam nominis triumphalis. Armenta gentis istius obliquis ceruicibus pabulantur. Nam si reiecta ad pastum ora dirigant, officiunt prona in humum cornua, et obnixa. Ex parte, qua sarcina est, accepimus Gaulon insulam, in qua serpens neque nascitur, neque uiuit inuecta. Propterea iactus ex ea quocunque gentium puluis, arcet angues, scorpiones superiactus illicò perimit.

DE AETHIOPIA, DE EIVS REGIONIS nominum obscœnis moribus, ac eorundem hominũ monstrosis formis. De Draconibus, miraq; naturæ ibidem feris alijs. De Cinnamomo, aromate, deq; hyacintho lapide.

Cap. XXXIII.

AEthiopes, et Atlanticæ gentes, Nigri flumine diuiduntur, quam partem putant Nili. Sic pyro uiret, sic calamo prætexitur, animalia eadem edit, ijsdem temporibus exundat, intra ripas tunc quoq; redit, cum contentus est aluco suo Nilus. Garamantici Aethiopes matrimonia priuatim nesciunt, sed omnibus uulgò in Venerẽ licet. Inde est, quod filios matres tantum recognoscunt, nam paterni nominis nulla reuerentia est. Quis enim uerum patrem nouerit in hac luxuria incesti lasciuientis? Eapropter Garamantici Aethiopes inter omnes populos degeneres habentur, nec immeritò, quia afflicta castitatis disciplina, successionis notitiam ritu improbo perdiderunt. Nam nomen Aethiopum late patet. In parte Africana, qua Meroën uidet Libya, plurimæ eorum sunt & uariæ nationes. Harum è numero Nomades Cynocephalorum lacte uiuunt. Syrbotæ longi sunt ad pedes duodecim. Asachæi captos uenatibus elephantos deuorant. Apud Sambros nulla est aurita quadrupes, nec elephanti quidem. His proximi summam regiæ

giæ potestatis cani tradunt, de cuius motibus quidnã imperitet, augurantur. Maritimos Aethiopas quaternos oculos dicũt habere. Sed fides alia est, illa denique, quod & uident plurimum, et manifestissime destinant iactus sagittarum. Occidentem uersus Agriophagi tenent, qui solas pantherarum et leonum carnes edunt, rege præditi, cuius in fronte oculus unus est. Sunt & Pamphagi, quibus esca est quicquid mandi potest, & omnia fortuito gignentia. Sunt & Anthropophagi, quorum mores uocamen sonat. Cynamolgos aiunt habere caninos rictus, & prominula ora. Arthabathitæ proni, atq; quadrupedes, nec secus ac feræ, sine sedibus euagantur. Confines Mauritaniæ certo tempore locustas terrestres legunt, duratasq; salsugine in præsidium uitæ solas habent, sed ex illis quadragesimum æui annum nullus supergreditur. Ab Oceano isto ad Meroën, quam insulam amplexu primo Nilus facit, milia passuum sunt sexcenta uiginti. Vltra Meroën super exortum solis Macrobij Aethiopes uocantur, dimidio enim eorum protensior, quàm nostra uita est. Hi Macrobij iustitiam colunt, amant æquitatem, plurimum ualent robore, præcipua decent pulchritudine, ornantur ære, auro uincula faciunt noxiorum. Locus apud eos est Heliu trapeza, opiparis epulis semper refertus, quibus indiscrete omnes uescuntur, nam & diuinitus eas augeri ferunt. Est & ibidem lacus,

quo perfusa corpora uelut oleo nitescunt. Ex hoc lacu potus saluberrimus, sanè adeò liquidus est, ut ne caducas quidem ueh it frondes, sed illicò folio lapsa ad fundum demittat laticis tenuitate. Vltra hos desertæ inhumanæq; solitudines, aduſque Arabicos sinus. Deinde in ultimis Orientis monstrosæ gentium facies. Aliæ sine naribus, æquali totius oris planicie, informes habent uultus. Alijs concreta ora sunt, modicoq; tantum foramine calamis auenarum pastus hauriunt. Nonnullæ linguis carent, in uicem sermonis utentes nutibus motibusq;. Quædam ex istis nationibus ante Ptolemæum Lathyrum regem Aegypti, incognitum habuerunt ignis usum. Aethiopia omnis ab oriente hyberno ad occidentem hybernum tenet, quicquid eius est, sub meridiano cardine lucis nitet. Qui maximè uiret hyeme, à meridiana parte mons editus mari imminet, ingenuo igne per æternum feruidus, & inquiete iugis flagrantibus: inter quæ incendia iugis æstus, draconum magna copia est. Porrò ueris draconibus ora parua, & ad morsus non dehiscentia, sed arctæ fistulæ per quas & trahunt spiritus, & linguas exerunt. Quippe non in dentibus uim, sed in caudis habent, & uerbere potius quàm rictu nocent. Exciditur è cerebris draconum draconitas lapis, sed lapis non est, nisi detrahatur uiuentibus. Nam si obeat prius serpens, cum anima simul cuane-

scit durities soluta. Vsu eius Orientis reges præcipue gloriantur, quanquam nullum lenocinium artis admittat soliditate: & quicquid in eo nobile est, non manus faciunt, nec alterius quàm naturæ candor sit, quo reluceat. Autor Sothacus gemmã hanc etiam sibi usam scribit, & quibus intercipiatur modis, edocet. Præstantissimi audacia uiri explorant anguium foueas & receptus, inde præstolati ad pastum exeuntes, præteruectiq; percitis cursibus, obijciũt gramina medicata, quamtũ potest, ad incitandũ soporẽ. Ita somno obsopitis, è capitibus desecant lapides, et de manubijs præcipitis ausi, prædam reuehunt temeritatis. Quæ locorũ Aethiopes tenent, feris plena sunt, è quibus quam Nabin uocã, nos Camelopardalim dicimus, collo equis similẽ, pedibus bubulis, capite camelino, nitore rutilo, candidis maculis superspersa. Hoc animal Romæ Circensibus dictatoris Cæsaris primũ publicatum. Iisdem fermè temporibus illinc exhibita monstra sunt, Celphos appellant, quorũ posteriores pedes crure et uestigio humanos artus mentiuntur, priores perinde hominũ manus referũt: quæ tamen à nostris non amplius, quàm semel uisa sunt. Ante ludos Cn. Pompeij rhinocerota Romana spectacula nesciebant. Cui bestiæ color buxeus, in naribus cornu unicũ, et repandum, quod subinde attritum cautibus, in mucronẽ excitat, eoq; aduersus elephantos præliatur, par ipsis

propè

propè longitudine, breuior cruribus, naturali telo aluum petens, quam solam intelligit ictibus suis peruiam. Iuxta Nigrin fluuium Catablepa nascitur, modica atque imers bestia, caput prægraue ægrè ferens, aspectu pestilenti. Nam qui in oculos eius offenderint, protinus uita excunt. Formicæ ibi ad formam canis maximi, arenas aureas pedibus eruunt, quos leoninos habent, quas custodiunt, ne quis auferat, captantesq; ad necem persequuntur. Eadem Aethiopia mittit Lycaonem, lupus est ceruice iubatus, & tot modis uarius, ut nullũ ibi colorẽ dicant abesse. Mittit et tarandum, boũ magnitudine, bisulco uestigio, ramosis cornibus, capite ceruino, ursino colore, & pariter uillo profundo. Hunc tarandum affirmant habitum metu uertere, & cum delitescat, fieri assimilem cuicunque rei proximauerit, siue illa saxo alba sit, seu fruteto uirens, siue quam aliam præferat qualitatem. Faciunt hoc idem in mari polypi, in terra chamæleontes. Sed & polypus & chamæleon glabra sunt, & pronius est, cutis leuitate speculi modo proximantia æmulari. In hoc nouum est ac singulare, hirsutiam pili colorum uices facere, hinc euenit, ut difficulter capi possit. Aethiopicis lupis proprium est, quod in saliendo ita nisus habent alitis, ut non magis proficiant cursu, quàm meatu, homines tamen nunquam impetunt. Bruma comati sunt, æstate nudi, thoas uocant. Hystrix quoque

quoque inde loci frequentissima, erinacijs similis, spinis tergum hispida, quas plerunque laxatas iaculatione emittit uoluntaria, ut assiduis aculeorum nymbis canes uulneret ingruentes. Illius cæli ales est Pegasus, sed hæc ales equinum nihil, præter aures habet. Tragopa quoque auis maior aquilis, cornibus arietinis proferens armatum caput. Aethiopes legunt cinnamomum. Id frutetum situ breui nascitur, ramo humili & represso, nunquam ultra duas ulnas altitudinis. Quod gracilius prouenit, eximium magis ducitur, quod in crassitudinem extuberatur, despectui est. Verum legitur per sacerdotes hostijs prius cæsis, quæ cum litauerint, obseruatur, ut messis nec ortum Solis anticipet, nec egrediatur occasum. Quisquis principatum tenet, sarmentorum aceruos hasta diuidit, quæ sacrata est in hoc ministerium. Atque ita portio manipulorum Soli dicatur, quæ si iuste diuisa est, sponte incenditur. Inter hæc, quæ diximus, nitore cœruleo hyacinthus inuenitur, lapis precio-sus, si quidem inculpabilis inueniatur, est enim uitijs non parcè obnoxius. Nam plerunque aut uiolaceo diluitur, aut nubilo obducitur, aut albicantius in aquaticum eliquescit. Optimus in illo tenor, si nec densiore fuco sit obtusior, nec propensa perspicuitate detectior, sed ex utroque temperamento lucis & purpuræ moderatum suauiter florem trahat. Hic est,

qui

qui sentit auras, et cum cœlo facit mutationem, nec æqualiter rutilat, cum aut nubilosus est, aut serenus dies. Præterea in os missus, magis friget. Scalpturis certe minime accommodatus, ut qui attritu respuat, nec tamen penitus inuictus est. Nam adamante scribitur, & notatur. Vbi hyacinthus, ibi & chrysolampis appparet: quem lapidem lux cælat, prodit obscurum. Hæc enim est in illo diuersitas, ut nocte igneus sit, die pallidus. Ex ipso sumimus hæmatitem, rubore sanguineo, ac propterea hæmatites uocatus.

MIRA DE INTIMIS GENTIBVS Libyæ, de lapide hexecontalitho.

CAP. XXXIIII

QVod ab Atlante adusq; Canopitanum ostium panditur, ubi Libyæ finis est, & Aegyptium limen, dictum à Canopo Menelai gubernatore, ibi sepulto. In ea insula, quæ ostium Nili facit, gentes tenent dissonæ, quæ in auiæ solitudinis secretum recesserunt. Ex his Atlantes ab humano ritu prorsus exulant. Nulli proprium uocabulum, nulli speciale nomen, diris Solis ortus execrantur, diris occasus prosequuntur, ustiq; undique torrentis plagæ sidere, oderunt Deum lucis. Affirmant eos somnia non uidere, & abstinere penitus ab animalibus uniuersis. Troglodytæ

glodytæ specus excauant, illis teguntur. Nullus ibi habendi amor, à diuitijs paupertate se abdicarunt uoluntaria. Tantum lapide uno gloriantur, quem hexecontalithon uocant, tam diuersis notis sparsum, ut sexaginta gemmarum colores in paruo eius orbiculo deprehendantur. Omnes isti carnibus uiuunt serpentum, ignariq; sermonis strident potius, quàm loquuntur. Augylæ uero solos colunt inferos. Fœminas suas primis noctibus nuptiarum adulterijs cogunt patêre, mox ad perpetuam pudicitiam legibus stringunt seuerissimis. Gamphasantes abstinent prælijs, fugiunt commercia, nulli se externo misceri sinũt. Blemmyas, sed non eos, qui uicina rubro mari incolunt, credunt truncos nasci parte, qua caput est, os tamen & oculos habere in pectore. Satyri de hominibus nihil aliud præferunt, quàm figuram. Aegipanes hoc sunt, quod pingi uidemus. Himantopodes flexis nisibus crurum repunt potius, quàm incedũt, & pergendi usum lapsu magis destinant, quàm ingressu. Pharusi cum Herculi ad Hesperidas pergenti forent comites, itineris tædio hic resederunt.

Hactenus Libya.

DE AEGYPTO, DE NILI FLVMINIS origine, augmento, ostijs. De Api boue. De Crocodilis, trochilo aue, scincis, hippopotamis, ibide aue. De miris Aegypti arboribus. De Alexandria. De Pyramidibus. Cap. XXXV.

AEgyptus à Meridie introrsus recedit, quoad prætendant Aethiopes. A tergo inferiorem eius partem Nilus circumfluit, qui scissus à loco, cui Delta nomen est, ad insulæ faciem spacia amplectitur interna, & incerto penè fonte decurrens proditur, ut loquemur. Originem habet à monte inferioris Mauritaniæ, qui Oceano propinquat. Hoc affirmant Punici libri, hoc Iubam regem accepimus tradidisse. Igitur protinus lacum efficit, quem Nilidem dicunt. Nilum autem iam inde esse coniectant, quòd hoc stagnum herbas, pisces, beluas nihilo minus procreet, quàm in Nilo uidemus. Ac si quando Mauritania, unde & origo est, aut niuibus densioribus, aut imbribus largioribus irrigatur, inde incrementa exundationis in Aegypto augeantur. Sed effusus hoc lacu arenis sorbetur, & cuniculis cæcis absconditur: deinde in Cæsariensi specu prorumpens amplior, eadem indicia præfert, quæ in exortu notauimus. Rursus que subsidit,

dit, nec se prius reddit, quàm post interualla itineris extenti contingat Aethiopas. Vbi exit, nigrũ facit fluuiũ, quem suprà diximus terminũ esse limitis Africani. Astapum eum indigetes uocant, scilicet aquam è tenebris profluentem. Multas magnasq; ambit insulas, quarum plæræq; sunt tam diffusæ & uastæ magnitudinis, ut uix eas dierum quinque cursus prætermeet, quamuis concitus ibi feratur. Nobilißima earum est Meroë, cirum quã diuisus dextro alueo Astusapes, læuo Astaboras nominantur. Tunc quoque emensus magna longinquaq; loca, cum primum occurrentibus scopulis asperatur, tantis agminibus extollitur inter obiecta rupium, ut ruere potius quàm manare credatur, demumque à cataracte ultimo tutus est, ita enim quædã claustra eius Aegyptij nuncupant. Relicto tamen hoc pone se nomine, quo Siris uocatur, mox inofensus meat. Septem ostijs conditur, in meridiem uersus excipitur Aegyptio mari. Ignari siderum uel locorum, uarias de exceßibus eius causas dederunt. Alij affirmant Etesias nubium densitatem illò cogere, unde amnis hic auspicatur, ipsumq; fontem superno humore sublatum, tantam inundationis habere substantiã, quantum pabuli ad liquorem nubila sumministrauerint. Ferunt alij, quod uentorum flatibus repercussus, cum fluorem solidæ uelocitatis non queat promouere, aquis in arcto luctantibus intumescat, & quanto impensius

penſius controuerſi ſpiritus repugnauerint, tanto ex eo ilſius ſublimari in altitudinis uertices repercuſſam celerita em, quando nec ſolitus extenuet curſus alueũ, & ſtipato iam flumine, uenis originalibus torrentiũ pondera ſuperueniant. Ita concordi uiolentia, hinc urgentis elementi, hinc reſiſtentis, undis exultantibus, molẽ colligi, quæ exceſſus facit. Nonnulli affirmãt ſontem eius, qui Phiala uocatur, ſiderũ motibus excitari, extractumq; radijs candẽtibus cœleſti igne ſuſpendi, non tamen ſine certa legis diſciplina, hoc eſt, lunis cœptantibus. Verùm omnem exceſſus originẽ de ſole fieri, primamq; exultantiam tumoris concipi, cum per Cancrum ſol uehatur, poſtmodum triginta eius partibus euolutis, ubi ingreſſus leonem, ortus Syrios excitauerit, propulſo omni fluore tantam uim amnis erumpere. Quod tempus Sacerdotes natalem mundi iudicarunt, id eſt, in tertiumdecimum Calendas Auguſtas & undecimum diem. Deinde reuocari exitus uniuerſos, cum in Virginem tranſeat, penituſq; intra ſuas ripas capere, cum Libram ſit ingreſſus. Hoc etiam addunt, pariter eum nocere, ſiue abundãtius exæſtuet, ſiue parcius, quandoquidem exiguitas minimum fœcunditatis apportet, propenſior copia diuturno humore culturam moretur. Maximos eius exitus cubitos duodeuiginti conſurgere, uſtiſſimos ſedecim temperari, nec in quindecim abeſſe prouentus fructuarios, ſed

ſed quicquid intra ſit, famem facere. Dant illi etiam hoc maieſtatis, ut portendat futura, argumentantes, quandoquidem Pharſalico bello non fuerit egreſſus quinq; ulnas. Iam illud palàm eſt, quod ſolus ex amnibus uniuerſis nullas expiret auras. Ditionis Aegyptiæ eſſe incipit à Syene, in qua fines Aethiopum, & inde, uſq; dum mari intimatur, Nili nomen tenet. Inter omnia quæ Aegyptus habet digna memoratu, præcipuè bouem mirantur, Apim uocant. Hunc inſtar colunt nu minis, inſignem notæ albæ macula, quæ dextro eius lateri ingenita, corniculantis lunæ refert faciem. Statutum æui ſpaciũ eſt, quod ut affuit, profundo ſacri fontis immerſus necatur, ne diem longius trahat, quàm licebit. Mox alter, nec ſine publico luctu requiritur, quẽ repertum centum antiſtites Memphim proſequũtur, ut incipiat ſacris ibi initiatus, ſacer fieri. Delubra, quibus ſuccedit, aut incubat, myſticè thalamos nominãt. Dat omnia manifeſtantia de futuris, illud maximum, ſi de conſulentium manu cibum cupiat. Denique auerſatus Germanici Cæſaris dextram, prodidit ingruẽtia, nec multo pòſt Cæſar extinctus eſt. Pueri Apim gregatim ſequuntur, & repente uelut lymphatici uentura præcinunt. Bos illi fœmina oſtenditur in anno ſemel, & ipſa non abſque certis inſignibus, quæ atque inuenta & oblata eſt, eadem die ſtatim neci datur. Apis natalem Memphitici celebrãt iactu aureæ pateræ, quam

proijciũt in Nili gurgitem. Hæc solennitas per dies septem agitur, quibus diebus cum Sacerdotibus quasdam crocodili inducias habent, nec attrectant lauantes. Verùm octauo die ceremonijs iam peractis, uelut reddita sæuiendi licentia, solitam resumunt atrocitatem. Crocodilus, malum quadrupes, et in terra & in flumine pariter ualet, linguam non habet, maxillam mouet superiorẽ. Morsus eius horribili tenacitate conueniũt, stipante se dentium serie pectinatim. Plerunque ad uiginti ulnas magnitudinis coalescit. Qualia anseres edit oua. Metatur locum nido naturali prouidentia, nec alibi fœtus premit, quàm quo crescentis Nili aquæ non possunt peruenire. In partu fouendo mas & fœmina uices seruant. Præter hiatum oris, armatus est etiam unguium immanitate. Noctibus in aqua degit, per diem humi acquiescit. Circũdatur maxima cutis firmitate in tantũ, ut ictus quouis tormento adactos, tergore repercutiat. Trochilos auis paruula est, ea dum reduuias escarum affectat, os beluæ huiuscepaulatim scalpit, et sensim scalpurigine blandiente aditum sibi in usque fauces facit. Quod enhydrus conspicatus, alterũ ichneumonũ genus, penetrat beluam, populatisq; uitalibus, erosa exit aluo. Est & delphinum genus in Nilo, quorum dorsa serratas habent cristas. Hi delphines crocodilos studio eliciunt ad natandum, demersiq; astu fraudulento tenera uentrium subter-

subternatantes secant, & interimunt. Præterea habitant in insula Nili homines forma perexigui, sed audacia eò usq; præditi, ut crocodilis se offerãt obuios. Nam hæc monstra fugientes insequuntur, formidant resistẽtes. Ergo capiũtur, subactiq; etiam intra aquas suas sæuiunt, & perdomiti metu ita obsequuntur, ut immemores atrocitatis, uictores suos inequitãtes dorso uehant. Hanc ergo insulã, et hanc gentem ubicunq; indicio odoris persenserint, procul fugiunt. In aqua obtusius uident, in terra acutissime. Hyeme nullum cibum capiũt, quin etiam quatuor menses à cœptu brumæ inedia exigunt. Scinci quoq; circa Nilum frequentissimi, crocodilis quidem similes, sed modica forma & angusta, uerùm ad opem salutarẽ non quilibet necessarij. Medẽtes quippe ex ipsis pocula inficiũt, quibus & stupor neruorũ excitetur, & ueneni uis extinguatur. Hippopotamus in eodẽ flumine ac solo nascitur, equino & dorso, & iuba & hinnitu, rostro resupino, ungulis bifidis, aprinis dentibus, cauda tortuosa. Noctibus segetes depascitur, ad quas pergit auersus astu doloso, ut fallente uestigio, reuertenti nullæ ei insidiæ præparentur. Idem cum distenditur nimia satietate, arũdines recẽs cæsas petit, per quas tãdiu obuersatur, quoad stirpiũ acuta pedes uulnerẽt, ut profluuio sanguinis leuetur sagina. Plagã deinde cœno oblinit, usq; dum uulnus conducatur in cicatricem. Hippopo-

tamos et crocodilos primus Romam Marcus Scaurus inuexit. Circa eaſdem ripas ales eſt Ibis. Ea ſerpentũ populatur oua, gratiſſimamq; ex his eſcam nidis ſuis defert. Sic rareſcunt prouentus fœtuum noxiorũ. Nec tamen aues iſtæ tantum intra fines Aegyptios proſunt. Nam cum Arabicæ paludes pennatorũ anguium mittũt examina, quorum tam citum uirus eſt, ut morſum antè mors, quàm dolor inſequatur, ſagacitate, qua ad hoc ualent, aues excitatæ, in procinctum cunt uniuerſæ, & prius quàm terminos proprios externum malum uaſtet, in aëre occurſant cateruis peſtilentibus, ibi agmen deuorant uniuerſum, quo merito ſacræ ſunt, & illæſæ. Ore pariunt. Nigras ſolum Peluſium mittit, reliqua pars candidas. De arboribus, quas ſola fert Aegyptus, præcipua eſt ficus Aegyptia, ſolijs moro comparanda, poma non ramis tantum geſtitãs, ſed & caudice, uſque adeò fœcunditatis ſuæ auguſta eſt, ut uno anno ſepties fructũ ſufficiat. Vnde pomum decerpſeris, alterum ſine mora protuberat. Materia eius in aquam miſſa ſubſidit, deinde cum diu deſederit in liquore, leuior facta ſuſtollitur, & uerſa uice, quod natura in alio ligni genere non recipit, fit humore ſicca. Palma quoq; Aegyptia dicẽda. Res eſt, proprie adi pſos uocatur, ut dici oportuit, eaq; guſtata arcet ſitim. Odor eidem, qui et malis Cydonijs. Sed demum ſitim ſedat, ſi priuſquam maturuerit, decerpatur. Nam ſi matura ſumatur, ſenſum intercipit, greſſum præpedit, linguã retardat, obſeſſisq; officijs mentis et corporis, imitatur uitium ebrietatis. Aegyptium limitem, quà ad Deltæ cacumẽ tendit, incolunt populi, qui momentum quo reparari mundum ad motus ferunt annuos, hoc ſtudio deprehendunt. Eligitur ſacer lucus, in quẽ compellũt animalia diuerſiſſimi generis. Ea, ubi ad ſtatutũ modũ cœleſtis uertigo prouecta eſt, ſenſus ſuos ſignificationibus prodũt, quibus poſſunt. Alia ululant, alia mugiunt, quædam ſtridunt, quædam rugiunt, nonnulla ſimul confugiunt ad uolutabra. Hoc argumentum illis eſt magiſterium ad indicium temporis deprehendendi. Ferunt ijdem populi à primis ſibi gentis ſuæ auis traditum, ubi nunc Occaſus eſt, quondam ibi ortum Solis fuiſſe. Inter Aegyptias urbes numero portarum Thebæ nobiles, ad quas commercia Arabes undique gentium ſubuehunt. Hic regio Thebaica Abydos, & ipſa nobilis olim Memnonis regia, nunc Oſyridis fano exculta. Alexandriam & operis ipſius magnitudo, et auctor Macedo nobilitant. Quam metatus Dinocrates architectus, ſecundum poſt conditorem inter memorabilia locum ſortitus eſt. Condita autem Alexandria eſt duodecima centeſimaq; Olympiade, L. Papyrio Spurij filio, C. Pætilio Caij filio, conſulibus Romanis, haud longe ab oſtio Nili fluminis, quod Heracleoticon alij, alij Canopicon appellant.

lant. Est & Pharos, colonia à Cæsare dictatore dedu cta, ex qua facibus accensis nocturna dirigitur nauiga tio. Nam Alexandria insidioso accessu aditur, fallacibus uadis, cæco mari, tribusq; tantum canalibus admit tit nauigantes, Tegamo, Posidonio, Tauro. Hinc igitur in portibus machinas ad prælucendi ministerium fabricatas, Pharos dicunt. Pyramides turres sunt in Aegypto, fastigiatæ ultra celsitudinẽ omnem quæ fieri manu posit. Itaque mensuram umbrarum egressæ, nullas habent umbras. Nunc ab Aegypto promoueamus stylum.

DE ARABIA, ET IN EA THVRE et myrrha, de phœnice ac cinnamolgo auibus, deq; Arabum moribus, de lapidum preciosorum generibus. Cap. XXXVI.

VLtra Pelusiacum ostium Arabia est, ad Rubrum pertinens mare, quod Erythræum ab Erythro rege, Persei & Andromedæ filio, non solum à colore appellatum Varro dicit, qui affirmat in littore maris istius fontem esse, quem si oues biberint, mutent uellerum qualitatem, et antea candidæ amittant, quod fuerint, usque ad haustum, ac fluo postmodum nigrescant colore. Rubri autem maris Arsinoë oppidum. Verùm hæc Arabia procedit adusque illam odoriferam & diuitem terram, quam Catabanes & Sceni-

nitæ tenent, Arabes nobiles monte Casio. Qui Sceni-tæ causam nominis inde ducunt, quòd tentorijs succedunt, nec alias domos habent. Ipsa autem tentoria cilicina sunt, ita nuncupant uelamenta è caprarum pilis texta. Præterea carnibus suillis prorsus abstinent. Sanè hoc animalis genus, si inuectum illò fuerit, moritur illico. Hanc Arabiam Græci εὐδαίμονα, nostri Beatam nominauerunt. Habitatur colle manu facto inter flumen Tigrin, & flumen Eulæum, quod ortum à Medis tam puro fluore inclytũ est, ut inde omnes reges non alias quàm eius aquas bibant. Eudæmonem non frustra cognominatã hinc capessas, quòd præter odores, quos creat plurimos, sola thus mittit, nec tamen uniuersa. Nam in medio eius sunt Atramitæ, pagus Sabæorum, à quo octo mansionibus regio Thurifera disterminatur. Arabia appellata est, id est, sacra, hoc enim significari interpretantur. Virgulta hæc non sunt publica, sed quod inter Barbaros nouum, in ius posterorum, per successiones transeunt familiarum. Ergo quicunq; dominatum istius tenent nemoris, Arabicè Sacri uocantur. Iidem illi cum lucos istos uel metunt, uel incidunt, non funeribus interfunt, non congressionibus fœminarum polluuntur. Hanc arborem prius quàm penitus fides proderetur, alij lentisco, alij terebintho comparabant, usque dum libris quos Iuba rex scripsit ad Cæsarem Augusti filium, palàm fieret, in-

torto eam esse uimine, ramis ad aceris qualitatẽ, amygdalæ modo succũ fundere, incidi ortu Canis flagrantissimis solibus. In ijsdem saltibus myrrha prouenit, cuius radices ut uitiũ rastris proficiunt, ablaqueationibus gaudẽt. Nudatæ, pinguiore fluũt lachryma. Spõte manãs precioſior ex ea ſudor eſt, elicitus corticis uulnere, uilior iudicatur. Cortex in uertiginem flexus, & ſpinis hiſpidus, foliũ licet criſpius, oliuæ tamẽ ſimile. Maxima altitudine extollitur ad quinq; cubita proceritatis. Arabes ſarmentis eius ignes fouẽt, quorũ fumo ſatis noxio, niſi odore cremati ſtoracis occurrãt, plerũq; inſanabiles morbos contrahũt. Apud eoſdẽ naſcitur auis phœnix, aquilæ magnitudine, capite honorato, in conũ plumis extantibus, criſtatis faucibus, circa colla fulgore aureo, poſtera parte purpureus, abſq; cauda, in qua roſeis pennis cœruleus interſcribitur nitor. Probatum eſt, quadraginta & quingentis cum durare annis. Rogos ſuos ſtruit cinnamis, quos prope Panchaiam concinnat, in Solis urbẽ ſtructa altaribus ſuperpoſita. Cum huius uita, magni anni fieri conuerſionem, rara fides eſt inter autores, quamuis plurimi eorum magnum annum non quingentis & quadraginta, ſed duodecim milibus, noningentis, quinquaginta quatuor annis conſtare dicant. Quinto itaq; Plautio, & Sextio Papinio conſulibus, Aegyptũ phœnix inuolauit, captusq; anno octingẽteſimo Vrbis

bis conditæ, iuſſu Claudij principis, in comitio publicatus eſt. Quod geſtũ, præter cenſurã, quæ manet, actis etiã Vrbis continetur. Cinnamolgus perinde Arabiæ auis, in excellentiſsimis lucis texit nidos è fruticibus. Cinnamorũ, ad quos quoniam non eſt peruenire propter ramorũ altitudinem & fragilitatẽ, accolæ illas congeries plũbatis petũt iaculis, deiectasq; precijs uendũt amplioribus, quòd hoc cinnamũ magis, quàm aliud mercatores probent. Arabes longe lateq; diffuſi, diuerſis moribus uiuunt, & cultibus. Plurimis crines intonſi, mitrata capita, redimitu pari, pars raſa in cutem barba. Commercijs ſtudent, aliena non emunt, uendunt ſua, quippe & ſyluis & mari diuites. Vmbræ, quæ nobis dextræ, ſunt illis ſiniſtræ. Pars eorum, quibus aſper eſt uictus, angues edunt: nulla illis uel animi uel coporis cura, ac propterea ὀφιοφάγοι nominantur. Ex iſtius littoris ſinu, Polycrati regi aduecta ſardonix gemma, prima in orbe noſtro luxuriæ excitauit facem. Nec multum de ea diſſerendũ puto, adeò ſardonix in omnium uenit notitiam. Superficies eius probatur, ſi meracius rubeat: arguitur, ſi fuerit feculentior, ſi medietas circuitur limite candicante. Optima eſt, ſi nec colorẽ ſuũ ſpargat in proximũ, nec ipſe ex altero mutuetur. Reliqua nigro finiũtur. Quod ſi traluceat, uitio uertitur: ſi perſpicuitatẽ arceat, proficit ad decorẽ. Et molochitem Arabs inue

nit,

mt, uirentem craßius quàm ſmaragdus, contra infan
tũ pericula ingenita ui reſiſtentẽ. Inuenit et iridẽ in
mari rubro, ſicut cryſtallũ ſexangulatam, quæ radijs
icta ſolis, rutilo aëris repercuſſu, cœleſtis arcus ex ſe
iacit ſpeciem. Androdamantẽ ijdem legunt Arabes, ni-
toris argentei, lateribus æqualiter quadris, quem de
adamãte nonnihil mutuatũ putes. Datum illi nomen
ex eo cenſent, quod animorum calentium mollit impe
tus, & tumentes refrenat iras. Pæderotem etiam Ara
bicum inde ſumimus, Arabica aſpectu eburnea eſt, ra-
di abnuit. Contra neruorum moleſtias prodeſt habẽ
tibus. In Pæderote congruit, quicquid eximiũ eſt qua
dam corporis prærogatiua, cryſtallinũ lucet, rubet
purpurã, in orarũ extimis corona crocea uelut è liqui
do renitente. Hac ſuauitate oculos afficit, uiſum illi-
cit, detinet intuentes, hac etiam gratia Indis placet.
Hoc Arabiæ ſat eſt, hinc ad Peluſium repatriemus.

DE CASIO MONTE, DE POMPEII Magni ſepulchro, deq; Ioppe oppido. CAP. XXXVII.

A Peluſio Caſius mons eſt, & delubrum Iouis
Caſij, atq; ita Oſtracinæ locus Pompeij Magni
ſepulchro inclitus. Idumæa inde incipit, palmis opi-
ma. Deinde Ioppe oppidum antiquiſſimum orbe to-
to,

to, utpote ante inundationem terrarum conditum. Id
oppidum ſaxum oſtentat, quod uinculorum Androme
dæ ueſtigia adhuc retinet, quam expoſitam beluæ non
irritus rumor circumtulit. Quippe oſſa monſtri illius
M. Staurus inter alia miracula in ædilitate ſua Romæ
publicauit, Annalibus nota res eſt. Manſuræ quoq; ue
racibus libris continentur, ſcilicet quod coſtarum lon
gitudo exceſſerit pedes quadraginta, excelſitas ele-
phantis fuerit Indicis eminentior. Porrò uentriculi
ſpinæ ipſius, latitudine ſemipedem ſunt ſupergreſſi.

DE IVDAEA, IN EA DE FLVMINI bus & lacubus, de balſamo, de Sodomo & Gomorro, de Eſſænis gentibus. Cap. XXXVIII.

IVdæa illuſtris eſt aquis, ſed natura non eadẽ aqua-
rum omnium. Iordanis amnis eximiæ ſuauitatis,
Peneade fonte demiſſus, regiones præterfluit amœ-
niſſimas, mox in Aſphaltitem lacum merſus, ſtagno
corrũpitur. Qui Aſphaltites gignit bitumen. Animal
non habet, nihil in eo immergi poteſt. Tauri etiam ca
meliq; impune ibi fluitant. Eſt & lacus Geneſara ex-
tenſus paſſuum ſedecim milibus, circunſeptus urbibus
plurimis, & celebribus, ipſe par optimis. Sed lacus Ti
beriadis his omnibus anteponitur, ſalubris ingenuo
hauſtu,

hausto, & ad sanitatem usu efficaci. Iudææ caput fuit Hierosolyma, sed excisa est. Succeßit Hiericus, et hæc desijt caput esse, Artaxerxis bello subacta. Callirrhoë Hierosolymis proximus fons, calore medico probatissimus, & ex ipso aquarum præconio sic uocatus est. In hac terra tantum balsamum nascitur, quæ sylua intra terminos uiginti iugerum usq; ad uictoriã nostrã claudebatur. At cũ Iudæa potiti sumus, ita luci illi propagati sunt, ut iam nobis latißimi colles sudent balsama. Similes uitibus stirpes habẽt, malleolis digerũtur, rastris nitescũt, aquis gaudent, amant amputari, tenacibus folijs sempiternò inumbrantur. Lignũ caudicis attrectatũ ferro, sine mora moritur, eapropter aut uitro, aut cultellis osseis, sed insolo cortice artifici plaga uulneratur, ex qua eximiæ suauitatis gutta manat. Post lachrymam secundũ in precijs locum poma obtinent, cortex tertium, ultimus honos ligno. Longo ab Hierosolymis recessu tristis sinus panditur, quẽ de cœlo tactum testatur humus nigra, et in cinerem soluta. Duo ibi oppida, Sodomũ nominatũ alterum, alterum Gomorrum. Apud quæ pomum ginitur, quod habeat speciẽ licet maturitatis, mandi tamẽ non potest. Nam fuligi nem intrinsecus fauillaceam ambitio tantum extimæ cutis cohibet, quæ uel leui tactu pressa, fumum exhalat, & fatiscit in uagũ puluerẽ. Interiora Iudææ, quæ Occidentẽ contuentur, Essæni tenent, qui præditi memorabili disciplina, recesserunt à ritu gentium uniuersarum, maiestatis (ut reor) prouidẽtia ad hunc morem destinati. Nullæ ibi fœminæ. Venere se penitus abdicarunt. Pecuniã nesciunt, palmis uictitant. Nemo ibi nascitur, nec tamen deficit hominum multitudo. Locus ipse addictus Pudicitiæ est, ad quem plurimi licet undiq; gentiũ properent, nullus admittitur, nisi quem castitatis fides, & innocentiæ meritum prosequatur. Nam qui reus est uel leuis culpæ, quãuis summa ope adipisci ingressum uelit, diuinitus summouetur. Ita per immensum spacium seculorum (incredibile dictu) æterna gens est cessantibus puerperijs. Engadda oppidum infra Essænos fuit, sed excisum est. Verum inclytis nemoribus adhuc durat decus, lucisq; palmarum eminentißimis nihil uel æuo uel bello derogatum. Iudææ terminus Massada castellum.

DE SCYTHOPOLI OPPIDO, ET MONTE CASIO. CAP. XXXIX.

TRanseo Damascum, Philadelphiam, Raphanã, Scythopolis primos incolas, et autorem dabo. Liber pater cum humo nutricem tradidisset, condidit hoc oppidum, ut sepulturæ titulum etiam urbis

bis mœnibus ampliaret. Incolæ deerant, è comitibus suis Scythas delegit, quos ut animo firmaret ad promptam resistendi uiolentiam, præmiũ loci nomen dedit. In Seleucia alter Casius mõs est, Antiochiæ proximus, cuius è uertice uigilia adhuc quarta cõspicitur globus Solis, et breui corporis circũactu radijs caliginem dissipãtibus, illinc nox, hinc dies cernitur. Talis è Casio specula est, ut lucẽ prius uideas, quàm auspicetur dies.

DE EVPHRATE ET TIGRIDE FLVminibus, deq; uarijs gemmarum generibus. CAP. XL.

EVphratem maior fundit Armenia, ortum suprà Zimaram sub radicibus montis, quem Capoten accolæ nominant, Scythis proximum. Hic receptis in se aliquot amnibus conualescit, et stipatus conuenis aquis, luctatur cum Tauri montis obiectu, quem apud Eligeam scindit, resistat licet duodecim milibus passuum latitudine, longisq; excursibus. Dextra Comagenem, Arabiam læua relinquit, deinde prælabens plurimas gentes, Babyloniam quondam Chaldæorum caput diuidit. Mesopotamiam opimat annuæ inundationis excessibus, ad instar Aegyptij amnis, terris superfusus, inuecta soli fœcunditate. Iisdem ferme temporibus, quibus Nilus exit, sole scilicet in parte Cancri

Cancri uicesima cõstituto. Tenuatur cum iam Leone decurso, ad extima Virginis curricula facit transitũ. Quod Gnomonici similibus parallelis accidere contendunt, quos pares, & cœli & terrarum positione æqualitas normalis efficit lineæ. Vnde apparet ista duo flumina ad modulum eiusdẽ perpendiculi cõstituta, licet è diuersis manent plagis, easdẽ incremẽti causas habere. De Tigride quoq; hoc loco dicere par est. In Armeniæ maioris regione caput tollit, mire quàm lucido cõspicuoq; fonte in loco edito, qui Elongosine nominatur. Nec tamen ab exordio statim totus est, primum pigrè fluit, nõ cum suo nomine. At cum fines Medorum inuectus est, Tigris statim dicitur. ita enim Medi nominãt sagittam. Influit in Arethusam lacum, omnia pondera sustinentem. Cuius pisces nũquam se alueo Tigridis immiscent, sicut nec amnici pisces in stagnũ transeunt Arethusæ, per quem dissimilis colore, et uolucri meat cursu. Mox Tauro resistẽte, in profundũ specum mergitur, quem subterlabens, in altero eius latere apud Zoroandam emicat, uluas & purgamenta plurima secum trahens. Deinde identidem abscõditur, rursusq; redditur. Adiabenos, Arabasq; præterfluit. Mesopotamiam amplectitur. Amnem nobilissimum Choaspem accipit. Euphratem defert in sinum Persicum. Quæcunq; Euphratem bibunt gentes, diuerso nitent lapide. Zmilaces in ipso Euphratis alueo

legitur, gemma ad imaginẽ marmoris Proconẽsi, nisi quod in medio umbilico lapidis istius glaucũ uelut oculi pupilla internitet. Sagda à Chaldæis ad nos usq; profluit, haud facilis repertu, nisi (ut perhibẽt) ipsa capessendam se daret. Nanq; ingenita spiritus efficacia, supermeantes naues è profundo petit, & carinis ita tenaciter adcorporatur, ut nisi abrasa parte ligni, ægre seperetur. Ea Sagda apud Chaldæos propter effectus quos ex ea sciunt, habetur loco principe, cæteris propter gratiã magis placet iucundissime uirẽs. Myrrhites Parthis familiaris est. Hunc si uisu æstimes, Myrrhæ color est, et nõ habet quod afficiat aspectũ. Si penitus explores, et attritu incites ad calorẽ, spirat Nardi suauitatẽ. In Persíde lapidũ tãta copia est, tãtaq; diuersitas, ut longũ penè sit ipsis uocabulis immorari. Mithridax sole percussa, coloribus micat uarijs. Tecolithos nucleo oliuæ similis, spernitur cũ uidetur, sed re medijs bonus, uĩcit aliorũ pulchritudinẽ. Solutus quippe, & haustus, pulsis calculis, renũ dolores ac uesicæ leuat. Ammochrysos arenis auro intermixtis, nũc bracteárũ, nunc puluerís habet quadrulas. Aëtites & fuluus est, & tereti positione, alterũ lapidẽ intrinsecus cohibens, cuius crepitu sonorus est cũ mouetur, quam libet tinnitũ illũ nõ internũ scrupulũ facere, sed spiritũ sapientissimi dicant. Hũc Aetitem Zoroastres præfert omnibus, maximamq; illi tribuit potestatem. Inue-

nitur

nitur aut nidis aquilæ, aut in littoribus Oceani, in Persíde tamẽ plurimus. Subnexus spẽ uteri defendit à fluxibus abortiuis. Pyrrhites fuluus est, teneriq; se uehementius nõ sinit: ac si quando arctiore manu premitur, digitos adurit. Chalazias grandinis & candorẽ præfert, & figurã duritia robustissima, & inuicta. Echites uipereas habet maculas. Dionysias fuscus est, rubẽtibus notis sparsus. Idem si aquæ mixtus conteratur, uinum fragrat, & quod in illo odore mirificũ est, ebrietati resistit. Glossopetra deficientibus lunis, cœlo cadit, linguæ similis humanæ, non modicæ (ut Magi ferunt) potestatis, qui ex ea lunares motus excitari putant. Solis gemma percandida est, ad speciem fulgidi sideris, rutilosq; ex se iacit radios. Veneris crinis nitet nigro, internis ductibus ostentans ruforũ criniũ similitudinẽ. Selenites tralucet fulgore candido, melleoq;, continens lunæ imaginẽ, quẽ iuxta cursum astri ipsius perhibẽt diebus singulis uel minui, uel augeri. Meconites papauera exprimit, Myrmecites reptantis formicæ effigie notatur. Chalcophthongos resonat, ut pulsata æra. Pudice habitus, seruat uocis claritatẽ. Siderites à contemplatione ferri nihil dissonat, uerum maleficus, quoquò inferatur, discordias excitat. Phlogites ostentat intra se quasi flammas æstuantes. Anthracias coruscat uelut scintillantibus stellis. Enydros exudat, ut clausam in eo putes fontanã scaturiginem.

DE CILICIA, ET ANTRO CORICIO, DEQ; MONTE TAURO.

Cap. XLI.

CIliciam, de qua agitur, si ut nũc est, loquamur, derogasse uidebimur fidei uetustatis. Si terminos sequimur quos habuit olim, absonum est à cõtemplatione rerum præsentium. Ergo inter utranq; culpam, factu optimum est, amborum temporum statum persequi. Cilicia antea usq; ad Pelusium Aegypti pertinebat, Lydijs, Medis, Armenijs, Pamphylia, Cappadocia, sub imperio Cilicum constitutis. Mox ab Assyrijs subacta, in breuiorem modum scripta est. Plurima iacet campo, sinu lato recipiens Isicum mare à tergo montium Tauri & Amani iugis clausa. A Cilice nomen trahit, quem ætas pristina penè ultra æuũ memoriæ abscondit. Hunc aiunt Phœnice ortum, qui antiquior Ioue de primis terræ alumnis habetur. Matrem urbiũ habet Tarson, quam Danaes proles nobilissima Perseus locauit. Hãc urbem intersecat Cydnus amnis. Hũc Cydnum alij præcipitari Tauro, alij deriuari ex alueo Choaspis tradiderũt. Qui Choaspes ita dulcis est, ut Persici reges quamdiu intra ripas Persidis fluit, solis sibi ex eo pocula uendicarint, & cum eundũ foret peregre, aquas eius secũ uectitarint. Ex illo parente Cydnus miram trahit suauitatem. Quic quid

quid candidum est, Cydnum gentili lingua Syri dicunt, unde amni huic nomẽ datum. Tumet uere, cum niues soluuntur, reliqua parte anni tenuis est & quietus. Circa Coricum Ciliciæ crocum plurimum, optimumq;, licet Sicilia, licet Syrena, licet & Lycia, hoc primum est. Spirat flagrantius, colore plus aureo est, succi ope citius proficit ad medelam. Ibi Corylus oppidum est, & specus, qui montem impositum mari à summo cauat uertice, patulus hiatu amplissimo. Nam deiectis lateribus in terræ profundum, nemoroso orbe amplectitur mediam inanitatem, uirens introrsus lucis pendentibus. Descensus in eum per duo millia & quingenta passuum, non sine largo die, hinc inde fontium assidua scaturigine. Vbi peruentum ad ima primi sinus, alter rursus specus panditur. Quod antrum latis primum patet faucibus, postmodum in processu per angustias obscuratur. In eo sacrum est Iouis fanum in cuius recessu intimo Typhonis Gigantis cubile positum accolæ credunt. Solæ antiquum oppidum Ciliciæ fuit, patria Chrysippi Stoicæ sapientiæ potentissimi, quod à Tigrane Armenio subactum, & diu post Pompeiopolim, deiectis Cilicibus, Cneus Magnus cognominauit. Mons Taurus ab Indico primũ mari surgit, deinde à scopulis Chelidonijs inter Aegyptiũ & Pamphyliũ pelagus obiectus septentrioni dextero latere, læuo meridianæ plagæ, occidenti obuersus fron

te profusa. Palàm est terras eum continuare uoluisse penetrato mari, nisi profundis resistentibus extendere radices suas uetaretur. Denique qui ratiocinantur de naturis locorum, tentasse eum omnes exitus promontorijs probãt. Nam quoquò uersum mari alluitur, procedit in prominẽtias, sed modò intercluditur Phœnicio, modo Ponticо sinu, interdũ Caspio uel Hyrcano, quibus reniten tibus subinde fractus, contra Mæoticũ lacũ flectitur, multisq; difficultatibus fatigatus, Rhypheis se iugis annectit. Pro gentiũ ac linguarum uarietate plurifariam nominatus: apud Indos Imaus, mox Paropamisus, Choatras apud Parthos, post Niphates, inde Taurus: ac ubi in excellentissimam cõsurgit sublimitatem, Caucasus. Interea etiam à populis appellationẽ trahit, à dextro latere Caspius dicitur, uel Hyrcanus, à læuo Amazonicus, Moschicus, Scythicus, ad hæc uocabula habet alia multa. Vbi dehiscit hiulcis iugis, facit portas, quarum primæ sunt Armeniæ, tum Caspiæ, post Ciliciæ. In Græciam uerticem exerit, ubi Ceraunius prædicatur. A Ciliciæ finibus Africum limitem despicit. Quantũ meridiem uidet, sole inæstuat. Quicquid septentrioni oppositũ est, uento tunditur, & pruina. Quod syluestre est, efferatur plurimis bestijs, & leonibus immanissimis.

DE

DE LYCIA, ET CHIMAERAE monstri fabula. Cap. XLII.

QVod in Campania Vesuuius, in Sicilia Aetna, hoc in Lycia mons Chimæra est. Hic mons nocturnis æstibus fumidum exhalat. Vnde fabula triformis monstri in uulgum data est, quod Chimæram animal putauerunt. Et quoniam natura ibidem subest ignea, Vulcano urbem proximam Lycij dicarunt, quã de uocabulo sui nominis Hephæstiam uocant. Olympus quoq; inter alia ibi oppidum fuit nobile, sed intercidit: nunc castellum est, infra quod aquæ regiæ ob insigne fluoris spectaculo sunt uisentibus.

DE ASIA MINORI, DE EPHESIAE Dianæ templo, de Alexãdri Magni ortu, de inclytis Asiæ scriptoribus, de Phrygia, de Bonaso quadrupede, de Homeri & Hesiodi temporibus, de Memnonijs auibus, de Chamæleonte fera, de Ciconijs, deq; Galatarum origine. Cap. XLIII.

SEquitur Asia: sed non eam Asiam loquor, quæ in tertio orbis diuortio terminos amnes habet, ab Aegyptio mari Nilũ, à Mæotico lacu Tanaim: uerũ eã

quæ à Telmeſo Lyciæ incipit, unde etiam Carpathius auſpicatur ſinus. Eã igitur Aſiam ab oriente Lycia includit & Phrygia, ab occidente Aegæa littora, à meridie mare Aegyptiũ, Paphlagonia à ſeptentrione. Epheſus in ea urbs clariſſima eſt, Epheſo decus templũ Dianæ, Amazonũ fabrica adeò magnificum, ut Xerxes cũ omnia Aſiatica templa igni daret, huic uni pepercerit. Sed hæc Xerxis clementia ſacras ædes non diu à malo uindicauit. Nãq; Heroſtratus, ut nomẽ memoria ſceleris extenderet, incendium nobilis fabricæ manu ſua ſtruxit, ſicut ipſe faſsus eſt, uoto adipiſcendæ famæ latioris. Notatur ergo eadẽ die conflagrauiſſe templũ Epheſi, qua Alexãder Magnus Pellæ natus eſt. Qui oritur, ut Nepos edidit, Marco Fabio Ambuſto, Tito Quintio Capitolino cõſulibus, poſt Romam cõditam anno trecenteſimo octogeſimoquinto. Id templum cũ poſtmodũ ad cultum auguſtiorẽ Epheſij reformarent, faber operi Dinocrates præfuit, quem Dinocratem Alexandri iuſsu Alexandriã in Aegypto metatũ ſuprà expoſuimus. Nuſquam orbe toto tam aſſiduos terræ motus, & tam crebras urbium demerſiones, quàm in Aſia eſſe, cladibus Aſiaticis patuit, cum Tiberio principe urbes duodecim ſimul una ruina occiderint. Ingenia Aſiatica inclyta per gentes fuere. Poëtæ Anacreon, inde Mimnermus, et Antimachus, deinde Hipponax, deinde Alcæus, inter quos etiã Sappho

pho mulier. At hiſtoriæ conditores Xanthus, Hecatæus, Herodotus, cũ quibus Ephorus, & Theopõpus. Nãq; de ſeptẽ ſapientia præditis, Bias, Thales, Pittacus, Cleantes, Stoicæ eminẽtiſsimus, Anaxagoras naturæ indagator. Heraclitus etiã ſubtilioris doctrinæ arcanis immoratus. Aſiã excipit Phrygia, in qua Celænæ, quæ antiquato priori nomine in Apamæã tranſiere, oppidũ à rege Seleuco poſtmodũ conſtitutũ. Illic Marſyas ortus, illic et ſepultus, unde qui proximat fluuius, Marſyas dicitur. Nam ſacrilegi certaminis factum, & audaces in Deum tibias, teſtatur non procul cũ fonte uallis, quæ euentũ geſtæ rei ſignat, et ab Apamæa decem millibus paſsuũ ſeparata, Aulocrene uſq; adhuc dicitur. Ex arce huiuſce oppidi Mæãder amnis caput tollit, qui recurrẽtibus ripis flexuoſus inter Cariam & Ioniam præcipitat in ſinum, qui Miletum diuidit et Prienem. Ipſa Phrygia Troadi ſuperiecta eſt, aquilonia parte Galatiæ collimitata, à meridiana Lycaoniæ, Pyſidiæ, Mygdoniæq; cõtermina. Eadem ab oriente uicina Lydiæ, à ſeptentrione Myſiæ, Cariæ, à parte qua dies medius eſt, mons Lydiæ Tmolus croco florentiſsimus, amnis Pactolus: quẽ aurato fluore incitũ, alter χρυσορόαν uocãt. In his locis animal naſcitur quod Bonaſum dicunt, cui taurinũ caput, ac deinceps corpus omne, tantũ iuba equina: cornua autẽ ita multiplici flexu in ſe recurrẽtia, ut ſiquis in ea offendat, nõ

neretur. Sed quicquid præsidij monstro illi frons negat, aluus sufficit. Nam cum in fugã uertitur, proluuie citi uentris simũ egerit per longitudinem triũ iugerum, cuius ardor quicquid attigerit, adurit, ita egerie noxia summouet insequentes. Miletos Ioniæ caput, Cadmi olim domus, sed eius qui primus inuenit prosæ orationis disciplinã. Non lõge Epheso Colophon ciuitas, nobilis oraculo Clarij Apollinis. Vnde haud procul Minas mõs surgit, cuius uertices de nubibus super uolantibus futuræ tempestatis significant qualitatem. Caput Mæoniæ Sypilus excipit, Tantalis antea dicta et in illã uocabuli memoriam orbitatibus data Niobe. Smyrnã Melas circunfluit, inter flumina Asiatica facilè præcipuus amnis. Smyrnæos uerò campos fluuius Hermus secat, qui ortus Dorylao Phrygiæ, Phrygiã scindit à Caria. Hũc quoq; Hermum fluctibus aureis æstuasse antiquitas credidit. Smyrna, unde præcipuè nitet, Homero uati patria extitit, qui post Iliũ captũ, anno ducentesimo septuagesimo secũdo, humanis rebus excessit. Agrippa Syluio Tyberini filio, Albæ regnãte, anno ante Vrbẽ conditã centesimo sexagesimo. Inter quem et Hesiodũ poëtã, qui in auspicijs Olympiadis primæ obijt, centũ triginta octo anni interfuerũt. In Rhetæo littore Athenienses & Mitylenæi ad tumulũ ducis Thessali Achilleon oppidũ condiderũt, quod ppemodum interijt. Deinde interpositis quadraginta

draginta fermè stadijs, in altero cornu eiusdẽ littoris, ob honorẽ Salaminij Aiacis alterũ oppidũ, cui Aeantio datũ nomẽ, Rhodij extruxerunt. At iuxta Iliũ Memnonis stat sepulcrũ, ad quod sempiterno ex Aethiopia cateruatim aues aduolãt, quas Ilienses Memnonias uocãt. Cremutius autor est, has easdem anno quinto in Aethiopia cateruatim coire, et undiq; uersum quousquam gentiũ sint, ad regiã Memnonis cõuenire. Mediterranea, quæ sunt supra Troadis partem, Teutrania tenet regio, quæ prima Mysorũ fuit patria. Perfunditur Teutrania Caico flumine. Per omnem Asiã Chamæleon plurimus, animal quadrupes, facie, qua lacertæ: nisi crura recta, et lõgiora uentri iungerentur, prolixa cauda, eademq; in uertiginem torta, hamati ungues subtili aduncitate, incessus piger, & ferè idẽ qui testudinũ motus, corpus asperũ, cutem qualẽ in Crocodilis deprehendimus, subducti oculi, & recessu concauo introrsum recepti, quos nunquã nictatione obnubit. Visum deniq; non circumlatis pupillis, sed obtutu rigidi orbis intentat. Hiatus æternus, ac sine ullius usus ministerio: quippe cum neque cibum capiat, neque potu alatur, nec alimento alio, quàm haustu aëris uiuat. Color uarius, & in momento mutabilis, ita ut cuicunque rei se coniunxerit, concolor ei fiat. Colores duo sunt, quos fingere non ualet, rubrus & candidus: cæteros facilè mentitur. Corpus penè sine

carne

carne, uitalia sine liene, nec nisi in corculo pauxillum sanguinis deprehenditur. Latet hyeme, producitur uere. Impetibilis est Coraci, à quo cum interfectus est, uictorem suum perimit interemptus. Nam si uel modicum ales ex eo ederit, illico moritur. Sed Corax habet præsidium ad medelam, natura manum porrigente. Nam cum afflictũ se intelligit, sumpta fronde laurea, recuperat sanitatẽ. Pythonis Come est in Asia locus in campis patentibus, ubi primo aduentus sui tẽpore ciconiæ aduolãt, & eam quæ ultima aduenerit, laniant uniuersæ. Aues istas ferunt linguas non habere, uerum sonum quo crepitant, oris potius quàm uocis esse. Eximia illis inest pietas. Etenim quantũ temporis impenderint fœtibus educandis, tantum & ipsæ à pullis suis inuicem aluntur. Ita enim impense nidos fouent, ut incubitus assiduitate plumas exuant. Noceri eis omnibus quidem locis nefas ducũt, sed in Thessalia uel maximè, ubi serpentum immanis copia est: quos dum escandi gratia insectãtur, regionibus Thessalicis plurimum mali detrahunt. Galatiam primis seculis priscæ Gallorum gentes occupauerunt.

Tolistobogi, & Voturi, & Ambiani,
quæ uocabula adhuc permanẽt.
quamuis Galatia unde dicta sit, ipso sonat
nomine.

DE BITHYNIA ET HYLAE RAptu, deq; Hannibalis exitu ac sepulcro. Cap. XLIIII.

Bithynia in Ponti exordio, ad partem solis orientis, aduersa Thraciæ, opulenta ac diues urbium à fontibus Sangarij fluminis primos fines habet, antè Bebricia dicta, deinde Mygdonia, mox à Bithyno rege Bithynia. In ea Prusiadem urbem prætermeat Hylas flumen, & alluit Hylas lacus, in quo resedisse credunt delicias Herculis Hylam puerum, Nymphis rapinam, in cuius memoriã usq; adhuc solenni cursitatione lacum populus circuit, & Hylam uoce clamant. In Bithynio quoq; agro Libyssa, locus Nicomediæ proximus, sepulcro Hannibalis famæ datus, qui post Carthaginense iudicium transfuga ad regem Antiochũ, deinde post Antiochi apud Thermopylas pugnam tam malam, fractumq; regem fortunæ uicibus, in hospitiũ Prusiæ deuolutus, ne traderetur Tito Quintio ob hãc causam in Bithyniam missio, captiuusq; Romam ueniret, ueneni mali poculo animam expulit, & ab Romanis se uinculis morte defendit.

DE ORA PONTICA. Cap. XLV.

In ora Pontica post Bosphori fauces, & Rhesum amnẽ, portumq; Calpas, Sangaris fluuius ortus in Phrygia,

Phrygia, dictusq; à pleriſque Coralius, exordium facit Maryandini ſinus, in quo oppidum Heraclea, oppoſitum Lyco flumini: & Acone portus, qui prouentu malorum graminum uſq; eò celebris eſt, ut noxias herbas aconita illinc nominemus. Proximus inde Acheruſius ſpecus, quem foraminis cæci profundo ad uſque inferna aiunt patere.

DE PAPHLAGONIA, ET VENETORUM ORIGINE. CAP. XLVI.

PAphlagoniam limes à tergo Galaticus amplectitur. Ea Paphlagonia Carambi promontorio ſpectat Tauricam, cõſurgit Cytoro monte, porrecto in ſpacium trium & ſexaginta millium, inſignis loco Heneto: à quo (ut Cornelius Nepos perhibet) Paphlagones in Italiam tranſuecti, mox Veneti ſunt nominati. Plurimas in ea regione urbes Mileſij condiderunt. Eupatoriã Mithridates, quæ ſubacta à Pompeio Pompeiopolis eſt dicta.

E CAPPADOCIA, ET IN EA EQUORUM NATURA. CAP. XLVII.

CAppadocia gentiũ uniuerſarum, quæ Pontum accolunt, præcipuè introrſus recedit. Latere læuo utraſque Armenias, & Comagenem ſimul tranſit,

ſit, dextro plurimis Aſiæ populis circunfuſa. Attollitur ad Tauri iuga, & Solis ortum. Præterit Lycaoniam, Piſidiam, Ciliciam. Vadit ſuper tractum Syriæ Antiochiæ, parte regionis alterius in Scythiam pertendens, ab Armenia maiore diuiſa Euphrate amne. Quæ Armenia, unde Pariedri montes ſunt, auſpicatur. Multæ in Cappadocia urbes inclytæ. Verũ ut ab aliis referamus pedem, coloniam Archelaidem, quam deduxit Claudius Cæſar, Halys præterfluit. Neocæſaream fluuius Lycus alluit. Melitam Semiramis condidit, Mazacham ſub Argæo ſitam, Cappadoces matrem urbium numerant. Qui Argæus niualibus iugis arduus, ne æſtiuo quidẽ torrẽte pruinis caret, quemq; indigenæ populi habitari Deo credunt. Terra illa ante alias altrix equorum, & prouentui equino accommodatiſſima eſt, quorum hoc in loco ingenium reor perſequendum. Nam equis ineſſe iudicium, documentis plurimis patefactum eſt, cum iam aliquot inuenti ſint, qui non niſi primos dominos agnoſcerent, obliti manſuetudinis, ſiquando mutaſſent cõſueta ſeruitia. Inimicos partis ſuæ norunt, adeò ut inter prælia hoſtes morſu petant. Sed illud maius eſt, quod rectoribus perditis quos diligebant, accerſunt fame mortem. Verum hi mores in genere equorũ præſtantiſſimo reperiũtur. Nã qui infra nobilitatem ſunt ſati, nulla documenta ſui præbuerũt. Sed ne quid uideamur dicendi licentia

licentia cõtra fidẽ arrogasse, exemplum frequens dabimus. Alexandri Magni equus, Bucephalus dictus, siue de aspectus toruitate, seu ab insigni quod taurinũ caput armo inustũ gerebat, uel quod de frõte eius quæ dã extantiũ corniculorũ minæ protuberabant, cũ ab equario suo alias etiã molliter sederetur, accepto regio stratu, neminem unquã alium præter dominũ uehere dignatus est. Documẽta eius in prælijs plurima sunt, quibus Alexandrũ è durissimis certaminibus sospitẽ opera sua extulit. Quo merito effectũ, ut defuncto in India exequias rex duceret, & supremis sepulcrũ daret. Vrbem etiam conderet, quam in nominis memoriam Bucephalã nominauit. Equus C. Cæsaris nullum præter Cæsarẽ dorso recepit: cuius primores pedes facie uestigij humani tradũt fuisse, sicut ante Veneris genitricis simulacrũ eadem hac effigie locatus est. Regẽ Scytharũ, cũ singulari certamine interẽptũ aduersarius uictor spoliare uellet, ab equo eius calcibus morsuq; laniatus est. Agrigentina etiam regio frequẽs est equorũ sepulcris, quod supremorũ munus meritis datũ creditur. Voluptatem his ineſſe, circi spectacula prodiderũt. Quidã enim equorũ cantibus, tibiarum quidam saltationibus, quidam colorum uarietate, nonnulli etiã accensis facibus ad cursus prouocantur. Affectũ equinũ lachrymæ probãt. Deniq; interfecto Nicomede rege, equus eius ineda uitã expulit. Cum

prælio Antiochus Galatas subegisset, Centaretrij nomine ducis, qui in acie ceciderat, equum ouaturus insiluit. Isq; adeo spreuit lupatos, ut de industria curuatus, ruina & se & equitem pariter affligeret. Ingenia equorũ et Claudij Cæsaris Circẽses probarũt, cũ effuso rectore quadrigæ, cursus æmulos nõ minus astu, q̃ uelocitate præuerterẽt, et post decursa legitima spacia, ad locũ palmæ sponte cõsisterent, uelut uictoriæ præmiũ postularent. Excusso quoq; auriga, quem Ratumenã nominabant, relicto certamine, ad Capitoliũ quadriga prosiluit: nec ante substitit, quamlibet obuijs occursibus impedita, q̃ Tarpeiũ louẽ terna dextratione lustrasset. In huiusce animalis genere ætas longior maribus. Legimus sanè equũ aduq; annos septuaginta uixisse. Iam illud non uenit in ambiguũ, quod in annũ tertiũ & tricesimũ generant, ut pote qui etiã post uicesimũ mittantur ad sobolẽ reficiendã. Notatũ etiã aduertimus Opuntem nomine equum, ad gregariam Venerẽ durasse in annos quadraginta. Equarũ libido extinguitur iubis tonsis. In quarum partu amoris nascitur ueneficiũ, quod in frontibus præferunt recens editi, fuluo colore, caricis simile, ἱππομανὲς nominatum. Quod si præreptũ statim fuerit, nequaquam mater pullo ubera præbet uellicãda. Quo quis acrior fuerit, spei q; maioris, eo profundius nares mersitat in bibendo. Mas ad bella nunquam producitur apud Scy-

thas, eo quod fœminæ leuare uesicas etiam in fuga possint. Edunt equæ ex uentis conceptos, sed hi nũquam ultra triennium æuum trahunt.

DE ASSYRIA, DE QVE VNguentorum origine. Cap. XLVIII.

ASsyriorum initium Adyabene facit. In cuius parte Arbelitis regio est, quem locum uictoria Alexãdri Magni nõ sinit præteriri. Nã ibi copias Darij fudit, ipsumq; subegit, expugnatisq; eius castris, in reliquo apparatu regis scrinium unguentis refertũ reperit, unde primũ Romana luxuria fecit ingressum ad odores peregrinos. Aliquantisper tamen uirtute ueterum ab illà uitiorum illecebra defensi sumus, atque adeò in censuram Publij Crassi, & Iulij Cæsaris, qui edixerunt anno Vrbis conditæ quingentesimo sexagesimoquinto, nequis unguenta inueheret peregrina. Postmodũ uicerunt nostra uitia, & Senatui adeò placuit odorum delicia, ut ea etiam in penetralibus tenebris ueretur: sicut L. Plotium fratrem L. Plotij bis consulem proscriptum à Triumuiris, in Salernitana latebra unguenti odor prodidit.

DE MEDICA ARBORE. Cap. XLIX.

HOs terrarũ ductus excipit Media, cuius arbor inclaruit etiam carminibus Mantuanis. Ingens ipsa,

ipsa, et cui tale fermè, quale Vnedonibus foliũ est: tantum eo differt, quod aculeatum spinosis fastigijs hispidatur. Gestat malum inimicum uenenis, sapore aspero, & amaritudinis miræ. Odoris autem fragrantia plus quàm iucundum, longeq; sensibile. Verum pomorum illi tanta ubertas inest, ut onere prouentus semper grauetur. Nam protinus atque poma eius ceciderint maturitate, alia protuberant, eaq; tantum est opimitati mora, ut fœtus decidant antè nati. Vsurpare sibi nemora ista optauerunt & aliæ nationes, per industriam tralati germinis & inserti: sed beneficium soli Mediæ datum, natura resistente, terra alia non potuit mutuari.

DE CASPIIS PORTIS. Cap. L.

CAspiæ portæ panduntur itinere manu facto, longo octo millibus passuum, nam latitudo uix est plaustro permeabilis. In his angustijs etiam illud inter alia difficile, quod præcisorum laterum saxa liquentibus inter se salis uenis, exudant humorem affluentissimum, qui mox ui caloris constrictus, uelut in glaciem coit. Ita labes inuia accessum negat. Præterea octo & uiginti millium passuum tractus omnis quoquò inde pergitur, nullis puteis uel fontibus, humo arida, sine præsidio sitit. Tum serpentes undique

gentium conuenæ, à uerno statim die illuc confluunt. Ita periculi ac difficultatis concordia ad Caspios, nisi hyeme, accessus negatur.

DE DIREO, ET MARGIANA REgione. Cap. LI.

A Caspijs ad orientem uersus locus est, quod Direum appellatur, cuius ubertati non est quod uspiam comparari queat, quem locum circunsidũt Tapyri, Anariaci, & Hyrcani. Ei proximat Margiana regio, inclyta cœli ac soli commodis, adeò ut in toto ille latifundo uitibus sola gaudeat. In faciem theatralẽ montibus clauditur ambitu stadiorũ mille quingentorum, inaccessa penè ob incommodum arenosæ solitudinis, quæ per centum & uiginti millia passuum undiq; uersum circumfusa est. Regionis huius amœnitatem Alexander Magnus usqueadeò miratus est, ut ibi primum Alexandriam conderet, quam mox à Barbaris excisam, Antiochus Seleuci filius reformauit, et de nuncupatione domus suæ dixit Seleuciã. Cuius urbis circuitus diffunditur in stadia septuagintaquinq;. In hanc Orodes Romanos captos Crassiana clade deduxit. Et aliud in Caspijs Alexãder oppidũ excitauit, idq; Heraclea dictum dum manebat, sed hoc quoq; ab ijsdem euersum gentibus, deinde ab Antiocho restitutum, ut ille maluit: Achais postmodũ nominatum est.

DE

DE OXO AMNE, ET CIRCA EVM gentibus, de itinere Liberi patris, Herculis, Semiramidis, & Cyri regis termino, deq; Camelorum natura.

Cap. LII.

OXus amnis de lacu Oxo oritur, cuius oras Heniochi, Bateni, Oxistagæ accolunt, sed præcipuam partẽ Bactri tenent. Bactris præterea est propius amnis Bactros: unde & oppidum quod incolunt, Bactrum. Gentes huiusce quæ ponè sunt, Paropamisi iugis ambiũtur, quæ aduersa Indi fontibus terminantur. Reliqua includit Oxus flumen. Vltra hos Panda oppidũ Sogdianorũ, in quorũ finibus Alexander Magnus tertiã Alexandriã cõdidit, ad cõtestãdos itineris sui terminos. Hic enim locus est, in quo primũ à Libero patre, post ab Hercule, deinde à Semiramide, postremo etiã à Cyro aræ sunt cõstitutæ, quod proximũ gloriæ omnes duxerũt, illò usq; promouisse itineris sui metas. Vniuersi eius ductus dũtaxat ab illa terrarũ parte Iaxartes fluuius secat fines, quẽ tamen Iaxartem soli uocant Bactri, nam Scythæ Silyn nominãt. Hunc eundẽ esse Tanain, exercitus Alexãdri Magni crediderãt. Verum Dæmodamas, dux Seleuci & Antiochi, satis idoneus uero auctor, trãsuectus amnẽ istũ, titulos omniũ supergressus est, aliumq; esse q̃ Ta-

nam deprehendit. Ob cuius gloriæ insigne, dedit nomini suo, ut altaria ibi statueret Apollini Didymæo. Hoc est colliminium, in quo limes Persicus Scythis iungitur, quos Scythas Persæ lingua sua Sacas dicũt, & mutuicem Scythæ Persas Chorsaros nominãt, montemq; Caucasum Graucasum, id est niuibus cãdicantẽ. Densissima hic populorũ frequentia, cũ Parthis legẽ placiti ab exordio moris incorrupta custodit disciplina. E quibus celeberrimi sunt Massagetæ, Essedones, Ariacæ, Sacæ, Dahæ, et Asæi. Post quos immanissimis Barbaris interiacentibus, de ritu aliarũ nationum penè incõstanter definitũ aduertimus. Bactri Camelos fortissimos mittũt, licet et Arabia plurimos gignat. Verũ hoc differunt, quòd Arabici bina tubera in dorso habent, singula Bactriani. Hi nunq; pedes atterunt, sunt enim illis reciprocis quibusdã pulmunculis uestigia carnulenta. Vnde & contraria est labes ambulantibus, nullo fauente præsidio ad nisum insistendi. Habentur in duplex ministerium. Sunt alij oneri ferendo accõmodati, alij leues ad pernicitatẽ. Sed nec illi ultra iustũ pondera recipiũt, nec isti amplius q̃ solita spacia uolunt egredi. Genituræ cupidine efferantur adeò, ut sæuiant, cum Venerem requirunt. Oderũt equinũ genus. Sitim etiam in quatriduum tolerãt. Verum cũ occasio bibendi data est, tantũ implentur, quantũ & satiet desideria præterita, & in futurũ diu prosit. Lutulentas

lentas aquas captãt, puras refugiunt. Deniq; nisi cœnosior liquor fuerit, ipsi assidua conculcatione linum excitant, ut turbetur. Durant in annos centũ, nisi forte tralati in peregrina, insolentia mutati aëris morbos trahãt. Ad bella fœminæ præparãtur. Inuentumq; est, ut desiderio eis coitionis quadam castratione execaretur. Putãt enim fieri ualidiores, si à coitibus arceãtur.

DE SERIBVS, ET SERICO VELlere. Cap. LIII.

QVa ab Scythico Oceano, & mari Caspio in Oceanum Eoum cursus inflectitur, ab exordio huiusce plagæ profundæ niues, mox longa deserta, post Anthropophagi, gens asperrima, deinde spacio sæuissimis bestijs efferata, fermè dimidiã itineris partem impenetrabilem reddiderunt. Quarum difficultatum terminum facit iugũ mari imminens, quod Tabin Barbari dicũt. Post quẽ adhuc longinquæ solitudines. Sic in tractu eius oræ, quæ spectat æstiuũ orientẽ, ultra inhumanos situs primos hominũ Seres cognoscimus, qui aquarũ aspergine inundatis frontibus, uellera arborũ adminiculo depectunt liquoris, & lanugini is tenerã subtilitatẽ humore domãt ad obsequiũ. Hoc illud est Sericum, in usum publicum damno seueritatis admissum: & quo ostentare potius corpora, quàm uestire, primo fœminis, nunc etiam uiris persuasit

suasit luxuiæ rlibido. Seres ipsi quidem mites, et inter se quietissimi. Alias uero reliquorum mortalium cœtus refugiunt, adeò ut cæterarum gentiũ commercia abnuãt. Primum eorum fluuium mercatores ipsi transeunt, in cuius ripis, nullo inter partes linguæ commercio, sed depositarum rerum precia oculis æstimantes, sua tradunt, nostra non emunt.

DE ATTACIS GENTIBVS. Cap. LIIII.

SEquitur Attacenus sinus, & gens Attacorum, quibus temperies prærogatiua miram aëris clementiam sumministrat. Arcent sanè afflatum noxium colles, qui salubri apricitate undiq; secus obiecti prohibent auras pestilentes. Atq; ideo, ut Amometus affirmat, par illis et Hyperboreis genus uitæ est. Inter hos & Indiam gnarissimi Cyconas locauerunt.

DE INDIA, ET INDORVM MORibus, de eius regionis cœli clementia, de Indiæ fluminibus, deque miris in ea animalibus, arboribus, odoramentorum generibus, de Indis itẽ preciosis lapidibus. Cap. LV.

AB Emodis montibus auspicatur India, à meridiano mari porrecta ad Eoũ, & à septentrione

ne usq; ad montem Caucasum, Fauonij spiritu salubrima. In anno bis æstatem habet, bis legit fruges, uice hyemis Etesijs potitur. Hanc Posidonius aduersam Galliæ statuit. sanè nec quicquam ex ea dubiũ. Nam Alexandri Magni armis cõperta, & aliorũ postmodũ regũ diligentia peragrata, penitus cognitioni nostræ addita est. Magasthenes sanè apud Indicos reges aliquantisper commoratus, res Indicas scripsit, ut fidem quã oculis subiecerat, memoriæ daret. Dionysius quoque, qui & ipse à Philadelpho rege spectator missus est gratia periclitandæ ueritatis, paria prodidit. Tradunt ergo in India fuisse quinq; milia oppidorum præcipua capacitate, populorũ nouem milia. Diu etiã credita est tertia pars esse terrarũ. Nec mirũ sit, uel de hominũ, uel de urbiũ copia, cum soli Indi numquam à natali solo receßerint. Indiã Liber pater primus ingressus est, utpote qui Indis subactis primus omniũ triumphauit. Ab hoc ad Alexãdrum Magnum numerantur annorum sex millia quadringenti quinquaginta unus, additis eo amplius tribus mensibus, habita per reges cõputatione, qui centũ quinquagintatres tenuisse medium æuum deprehenduntur. Maximi in ea amnes Ganges, et Indus: quorũ Gangen quidam fontibus incertis nasci, & Nili modo exundare perhibẽt. Alij uolunt à Scythicis montibus exoriri. Hypasis etiã nobilissimus ibi fluuius, qui Alexandri Magni iter termi-

nauit, sicuti aræ in ripa eius positæ probant. Minima Gangis latitudo per octo millia passuum, maxima per uiginti patet. Altitudo ubi uadosissimus est, mensuram centum pedũ deuorat. Gangarides extimus est Indiæ populus, cuius Rex equites mille, elephantos septingentos, peditum sexaginta millia in apparatu belli habet. Indorũ quidã agros exercent, militiã plurimi, merces alij. Optimi ditissimiq; rempublicã curãt, reddunt iudicia, assident regibus. Quietũ ibi eminentissimæ sapiẽtiæ genus est, uita repletos incensis rogis mortem accersere. Qui uerò ferociori sectæ se dediderunt, et syluestrẽ agunt uitã, Elephãtos uenantur, quibus perdomitis ad mansuetudinẽ, aut arant, aut uehuntur. In Gãnge insula est, populosissimã & amplissimã continens gentem, quorũ rex peditũ quinquaginta millia, equitũ quatuor millia in armis habet. Omnes sanè qui cunq; præditi sunt regia potestate, non sine maximo elephantorũ, equitũ, peditumq; numero, militarẽ agitant disciplinam. Prasia gens ualidissima Palybotram urbem incolũt, unde quidã gentem ipsam Palybotros nominarũt. Quorum rex sexcentena millia peditum, equitũ triginta millia, elephantorum octo milia omnibus diebus ad stipendiũ uocat. Vltra Palybotrã mons Maleus, in quo umbræ hyeme in septẽtriones, æstate in Austros cadũt, uicissitudine hac durante senis mensibus. Septentriones in eo tractu in anno semel, nec ultra

tra quindecim dies apparent, sicuti autor est Bethon, qui perhibet hoc in pluribus Indiæ locis euenire. Indo flumini proximantes, uersa ad meridiem plaga, ultra alios torrentur calore. Deniq; uim sideris prodit hominum color. Montanta Pygmæi tenent. At ij quibus est uicinus Oceanus, sine regibus degũt. Pãdea gens à fœminis regitur, cui reginam primam assignant Herculis filiam. Et Nysa urbs regioni isti datur. Mons etiam Ioui sacer, Meros nomine, in cuius specu nutritum Liberum patrem ueteres Indi affirmant, ex cuius uocabuli argumento lasciuienti famæ creditur, Liberum patrem fœmina natam. Extra Indi ostium sunt insulæ duæ, Chryse, & Argyre, adeò fœcundæ copia metallorũ, ut pleriq; eas aurea sola prodiderint et argentea habere. Indis omnibus promissa cæsaries, non sine fuco cœrulei aut crocei coloris. Cultus præcipuus in gẽmis. Nullus funerum apparatus. Præterea ut Iubæ & Archelai regum libris editum est, in quantum mores populorum dissonant, habitus quoque discrepantissimus est. Alij lineis, alij laneis peplis uestiuntur: pars nudi, pars obscœna tantum amiculati, plurimi etiam flexibilibus libris circundati. Quidam populi adeò proceri, ut elephantos uelut equos, facillima insultatione transiliant. Plurimis placet, neq; animal occidere, neq; uesci carnibus. Plæriq; tantum piscibus aluntur, & è mari uiuunt. Sunt, qui proximos, parentesq;

priusquam

priusquam annis aut ægritudine in maciem eant, antè uelut hostias cædunt, deinde peremptorũ uiscera epulas habent: quod ibi nõ sceleris, sed pietatis loco numerant. Sunt etiã qui cum incubuere morbi, procul à cæteris in secreta abeũt, nihil anxie mortẽ expectantes. Aspagonũ gens laureis uiret syluis, lucis buxeis. Vitium uerò, & arborum uniuersarũ, quibus gratia dulcis est, prouentibus copiosissima. Philosophos habent Indi, Gymnosophistas uocãt, qui ab exortu adusq; Solis occasum contentis oculis orbem candentissimi sideris cõtuentur in globo igneo, rimãtes secreta quædã, arenisq; feruentibus perpetem diem alternis pedibus insistũt. Ad montem qui Milo dicitur, habitant quibus auersæ plantæ sunt, et octoni in plãtis singulis digiti. Megasthenes per diuersos Indiæ mõtes esse scribit, nationes capitibus caninis, armatas unguibus, amictas uestitu tergorum, ad sermonem humanum nulla uoce, sed latratibus tantum sonantes, asperis rictibus. Apud Ctesiam legitur quasdã fœminas ibi semel parere, natosq; canos illico fieri. Esse rursum gentem alteram, quæ in iuuenta sit cana, nigrescat in senectute, ultra æui nostri terminos perẽnantẽ. Legimus Monoscelos quoq; ibi nasci singulis cruribus, & singulari pernicitate: qui ubi defendi se uelint à calore, resupinati plantarũ suarũ magnitudine inumbrentur. Gangis fontem qui accolunt, nullius ad escã opis indigent. Odore uiuunt

uiunt pomorũ syluestriũ, longiusq; pergentes eadẽ illa in præsidio gerũt, ut olfactu alantur. Quod si tetriorem spiritũ forte traxerint, exanimari eos certũ est. Perhibent esse & gentẽ fœminarũ, quæ quinquennes cõcipiunt, sed ultra octauũ annũ uiuendi spacium nõ protrahũt. Sunt qui ceruicibus carent, & in humeris habent oculos. Sunt qui syluestres, hirti corpora, canis dentibus, stridore terrifico. Apud eos uerò quibus ad uiuendi rationẽ propensior cura est, multæ uxores in eiusdem uiri coëunt matrimoniũ, & cũ maritus decesserit, apud grauissimos iudices suã quæq; de meritis agunt causam: & quæ officiosior cæteris sententia uicerit iudicantiũ, hoc palmæ refert præmiũ, ut arbitratu suo ascendat rogũ coniugis, & supremis eius semetipsam det inferias: cæteræ nota uiuunt. Enormitas in serpentibus tanta est, ut ceruos, & animantium alia ad parem molem tota hauriant, quinetiã Oceanũ Indicum quãtus est penetrẽt, insulasq; magno spacio à continenti separatas, pabulandi petant gratia. Id quę ipsum palàm est potantia amplissimæ magnitudinis fieri, ut per tantã sali latitudinẽ ad loca pmeent destinata. Sunt illic multæ ac mirabiles bestiæ, quarum è multitudine & copia partem persequemur. Leucrocota uelocitate præcedit feras uniuersas. Ipsa asini magnitudine, cerui clunibus, pectore ac cruribus leoninis, capite camelino, bisulca ungula, ore adusq; aures dehi

scente,

ſcẽte, dentiũ locis oſſe perpetuo. Hoc quoad formam, uoce autem, loquentium hominum ſonos æmulatur. Eſt & Eale, alias ut equus, cauda uerò elephanti, nigro cõlore, maxillis aprinis, præferens, cornua ultra cubitalem modum longa, ad obſequium, cuius uelit motus accommodata. Neq; enim rigẽt, ſed deflectuntur, ut uſus exigit præliandi. Quorũ alterum, cum pugnat protendit, alterum replicat, ut ſi ictu aliquo alterius acumen obtuſum fuerit, acies ſuccedat alterius. Hippopotamis comparatur, & ipſa ſanè aquis fluminum gaudet. Indicis tauris color fuluus eſt, uolucris pernicitas, pilus in contrariũ uerſus, hiatus omne quod caput. Hi quoq; circũferunt cornua flexibilitate, quà malint, tergi duritia omne telũ reſpuẽtes, tã immiti ferocitate, ut capti animas proïjciant furore. Manticora quoq; nomine inter hæc naſcitur, triplici dentiũ ordine coëunte uicibus alternis, facie hominis, glaucis oculis, ſanguineo colore, corpore leonino, cauda ueluti ſcorpionis aculeo ſpiculata. Voce tam ſibila, ut imitetur fiſtularũ modulos, tubarumq; concentũ, humanas carnes auidiſſime affectat. Pedibus ſic uiget, ſaltu ſic poteſt, ut morari eam nec extentiſſima ſpacia poſſint, nec obſtacula latiſſima. Sunt præterea boues unicornes et tricornes, ſolidis ungulis, nec bifidis. Sed atrociſſimũ eſt Monoceros, monſtrũ mugitu horrido, equino corpore, elephanti pedibus, cauda ſuilla, capite cer

uino.

uino. Cornu è media eius fronte protenditur, ſplendore mirifico, ad longitudinem pedũ quatuor: ita acutũ, ut quicquid impetat, facilè ictu eius perforetur. Viuus non uenit in hominũ poteſtatẽ, et interimi quidem poteſt, capi nõ poteſt. Aquæ etiã gignũt miracula nõ minora. Anguillas ad tricenos pedes lõgas educat Ganges, quẽ Statius Seboſus inter præcipua miracula ait uermibus abundare, cœruleis nomine & colore. Hi bina habent brachia, longitudinis cubitorũ nõ minus ſenum: adeò robuſtis uiribus, ut elephantos ad potũ uentitantes, mordicus cõprehenſos ipſorum manu rapiant in profundum. Indica maria Balænas habent, ultra ſpacia quatuor iugerũ. Sunt & quos Phyſeteras nuncupãt, qui enormes ultra molem ingentiũ columnarũ, ſuper antemnas ſe nauiũ extollunt, hauſtoſq; fiſtulis fluctus ita eructãt, ut nimboſa alluuie plerunq; deprimãt alueos nauigantiũ. Sola India mittit Pſitacũ auẽ, colore uiridi, torque Puniceo: cuius roſtri tãta duritia eſt, ut cũ è ſublimi præcipitatur in ſaxũ, niſu ſe oris excipiat, et quodam quaſi præſidio utatur extraordinariæ firmitatis. Caput uerò tã ualens, ut ſi quãdo ad diſcendũ plagis ſit admonendus (nam ſtudet, ut quod homines loquatur) ferrea clauicula ſit uerberãdus. Dũ pullus eſt, atq; adeò intra alterũ ætatis ſuæ annũ, quæ mõſtrata ſunt, & citius diſcit, & tenacius retinet. Maior paulo ſegnior eſt, & obliuioſus, & indocilis. Inter no

biles

biles & plebeios discertionẽ digitorũ facit numerus. Qui præstant, quinos in pede habent digitos, cæteri ternos. Lingua lata, multoq; latior, quàm cæteris auibus, unde perficitur, ut articulata uerba penitus eloquatur. Quod ingeniũ ita Romæ deliciæ miratæ sunt ut Barbari psitacos mercẽ fecerint. Indorũ nemora in tam procerã sublimantur excelsitatem, ut transiri ne à sagittis quidem possint. Pomaria ficus habẽt, quarũ caudices in orbem spacio sexaginta passuũ extuberantur. Ramorũ umbræ ambitu bina stadia cõsumunt. Foliorũ latitudo formæ Amazonicæ peltæ cõparatur. Pomũ eximiæ suauitatis. Quæ palustria sũt, arũdinẽ creãt ita crassam, ut fissis internodijs, lembi uice uecti tet nauigãtes. E radicibus eius exprimitur humor dulcis ad melleã suauitatẽ. Tylos, Indiæ insula est. Ea fert palmas, oleas creat, uineis abundat. Terras omnes hoc miraculo sola uincit, quod quæcunq; in ea arbos nascitur, nũquã caret folio. Mõs Caucasus inde incipit, qui maximã orbis partem perpetuis iugis penetrat. Idem fronte qua soli est obuersus, arbores piperis ostentat, quas ad iuniperi similitudinem diuersos fructus edere assueraũt. Eorum qui primus erumpit, uelut corylorum fimbria, dicitur Piper longum. Quod incorruptum est, Piper album. Quorum cutem rugosam & torridam calor fecerit, Piper nigrum. Qui demum caducus torretur feruido sole, uocamen trahit de colore.

lore. At qui ex ipsa arbore stringitur, ut est, Album piper dicitur. Sed ut piper sola India, ita & hebenum sola mittit, nec tamen uniuersa, uerum exigua sui parte syluis hoc genus edit. Arbor est plerunq; tenuis, & frequentior, uimine raro in crassitudinem caudicis extuberata, hiulco cortice, & admodum reticulato, dehiscentibus uenis, adeò ut per ipsos sinus pars intimæ uix tenui libro contegatur. Lignum omne mediale eadem fermè & facie, & nitore, qui est in lapide Gangate. Indi reges ex eo sceptra sumunt, & quascunque deorum imagines non nisi ex hebeno habent. Iidem ferunt materia ista liquorem non contineri noxium, & quicquid maleficum fuerit, tactu eius auerti, hac gratia pocula ex Hebeno habẽt. Ita nihil mirum, si per egre sit in precio, quo etiã ipsi quibus prouenit, bonorantur. Hebenũ ex India Romæ Mithridatico triumpho primũ Magnus Pompeius exhibuit. Mittit India & calamos odoratos, potentes aduersum intestinæ aegritudinis incommoda. Dat & multa alia fragrantia, mirifici spiritus suauitate grata. Indicorum lapidum in Adamantibus dignitas prima, utpote qui lymphationes abigant, uenenis resistant, pauitantium uanos metus pellant. Hæc primum de ijs prædicari oportuit, quæ respicere ad utilitatem uidebamus. Nunc reddemus, quot quæue Adamantum sint species, & quis color cuique eximius. In quodam Crystalli genere inue-

nitur materia, in qua nascitur ad aquæ similis splendorem liquidissimum, in mucronem sexangulũ utrinq; secus leuiter turbinatus, nec unquam ultra magnitudinem nuclei Auellanæ repertus. Huic proximus, in excellentissimo auro deprehẽditur pallidior, ac magis ad argenti colorem renitens. Tertius in uenis Cypri apparet, propior ad æreã faciẽ, & plurimũ ualet in medicamine, qui Siderites appellatur. Quartus in metallis ferrarijs legitur, pondere cæteros antecedẽs, nõ tamẽ & potestate. Nam & hic, & qui in Cypro deprehenduntur, frangi queũt, pleriq; etiã Adamãte altero perforãtur. At illi quos primos diximus, nec ferro uincuntur, nec igni domãtur. Verũtamen si diu sanguine hircino macerentur, nec aliter, quàm si calido, uel recenti, uel malleis aliquot antè fractis, et incudibus dissipatis, aliquando cedunt, atq; in particulas dissiliunt. Quæ fragmenta scalptoribus in usum insigniẽdæ cuiuscunq; modi gemmæ expetũtur. Inter Adamantẽ et Magnetem est quædã naturæ occulta dissensio, adeò ut iuxtà positus nõ sinat Magnetẽ rapere ferrum: uel si admotus Magnes ferrum traxerit, quasi prædam quandam quicquid Magneti hæserit, Adamas rapiat, atq; auferat. Lychniten deinde fert India, cuius lucis uigorem flagrantia excitat lucernarum, qua ex causa λυχνίτην Græci uocauerũt. Duplex ei facies, aut in purpureã emicat claritatem, aut meracius suffunditur

cocci rubore. Per omne intimum sui, si quidem pura sit, inoffensam admittit perspicuitatem. At si excanduit radijs Solis incita, uel ad calorem digitorum attritu excitata est, aut palearum ossa, aut chartarũ fila ad se rapit, cõtumaciter scalpturis resistens. Ac si quando insignita est, dum signa exprimit, quasi quodam animali morsu partem ceræ retẽtat. Beryllos in sexangulas formas Indi atterunt, ut hebetem coloris leuitatem, angulorum repercussu excitent ad uigorem. Beryllorum genus diuiditur in speciem multifariam. Eximij interuirente glauci & cœruli temperamẽto, quandam præferũt puri maris gratiã. Infra hos sunt Chrysoberylli, qui languidius micantes aurea nube circunfundũtur. Chrysopraſos quoq; ex auro & porraceo mixtam lucem trahentes, æquè Beryllorum generi adiudicarunt. Hyacinthizontas scilicet, qui hyacinthos propè referant, & ipsos probant. Eos uero, qui Crystallo similes, capillamentis intercurrentibus obscurantur (hoc enim uitio illorum nomen est) scientissimi lapidum plebi dederunt. Indici reges hoc genus gemmarum in longissimos cylindros amant fingere, eosq; perforatos elephantorum setis subligantes, monilia habent, aut plerunq; ex utroq; capite insertis aureis umbilicis, ut marcentem faciem ad nitelam incendant pinguiorem, quo per industriam metallo hinc inde addito, fulgentiorem trahant lucem.

DE TAPROBANE INSVLA, ET QVA ratione primum innotuerit. Qualis illic nauigatio. Quis gentis eius mos in rege eligendo. Item de Conchis, Margaritis, Vnionibus. Cap. LVI.

TAprobanen insulam, antequam temeritas humana, exquisito penitus mari, fidem panderet, diu orbem alterum putauerunt, & quidem eum, quem habitare Antichthones crederentur. Verũ Alexandri Magni uirtus ignorantiam publici erroris non tulit ulterius permanere, sed in hæc usq; secreta propagauit nominis sui gloriam. Missus igitur Onesicritus præfectus classis Macedonicæ, terram istam, quanta esset, quid gigneret, quomodo haberetur, exploratam notitiæ nostræ dedit. Patet in longitudinem stadiorum septem millium, in latitudinem quinque millium. Scinditur amne interfluo. Nam pars eius bestijs & elephantis repleta est, maioribus multò quàm quos fert India, partem homines tenent. Margaritis scatet, & gemmis omnibus. Sita est inter ortum & occasum. Ab Eoo mari incipit, prætenta Indiæ. A Prasiana Indorũ gente, dierũ uiginti primò in eam fuit cursus, sed cum papyraceis & Nili nauibus illò pergeretur: mox cursu nostrarum nauium septem dierum iter factum est. Mare uadosum interiacet altitudinis non amplius senûm passuum, certis autem canalibus adeò altum, ut nullæ

nullæ unquam ancoræ ad profundi illius ima potuerint peruenire. Nulla in nauigando syderum obseruatio. Nam neq; Septentriones illic conspiciuntur, nec Vergiliæ unquam apparent. Lunam ab octaua in sextamdecimam tantum supra terrã uident. Lucet ibi Canopos, sidus clarum & amplissimum. Solem orientem dextra habent, occidentẽ sinistra. Obseruatione itaq; nauigãdi nulla suppetẽte, per quam ad destinata pergentes, locum capiant, uehunt alites, quarum meatus terram petentium, regendi cursus magistros habent. Quaternis non amplius mensibus in anno nauigatur. Adusq; Claudij principatum de Taprobane hæc tantum noueramus. Tunc enim fortuna patefecit scientiæ uiam latiorem. Nam libertus Annij Plocami, qui tunc Rubri maris uectigal administrat, Arabiam petens, Aquilonibus præter Carmaniã raptus, quintodecimo demum die appulsus est ad hoc littus, portumq; inuectus, qui Hippuros nominatur. Sex deinde mensibus sermonem perdoctus, admissusq; ad colloquia regis, quæ compererat, reportauit. Stupuisse scilicet regem pecuniã, quæ capta erat cum ipso, quòd tametsi signata disparibus foret uultibus, parem tamen haberet modum ponderis. Cuius æqualitatis contemplatione, cum Romanam amicitiã flagrantius cõcupisceret, Rachia principe legatos adusque nos misit, à quibus cognita sunt uniuersa. Ergo ijdem homines corporum

magnitudine alios omnes antecedunt. Crines fuco imbuũt, cœruleis oculis, truci uisu, terrifico sono uocis. Quibus immatura mors est, in annos centum æuum trahunt. Alijs omnibus annosa ætas, & penè ultra humanam extenta fragilitatẽ. Nullus aut ante diem, aut per diem somnus. Noctis partem quieti destinant. Lucis ortũ uigilia anteuertũt. Aedificia modicè ab humo tollũt. Annona semper eodẽ tenore est. Vites nesciũt. Pomis abundãt. Colunt Herculem. In regis electione non nobilitas prævalet, sed suffragiũ uniuersorũ. Populus enim eligit spectatum moribus, & inueteratæ clemẽtiæ, et iam annis grauẽ. Sed hoc in eo quæritur, cui liberi nulli sint. Nam qui pater fuerit, etiã si uita spectatus sit, non admittitur ad regnandũ. Ac si fortè dum regnat, pignus sustulit, excuitur potestate. Idq; eo maximè custoditur, ne fiat hæreditariũ regnũ. Deinde etiam si res maximã præferat æquitatem, nolunt ei totum licere. Quadraginta ergo rectores accipit, ne in causis capitum solus iudicet. Et sic quoq; si displicuerit iudicatum, ad populum prouocatur. A quo datis iudicibus septuaginta, fertur sententia, cui necessariò acquiescitur. Cultu rex dissimili à cæteris, uestitur syrmate, ut est habitus, quo Liberũ patrẽ amiciri uidemus. Quod si etiã ipse in peccato aliquo argutus sit, ac reiectus, morte multatur. Non tamẽ ut cuiusquam attrectetur manu, sed consensu publico rerum omniũ interdi

interdicitur ei facultas, etiã colloquij potestas punito negatur. Culturæ student uniuersi. Interdũ uenatibus indulgent, nec plebeias agunt prædas, quippe cum Tigrides aut Elephanti tantum requirantur. Maria quoq; piscationibus inquietant, marinasq; testudines capere gaudent, quarum tanta est magnitudo, ut superficies earum domum faciat, & numerosam familiam non arcte receptet. Maior pars insulæ huius calore ambusta est, & in uastas desinit solitudines. Latus eius mare alluit peruiridi colore fruticosum, ita ut iubæ arborum plerunq; gubernaculis atterantur. Cernũt latus Sericum de montium suorum iugis. Mirantur aurum, & ad gratiam poculorũ omnium gemmarũ adhibent apparatum. Secant marmora testudinea uarietate. Margaritas legunt plurimas, maximasq;. Conchæ sunt, in quibus hoc genus lapidum requiritur, quæ certo anni tempore luxuriante conceptu, sitiunt rorem uelut maritum, cuius desiderio hiant. Et cum lunares maximè liquuntur aspergines, oscitatione quadam hauriunt humorem concupitũ. Sic concipiunt, grauidæq; fiunt, & de saginæ qualitate reddũt habitus Vnionum. Nã si purum fuerit quod acceperint, candicant orbiculi lapillorũ, si turbidum, aut pallore langueſcunt, aut rufo innubilantur. Ita magis de cœlo, quàm de mari partus habent. Denique quoties excipiunt matutini aëris semen, fit clarius margaritum: quoties uesperæ, fit

obscurius. Quãtoq; magis hauserit, tãto magis proficit lapidũ magnitudo. Si repẽte micauerit coruscatio, intempestiuo metu cõprimuntur, clausæq; subita formidine, uicia cõtrahunt abortiua. Aut enim perparuuli fiunt scrupuli, aut inanes. Conchis ipsis inest sensus, partus suos maculari timent. Cumq; flagrãtioribus radijs excãduerit dies, ne fuscentur lapides solis calore, subsidũt, & se profundis ingurgitãt, ut ab æstu uindicentur. Huic tamẽ prouidentiæ ætas opitulatur. nam candor senecta disperit. Et grandescentibus conchis flauescunt Margaritæ. In aqua mollis est Vnio, duratur euiscer atus. Nunquã duo simul reperiuntur: unde Vnionibus nomen datũ. Vltra semũciales inuẽtos negant. Piscantiũ insidias timẽt Cõchæ: inde est, ut aut inter scopulos, aut inter marinos canes plurimũ delitescãt. Gregatim natant. Certa examini dux est. Illa si capta sit, etiã quæ euaserint, in plagas reuertũtur. Dat & India Margaritas. Dat & littus Britannicum, sicut diuus Iulius thoracem, quem Veneri genitrici in templo eius dicauit, è Britannicis margaritis factũ, subiecta inscriptione testatus est. Lolliam Paulinam Caij principis cõiugem uulgatũ est habuisse tunicã ex margaritis, sestertijs tunc quadringentis æstimatã. Cuius parandæ auaritia pater ipsius M. Lollius, spoliatis orientis regionibus. offendit Caium Cæsarem Augusti filium, interdictaq; amicitia, principis ueneno interijt.

Illud

illud quoque expressit uetus diligentia, quod Syllanis primum temporibus Romam illati sunt Vniones.

Indicum itinerarium. Cap. LVII.

AB insula Ausea consequens est ad continentem. Igitur à Taprobane Indiam reuertamur, conuenit enim res Indicas uidere. Sed si Indicis aut urbibus aut nationibus insistamus, egrediemur propositæ concinnitatis modum. Proximam Indo flumini urbem habuere Capissam, quam Cyrus diruit. Arachosiam Hermando flumini impositam Semiramis condidit. Cadrusia oppidũ ab Alexãdro Magno ad Caucasum constitutum est, ubi & Alexãdria, quæ patet amplius stadia triginta. Multa & alia sunt, sed hæc cum eminẽtissimis. Post Indos mõtanas regiones Ichthyophagi tenẽt, quos subactos Alexãder Magnus uescipiscibus uetuit. nam antea sic alebantur. Vltra hos deserta Carmaniæ, Persis deinde, atque ita nauigatio, in qua Solis insula rubens semper, & omni animantium generi inaccessa, quippe quæ nullum non animal illatum necet. Ex India reuertentes ab Hytani Carmaniæ flumine septentriones primum uident. Achemenidis in hac plaga sedes fuerunt. Inter Carmaniæ promontorium & Arabiam quinquaginta millia passuum interiacent, deinde tres insulæ, circa quas Hydri marini egrediuntur uicenûm cubitorum longitudine. Di-

cendum hoc loco, quatenus ab Alexandria Aegypti pergatur usq; in Indiam. Nilo uehente, Copton usque Etesijs flantibus cursus est. Deinda terrestre iter Hydreum tenus. Post transactis aliquot mansionibus, Berenicen peruenitur, ubi Rubri maris portus est. Inde Ocelis Arabiæ portus tangitur. Proximum Indiæ emporium excipit Muzirum, infame piraticis latronibus. Deinde per diuersos portus Cottonaræ succeditur, ad quam monoxylis lintribus Piper conuehũt. Petentes Indiam, ante exortum canis, aut protinus post exortum nauigia media æstate soluũt. Reuertentes nauigant Decembri mense. Secũdus ex India uentus est Vulturnus. At cum uentum est in Rubrum mare, aut Africus aut Auster uehũt. Spacium Indiæ decies septies centena & quinquaginta millia passuum proditur. At Carmaniæ centum millia, cuius pars nõ caret uitibus. Præterea habet genus hominum, qui non alia quàm testudinis carne uiuunt, hirsuti omnia facie tenus, quæ sola leuis est. Iidem corijs piscium uestiuntur, Chelonophagi cognominati.

DE SINV PERSICO, ATQVE ARABICO, deq; Azanio mari. Cap. LVIII.

IRrumpit hæc littora Rubrum mare, idq; in duos sinus scinditur. Quorum qui ab oriente est, Persicus

eus appellatur, quandoquidem oram illam habitauere Persidis populi, uicies & sexagies centena millia passuũ circuitu patens. Ex aduerso unde Arabia est, alter Arabicus uocatur. Oceanũ uero, qui ibi influit, Azanium nominarunt. Carmaniæ Persis annectitur, quæ incipit ab insula Aphrodisia, uariarum opum diues, tralata quondam in Parthicum nomen, littore quo occasui obiacet, porrecta in millia passuum quinquaginta. Oppidum eius nobilissimum Susa, in quo templum Susiæ Dianæ. A Susis Babytace oppidum centumtrigintaquinque millibus passuum distat, in quo mortales uniuersi odio auri coëmunt hoc genus metalli, & abijciunt in terrarum profunda, ne polluti usu eius auaritia corrumpant æquitatem. Hic inconstantissimus est terrarum modus, nec immerito, cum aliæ circa Persida nationes schœnis, aliæ parasangis, aliæ incomperta disciplina terras metiantur, & incertam fidem faciat mensuræ ratio discors.

DE PARTHIA, ET CYRI SEPULCRO. Cap. LIX.

PArthia quanta omnis est, à meridie Rubrum mare, à Septentrione Hyrcanum saltum claudit. Regna in ea duodeuiginti dissecantur in duas partes. Vndecim quæ dicuntur superiora, incipiunt ab

Armenio

Armenio limite, & Caspio littore porrecta ad terrã Scytharum, quibus cõcorditer degũt. Reliqua septem inferiora (sic enim uocitant) habent ab ortu Arios Arianos'que, Carmaniam à medio die, Mœdos ab occidui Solis plaga, à septentrione Hyrcanos. Ipsa autem Mœdia ab occasu trãsuersa, utraq; Parthiæ regna amplectitur. A septentrione Armenia circundatur. Ab ortu Caspios uidet, à meridie Persidem. Deinde tractus hic procedit usq; ad castellum, quod Magi obtinent Passagada nomine. Hic Cyri sepulcrum.

DE BABYLONE, DE ATLANTICO Oceano, De Gorgonum ac Fortunatis insulis. Cap. LX.

CHaldææ gentis caput Babylon est, à Semiramide condita, tam nobilis, ut propter eam & Assyrij & Mesopotamij in Babyloniæ nomen transierint. Vrbs est sexaginta millia passuum circuitu patens, muris circundata, quorum altitudo ducentos pedes detinet, latitudo quinquaginta, in singulos pedes ternis digitis, ultra quàm mensura nostra est altioribus. Amne interluitur Euphrate. Beli ibi Iouis templũ, quem inuentorem cœlestis disciplinæ tradidit etiam ipsa religio, quæ deum credit. In æmulationem urbis huius Ctesiphontem Parthi condiderunt. Tempus est ad

ad Oceani oras reuerti, represso in Aethiopiam stylo. Nanq; ut Atlanticos æstus occipere ab occidente & Hispania dudum dixeramus, ab his quoque partibus mundi, unde primũ Atlantici nomen induat, exprimi par est. Pelagus Azanium usq; ad Aethiopum littora promouetur, Aethiopicum ad Mossilicum promontorium, unde rursus oceanus Atlanticus. Iuba igitur uniuersæ partis, quàm plurimi propter solis ardorem peruium negauerunt, facta etiam uel gentiũ uel insularũ commemoratione ad confirmandæ fidei argumentũ, omne illud mare ab India usq; ad Gades uoluit intelligi nauigabile, Cori tamen flatibus, cuius spiritus præter Arabiam, Aegyptũ, Mauritaniam euehere quamuis queãt classem, dummodo ab eo promõtorio Indiæ cursus dirigatur, quod alij Leptan acran, alij Drepanum nominauerunt. Addidit & stationũ loca, & spaciorum modum. Nam ab Indica prominentia ad Malachum insulam affirmat esse quindecies centena millia passuum, à Malacho ad Sceneõ ducenta uigintiquinq; millia. Inde ad Insulam Sadanum centumquinquaginta millia. Sic confici ad apertum mare decies octies centena & septuagintaquinq; millia. Idem opinioni plurimorũ, qui ob solis flagrantiam, maximam partis istius regionẽ ferũt humano generi inaccessam, sic reluctatur, ut mercantium ibi transitus infestari ex Arabicis insulis dicat, quas Ascitæ habent Arabes, quibus è re

nata

nata datũ nomen est. Nã bubulis utribus cõtabulatas crates superponunt, uectatiq; hoc ratis genere prætereuntes impetunt sagittis uenenatis. Habitari etiam Aethiopiæ adusta Troglodytarum & Ichthyophagorum nationibus, quorum Troglodytæ tanta pernicitate pollent, ut feras quas agitant, cursu pedum assequantur. Ichthyophagi non secus quàm marinæ belluæ nando in mari ualent. Ita exquisito Atlantico mari usq; in occasum, etiam Gorgonum meminit insularum. Gorgones insulæ, ut accepimus, obuersæ sunt promõtorio, qd uocamus Hesperionceras. Has incoluerũt Gorgones monstra, & sanè adhuc monstrosa gẽs habitat. Distãt à cõtinenti bidui nauigatione. Prodidit deniq; Xenophon Lampascenus, Hannonem Pœnorum regem in eas permeauisse, repertasq; ibi fœminas aliti pernicitate: atque ex omnibus quæ apparuerant, duas captas tam hirto atque aspero corpore, ut ad argumentum spectandæ rei, duarum cutes miraculi gratia inter donaria Iunonis suspenderit, quæ durauere usque in tempora excidij Carthaginensis. Vltra Gorgonas Hesperidum insulæ, sicut Sebosus affirmat, dierũ quadraginta nauigatione in intimos maris sinus recesserunt. Fortunatas insulas cõtra læuã Mauritaniæ tradunt iacere, quas Iuba sub meridie quidem sitas, sed proximas occasui dicit. De harum nominibus expectari magnum mirum reor, sed infra famam uocabuli

uocabuli res est. In prima earum, cui nomen est Ombrion, ædificia nec sunt, nec fuerunt. Iuga montium stagnis madescunt. Ferulæ ibi surgunt ad arboris magnitudinem. Earum quæ nigræ sunt, expressæ liquorem reddunt amarissimum. Quæ candidæ, succos reuomunt etiam potui accommodatos. Alteram insulam Iunoniam appellari ferunt, in qua pauxillæ ædes ignobiliter ad culmen fastigiatæ. Tertia huic proximat eodem nomine, nuda omnia. Quarto loco Capraria appellatur, enormibus lacertis plus quàm referta. Sequitur Niuaria aëre nebuloso & coacto, ac propter ea semper niualis. Deinde Canaria repleta canibus, forma etiam eminentissimis, inde etiam duo exhibiti Iubæ regi. In ea ædificiorum durant uestigia. Auium magna copia, nemora pomifera, palmeta Caryotas ferentia, multa nux pinea, larga mella. Amnes Siluris piscibus abundantes. Perhibent etiam expui in eam undoso mari belluas, deinde cum monstra illa putredine tabefacta sunt, omnia illic infici tetro odore, ideoq; non penitus ad nuncupationẽ suam congruere insularum qualitatem.

FINIS.

Index Rerum Lib. I.

Mundi in IV partes divisio. K. I. P. 3
Suma Africe descriptio. II. 7.
Suma Europe descriptio III. 14.
Suma Africe desc. IV. 16.
Particularis Africe descriptio Mauritania V. 19.
Numidia VI. 21.
Africa minor VII. 22.
Cyrenaica VIII. 24.
Particularis Africe descriptio Egypti IX 28.
Arabia X. 35.
Syria XI. 36.
Phenicia XII. 38.
Cilicia XIII 39.
Pamphylia XIV. 42.
Lycia XV. 43.
Caria XVI. 45.
Ioma XVII 46.
Eolis XVIII 48.
Bithynia XIX 51.
Paphlagoma XX 53.
Chalybes XXI. 54.

LIBRI II

Scythia Europea I. 59.
Thracia. II. 66.
Macedonia III. 72.
Italia IV 81.
Gallia Narbonensis. C. V. P. 89.
Hispania. VI. 94.
Mediterranei maris insule VII 99.

LIBRI TERTII

Extima Hispanie littora. I. 110.
Extima Galliarū ora. II. 115.
Germania. III 120.
Sarmatia. IV. 122.
Scythia. V. 123.
Hispanie et Septentrionis Insule VI 128.
India VII. 133.
Sinꝰ Persicꝰ VIII. 137.
Sinꝰ Arabicꝰ IX. 139.
Ethiopia X. 141.
Atlantici maris insule et terminy XI. 146.
Olivarii definitiones aliquot Geographice pag. 150.
Eiusd. admonitio 152.

Hermolai Barbari pfatio 154.
Castigatio in suma Africe descript. 155.
Ex particulari Africe descr. 156.
Ex particulari Africe descr. 157.
Ex Syria, Phenice, Cilicia 158.
Ex Pamphylia, Caria. 159.
Ex Ioma, Eolide, Troade Bithynia 1
Ex Paphlagonia et Chalybum terris 1
Ex Colchide 165.
Ex Europe Scythia 166.
Ex Thracia. 169.
Ex eadem Thracia item Macedoni

x Grecia, Macedonia,
Thessalia, Boeotia,
Phocide et Athica. 174.
x Peloponneso, Locri.
leg 175.
x Italia 176.
x Narbonensi. 177.
x Hispania 199.
x Insulis Ponti et
Asie minoris 181
x Insulis Phoenices
et Africe 182
x insulis Europe, item
Cycladibz & Sporadibz 183
x exterioꝝ Hispanie 186
x Gallia comata y Aqua-
is feltis, Belgis 190

II A
R 1923 :
3801